

Kaikki suhteista

Evankeliskristityn toiminnan analyysi Yhdysvaltojen Keskilännessä

Taru Talvikki Nissinen

Helsingin yliopisto
Valtiotieteellinen tiedekunta
Sosiaali- ja kulttuuriantropologia
Pro gradu -tutkielma
Syyskuu 2012

Tiedekunta/Osasto – Fakultet/Sektion – Faculty Valtiotieteellinen tiedekunta	Laitos – Institution – Department Sosiaalitieteiden laitos	
Tekijä – Författare – Author Taru Talvikki Nissinen		
Työn nimi – Arbetets titel – Title Kaikki suhteista: evankeliskristityn toiminnan analyysi Yhdysvaltojen Keskilännessä		
Oppiaine – Läroämne – Subject Sosiaali- ja kulttuuriantropologia		
Työn laji – Arbetets art – Level Pro gradu	Aika – Datum – Month and year Syyskuu 2012	Sivumäärä – Sidoantal – Number of pages 172 liitteinen
Tiivistelmä – Referat – Abstract		
<p>Pro gradu -tutkielmani on etnografinen tutkimus evankeliskristitystä toimijuudesta ja sen yhteiskunnallisista ja poliittisista seuraamuksista Yhdysvaltojen Keskilännessä. Tutkielmassa tarkastelen holistisesti evankeliskristityn toimijuuden muodostumista sekä toiminnan mahdollisuuksia ja rajoitteita. Aineisto on kerätty kolme kuukautta kestäneellä antropologisella kenttätömatkalla Missouri'n ja Illinoisin osavaltioissa syksyllä 2009. Aineistonkeruumenetelmät ovat osallistuva havainnointi, haastattelut ja kyselylomaketutkimus.</p> <p>Toimijuus tarkoittaa ihmisen sosiaalisesti välittyntä kykyä toimia maailmassa. Tutkielma keskittyy mikrotason toimijuuteen, missä korostuvat henkilökohtaiset suhteet ja paikallinen toiminta. Evankeliskristitty toimijuus perustuu maailmankuvaan, joka omaksutaan kääntymisprosessissa. Kääntymisen edellyttää suhteita muihin evankeliskristittyihin, minkä seurauksena uskon tullut alkaa käydä kirkossa. Kirkossa uusinnetaan evankeliskristittyä merkitysjärjestelmää, mikä puolestaan ilmenee kirkossakävijöiden toiminnassa. Evankeliskristityt vaikuttavat yhteisöön ja yhteiskuntaan hyväntekeväisyyden ja politiikan kautta. Institutionalisoitujen vaikuttamisen lisäksi evankeliskristityt toimivat henkilökohtaisen vaikuttamisen strategian mukaisesti, mikä merkitsee henkilökohtaista yksi kerrallaan vaikuttamista, esimerkkinä olemista ja esimerkillistä elämäntapaa.</p> <p>Kirkko merkitsee evankeliskristitylle ihmissuhteita, yhteisöllisyyttä ja hengellistä kasvua, mutta myös ristiriitoja. Yhteenguuluvuus syntyy kirkon henkilökunnan ja jäsenten vaivannäön tuloksena. Kirkon pienryhmissä lausutut rukoukset, jotka on tarkoitettu kommunikaatioksi ihmisten ja Jumalan välillä, laajentavat ihmisen toiminnan mahdollisuuksia. Kirkot eivät osallistu poliittisiin kampanjoihin eivätkä pyri vaikuttamaan lainsäädäntöön. Sen sijaan ne kannustavat äänestämään ja tarjoavat arvoja, joiden perusteella uskovat voivat tehdä äänestyspäätöksensä. Evankeliskristityjen toimintaa ohjaavat raamatulliset ja kulttuuriset arvot, jotka kannustavat hyväntekeväisyyteen. Hyväntekeväisyys voi olla omatoimista aktivismia, kirkon organisoimia kontaktikampanjoita tai hyväntekeväisyysorganisaatioiden toimintaa, jotka kaikki pyrkivät suhteiden luomiseen kulttuurisen "toisen" kanssa. Hyväntekeväisyydessä evankeliskristityt välittävät materiaalien resurssien lisäksi hengellistä informaatiota. Samalla epäsymmetrinen vaihtosuhde tuottaa antajalle hengellisen ja moraalisen auktoriteettiaseman sekä laajentaa tämän vaikutusmahdollisuuksia. Hyväntekeväisyys luo sosiaalisia verkostoja, mutta myös epätasaisia valtasuhteita.</p> <p>Evankeliskristityssä kosmisessa hierarkiassa Jumala on maailmankaikeuden ylin toimija. Uskovat korostavat suhteiden merkitystä: ihmisen suhdetta Jumalaan ja ihmisen suhdetta muihin ihmisiin. Usko välittää kaikkia suhteita ja henkilökohtainen suhde Jumalaan toimii esikuvana ihmisten välisille suhteille. Uskovat valtuuttavat ja oikeuttavat toimintaansa, saavuttavat tietoisuuden toimijuudestaan sekä tuottavat ja uudelleentuottavat toimijuuttaan jumalasuhteen avulla. Koska evankeliskristityt antavat painoarvoa suhteille, evankeliskristillisyyttä voidaan tarkastella holismin tai individualismin sijaan relationalistisesta näkökulmasta. Evankeliskristityt puhuvat Jumalan valtakunnasta, joka on tässä maailmassa olevan vallankäytön vastakohta, tulevaisuuden profetia ja nykyisyyden hengellinen tila. Jumalan valtakunta on relationalistinen ideaali yhteiskunnasta, missä suvereenina hallitsijana toimii Jumala.</p> <p>Yli puolet Keskilännessä asuvista evankeliskristityistä kertoo osallistuvansa johonkin poliittiseen tai lakiasäätävään toimintaan sekä käyttävänsä henkilökohtaisen vaikuttamisen strategiaa vaikuttaakseen yhteisöön ja yhteiskuntaan. Väitän, että kollektiivisesti käytettynä henkilökohtaisen vaikuttamisen strategialla on suuri kulttuurinen, sosiaalinen ja poliittinen merkitys. Evankeliskristitty usko luo toiminnan mahdollisuuksia, mutta auttaa myös käsittelemään toiminnan rajoitteita. Evankeliskristityille yhteiskunnan rakenne kaikessa kontrolloimattomuudessaan on Jumalan kaltainen. Mikrotason suhteiden hallinta lisää toimijoiden vaikutusmahdollisuuksia makrotason politiikkaa paremmin.</p>		
Avainsanat – Nyckelord – Keywords evangelikalismi, politiikka, relationalismi (<i>relationalism</i>), sosiaaliset suhteet, toimijuus, toiminta, uskonto, Yhdysvallat		

Sisällys

1 Johdanto	4
2 Kenttä	11
2.1 Perhe ja kirkko.....	11
2.2 Metropoli, naapurusto ja talo.....	14
2.3 Metodologia.....	16
2.3.1 Työn haasteita.....	18
2.3.2 Kyselylomaketutkimus.....	19
2.3.3 Keskeiset käsitteet.....	21
2.4 Amerikkalaisen evankelikalismien lyhyt historia.....	26
2.5 Keskeisiä arvoja.....	29
2.6 Sosiaalinen pääoma ja poliittinen toiminta.....	33
3 Teoreettinen viitekehys	35
3.1 Kristinuskon antropologia.....	36
3.2 Uskonto ja toimijuus.....	37
3.3 Relationalismi.....	42
4 Usko	43
4.1 Zeken kääntymistarina: Jumala puhuu.....	44
4.2 Kääntymisen jatkuvuus ja epäjatkuvuus.....	46
4.3 Kokemuksellisuus ja usko.....	48
4.4 Päätös.....	50
4.5 Kieli ja toimijuus.....	52
4.6 Jumala toimii.....	54
4.7 Ihminen toimii.....	59
4.8 Kahden merkitysjärjestelmän välissä.....	64
4.9 Yhteenveto.....	65
5 Kirkossakäynti	67
5.1 Keski viikon rukousryhmä.....	67
5.2 Pyhän henget lahjat.....	69
5.3 Kirkon rakentaminen.....	74
5.4 Yhteisöllisyys.....	78
5.5 Ristiriita.....	82
5.6 Suhteet ovat kaikki kaikessa.....	85
5.7 Yhteenveto.....	87
6 Hyväntekeväisyys	89
6.1 Sukkia köyhille.....	90
6.2 Uskoperusteinen aktivismi.....	91
6.3 Kirkon organisoima hyväntekeväisyys.....	94
6.4 Hyväntekeväisyysorganisaatiot.....	96
6.5 Lahja ja hyväntekeväisyys.....	102
6.6 Hengellisiä objekteja.....	105
6.7 Vastaanottajan vastuu.....	107
6.8 Yhteenveto.....	110
7 Poliitikka	112
7.1 Jumalanpalvelus Victoryssa.....	113
7.2 Henkilökohtaisen vaikuttamisen strategia.....	116

7.3 Keskilämmen evankeliskristityt esimerkkinä muille	119
7.4 Keskilämmen evankeliskristittyjen politiikkaan ja lakisäätävään toimintaan osallistuminen	121
7.5 Vaikuttamisen mahdollisuuksia ja rajoitteita	125
7.6 Äänestäminen	129
7.7 Kysymys sosiaaliavustuksista.....	134
7.8 Jumalan valtakunta.....	138
7.9 Yhteenveto.....	144
8 Lopuksi.....	146
8.1 Relationalistinen tila.....	147
8.2 Poliittinen toimijuus.....	148
8.3 Vallankäytön haastaminen	151
Loppusanat.....	154
Lähteet.....	155
Liittet.....	163

1 Johdanto

Tänä vuonna edellisistä vaaleista on kulunut neljä vuotta ja Yhdysvalloissa valitaan taas presidentti. Tällä kertaa pääpuolueiden ehdokkaina ovat istuva presidentti Barack Obama (demokraatit) ja Mitt Romney (republikaanit). Tiedotusvälineet nostavat esiin tämän tästä evankeliskristittyjen roolin äänestäjinä ja tarjoavat arvioita kenelle evankeliskristittyjen äänet menevät.

Omien sanojensa mukaan Mitt Romney on mormoni ja Barack Obama kristitty. Vielä vuonna 2009 haastattelemani evankeliskristityt ilmaisivat epävarmuutensa istuvan presidentin uskonnosta ja arvelivat hänen olevan muslimi. Kesä-heinäkuussa 2012 rekisteröityneistä äänestäjistä 17 prosenttia sanoi Obaman olevan muslimi, 49 prosenttia sanoi hänen olevan kristitty ja 31 prosenttia sanoi, ettei tiennyt Obaman uskontoa (The Pew Forum on Religion & Public Life 2012a). Evankelikaaliset protestantit suhtautuvat muita uskonnollisia ryhmiä kielteisimmin Romneyyn uskoon.

Presidentin uskonnollinen vakaumus saattaa vaikuttaa äänestyspäätökseen, mutta tällä kertaa kytkökset kirkkoon eivät tarjoa vastausta evankeliskristittyjen äänestyspäätökseen. Public Religion Research -tutkimuslaitoksen (Pew) mukaan heinäkuussa 2012 valkoisista evankelikaalisista protestanteista 72 prosenttia kannatti Romneya, 21 prosenttia Obamaa ja 6 prosenttia muita ehdokkaita (Pew Research Center for the People and the Press 2012). Omassa aineistossani ”kolmannen puolueen” kandidaatit esiintyivät vaihtoehtona, joiden valituksi tuleminen ei ollut todennäköistä, mutta joiden äänestäminen oli tärkeää. Tilastot eivät anna vastausta kysymykseen miten evankeliskristityt päätyvät tiettyyn äänestyspäätökseen tai miksi evankeliskristityt ylipäättänsä toimivat kuten toimivat. Tiedotusvälineiden popularistisesta näkökulmasta huolimatta evankeliskristillisuus on myös paljon muuta kuin joka neljäs vuosi käytävät presidentinvaalit.

Evankeliskristityt kuitenkin puhuvat politiikasta. Vuoden 2008 presidentin vaalien yhteydessä Rick Warren avasi Saddlebackin kansalaisfoorumin¹, jossa hän haastatteli pääpuolueiden kandidaatteja Barack Obamaa (demokraatit) ja John McCainia (republikaanit):

No niin, me uskomme kirkon ja valtion erottamiseen, mutta me emme usko

¹ Saddleback-kirkko Kalifornian Lake Forestissa oli vuonna 2008 Yhdysvaltojen kahdeksanneksi suurin megakirkko, jossa oli noin 20 000 vakituista kirkossakävijää. Saddlebackin kansalaisfoorumi on vuosittain järjestettävä tapahtuma, joka pyrkii edistämään ”henkilökohtaista vastuullisuutta, sosiaalista kohteliaisuutta ja spirituaalista kypsyyttä”. Aikaisemmin kansalaisfoorumeita on puhuttu mm. holokaustista (Saddleback Civil Forum 2008).

uskon ja politiikan erottamiseen, koska usko on vain maailmankuva ja kaikilla on jonkinlainen maailmankuva, ja siksi on tärkeää tietää mikä se on.

Warrenin avaus osoittaa, että maailmankuva on suhteessa toimintaan ja sitä kautta politiikkaan. Avauksen jälkeen Warren esitti kandidateille kysymyksiä presidentin tehtävän hoitamisesta, johtajuudesta, heidän maailmankuvastaan ja Yhdysvaltojen roolista maailmalla (Warren 2008). Tämän tutkielman kannalta foorumin tärkein anti oli kuitenkin uskonnon ja politiikan välisen suhteen osoittaminen.

Maailmankuvan tarkasteleminen edellyttää holistista lähestymistapaa. Tämä tutkielma ei kerro pelkästään presidentin vaaleista, vaan evankeliskristitystä maailmankuvasta. 26 prosenttia amerikkalaisista on evankeliskristittyjä, mikä nykyiseen väkilukuun suhteutettuna tarkoittaa yli 82 miljoonaa ihmistä. Evankelisprotestanttisuus on Yhdysvaltojen suurin uskonnollinen traditio. Kristittyjä maassa oli vuonna 2010 yli 246 miljoonaa, mikä on 11 prosenttia koko maailman kristityistä (Pew Forum on Religion & Public Life 2011). Tilastojen perusteella Yhdysvalloissa on maailman suurin kristittyjen keskittymä.

Tutkimuskohteena evankeliskristittyjen joukko on valtava, minkä vuoksi olen rajannut tutkielmani Yhdysvaltojen Keskilänteen, yhteen kirkkoon ja sen jäseniin. Olen kerännyt aineistoa osallistuvan havainnoinnin menetelmällä, haastattelemalla ja kyselylomaketutkimuksella. Tutkimuskysymykseni on: mitä on evankeliskristitty toimijuus? Jatkokysymyksenä kysyn: miten evankeliskristityistä tulee yhteiskunnallisia ja poliittisia toimijoita? Analysoin evankeliskristittyä toimijuutta ja pohdin keräämäni etnografisen aineiston perusteella kuinka toiminta vaikuttaa yhteisöön ja yhteiskuntaan. Kaikki tässä tutkielmassa kuvaamani tapaukset ovat todellisia, mutta suojellakseni tutkimukseen osallistuneiden yksityisyyttä olen muuttanut joitakin nimiä.

Kristinuskoa on kuvattu amerikkalaiseksi² kansanuskoksi (esim. Balmer 1999). Alueiden välinen uskonnollisuus kuitenkin vaihtelee. Missouriissa evankeliskristittyjä on 37 prosenttia asukkaista³ (Pew Forum on Religion & Public Life 2008). Yhdeksän kymmenestä amerikkalaisesta uskoo Jumalaan tai johonkin universaaliin henkeen, kun vastaava luku Missouriissa on 77 prosenttia (Pew Forum on Religion & Public Life 2009). Yhdysvaltalaisten enemmistölle Jumala on tärkeä osa maailmankuvaa, jonka kautta tämä ymmärtää sosiaalista elämää ja maailman tapahtumia.

² Käytän tässä tutkielmassa sanaa amerikkalainen viittaamaan Yhdysvalloista peräisin olevaan. Sanan käyttötapana on Kielitoimiston määritelmän mukainen.

³ Se on enemmän kuin esimerkiksi Teksasissa, mutta vähemmän kuin Alabamassa, Arkansasissa, Georgiassa, Kentuckyssa, Missisippissä, Pohjois-Carolinassa ja Etelä-Carolinassa. Tennesseeessä 51 prosenttia asukkaista on evankelisia protestantteja. (Pew Forum on Religion & Public Life 2008.)

Syksyllä 2009 Yhdysvaltojen Keskilännessä kävin viikoittain pienessä evankeliskristityssä kirkossa, jossa kaikki tunsivat toisensa. Olin yllätynyt huomattessani miten vähän kirkossa tai kirkkoon liittyvissä aktiviteeteissa puhuttiin politiikasta. Sen sijaan kirkossa puhuttiin viikko toisensa jälkeen ihmisten välisistä suhteista. Kotona ruokapöydässä ateria aloitettiin rukouksella, jonka jälkeen tulivat perheenjäsenten kuulumiset, tuttavien kuulumiset ja lopulta ajankohtaiset tapahtumat. Tuli ilmi, että tärkeintä olivat ihmissuhteet. ”It’s all about relationships”, suhteet ovat kaikki kaikessa, julisti kirkkoni tunnuslause. Evankeliskristityssä uskossa keskeistä ovat suhde Jumalaan ja suhde muihin ihmisiin. Suhteella Jumalaan on seuraamuksia niin kirkon sisäisiin suhteisiin kuin suhteisiin kirkon ulkopuolella. Tämä suhde vaikuttaa yksittäisen ihmisen elämän lisäksi koko yhteisöön ja yhteiskuntaan. Muutos alkaa uskosta ja toimintaan kanavoituessaan usko saattaa muuttaa koko kansakuntaa. Yhdysvaltojen sydänmailla, missä kaiken piti olla poliittista, Jumala ja ihmissuhteet olivatkin politiikkaa tärkeämpiä. Juuri siinä on evankeliskristityn politiikan ydin: suhteet ovat kaikki kaikessa myös politiikassa.

Tätä tutkielmaa kirjoittaessa poliittinen asetelma on ehtinyt muuttua useita kertoja. Poliitiikka on osa sosiaalista rakennetta, jota tuotetaan ja uusinnetaan jatkuvasti. Tämän tutkielman näkökulmasta tulevien vaalien tuloksen ennakointi ei ole tarpeellista saati mielekäästä, sillä tilanne ehtii taas muuttua seuraaviin vaaleihin. Toisaalta kandidaattien vastaukset tärkeisiin kysymyksiin vaikuttavat aina äänestyspäätökseen. Tällä hetkellä esimerkiksi abortti ja samaa sukupuolta olevien avioliitto ovat tärkeitä kysymyksiä evankeliskristityille äänestäjille. Näiden kysymyksien tärkeys osoittaa, että jotkin asiat evankeliskristityssä maailmankuvassa eivät muutu: Jumalan toimijuus ja sen kautta määrittävät suhteet. Tämä on keskeinen periaate myös evankeliskristityssä politiikassa.

Tässä tutkielmassa keskeinen käsite on maailmankuva, jolla tarkoitan merkitysjärjestelmää. Glifford Geertzin (1973) mukaan uskonto on kulttuurinen systeemi, symbolien järjestelmä, joka on muun muassa olemassaolon järjestyksen perustana. Tätä uskonnon määritelmää voi kritisoida sen sekularistisen lähtökohdan vuoksi. Geertz keskittyy symboleihin eikä juuri huomioi toimijuutta. Silti edellä mainittu uskonnon määritelmä on tutkielmani lähtökohta, sillä merkitysjärjestelmät ovat suhteessa toimintaan. Toiminta tapahtuu merkitysjärjestelmien puitteissa. Opit, lait ja säännöt ovat analyttisesti erillisiä merkityksistä ja toiminnasta, vaikka näitä tulee tarkastella osana samaa kokonaisuutta. Niinpä olen kiinnittänyt huomioni teologian sijaan kristittyjen omaan ymmärrykseen toiminnastaan. Kristinuskko määrittää sekä identiteettiä että toimijuutta. Näin ollen voidaan puhua evankeliskristitystä

toimijuudesta, joka poikkeaa esimerkiksi sekulaarista toimijuudesta.

Evangelikristillisen maailmankuvan vastakohtana voidaan pitää sekularismia, johon Yhdysvaltojen politiikka on pyritty perustamaan. Perustuslaki takaa valtion ja kirkon erottamisen. Tämä tarkoittaa, että millään kirkolla tai uskonnollisella yhteisöllä ei tulisi olla etuoikeutta valtion hallinnossa ja päätöksenteossa. Toisaalta valtion ei myöskään saa sekaantua minkään kirkon tai uskonnollisen yhteisön toimintaan, saati yksittäisten kansalaisten uskonnonharjoitukseen.

Eräs keskeinen havaintoni on, että ideaalit ja käytäntö eivät aina kohtaa. Tätä ristiriitaa voidaan lähestyä erilaisin analyttisin välinein ja ymmärtää osana samaa merkitysjärjestelmää. Siksi erotan toiminnan mikro- ja makrotason. Keskityn tässä tutkimuksessa mikrotason yhteiskunnalliseen toimintaan ja vaikuttamiseen, koska makrotason evangelikristillisestä politiikasta on jo kirjoitettu paljon (suomeksi esim. Ruotsila 2008). Sen sijaan mikrotason toimijoiden sosiaalisesta todellisuudesta on kirjoitettu vähän, varsinkin suomeksi. Tiheä kuvaus tavallisten evangelikristittyjen elämästä tuo tiedotusvälineiden makrotasoon uuden näkökulman, joka antaa arvokasta tietoa paikallisesti tapahtuvasta yhteiskunnallisesta toimijuudesta. Mikrotasoa tarkastelemalla pyrin konkreettisesti osoittamaan miten evangelikristityt ymmärtävät toimintansa mahdollisuuksia ja rajoitteita. Keskilännessä tekemiäni havaintoja ei voida yleistää kaikkiin amerikkalaisiin evangelikristittyihin, sillä valtion sisällä on suuria alueellisia ja kulttuurisia eroja. Tarkastelemalla evangelikristittyjen toimintaa voidaan kuitenkin tehdä havaintoja uskonnollisesta toimijuudesta yleensä: miten usko, valta ja vaikuttaminen kietoutuvat yhteen, miten uskonnollinen toimijuus luodaan ja miten sitä ylläpidetään, millaisia rajoitteita toimijuudella on ja missä mielessä toiminta on yksilöllistä ja missä yhteisöllistä.

Tässä tutkielmassa politiikka tarkoittaa yhteisöllistä ja yhteiskunnallista vallankäyttöä ja vaikuttamista, mutta se ei merkitse pelkästään henkilökohtaista vaikutusvaltaa. Poliittikka on läheisessä suhteessa valtaan, sillä molemmissa on kyseessä eräänlainen toimijuuden rajoittaminen tai mahdollistaminen. Poliitikassa yhteiskunta käyttää valtaa ihmisiä kohtaan ja ihmiset käyttävät valtaa poliitikkoja kohtaan. Vallankäyttöä tapahtuu myös ilman poliittisia instituutioita, eikä valta edellytä väkivaltaa tai pakottamista (esim. Clastres 1989). Käsittelen luvussa 7 evangelikristittyjen käyttämää henkilökohtaisen vaikuttamisen strategiaa, mikä on mikrotasolla tapahtuvaa vallankäyttöä, vaikuttamista toisiin ihmisiin esimerkillisen toiminnan kautta.

Otan tässä tutkielmassa toimijuusnäkökulman korostaakseni amerikkalaisten evankeliskristittyjen tietoista ja vastuullista toimintaa, jonka kautta nämä pyrkivät luomaan ja ylläpitämään sosiaalisia suhteita. Sosiaaliset suhteet puolestaan ovat tärkeä keino vaikuttaa yhteisöön ja yhteiskuntaan. Monissa tutkimuksissa on kiinnitetty paljon kristittyyn oikeistoon ja fundamentalistiseen politiikkaan, mutta on sivuutettu poliittisesti organisoimattomien yksittäisten kansalaisten vaikutus yhteisöön ja yhteiskuntaan. Näiden toimijoiden poliittiset näkemykset ja toimintatavat eivät aina ole yksiselitteisesti republikaanisia tai demokraattisia. Kysymystä yhteisöön ja yhteiskuntaan vaikuttamisesta ei siis ole mielekästä lähestyä pelkästään tämän poliittisen vastakohtaparin kautta, vaan pikemmin pyrkiä selvittämään minkälaista on evankeliskristitty toimijuus ja miten se ilmenee yhteisöön ja yhteiskuntaan vaikuttamisessa. Viittaan tässä tutkielmassa kirjoittajiin, joiden mukaan oman toiminnan ja toimijuuden tiedostaminen ovat toimijuuden olemassaolon edellytyksiä. Tämän tutkielman tarkoitus ei ole redusoida uskoa valtaan, politiikkaan tai intresseihin, vaan analysoida evankeliskristittyä toimijuutta ja osoittaa sen seuraamuksia. Usko on kokonaisvaltainen kokemus eikä sitä voida pelkistää tai yksinkertaistaa. Sen sijaan uskon seuraamuksia voidaan tarkastella.

Kristitty yhteisö voidaan jakaa neljään vallan dimensioon: (1) yhteisön sisäinen vallankäyttö ja (2) ulkoinen vallankäyttö, (3) valtasuhde pyhään sekä (4) valtasuhde uskovien ja antropologin välillä. Vallan dimensioista kolme ensimmäistä ovat usko-orientoituneita. (Droogers 2003) Olen jäsentänyt tämän tutkielman näiden dimensioiden kautta. Käsittelen valtasuhdetta pyhään luvussa 4 ja yhteisön sisäistä hierarkiaa luvussa 5. Yhteisön ulkoista vallankäyttöä käsittelen luvuissa 7 ja 8.

Tutkielmani ylittää tavanomaisen pro gradun pituuden. Syynä on pyrkimykseni holistiseen analyysiin uskosta ja sen sosiaalisista seuraamuksista, jolloin yhdenkin osa-alueen poisjättäminen vahingoittaisi kokonaisuuden ymmärtämistä. Jokainen käsittelemäni osa-alue linkittyy toisiinsa uskon ja kirkossakäynnin kautta. Hyväntekeväisyys on keino vaikuttaa yhteisöön ja yhteiskuntaan sekä olennainen osa politiikkaa. Etnografisen todellisuuden tyypistäminen pienempään tilaan ei antaisi oikeutta tutkittaville saatikka tutkimuskysymykselle.

Tässä tutkielmassa on tarina, jota lukija voi seurata. Johdannon, kentän kuvauksen ja teoreettisen viitekehyksen jälkeen kerron kuinka toimija tulee uskoon. Uskoon tuleminen tai uudelleen syntyminen on tapahtuma, jossa toimijasta tulee evankeliskristitty. Kun toimija on tullut uskoon, hän alkaa käydä kirkossa, jolla on keskeinen merkitys hänen käsityksilleen evankeliskristittynä olemisesta. Kirkossa

luodaan ja uusinnetaan uskoa. Kirkossa käydessään uskova alkaa toimia yhteisen ideaalin mukaisesti. Hän tekee hyväntekeväisyyttä ja solmii suhteita kulttuurisiin ”toisiin”. Lisäksi evankeliskristityt äänestävät ja osallistuvat institutionalisoituun politiikkaan omien intressiensä mukaisesti sekä vaikuttavat henkilökohtaisesti esimerkillisen toiminnan kautta. Henkilökohtaisen vaikuttamisen strategian taustalla on relationalistinen ideaali, jolla puolestaan on valtasuhteita tuottavia vaikutuksia.

Analyysini etenee yksittäistapauksista yleisempään teoriaan, mikrotason toimijoiden vaikuttamisesta makrotasoon eli yhteisöön ja yhteiskuntaan. Luvussa 2 kerron yhteisön osaksi tulemisesta. Esittelen kentän, kirkon ja evankeliskristillisyyden. Määrittelen keskeiset käsitteet ja kerron havainnoimani yhteisön taustaa. Luvussa 3 kerron tutkimuksen teoreettisesta viitekehystä ja kristinuskon tutkimisesta antropologiassa sekä esittelen toimijuuteen liittyvää tutkimusta. Luvussa 4 kerron kuinka uskonnollisen kääntymisen yhteydessä Jumalasta tulee toimija. Jumalan toimijuuden sisäistäminen on olennainen vaihe evankeliskristityn toimijuuden muotoutumisessa. Luvussa 5 osoitan kuinka suhteet ihmisiin ja Jumalaan vaikuttavat käsitykseen evankeliskristitystä toimijuudesta, kuinka ihmissuhteet ylläpitävät ja uusintavat uskonnollista toimijuutta. Kirkko on sosiaalinen yhteisö, jossa ilmenee yhteisöelämän tavanomaisia piirteitä, kuten yhteisöllisyyttä ja keskinäistä tukea, mutta myös konflikteja. Kirkko poikkeaa yhteisöistä, jotka ovat pysyviä, sillä tyytymätön kirkossakävijä voi vaihtaa kirkkoa tai erottaa pastorin. Kirkon yhteisöllisyys on jatkuvan vaivannäön tulos. Luvussa 6 keskustelen evankeliskristittyjen taloudellisesta toimijuudesta ja siihen liittyvästä hyväntekeväisyydestä. Kysymykset taloudellisista mahdollisuuksista ja rajoitteista ovat usein poliittisia, minkä vuoksi sisällytän tämän keskustelun tutkielmaani yhteiskunnallisesta vaikuttamisesta. Evankeliskristittyjen käsitykset omasta ja valtion roolista taloudessa poikkeavat muiden intressiryhmien käsityksistä. Luvussa 7 tarkastelen evankeliskristittyjen toimintaa poliittisessa sfäärissä. Tämä erottelu sfääreihin on osittain keinotekoinen, koska käytännössä nämä elämän osa-alueet ovat päällekkäisiä. Käytän kuitenkin poliittisen sfäärin käsitettä analyttisena välineenä ja rajaan lukuun toimintoja, joita evankeliskristityt mieltävät poliittisiksi. Keskityn toimintaan, joka suuntautuu yhteisön ulkopuolelle ja joka ei näy kaikille osapuolille uskonnollisena. Viimeisessä luvussa esitän johtopäätökseni edellisten kappaleiden perusteella. Tarjoan synteesin luvussa 3 esittelemistäni teorioista ja Keskilämmen evankeliskristittyjen toimijoiden analyysistä. Keskustelen Jumalan valtakunnan käsitteestä, joka kuvaa evankeliskristittyjen ideaalia yhteiskuntaa. Jumalan valtakunnan käsite on sekä hengellinen että sosiaalinen. Se on profetia, jota jatkuvasti rakennetaan myös nykyisyydessä. Jumalan valtakunta nivoo yhteen sekä

evangeliskristityn toimijuuden, joka ilmenee tässä maailmassa.

Maurice Godelier määrittää pyhän ”tietyn tyyppiseksi suhteeksi, jossa ihmiset puntaroivat mielessään asioiden alkuperää, niin että tässä suhteessa todelliset ihmiset katoavat ja heidän tilallaan esiintyy heidän kaksoiskappaleensa, kuvitteelliset ihmiset”. Godelierin mukaan pyhässä ihmisen toimijuus katoaa: ihmiset eivät ole enää sosiaalisen olemisen luojia, vaan he näkevät itsensä ylhäältä päin ohjatuiksi. (Godelier 1996, 171.) Pyhä on sosiaalista, mutta se ”vääristää sosiaalisen, tekee siitä vaikeaselkoisen itselleen” (mts. 173). Omassa aineistossani pyhä tekee sosiaalisesta pikemminkin läpinäkyvämmän. Jumalan käsite esittää analogian toimijan ja sosiaalisen rakenteen väliselle suhteelle: toimija toimii sosiaalisen rakenteen kautta, suhteessa muihin ihmisiin.

Pyhän ja ihmisten välisen suhteen tarkkaileminen kuvastaa ihmisten suhdetta valtaan. Ihmiset voivat olla vallan subjekteja tai objekteja, luovuttaa vallan ja ottaa sen pois. Tässä tutkielmassa kuvaan evangeliskristittyä maailmankuvaa, jonka logiikka on myös poliittisen toiminnan logiikka. Keskilännessä pääsin todistamaan jotain inspiroivaa: en Jeesusta, vaan hänen seuraajiaan.

2 Kenttä

Asuin syksyllä 2009 kolme kuukautta evankeliskristittyjen keskuudessa St. Louisissa (Missouri) Yhdysvaltojen Keskilännessä. Otin osaa erään kirkon toimintaan ja seurakuntalaisten elämään. Havaintojeni keskiössä on perhe, jonka luona asuin. Perheen kautta pääsin osaksi evankeliskristittyjen sosiaalisia suhteita. Olen rajannut tutkimukseni yhteen kirkkoon, koska tarkoitukseni on kuvata evankeliskristittyä poliittista toimijuutta mahdollisimman konkreettisesti, mikrotasolla. Uskonnon ja politiikan välistä suhteesta on kirjoitettu paljon, mutta monien kirjoittajien ongelma on yleistäminen. He puhuvat evankeliskristityistä homogeenisena joukkona, vaikka nämä eivät käytännössä ole yksi yhteisö, saatiikka yhtenäinen.

Tutkielman aineisto koostuu haastatteluista ja muista äänitetyistä materiaaleista. Aineisto sisältää myös kirjallisia lähteitä; uskonnollista kirjallisuutta ja kirkoissa jaettua materiaalia. Analyysin kannalta keskeisiä ovat myös osallistuvan havainnoinnin pohjalta tehdyt muistiinpanot. Olen tehnyt havaintoja sunnuntaijumalanpalvelusten lisäksi erilaisissa kirkkoon liittyvissä aktiviteeteissa, kuten rukousryhmissä, pienryhmissä, vapaaehtoistöissä ja kontaktikampanjoissa. Osallistuvan havainnoinnin ja haastattelujen lisäksi tein kyselylomaketutkimuksen internetissä, jonka rajasin koskemaan seurakuntalaisten sosiaalista verkostoa eli informanttien ystäviä, tuttavien ja sukulaisia ympäri Yhdysvaltoja.

Tutkielma keskittyy St. Louisiin ja New Light -kirkkoon (Assemblies of God -kirkkokunta). Lisäksi olen kerännyt vertailuaineistoa seitsemästä kirkosta viidessä kaupungissa (St. Louis, MO; South Barrington, IL.; Alton, IL; Chesterfield, MO; Springfield, MO) Joissakin kirkoissa kävin useita kertoja, toisissa vain kerran. Kirkot käsittivät evankelikaalisia ja sitoutumattomia kirkkoja sekä vertailuna metodistikirkon.

2.1 Perhe ja kirkko

Copperfieldien perheeseen kuului vanhemmat Grace ja Buck sekä aikuiset pojat Zack ja Zeke. Jaoin perheen arjen aina kaupassakäynnistä ja tv:n katselusta kirkkoaktiviteetteihin ja hyväntekeväisyystapahtumiin. Lisäksi otin osaa perhetraditioihin, kuten kiitospäivän sukukokoukseen ja isoäidin syntymäpäiväjuhlille. Havainnoin perheen lähipiiriä: Buckin vanhempia, hänen veljensä perhettä, Gracen perhettä, apulaispastori Justinin perhettä, pastori Jacksonin perhettä, Copperfieldien ystäviä, pienryhmän jäseniä ja kirkon jäseniä.

Syksyllä 2009 Grace Copperfield oli 50-vuotias yksityisyrittäjä, joka työskenteli kotona

markkinoinnin ja mainonnan alalla. Gracen aviomies Buck Copperfield oli 53-vuotias teologian maisteri ja hän työskenteli kristityllä radioasemalla johtotehtävissä. Buckin alaisuudessa toimi 21 radiokanavaa, minkä vuoksi hän matkusti paljon. Zack ja Zeke Copperfield olivat työssäkäyviä kaksikymppisiä, jotka olivat palanneet taloon kesken korkeakouluopintojensa. Molemmat kävivät vanhempiensa kirkossa, koska Grace oli asettanut kirkossakäynnin ehdoksi talossa asumiselle. Kirkossakäynnin lisäksi Grace ja Buck ottivat osaa pienryhmiin sekä ohjasivat omaa pienryhmää.

Tutustuin Graceen ja Buckiin vuonna 2006 opiskellessani St. Louisissa. Tuolloin Grace ja Buck osallistuivat Chi Alpha -opiskelijajärjestön (Assemblies of God) isäntäperheohjelmaan, jonka tarkoitus oli tutustuttaa kansainvälisiä opiskelijoita amerikkalaiseen kulttuuriin. Liityin ohjelmaan ystäväni kanssa ja tapasin Copperfieldien perheen. Kokemukset perheen kanssa herättivät antropologisen kiinnostukseni ja palasin Copperfieldien taloon syksyllä 2009 tekemään kenttätöitä. Tuolla välin olin ehtinyt tutustua antropologiseen kristinuskoa käsittelevään kirjallisuuteen. Omista tutkimuksellisista motivaatioistani huolimatta monet tapaamani evankeliskristityt pitivät paluutani osoituksena Jumalan suunnitelmasta elämälleni.

Osallistuin koko kolmen kuukauden ajan New Light -kirkon toimintaan. Kirkko sijaitsi esikaupunkialueella 30 minuutin ajomatkan päässä Copperfieldien talosta. Lähes kaikki kirkossakävijät ajoivat New Lightiin muista kaupunginosista. Kirkossakävijät olivat pääasiassa nuoria aikuisia, osa perheellisiä, valkoista keskiluokkaa. Afrikkalais-amerikkalaisia ei kirkossa käynyt, lukuun ottamatta Ghanasta muuttanutta Wandaa. Valkoiset ja mustat kirkot ovat historiallisesti olleet erillisiä ja niin oli tässäkin tapauksessa. New Lightin oli perustanut pastori Jackson Bullock vuonna 2008 ja kirkko kuului Assemblies of God -kirkkokuntaan⁴ (A/G). Vuonna 2009 kirkossa kävi sunnuntaiaamun jumalanpalveluksessa 80 – 120 henkeä. New Light oli pieni ja hengellisesti intiimi yhteisö, missä kaikki tunsivat toisensa.

Tunsin itseni tervetulleeksi New Lightissa ensi hetkestä lähtien. Pastori Jacksonista tuli yksi keskeisistä informanteistani ja haastattelin häntä useita kertoja. Lisäksi havainnoin Jacksonin perhettä kotiympäristössä. Suurin osa kirkossakävijöistä tunsu minut. Vierailin monien kotona ja tein pieniä retkiä seurakuntalaisten kanssa. Osallistuttuani moniin intiimeihin hetkiin koin tullessi osaksi kirkkoa. Viimeisessä jumalanpalveluksessa pastori Jackson osoitti saarnan minulle.

⁴ Assemblies of God on oman määritelmänsä mukaan protestanttinen, kolmiyhteyteen uskova, helluntailainen ja evankelikaalinen kirkko. Keskeisiä oppeja ovat pelastuminen Jeesuksen Kristuksen kautta, jumalallinen parantaminen, kaste Pyhässä Hengessä (kielillä puhuminen) ja Jeesuksen toinen tuleminen. (Assemblies of God 2008.)

Sunnuntaiaamuisin New Light -kirkon piha täyttyi tilavista ja turvallisista perheautoista. Kirkko sijaitsi syvällä esikaupunkialueella eikä alueella ollut julkista liikennettä. Ovella tulijoita tervehti viikoittain vaihtuva vastaanottotiimi. Salissa oli tarjolla kahvia ja bagelseja. Lapset vietiin alakertaan, missä vapaaehtoiset organisoivat toimintaa perheen pienimmille. Aikuiset ja nuoret jäivät yläkertaan jumalanpalvelukseen, joka alkoi Nelsonin johtaman bändin soittamalla musiikilla. Laulujen sanat oli koottu valkokankaalle multimediaesitykseksi ja seurakunta osallistui bändin säestämään lauluun. Kun musiikki alkoi, ihmiset nousivat seisomaan ja nostivat kämmenensä avoimena ilmaan. Tätä elettä kutsutaan pyhiksi käsiksi (*holy hands*; esim. Elisha 2008, 70). Musiikki oli nopeatempoista ja se oli suunnattu nuorelle kävijäkunnalle. New Lightin musiikki erosi niiden kirkkojen musiikista, jotka tavoittelivat vanhempia kävijöitä, kuten Elroyn ja Myrnan Victory-kirkko (A/G). Jumalanpalveluksessa kaikki toiminnot, paitsi saarna, hoituivat vapaaehtoisten voimin. Pastori Jackson oli ainoa, joka sai työstä palkkaa ja työskenteli kirkossa täysipäiväisesti. Tämän lisäksi muuta kirkon toimintaa, kuten pienryhmiä ja vapaaehtoistyötä, organisoitiin vapaaehtoisvoimin pitkin viikkoa. Kirkon palveluissa ja jumalanpalveluksessa sekä henkilökunta että seurakuntalaiset hyödynsivät teknologiaa ja seurasivat trendejä. Toisinaan jonkun kirkossakävijän saattoi nähdä lukemassa Raamattua iPhonestaan.

New Light oli kaikkea muuta kuin megakirkko, mutta monet New Lightin jäsenet vierailivat myös megakirkoissa. Megakirkkoina pidetään yli 2000 jäsenen kirkkoja. Megakirkkoilmiö liittyy protestantismiin, sillä edes suuria katolilaisia kirkkoja ei pidetä megakirkkoina. Megakirkot sijaitsevat pääasiassa esikaupunkialueilla, jonka vuoksi ne ovat usein sosiaalisesti yhtenäisiä ja edustavat sosiaalisten ryhmien enemmistöä. Ne eroavat pienemmistä kirkoista kokonsa lisäksi intiimiyden suhteen, sillä megakirkot ovat suuria ja anonyymeja. Megakirkkojen ylläpito vaatii paljon rahaa ja resursseja, minkä vuoksi jotkut evankeliskristityt syyttävät niitä kulutuskeskeisyydestä. Megakirkkojen on vaikea huomioida sosiaalisia ongelmia tai marginaalisia ryhmiä yhtä hyvin kuin pienten paikallisten kirkkojen. Ne tarjoavat massatuotetun messun, missä laulajista, muusikoista ja pastoreista voi tulla paikallisia kuuluisuuksia. (Bielo 2011.) Kävin muutamassa megakirkossa, mukaan lukien Willow Creek, jonka organisaatio toimii esikuvana monille muille kirkoille ja organisaatioille. Vaikka megakirkkojen yhteisöllisyys on toisenlaista kuin pienissä kirkoissa, niissä pyritään samanlaiseen yhteisön rakentamiseen.

New Lightin kaltaisissa pienissä kirkoissa seurakuntalaiset pyrkivät luomaan vaihtoehtoisia kristittyjä yhteisöjä, instituutioita ja organisaatiomuotoja. Monilla

kirkoilla oli pyrkimys kyseenalaistaa sosiaalisia rajoja, vaikka ne eivät aina olisi onnistuneet siinä. Kirkkoa ja uskoa käsitellessään pastori Jackson puhui läheisten suhteiden vallankumouksellistamisesta (*revolutionize relationships*), radikaalista muutoksesta maailman järjestyksessä. New Lightissa ajateltiin, että muutoksen piti lähteä läheltä, tästä kaupungista ja näistä ihmisistä.

2.2 Metropoli, naapurusto ja talo

St. Louisin metropolialue jakaantuu Mississippi-joen molemmin puolin sekä Missouriin että Illinois'n osavaltioihin. Vuonna 2005 asukasmäärä oli arviolta noin 2,8 miljoonaa asukasta, mikä teki siitä Yhdysvaltojen 18. suurimman metropolialueen (U.S. Census Bureau 2006). Toisinaan St. Louisin sanotaan olevan Raamattuvyöhykkeellä⁵. Zeke kuvasi kristittyjen asemaa Raamattuvyöhykkeellä:

Elämme Raamattuvyöhykkeellä täällä Missouriissa, okei? Lähes kaikki ovat kristittyjä tai ainakin väittävät olevansa kristittyjä. Joten, sinä et tule vainotuksi [kristinuskon] opettamisesta. Jos otat esiin Raamatun ja alat opettaa kaikkia oppilaita, kyllä, [sitten] olet vaikeuksissa. --- Koska elämme täällä Raamattuvyöhykkeellä, olemme kristittyjen ympäröimänä.

St. Louisin suurin uskontokunta on roomalaiskatolilaisuus. Piirikunnan alueella oli vuonna 2000 301 064 katolilaiseen kirkkoon kuuluvaa henkilöä. Toinen suuri uskontokunta oli juutalaisuus, arviolta 47 100 juutalaisia. Kolmanneksi suurin uskonnollinen ryhmittymä on evankelikaaliset protestantit, 139 084 henkilöä. Evankelikaalisista protestanteista suurimpia kirkkoja jäsenmäärän perusteella olivat (1) Eteläiset baptistit, (2) Luterilainen kirkko (Missouri synodi), (3) Kristityt kirkot ja Kristuksen kirkot, (4) itsenäiset karismaattiset kirkot ja vasta seitsemänneksi suurimpana Assemblies of God -kirkot. (ARDA 2000.) Näiden lisäksi oli vielä useita muita kirkkoja, mikä osoitti uskonnollista valinnanvaraa olevan runsaasti. Koska evankeliskristityt eivät olleet enemmistö St. Louisissa, siellä yhdistyvät monien amerikkalaisten kaupunkien uskonnollisuuden piirteet ilman, että kaupunki olisi edustanut mitään ääripäätä.

St. Louisin kaupunki oli kuitenkin täynnä jännitteitä sosiaalisen ja taloudellisen eriarvoisuuden vuoksi. Väestötilastoista ilmenee, että St. Louis on yksi Yhdysvaltojen segregoituneimmista kaupungeista (esim. Stevens 2011). Arjessa tämä näkyi

⁵ *Raamattuvyöhyke (Bible Belt)* on tiedotusvälineissä yleistynyt käsite. Raamattuvyöhyke on alue, jonka tarkka määrittely on kiistanalaista. Balmerin (2002) mukaan käsitettä käytettiin alun perin vähemmän mairittelevasti alueista, jonne fundamentalistit olivat keskittyneet, lähinnä Yhdysvaltojen eteläisistä osavaltioista. Nykyään käsitteen merkitys ei ole halventava, vaan se viittaa alueisiin, joissa on korkea evankelikaalisten asukastiheys, käytännössä eteläisissä osavaltioissa ja Keskilännessä. (Mts. 76.) Joidenkin lehdistössä käytettyjen karttojen mukaan Missouri kuuluu osittain Raamattuvyöhykkeeseen, mutta St. Louis ei. Määritelmä on kuitenkin vakiintumaton.

naapurustojen jakaantumisen valkoisiin ja mustiin/afrikkalais-amerikkalaisiin alueisiin, joiden rajat on havaittavissa paikallisten liikkeissä ja vaaran käsitteissä. Koko St. Louisin piirikunnassa valkoiseksi luokiteltuja on 71,8 prosenttia asukkaista, mustia tai afrikkalais-amerikkalaisia 24,3 prosenttia, aasialaisia 4,1 prosenttia ja muita alle prosentti kutakin. Itäisessä St. Louisissa vastaavat luvut ovat erilaiset. Siellä valkoisiksi luokiteltuja asukkaita on 1,3 prosenttia väestöstä, mustia 98,7 prosenttia ja muita alle prosentti yhteensä. (US Census Bureau 2010.) Kuten tilastot osoittavat, St. Louisissa on useita asuma-alueita, joiden väestö edustaa pääasiassa tiettyä väestöryhmää. Alueiden taloudellinen ja sosiaalinen eriytyminen kuvastuu myös rikollisuustilastoista. Vuosina 2006 ja 2010 St. Louis rankattiin rikollisuustilastoissa Yhdysvaltojen vaarallisimmaksi kaupungiksi ja vuonna 2009 kaupunki oli maan toiseksi vaarallisin. (CQ Press 2010.) Rotuerottelulla on pitkät juuret St. Louisissa, mutta myös muissa havainnoimissani kaupungeissa.

St. Louisin pahamaineisen turvattomuuden vastakohtana olivat esikaupunkialueet, missä asukkaat nukkuivat lukitsemattomin ovin. Havaintojeni keskiössä on Copperfieldien talo St. Louisin esikaupunkialueella 30 km etelään keskikaupungilta. Talo sijaitsi rauhallisella Woodbridgen⁶ asuma-alueella, jossa kokonaisuudessaan asui noin 4000 asukasta. Asukkaista 96,8 prosenttia oli valkoisia⁷. Woodbridgen asukkaat olivat keski-ikältään alle 50-vuotiaita⁸ ja kotitalouksista noin kolmasosalla oli lapsia⁹. Woodbridgen kotitalouksista neljänneksessä asui 65-vuotiaita tai vanhempia henkilöitä¹⁰. Perheiden keskimääräinen koko oli 2,94 henkeä. (US Census Bureau 2010.)

Tavalliset arkipäivät Woodbridgessä olivat hiljaisia. Työssä käyvä väestö matkasi työpaikoilleen. Vain yksityisyrittäjät, etätyöntekijät, eläkeläiset ja kotiäidit jäivät kotiin. Keinokastelluilta pihamailta kuului sirkkojen sirtitys, joskus koira haukkui. Vasta iltapäivisin tulivat koulubussit ja toivat lapset pihamaille, missä nämä leikkivät pienillä moottoroiduilla ajoneuvoilla tai kerääntyivät pelaamaan joukkuepelejä. Jalkakäytävillä ei lasten lisäksi juuri kävellyt muita kuin satunaisia koirankävelyttäjiä. Ovia ei lukittu ja autotallien sähköövet jätettiin usein auki. Tallissa ja pihalla näkyi henkilöautoja, ruohonleikkureita ja työkaluja. Toisinaan kesälauantaisin Woodbridgessä pidettiin autotallimyyjäisiä, jolloin ihmiset kiertelivät naapureiden autotalleilla etsien käytettyjä

⁶ Käytän alueesta peitenimeä suojellakseni tutkimukseen osallistuneiden yksityisyyttä.

⁷ Mustia tai afrikkalais-amerikkalaisia oli 0,6 prosenttia Woodbridgen (*city*) väestöstä, Pohjois-Amerikan alkuperäiskansoihin kuuluvia 0,8 prosenttia, aasialaisia 2,5 prosenttia ja havaijilaisia tai muita Tyynenmeren saarten alkuperäisasukkaita 0,2 prosenttia. St. Louis piirikunnan alueella (*county*) mustia tai afrikkalais-amerikkalaisia oli 24,3 prosenttia väestöstä (US Census Bureau 2010).

⁸ Woodbridgen asukkaiden ikien mediaani oli 46,7 vuotta (US Census Bureau 2010).

⁹ Kotitalouksista 31,2 prosentissa oli alle 18-vuotiaita henkilöitä (US Census Bureau 2010).

¹⁰ 26,4 prosentissa kotitalouksia taas oli 65-vuotiaita tai vanhempia henkilöitä (US Census Bureau 2010).

leluja, vanhoja aikakauslehtiä tai muuta kirpputoritavaraa. Lapset myivät mehua janoisille, jotka olivat jättäneet ilmastoidut kotinsa ja autonsa. Missourin kuumina ja kosteina kesäpäivinä lämpötila kohosi usein yli 32 °C:n, joskus jopa 40 °C:een. Vasta lokakuussa helteet alkoivat helpottaa muuttuen pikkuhiljaa jäätäväksi talvisateeksi. Joulukuu toi Woodbridgen naapurustoon eloa, kun pihaille pystytettiin välkkyviä joulupukkeja ja poroja. Kaiken kaikkiaan Woodbridge oli unelias lähiö, jossa ei tarvittu suljettuja portteja pitämään ulkopuolisia loitolla. Woodbridge edusti valkoista pakoa ja evankelikalismien esikaupungistumista.

Evankelikalismien esikaupungistuminen on yhdistetty ”valkoiseksi paoksi” (*white flight*) kutsuttuun ilmiöön, jossa eurooppalaistaustaiset amerikkalaiset ovat muuttaneet aikaisempia asuinalueitaan homogeenisemmille asuma-alueille. Seurauksena tästä esikaupunkialueilla suuntautuneesta muuttoliikkeestä ovat evankeliskristitty nuorisokulttuuri, konsumerismi ja megakirkot. Megakirkot lisääntyivät 1900-luvulla, kun niitä perustettiin nimenomaan esikaupunkialueille. (Esim. Luhr 2009.) Myös Keskilännessä esikaupunkialueet olivat valkoisten keskiluokkaisten evankeliskristittyjen kasvualusta.

2.3 Metodologia

Rajaan tämän tutkielman analyysin pääasiassa vuoden 2009 syksyllä keräämäni aineistoon. Muutamassa poikkeustapauksessa käytän hyväkseni samassa paikassa vuosina 2006 – 2007 tekemiäni havaintoja, jolloin mainitsen ajankohdan erikseen. Lisäksi käytän kirjallisuuslähteitä. Tavoitteenani on saada mahdollisimman holistinen näkemys yhteisön elämästä. Sitä varten joudun tekemään metodologisia valintoja.

Käsittelen luvussa 3 teoreettista viitekehystä, joka vaikuttaa käyttämiini menetelmiin. Tässä tutkielmassa analysoin Keskilännessä asuvien evankeliskristittyjen toimintaa, jonka vuoksi kiinnitän huomioni käytäntöön ja toimintaan. Käytännön teorioista kumpuavat kysymykset ovat ohjanneet sekä havainnointia että analyysia. Sherry Ortnerin (1984, 149) mukaan käytännön teorioihin liittyy kolmenlaisia kysymyksiä, jotka koskevat toimivia yksiköitä, toimijan vaikutusmahdollisuuksia ja toiminnan tapaa. Tässä tutkielmassa olen ottanut yksilötoimijoiden toiminnan tapahtumien lähtökohdaksi ja pyrkinyt ymmärtämään kuinka toiminta liittyy strukturaalisten tekijöiden uusintamiseen ja muutokseen. Viittaan analyysissa myös historiallisiin toimijoihin, mutta tarkastelemani toiminnan aikaperspektiivi on suhteellisen lyhyt eikä tarkoitukseni ole tehdä historian lähteisiin perustuvaa analyysia. Osoitan kuinka toimijat luovat jatkuvasti uutta toimintaa, mutta tietyin rajoituksin. Yhtäaikaisesti uuden luomisen

kanssa on olemassa toiminnan struktuuri, jonka sisällä toiminta tapahtuu. Toimija uusintaa rakennetta samalla, kun rakenne ohjaa toimintaa. Käsittelen aihetta lisää teorialuvussa.

Erottelen toimintaa tarkastellessani mikro- ja makrotason. André Droogers (2003) erottelee uskonnollinen merkityksenannon tasoja, joilla rakennetaan ja uudelleenrakennetaan tiedon, käyttäytymisen ja tunteiden repertuaareja. Repertuaareja on olemassa mikro- ja makrotasolla sekä näiden tasojen välisellä alueella. Esimerkiksi kristinusko kokonaisuudessaan on makrotason ilmiö, kun taas tietyt kristinuskon piirteet ovat välitasolla. Mikrotasolla ovat paikalliset yhteisöt ja yksilötoimijat.

Itse olen jakanut myös politiikan mikro- ja makrotason toimintaan. Jako on ainoastaan analyttinen. Käytännössä tasot ovat yhtäaikaaisesti läsnä ja toiminta voi tapahtua samaan aikaan monella tasolla. Liittovaltiotason politiikka on makrotason ilmiö ja siellä korostuu systeemiset toimijat (esim. Sahlins 2004, 155), joilla institutionalisoitu valtuutus toiminnalleen. Makrotasolla politiikka on institutionalisoitunutta, kun taas mikrotasolla se on epämuodollisempaa, vaikka noudattaa kulttuurista järjestystä. Mikrotaso koostuu suuremmasta joukosta toimijoita kuin makrotaso. Esimerkiksi tavalliset kansalaiset ovat mikrotason toimijoita, kun taas kongressissa päätöksiä tekevät poliitikot ovat makrotason toimijoita. Nämä makrotason toimijat voivat kuitenkin toimia yhteiskunnan mikrotasolla esimerkiksi yksityiselämässään. Myös mikrotason toimijat kykenevät muuttamaan sosiaalista rakennetta ja saamaan aikaan historiallisen tapahtuman konjunkturaalisesti eli liittymällä yhteen muiden toimijoiden kanssa (esim. Sahlins 2004). Mikro- ja makrotasojen välissä on politiikka, johon osallistutaan paikallisella tasolla, esimerkiksi kaupunginvaltuuston kokouksissa. Tässä tutkielmassa kiinnitän huomioni mikrotason toimintaan, minkä vuoksi en ole sisällyttänyt mukaan esimerkiksi poliitikkojen toimintaa.

Tarkastellessani evankeliskristittyjä pyrin välttämään evankeliskristittyjen eksotisoimista, samaan tapaan kuin Coleman (2000, 18 alaviite) ilmaisee toiveensa, ettei hän ”orientalisoi” ruotsalaisia karismaattisia kristittyjä. Monissa evankeliskristittyjä koskevissa tutkimuksissa on korostettu evankeliskristittyjen maailmankuvaa, joka poikkeaisi olennaisesti sekulaarista maailmankuvasta. On totta, että evankeliskristillisuus on ainutlaatuinen merkitysjärjestelmä, jonka puitteissa annetaan merkityksiä ja toimitaan. Ainutlaatuisuus ei kuitenkaan liity uskonnollisuuteen sekulaarin vastakohtana, vaan kulttuurispesifiin kontekstiin. Sekulaarin ja uskonnollisen toimijuuden erottaminen ei ole mielekäästä (esim. Talal Asad 2003), vaikka toiminta itsessään eroaa. Silti amerikkalaiset evankeliskristityt ymmärtävät ja tulkitsevat

sekulaaria toimintaa taitavasti – jopa taitavammin kuin ei-kristityt tulkitsevat kristittyjen toimintaa – sillä useimmilla heistä on kokemusta elämästä ennen uskon tuloa. Ei ole syytä olettaa, että evankeliskristittyjen tapauksessa olisi kyseessä kulttuurinen ”toinen”, joka toimisi täydessä tietämättömydessä asemastaan yhteiskunnassa. Päinvastoin, väitän, että evankeliskristityt ovat tietoisia roolistaan yhteiskunnassa ja tarkoituksella toimivat vastavoimana sekulaarille kulttuurille¹¹ ja politiikalle. Uhrinäkökulma tai toiseuden korostaminen ovat huonoja lähtökohtia amerikkalaisia evankeliskristittyjä kuvattaessa, sillä kumpikaan ei vastaa informanttien kokemuksia tai sosiaalista todellisuutta. Havainnoimani evankeliskristityt eivät myöskään ole uskonnon uhreja, vaan tietoisesti uskon valinneita aktiivisia toimijoita.

Otan tietoisesti lähtökohdakseni metodologisen agnostismin. Ninian Smartin (1973, 53) mukaan metodologinen agnostismi tarkoittaa sitä, että emme vahvista emmekä kiellä jumalien olemassaoloa. Tämä periaate on tärkeä hyväksyä akateemisen tutkimuksen lähtökohdaksi, sillä antropologin tehtävä ei ole kommentoida tutkimansa yhteisön totuutta, todellisuutta tai arvoa. Monet kristinuskosta kirjoittaneet antropologit ovat kokeneet tarvetta selittää tutkimuksensa lähtökohtia osittain kentällä oleville ihmisille, osittain akateemiselle yleisölle. Monesti tutkimusta tulkitseva yleisö tekee vastakkainasettelun uskon ja epäuskon välillä. Silti antropologi joutuu omaksumaan molemmat lähtökohdat ja liikkumaan niiden välisessä tilassa. Susan Harding (2000, 58) on kommentoinut tätä lähtökohtaa:

On ironiaa, että tämä uskon ja epäuskon välinen tila, tai pikemminkin niiden paradoksaalisesti päällekkäin menevä tila, on myös etnografian tila. Meidän täytyy mennä sen sisälle tehdäksemme työmme.

Tutkielmassani pyrin menemään sisään tähän uskon ja epäuskon väliseen tilaan.

2.3.1 Työn haasteita

Woodbridgen asuma-alueelle ei kulkenut julkista liikennettä ja esikaupunkialueella liikuttiin pääasiassa autolla. Minulla ei ollut omaa autoa käytettävissäni. Missouriissa alueiden väliset etäisyydet ovat pitkiä, jolloin auton puute on voimakkaasti marginalisoiva tekijä. Kirjallisuuslähteissä (esim. Elisha 2008b) on tarinoita, joissa kristityt auttavat marginalisoituneita kansalaisia hankkimalla näille auton tai polttoainerahaa. Itse jouduin ratkaisemaan liikkumiseen liittyvät ongelmat toisin, esimerkiksi menemällä sinne minne Copperfieldien perhe meni. Tällä oli sekä rajoittavia että mahdollistavia seuraamuksia aineiston keruun kannalta. En päässyt

¹¹ Olen ottanut sanan kulttuuri käyttöni, koska myös evankeliskristityt itse käyttivät sitä. Tässä yhteydessä sana on emitistinen kategoria, jota käytän kuvaukseni evankeliskristittyjen merkityksenantoa.

liikkumaan eri kirkkojen välillä yhtä paljon kuin laaja vertailtavuus olisi edellyttänyt. Sain kuitenkin hyvin kokonaisvaltaisen kuvan erään evankeliskristityn perheen elämästä.

Evankeliskristillisuus ja politiikka ovat laajoja ilmiöitä ja niiden tarkasteleminen kokonaisvaltaisesti on haastavaa. Olen päätenyt tarkastelemaan ilmiötä ruohonjuuritasolla, jolloin näkökulmani on tuore. Mikäli aihetta haluttaisiin tarkastella vielä seikkaperäisemmin, vertailevuutta eri kirkkojen välillä tulisi lisätä. En kuitenkaan pitänyt tarpeellisena laajentaa tutkimusta pro gradua varten, sillä isomman aineiston käsittely olisi lisännyt huomattavasti tutkielman pituutta ja sen tekoon tarvittavien resurssien määrää (esim. aika ja rahoitus). Tämä tutkielma jättää siis mahdollisuuden jatkotutkimuksille.

Kentällä viettämäni ajanjakson aikana tulin läheiseksi informanttien kanssa ja havaitsin ajattelussani tapahtuvia muutoksia. Aloin hahmottaa oman elämäni kokemuksia ja tapahtumia evankeliskristittyjen tarinoiden, vertauksien ja opetusten kautta. Olen tarkoituksella valinnut sympaattisen suhtautumistavan evankeliskristittyjä kohtaan. Menin evankeliskristittyjen pariin oppiakseni jotain uutta ja pyrin välittämään havaintoni lukijoille tässä tutkielmassa. Esitän kritiikin amerikkalaista yhteiskuntaa kohtaan ainoastaan evankeliskristittyjen suulla, en omallani, ja vältän kommentoimasta evankeliskristityille tärkeitä arvoja, vaikka ne poikkeaisivat omistani. Pyrkimykseni ei ole osoittaa missä informanttini ovat väärässä tai oikeassa, vaan miksi he ajattelevat niin kuin ajattelevat. Tämä on kirjoittajalle haaste, mutta myös mahdollisuus laajentaa tiedon horisonttia.

2.3.2 Kyselylomaketutkimus

Tein kristinuskon vaikutuksista Yhdysvalloissa internet-pohjaisen kyselylomaketutkimuksen joulukuussa 2009. Päädyin tekemään kyselylomaketutkimuksen informanttien pyynnöstä. Vastaukset saatuaani huomasin aineiston tuovan mielenkiintoisen lisän osallistuvalla havainnolla kerättyyn aineistoon. Tässä tutkielmassa pääpaino on osallistuvalla havainnoinnilla hankitussa aineistossa. Kyselylomaketutkimuksen tarkoitus on vain tarjota esimerkkejä siitä miten evankeliskristityt mieltävät vaikutuksensa yhteisöön ja yhteiskuntaan. Otoksoon ja otantamenetelmän vuoksi kyselylomaketutkimuksesta ei voida tehdä koko perusjoukkoa, eli amerikkalaisia evankeliskristittyjä, koskevia yleistyksiä.

Tutkimukseen valikoituneet henkilöt kuuluvat kaikki informanttien sosiaaliseen verkostoon, sillä lomakkeen linkki saateteksteineen lähetettiin vastaajille sähköpostitse

yhden informantin välityksellä. Jotkut linkin saaneista lähettivät kyselylomakkeen eteenpäin omille sukulaisilleen, ystävilleen ja tuttavilleen. Yhteensä loppuun vietyjä vastauksia on 98, jotka tulivat pääosin Missouriista ja Illinois'ista, mutta myös muista Keskilännen osavaltioista (Taulukko 1, Liite 2). Osa vastauksista tuli evankeliskristityn tradition ulkopuolelta. Mukana on evankeliskristittyjen lisäksi roomalaiskatolilaisia, ateisteja, agnostikko, messiaaninen juutalainen, evankelisluterilainen ja muslimi. Vastaaajien uskonnollisuutta selvittäviä kysymyksiä ovat ”Minkä kirkon toimintaan osallistut?”, ”Nimitätkö itseäsi Jeesus Kristuksen seuraajaksi/uudelleen syntyneeksi kristityksi/evankeliskristityksi/pelastetuksi/jotenkin muuten, miten?”, ”Onko Jumala puhunut sinulle?”, ”Kuinka usein osallistut kirkollisiin toimituksiin?” ja ”Nimeä keskeiset arvosi” (Liite 1).

Kysyin kyselylomakkeessa myös vastaajien arvoihin ja päätöksen tekoon liittyviä kysymyksiä (Liite 1.). Ensimmäisessä arvoja ja päätöksentekoa koskevassa kysymyksessä pyysin vastaajia nimeämään keskeiset arvonsa, jotka ohjasivat päivittäistä toimintaa. Kysyin myös kokivatko vastaajat vaikuttavansa yhteisöönsä ja yhteiskuntaan ja jos kyllä, miten. Tämän kysymyksen tarkoitus oli selvittää miten evankeliskristityt käytännössä osallistuvat politiikkaan, jonka vuoksi en tarjonnut vastausvaihtoehtoja, vaan annoin tilan oman tekstivastauksen muotoilemiseen. Seuraavaksi kysyin osallistuiko vastaaja mihinkään kirkkoon liittyvään toimintaan ja tarjosin vastausvaihtoehtoja, kuten opiskeluryhmät, yhteisö-/pienryhmät, papistossa toimiminen, kontaktikampanjat ja vapaaehtoistyö, lähetystyömatkat tai muu (viimeisessä kohdassa vastaajalla oli mahdollisuus tarjota oma toimintamuoto, johon osallistui). Sitten kysyin tärkeät kysymykset: ”Osallistutko mihinkään poliittiseen tai lakiasäättävään toimintaan?” ja ”Tulisiko kristittyjen vaikuttaa politiikkaan ja julkiseen elämään vähemmän kuin tällä hetkellä/enemmän kuin tällä hetkellä/saman verran kuin tällä hetkellä?” Viimeiseksi kysyin kuinka vastaajat tekevät vaikeita päätöksiä, jotka koskevat esimerkiksi uraa, raha-asioita, perheeseen liittyviä ongelmia ja tarjosin vastausvaihtoehtoja.

Kyselytutkimuksen analysoinnissa käytin hyväkseni Pew Forumin tapaa rajata evankelikaalinen traditio kahdesta muusta protestanttisesta traditiosta (päälinjat kirkot ja historiallisesti mustat kirkot). *Uskontokunta* tarkoittaa *seurakuntien* joukkoa, joilla on yksi hallinnollinen rakenne sekä tietyt opinkappaleet ja käytänteet. (The Pew Forum on Religion & Public Life 2008, 12 – 14.) Pew Forumin luokituksen mukaan tietyt kirkkokunnat, kuten Assemblies of God, ovat yksiselitteisesti evankelikaalisia. Nämä kirkkokunnat on historiallisesti määritelty evankelikaalisiksi ja he myös identifioivat

itsensä tämän mukaan (käyttävät itsestään nimitystä evankelikaalinen).

Uskontokunnalliset perheet muodostuvat uskontokunnista ja yhteen liittyvistä seurakunnista, jotka jakavat saman historiallisen alkuperän. Uskontokunnalliset perheet voivat jakaantua kaikkiin kolmeen protestanttiseen traditioon (evankelikaaliset kirkot, päälinjan kirkot ja historiallisesti mustat kirkot). Jos joku vastaajista ilmoitti käyvänsä esimerkiksi metodistisessa kirkossa, määrittelin hänen mahdollisen evankelisuutensa kysymyksellä ”nimitätkö itseäsi evankeliskristityksi tai uudelleen syntyneeksi”. Myöntävä vastaus kumpaan tahansa kysymyksistä johti tulkintaan ”evankeliskristitty”. Näin luokiteltuna kyselytutkimuksen analyysi sisältää pääasiassa Assemblies of God -kirkkokunnan jäsenten vastauksia, mutta myös uskontokuntiin sitoutumattomien evankelikaalisten sekä evankelikaalisten baptistien, metodistien ja reformoitujen vastauksia. Esimerkiksi evankelisluterilaiset olen sulkenut analyysin ulkopuolelle, sillä tämän luokituksen mukaan heidän ei katsota kuuluvan evankelikaaliseen traditioon, vaikka uskontokunnan nimessä on evankelis-

Tässä tutkielmassa keskityn vain Keskilänteen, jolloin kyselylomaketutkimuksen analyysi sisältää 61 vastausta Illinois’sta, Kansasista, Missouriista, ja Ohiota.

Luokittelun tuloksena analysoimieni vastausten joukossa on 19 Assemblies of God -kirkkokunnan jäsentä, 4 eteläistä baptistia, 2 muuta evankelikaaliseen traditioon kuuluvaa baptistia, 3 evankelikaaliseen traditioon kuuluvaa metodistia, 1 evankelikaaliseen traditioon kuuluvaa reformoitu, 15 kirkkokuntiin kuulumatonta ja 17 määrittelemätöntä uudelleen syntyntä kristittyä/evankeliskristittyä (Taulukko 2, Liite 2).

Keskilännessä asuvien evankeliskristittyjen vastaajien iät ovat 26 vuodesta ylöspäin (Taulukko 3, Liite 2). Alle 26-vuotiaiden puuttuminen saattaa johtua otannasta, joka muistuttaa usein käytetyn satunnaisotannan sijaan pikemminkin ryväotantaa. Eniten vastauksia on ikäluokissa 26 – 34 -vuotta ja 46 – 54 -vuotta. 61 vastaajasta 31 prosenttia oli 26 – 34 -vuotiaita. Joukossa on myös neljä 65 vuotta täyttänyttä vastaajaa. Kolme vastaajaa jätti mainitsematta ikänsä. Naisia vastaajissa oli hieman miehiä enemmän: 50,8 prosenttia. Kaksi vastaajaa jätti määrittelemättä sukupuolensa. (Taulukko 4, Liite 2.) Koska kyselylomaketutkimukseni pääasiallinen tarkoitus oli kerätä kvalitatiivista aineistoa enkä pyri sillä tilastolliseen yleistykseen, otannan jokseenkin epätasainen jakauma ei haittaa tuloksista tehtäviä päätelmiä.

2.3.3 Keskeiset käsitteet

Olen tehnyt tässä tutkielmassa valintoja käsitteiden suhteen, jotka ovat olennaisia tutkimuskohteen määrittelyn suhteen. Evankeliskristityt ovat uudelleensyntyneitä, jotka

ymmärtävät historian, moraalin ja iankaikkisuuden Jeesuksen kautta sekä käsittävät Raamatun Jumalan suorana ja täydellisenä ilmoituksena (Bielo 2011, 268). Tämä määritelmä sisältää kuitenkin suuren määrän erilaisia identiteettejä, joita valotan tässä tutkielmassa etnografisin esimerkein. Keskeisiä käsitteitä tutkielmassa ovat evankelikaalisuus, konservatiiviset protestantit, uudelleensyntyminen, fundamentalismi, helluntailaisuus.

Evankelikaalinen on varsin uusi sana suomen kielessä ja sen sijasta on pitkään käytetty sanaa *evankelinen*¹². Näillä kahdella on kuitenkin merkitysero. Modernin teologian ensyklopedian (McGrath 2000) suomenkielisen laitoksen mukaan evankelikaalisuus on pääasiassa englanninkieliseen maailmaan kuuluva liike. Termiä evankelikaalisuus käytetään yksilön uskonkokemusta korostavasta kristillisyydestä. Evankelikaalisen liikkeen keskeisiä periaatteita ovat Raamatun auktoriteetti ja riittävyys, pelastuksen ainutlaatuisuus Kristuksen ristinkuoleman kautta, henkilökohtaisen kääntymyksen tarpeellisuus, sekä evankelioimisen välttämättömyys, kiireellisyys ja tärkeys. (Mts. 164 – 165.)

Olen pyrkinyt välttämään tässä etnografisessa tutkimuksessa aiheen liiallista teologisoimista. Sosiaalitieteellisen kirjallisuuden ongelma on kuitenkin evankeliskristittyihin liittyvän terminologian moninaisuus ja päällekkäisyys. Samaa termiä saatetaan käyttää kuvaamaan eri ilmiötä tai samaa ilmiötä kuvataan eri termeillä. Myös Robert D. Woodberry ja Christian S. Smith (1998, 26) toteavat, etteivät löytäneet yhtään ongelmatonta termiä aiheeseen liittyen ja ovat siksi kirjoittaneet käsiteoppaan konservatiivisen protestantismien tutkijoille.

Woodberry ja Smith (1998, 36) käyttävät termiä *konservatiiviset protestantit* eräänlaisena yläkategoriana niille kristityille, jotka korostavat henkilökohtaista suhdetta Jeesus Kristuksen kanssa, uskovat uskoon kääntymisen tärkeyteen, Raamatun auktoriteettiin ja pelastumiseen ainoastaan Kristuksen kautta. Tähän yläkategoriaan voidaan sisällyttää esimerkiksi evankelikaaliset, fundamentalistit, helluntailaiset ja karismaatikot. Tämän tutkimuksen kannalta keskeinen termi evankelikaalinen on hankala, koska usein sitä käytetään kuvaamaan yhtäaikaaisesti konservatiivisten protestanttien maltillista ryhmittymää, konservatiivisia protestantteja

¹² Evankelinen tarkoittaa evankeliumin mukaista, protestanttista (Kielitoimiston sanakirja). Evankelikaalinen ei ole kielitoimiston hyväksymä sana, vaikka sitä käytetään yleisesti lehdistössä ja uskontotieteellisessä kirjallisuudessa. Jotkut suomenkieliset kirjoittajat pitävät nimitystä evankelinen evankelikaalista parempana. Esimerkiksi Markku Ruotsila (2008, 11) väittää, ettei Yhdysvaltain kristillinen oikeisto poikkea yleiskristillisestä traditiosta niin paljon, että se tarvitsisi oman termin. Itse kuitenkin seuraan Modernin teologian ensyklopedian kirjoitusasua, joka korostaa evankelikalismien olevan pääasiassa englanninkielisen maailman ilmiö (McGrath 2000, 165). Haluan tällä sanavalinnalla tuoda esiin juuri evankeliskristillisyyden etnografista ainutlaatuisuutta.

kokonaisuudessaan sekä 1800-luvun herätysliikkeitä. Woodberrya ja Smithiä seuraten rajoitan termin käytön konservatiivisten protestanttien maltilliseen ryhmittymään. Näin siis erotan evankelikaaleista esimerkiksi fundamentalistit, jotka tosin ovat olleet monissa amerikkalaista uskonnollisuutta koskevissa tutkimuksissa keskeisessä roolissa (esim. Harding 2000). Aineiston analyysissä rinnastan evankelikaaliset fundamentalisteihin tiettyjen piirteiden suhteen, mutta olen tietoinen kahden ryhmän välisistä eroista.

Pidän tärkeänä määrittää tutkimuskohteeni, sillä evankeliskristityt eivät ole homogeeninen yhteisö, joka eläisi tietyllä tarkasti määritellyllä alueella tai toteuttaisi uskonnollisuuttaan tietyllä tarkasti määritellyllä tavalla. Henkilö voidaan luokitella evankelikaaliseksi kirkkokuntaan kuulumisen mukaan (Woodberry ja Smith 1998, 34). Toinen tapa kategorisoida on itsensä identifioiminen jollakin termillä, tässä tapauksessa termillä evankelikaalinen, tai uskomusten perusteella (mts. 35 – 36). Tietynlaiset väitteet auttavat tunnistamaan onko kyseessä esimerkiksi fundamentalistinen protestanttinen kristitty vai evankelikaalinen protestanttinen kristitty. Neljäs tapa luokitella on uskonnollisuuden perusteella (mts. 38), esimerkiksi kysymyksellä kuinka monta kertaa vuodessa henkilö käy kirkossa. Viides tapa luokitella henkilö evankelikaaliseksi on käyttää useita tapoja edellä mainituista. Tämä onkin ollut pääasiassa tapani sisällyttää henkilöitä tutkimukseeni.

Olen käyttänyt mahdollisimman laajaa tapaa arvioida ovatko henkilöt evankeliskristittyjä. Kyselylomaketutkimuksessa luokittelin kirkkokunnan perusteella. Haastatteluissa ja osallistuvan havainnoinnin aikana saatoin kysyä henkilöiltä itseltään ovatko he evankeliskristittyjä. Joissakin tapauksissa henkilö vastasi kieltävästi tai sanoi, ettei tiennyt, vaikka hänet oli kastettu, hän kävi kirkossa säännöllisesti, uskoi Jumalaan, rukoili, oli syntynyt evankeliskristittyyn perheeseen jne. Woodberry ja Smith (1998, 37) mainitsevat useita ongelmia edellä kuvatussa tavassa kategorisoida. Henkilö voi kuulua uskonnolliseen liikkeeseen tietämättä sitä itse. Hänellä saattaa olla useita identiteettejä tai hän ymmärtää termin merkityksen eri tavalla kuin tutkija. Jotkut henkilöt voivat myös välttää termin evankelikaalinen käyttöä, jos he eivät halua assosioitua liikkeeseen tai johonkin tiettyyn ryhmään.

Eräs amerikkalaisille evankeliskristityille keskeinen piirre on *uudelleensyntyminen*, joka liittyy henkilökohtaisen kääntymisen tärkeyteen. Randall Balmerin (1999, 111) mukaan amerikkalainen evankelikalismi poikkeaa päälinjan protestantismista ja eurooppalaisista juuristaan juuri uudelleensyntymisen suhteen. Uudelleensyntyminen tarkoittaa elämän käännekohtaa, jossa yksilö kuvainnollisesti syntyy uudelleen uskossa. Se merkitsee

kääntymistä ja uskoa, sellaista elämää tai henkistä tilaa, joka on poikkeava aikaisemmasta. Woodberry ja Smith (1998, 36) kuitenkin mainitsevat, että uudelleensyntyminen ei ole väistämätön piirre konservatiivisessa protestantismissa. Jopa evankeliskristittyjen keskuudessa uudelleensyntymiseen voidaan suhtautua eri tavalla: kaikki eivät osaa määrittää tiettyä hetkeä kääntymiselleen tai uudelleen syntymiseen liittyä muuten vain kielteisiä merkitysvivahteita. Haastattelemiini henkilöt pystyivät kuitenkin kertomaan kokemuksesta, jonka kautta he olivat tulleet tietoisiksi Jumalasta ja päättäneet seurata Jeesusta. Tässä suhteessa edes evankeliskristityissä kodeissa kasvaneet henkilöt eivät tehneet poikkeusta, vaikka he kertoivat uskoneensa Jumalaan koko elämänsä ajan.

Evanliskristittyihin liitetään usein käsite *fundamentalismi*, joka ei kuitenkaan päde kaikkiin evankeliskristittyihin. Fundamentalismilla on oma syntyhistoriansa. *The Fundamentals* on pamfletti, jota julkaistiin 1910 – 1915 (Balmer 1999, 112). Se määritteli opinkappaleet, perusteet, joihin fundamentalistit uskovat. Niinpä alun perin fundamentalistit olivat niitä, jotka hyväksyivät pamfletissa julkaistut opinkappaleet. Myöhemmin fundamentalismin käsitteen käyttötavat ovat vaihdelleet ja saatetaan puhua esimerkiksi muslimi-fundamentalisteista (esim. Woodberry ja Smith 1998, 26). Alun perin käsite on kuitenkin viitannut ensisijaisesti amerikkalaiseen kristittyihin, joilla on omat erityispiirteensä. Steve Brouwerin, Paul Giffordin ja Susan D. Rosen (1996, 3 – 4) mukaan tällainen fundamentalistisen kristinuskon piirre on henkilökohtainen suhde uskoon eli edellä mainittu uudelleensyntyminen. Toinen keskeinen tekijä fundamentalistisessa kristinuskossa on Raamatun erehtymättömyys. Jokainen uskova voi lukea Raamattua ja löytää sieltä Jumalan ilmoittaman totuuden. Fundamentalistien käsityksen mukaan tämä Jumalan ilmoitus kertoo kuinka ihmisen tulee elää. Kolmas fundamentalismia määrittävä tekijä on Jumalakeskeinen historiakäsitys. Tähän liittyy elämän alku ja loppu sekä pelastus. Elämä on saanut alkunsa täsmälleen niin kuin Raamattu sen kuvaa. Jumalalla on liitto tiettyjen ihmisten kanssa ja näitä ihmisiä hän johdattaa. Monet fundamentalistikristityt odottavat Jeesuksen toista tulemistä. Yleisessä merkityksessä fundamentalismi merkitsee intensiivistä omistautumista uskonnolle ja sen asettamista johtavaksi periaatteeksi niin yhteiskunnalle kuin kansakunnalle (mts. 264).

Sen lisäksi, että fundamentalismi on usein sekoitettu niin akateemisissa kuin populaareissa keskusteluissa evankelikalismiin, fundamentalismi on usein yhdistetty antimodernismiin. Tämä näkökulma vaatii kuitenkin tarkennusta, sillä fundamentalismi ei itsetarkoituksellisesti vastusta modernismia – kehittyihän se modernismin kanssa yhtäaikaaisesti. Fundamentalistit noudattavat tietynlaista ortodoksiaa tai ”perinteisiä

arvoja” (Balmer 1999, 112). Modernismia vastustetaan ainoastaan mikäli se on näitä arvoja vastaan. Fundamentalistit ovatkin hyödyntäneet innovaatioita ja teknologiaa – etenkin kommunikaatioteknologiaa – oman viestinsä levittämiseksi.

Susan Hardingin (2000) mukaan vielä muutama vuosikymmen sitten fundamentalistiset ja evankelikaaliset kristityt olivat toistensa vastakohtia. Fundamentalistit olivat evankelikaalisia kristittyjä separatistisempia, kannattivat maailmasta vetäytymistä ja ns. antimodernia elämäntapaa. Evankeliskristityt puolestaan tekivät aktiivista lähetystyötä, veivät Jumalan Sanaa yhteisön ulkopuolelle ja halusivat tietoisesti erottautua fundamentalistisista kristityistä. 1980-luku oli käännekohta, jolloin fundamentalistit ja evankelisprotestantit (evankelikaaliset) mobilisoituivat poliittisesti ja kulttuurisesti. Vaikka vastakkainasettelu fundamentalistien ja evankeliskristittyjen välillä oli hälventynyt, fundamentalistit ja evankelikaaliset eroavat edelleen toisistaan. Esimerkiksi Jerry Falwell oli omien sanojensa mukaan fundamentalisti, ei evankelikaalinen (esim. Balmer 1999; Hardind 2000; Woodberry ja Smith 1998). Fundamentalisteilla ja evankelikaalisilla kristityillä on kuitenkin eroista huolimatta paljon yhteneväisyyksiä ja ne usein rinnastetaan keskenään (esim. Balmer 1999; Hardind 2000; Woodberry ja Smith 1998).

Eräs tutkimieni ihmisten kannalta käsite on *helluntailaisuus*, sillä Assemblies of God on helluntailainen kirkkokunta. Helluntailaisuudelle ominaista ovat Pyhän Hengen lahjat, kuten jumalallinen parantaminen, profetoiminen ja kielillä puhuminen. Tämä uskon kokemuksellisuus erottaa helluntailaiset fundamentalisteista, sillä fundamentalistit korostavat Raamatun sanamukaista tulkintaa. Fundamentalistien mukaan ihmeet, kuten profetoiminen ja kielillä puhuminen, ovat lakanneet sen jälkeen, kun Raamattu on saatu kirjattua. Helluntailaisten mukaan Jumala edelleen ilmoittaa itsestään profetoimisen kautta. Koska fundamentalistien korostus on opinkappaleissa, helluntailaisten kokemuksellisuus kyseenalaistaa Raamatun auktoriteetin. (Woodberry ja Smith 1998, 29.)

Kysyin informanteilta heidän suhteestaan akateemisiin määritelmiin. Grace määritteli itsensä: ”Olen uudelleensyntynyt, helluntailainen kristitty... Evankelikaalinen, mikä on käsittäökseni eräänlainen synonyymi sille.” Monet vastaajat kertoivat käyttävänsä joko nimitystä evankeliskristitty tai helluntailainen, mutta joukossa oli myös niitä, jotka eivät käyttäneet kumpaakaan nimitystä. Zack kertoi:

Sanon olevani kristitty. Mutta jopa sen määritelmän sisällä, jopa kristinuskon sisällä, ovat kaikki protestanttiset tai katolilaiset kirkkokunnat. Katolilaisten ja protestanttisten kirkkokuntien sisällä on vaikka kuinka paljon ihmisiä, jotka

kutsuvat itseään kristityiksi, enkä laittaisi itseäni samaan kategoriaan edes noiden ihmisten kanssa. --- Kristittynä haluan elää Kristuksen kaltaista elämää.

Zack kävi viikkottain Assemblies of God -kirkkokunnan kirkossa. Zack jatkoi: ”Monet ihmiset ajattelevat, että olen hyvä tyyppi ja autan heitä, mutta he eivät pidä minua sitkeästi Raamatulla tyrmäävänä tyyppinä.” Kommentista tulee ilmi monen evankeliskristityn esiintuoma seikka. Kukaan heistä, mukaan lukien pastori Jackson, ei halunnut hyväksyä uskonnollisiin kategorioihin liittyviä stereotyyppioita.

2.4 Amerikkalaisen evankelikalismin lyhyt historia

Esittelen tässä lyhyesti evankelikaalisten historiaa, joka kuvaa kuinka nykytilanteeseen on päädytty. Etymologisesti sana evankelikaalinen tulee kreikankielisestä sanasta, joka tarkoittaa ”hyviä uutisia”. Evankelioiminen merkitsee sananmukaisesti hyvin uutisten tuomista.

Reformaatio oli yksi suurista käännteistä kristinuskon historiassa. Luopuminen roomalaiskatolilaisen kirkon ja paavin vallasta perustui ajatukselle, että yksin Raamattu oli riittävä auktoriteetti uskon ja opinkappaleitten suhteen. Uskova ei tarvinnut enää kirkkoa, papistoa tai sakramenteja välittäjäkseen. Tämän seurauksena monet evankeliskristityt edelleen suhtautuvat varauksella kirkollisiin hierarkioihin ja liturgioihin, jopa sakramentteihin. Nykypäivän evankeliskristittyjen näkemykset eroavat Martti Lutherin näkemyksistä kuitenkin kasteen (evankeliskristityt suosivat aikuiskastetta lapsikasteen sijaan) ja ehtoollisen (evankeliskristityt painottavat ehtoollisessa Kristuksen muistamista) suhteen. (Balmer 1999, 13 – 14.)

Ensimmäiset puritaanit saapuivat Pohjois-Amerikan mantereelle 1620-luvulla ja he halusivat perustaa Uuteen-Englantiin yhteiskunnallisen mallin, ”kaupungin kukkulalle” (*city on a hill*), joka olisi jumalallisuuden perikuva ja esimerkki muulle maailmalle. (Balmer 1999, 14.) Tätä näköalapaikkaa¹³ evankeliskristityt tavoittelevat edelleen politiikassa (esim. Coleman 2005). Kauppiasluokan syntymisen, kuivuuden, Bostonin tulipalon ja kuningas Philipin sodan koeteltua siirtokuntien asukkaita, näiden moraali kuitenkin löyhtyi ja jo 1700-luvun alkupuolella papit kutsuivat asukkaita katumukseen (Balmer 1999, 15). Ensimmäinen suuri herätys tapahtui ennen itsenäiseksi julistautumista 1730 – 1740-luvuilla. Yhdysvallat on ensimmäinen länsimainen valtio, jonka perustajat olivat katolilaisten sijaan protestantteja. Koska eurooppalaiset uudisasukkaat tulivat monista valtioista ja useimmat heistä olivat uskonnollisia

¹³ Kukkulan perspektiivistä voi nähdä muut, toimia esimerkkinä maailmalle ja olla muiden yläpuolella. Kukkula on paikka totuudelle.

toisinajattelijoina, etninen ja uskonnollinen moninaisuus olivat läsnä valtion alusta lähtien. (Balmer 1999; Bellah 1992.)

Itsenäisyysjulistus annettiin 1776. Uskonto oli keskeisessä asemassa julistuksessa, mutta se suljettiin ulos poliittisesta sfääristä, kun perustuslakiin tehtiin ensimmäinen lisäys, joka kuuluu suurempaan kokonaisuuteen nimeltä *Bill of Rights*. Ensimmäinen lisäys kielsi Yhdysvaltain kongressia määräämästä valtionuskontoa tai asettamasta mitään uskontoa etuasemaan. Se myös takasi uskonnon vapaan harjoittamisen, sananvapauden ja oikeuden rauhanomaiseen kokoontumiseen (The United States Bill of Rights 1789). Ensimmäisen lisäyksen taustalla oli 1700-luvun uskonnollinen pluralismi, sillä lainsäätäjät ymmärsivät kaikille siirtokunnille yhteisen uskonnon löytämisen mahdottomuuden. Poliittinen kilpailu jäi kahden pääpuolueen osalle. Laaja uskonnon vapaus puolestaan johti uskonnon vapaisiin markkinoihin, joissa uskonnollisten yrittäjien innovaatiot ja kokeilut joko menestyivät tai kuihtuivat pois. Tästä syystä amerikkalainen uskonnollisuus on edelleen moninaista ja vaihtelevaa. Toisinaan kokeellisuus johti epäkonventionaalisiin ratkaisuihin, mutta usein uskonnollisuus oli populistista. (Balmer 1999, 3 – 6.)

Nykyään uskonnosta ja politiikasta puhuttaessa tulee erottaa ihanne ja käytäntö¹⁴. Virallisesti uskonto ja politiikka ovat erillään. Yhdysvalloissa on kuitenkin käytetty Jumalan käsitettä julkisessa elämässä, kuten puheissa, tilaisuuksissa ja asiakirjoissa, kansakunnan synnystä lähtien. (Esim. Bellah 1967, 1992.) Jumalan on ajateltu takaavat yhteisöelämän perustan niin sosiaalisesti, poliittisesti kuin taloudellisesti¹⁵. Jo 1830-luvulla Yhdysvalloissa matkustellut Alexis de Tocqueville (1966 [1835]) kiinnitti huomiota maan uskonnollisuuteen. Hän totesi, että Yhdysvalloissa valtakunta oli uskonnollista ja että kristillinen moraalitapa oli kaikkialla sama. Tämä on klassinen esimerkki Yhdysvaltojen julkisen elämän uskonnollisuuden pitkistä historiallisista juurista.

Ensimmäisen suuren herätyksen jälkeen tuli toinen suuri herätys 1800 – 1830 -luvuilla ja kolmas suuri herätys 1880 – 1900 -luvuilla. Kolmanteen suureen herätykseen liittyy modernin helluntailaisuuden alku, jonka yhtenä tunnusmerkkinä on kielillä puhuminen. Kielillä puhumista on tapahtunut kautta aikain eri puolilla maailmaa, esimerkiksi Skotlannissa 1820-luvulla (esim. Stringer 2005). Yhdysvalloissa kielillä puhuminen sai

¹⁴ Tästä syystä keskityn käytännön teorioihin ja korostan todellista toimintaa esimerkiksi struktuurin sijaan. Sen sijaan, että olisin keskittynyt sanottuun, olen pyrkinyt kiinnittämään huomioni käytännön toimintaan.

¹⁵ Kansallislaulussa ylistetään voimaa, joka on tehnyt ja säilyttänyt kansakunnan: "Praise the Power that hath made and preserved us a nation." Kansallislaulusta tulee myös valtion virallinen motto *In God we trust*, Jumalaan me luotamme, joka esiintyy myös kahdenkymmenen dollarin setelissä.

alkunsa uuden vuosisadan vaihtuessa 1900 Kansasin Topekassa, missä Charles Parham opetti kielillä puhumisen olevan todiste Pyhän Hengen lahjojen vastaanottamisesta. Bethel Bible College -koulun opiskelijat rukoilivat Jumalaa täyttämään heidät pyhällä hengellä ja alkoivat puhua kielillä. Seuraava helluntaiherätys koettiin 1906 – 1909 Asuza-kadulla Los Angelesissa, missä koulun entinen opiskelija William Seymor saarnasi getto-alueella. Siellä kuulijat kokivat “oudon kielten Baabelin” (New York Times, ref. Coleman 2000). Ensin kristilliset päälinjan kirkot torjuivat kielillä puhumisen ja Pyhän Hengen lahjat, jotka liittyivät hurmosuskonnollisuuteen. Helluntailaisuus vetosi sosiaalisesti marginaalisessa asemassa oleviin ryhmiin, kuten köyhiin valkoisiin, mustiin ja siirtolaisiin, mutta laajeni myöhemmin valkoisen keskiluokan keskuuteen. Alun helluntailaisuudelle oli ominaista suullisuus, musikaalisuus, kerronnallisuus niin teologiassa kuin todistamisessa, kokonaisvaltaisen osallistumisen korostaminen sekä unien ja näkyjen käyttö jumalanpalveluksessa. (Hollenweger 1997, ref. Coleman 2000, 21). Edelleen nykypäivänä helluntailaisuutta määrittävä tekijä on Pyhän Hengen kaste (kielillä puhuminen, parantaminen jne.), joka on merkki armon vastaanottamisesta, samalla kun se valtuuttaa ja voimaannuttaa vastaanottajan. Yleisesti herätysten jälkeen amerikkalaista evankelikalismiin keskeisenä piirteenä alettiin pitää kääntymistä, ”uudelleensyntymistä”. (Balmer 1999.)

Valtion ja evankelikalismiin kohtaamisen merkkitapaus oli Scopesin oikeudenkäynti vuonna 1925. Oikeudenkäynnissä syytettynä oli John Scopes evoluution opettamisesta julkisessa koulussa, mikä tuolloin oli lainvastaista Tennesseeen osavaltiossa. Kiista koski evoluution ja Raamatun luomiskertomuksen asemaa julkisissa kouluissa, mutta se laajeni kreationismi-evolutionismi väittelyksi. Oikeudenkäynnissä vastakkain asettuivat modernistit ja fundamentalistit, minkä vuoksi tapauksella oli kauaskantoisia seurauksia käsitteisiin liittyneinä arvolatauksina. Scopes todettiin syylliseksi, mutta hän pääsi vapauteen. Oikeustaistelun voittaja ei yksiselitteisesti ollut sananmukaista Raamatun tulkintaa kannattanut osapuoli, sillä julkisuudessa tämä joutui naurunalaiseksi ja näin hävisi kulttuurisen taistelun. Susan Hardingin (2000, 26) mukaan fundamentalistien ja modernistien välille jäi vastakkainasettelu: ylikuonnollista kannattava vastaan järkeilevä, epäintellektuaalinen vastaan intellektuaalinen, taikauskoinen vastaan tieteellinen, huijattu vastaan skeptinen, fanaattinen vastaan suvaitsevainen jne. (mts. 62). Tapauksesta tuli mediaspektaakkeli, joka on vaikuttanut yleisön käsityksiin fundamentalisteista. Lisäksi Scopesin oikeudenkäynti johti fundamentalistien vetäytymiseen yhteiskunnallisesta toiminnasta ja erotti nämä evankeliskristityistä. Scopesin oikeudenkäynnistä lähtien fundamentalistit olivat evankeliskristittyjä separatistisempia, kannattivat maailmasta vetäytymistä ja ns. antimodernia elämäntapaa.

Evangeliskristityt puolestaan tekivät aktiivista lähetystyötä, veivät Jumalan Sanaa yhteisön ulkopuolelle ja halusivat tietoisesti erottautua fundamentalistisista kristityistä. Vasta 1980-luvulla uudelleensyntyneet kristityt yhdistyivät sekä kannustivat kristittyjä ottamaan osaa politiikkaan ja maalliseen päätöksentekoon, jolloin syntyi Moral Majority, New Christian Right ja muita politiikan ja kristinuskon yhdistäviä liikkeitä, joihin fundamentalistit ottivat osaa. (Mts. 19.)

Randall Balmer (1999) nimitti evankelikalismia amerikkalaisten kansanuskoksi. Samaan tapaan Susan Harding (2000, 28) luonnehtii Raamattua kansanperinteeseen kuuluvaksi kertomukseksi. Raamattu on evankeliskristityille elävää todellisuutta, joka kirjana on suljettu kaanon, mutta joka on edelleen elävä kirja, elävä sana. Uskovat – saarnaajaat ja heidän seurakuntansa – ovat kolmas testamentti, jotka selittävät Raamattuun kirjattuja aikaisempia testamentteja, sen lukuja ja jakeita. Uskoviille Raamatun tarinat kuvaavat todellisia tapahtumia. Raamattu on edelleen totta ja se täydentyy jatkuvasti. Jumala puhuu uskoviille, jotka kokevat saaneensa elämän Jeesuksen kuoleman ansiosta.

Amy Johnson Frykholmin (2004) mukaan usko Jeesuksen paluuseen on ollut merkittävä osa amerikkalaista populaariuskontoa jo viimeiset 150 vuotta. Jeesuksen paluu merkitsee uskovien erottumista ei-uskovista, kun Jeesus vie todelliset kristityt mukanaan ylös. Maailman lopun profetia korostuu monissa antropologisissa evankeliskristittyjä koskevissa tutkimuksissa (esim. Harding 2000, Robbins 2004, Coleman 2005). Millennialismi¹⁶ on osa kristittyä eskatologiaa, joka kertoo Jeesuksen toisesta tulemisesta aikojen lopussa. Kun Jeesus palaa, hän perustaa maan päälle tuhatvuotisen valtakunnan, jonne pääsevät vain parannuksen tehneet. Assemblies of God -kirkon näkemys ylöstempaamisesta on premillenniaalinen, sillä Jeesuksen paluu tapahtuu ennen tuhatvuotista valtakuntaa¹⁷. A/G:n mukaan tuhatvuotinen valtakunta tuo pelastuksen Israelin kansakunnalle ja aloittaa universaalien rauhan.

2.5 Keskeisiä arvoja

Kyselylomaketutkimuksessa pyysin vastaajia nimeämään keskeisiä arvoja, jotka ohjasivat heidän päivittäisiä toimiaan. Vastauksille oli varattu kymmenen tekstilaatikkoa, joihin vastaaja saattoi vapaasti kirjoittaa tärkeäksi kokemiaan arvoja. Analyysissa keskityin vain Keskilännessä asuvien evankeliskristittyjen vastauksiin, joita on yhteensä 61 kappaletta. Tarkoitukseni oli tehdä suuntaa-antava selvitys

¹⁶ Suomen kielessä tätä kutsutaan myös nimellä kiliasmi.

¹⁷ Näkemystä, jonka mukaan Jeesuksen paluu tapahtuu vasta tuhatvuotisen valtakunnan jälkeen, kutsutaan postmillennialismiksi.

evangeliskristittyä toimintaa ohjaavista arvoista. Arvot edustavat eräänlaista ideaalia siitä millainen on hyvä ihminen ja miten hän toimii, mutta arvojen ja toiminnan välinen suhde ei ole yksiselitteinen. Arvot eivät välttämättä johda niiden mukaiseen toimintaan toiminnan epäintentionaalista seuraamuksista puhumattakaan. Tekemäni luokitus kuitenkin kuvastaa niitä keskeisiä arvoja, joita evangeliskristityt vaalivat toimintansa taustalla. Toisaalta ne kuvaavat evangeliskristittyjen päivittäisen toiminnan – myös poliittisen toiminnan – kulttuurista logiikkaa ja merkityksiä. (Taulukko 7, Liite 2.)

Rehellisyys ja luottamus. Kohdassa ”Nimeä keskeiset arvot, jotka ohjaavat päivittäisiä toimiasi” yli 80 prosentissa vastauksia mainittiin *rehellisyys* (*honesty, integrity*¹⁸, *truthfulness, straightforward*). Rehellisyydellä viitattiin oman toiminnan arvoihin, mutta samaa odotettiin muilta. Moni vastaaja kertoi toimintaansa ohjaaviksi arvoikseen *luottamuksen ja luottamuksen arvoisuuden*, joilla he ilmaisivat luottavansa muihin samalla, kun ovat itse luotettavia. Luottamuksenarvoisuudesta on kyse myös *lojaaliudessa ja uskollisuudessa*, jotka mainittiin muutamissa vastauksissa. Samassa kategoriassa luottamuksen kanssa on *toivo*, joka on eräänlaista uskoa tai luottamusta myönteiseen lopputulokseen. Arvoissa esille tulivat myös *aitous* ja *läpinäkyvyys*, jotka kaikki liittyvät luottamukseen, eräänlaiseen kommunikoinnin mutkattomuuteen ja vuorovaikutuksen ennakoitavuuteen ihmisten välillä.

Jumalan asettaminen edelle kaikessa toiminnassa. Keskilännessä asuvat evangeliskristityt ilmaisivat ihmisiin kohdistuvan luottamuksen lisäksi *luottamusta Jumalaan*. Monet vastaajat mainitsivat esimerkiksi *Jumalan asettamisen edelle* kaikessa toiminnassa. Samaa kategoriaan Jumalan edelle asettamisen kanssa kuuluvat myös *Jeesuksen ja Pyhän hengen ohjaus, Kristuksessa eläminen ja Pyhän Hengen johdatus*. Kolminaisuusopin mukaan nämä kaikki kolme – Isä, Poika ja Pyhä Henki – ovat Jumalan persoonia. Omistautumisesta uskolle puhuttiin raamatullisten periaatteiden tai oppien kautta. Toiminnan esikuvaksi saatettiin mainita Kristus tai Jumala ja toiminnan tavoitteeksi mainittiin *Kristuksen tai Jumalan kaltaisuus*. Seitsemäsosa vastaajista mainitsi arvokseen *Kristuksen seuraajana (follower of Christ)* olemisen tai toiminnallisen periaatteen tehdä ”mitä Jeesus tekisi” (”*What Would Jesus Do*”). Raamatun ensisijaista auktoriteettia päivittäisen toiminnan ohjaajana kuvaa myös *Raamatun lukemisen ja opiskelun tärkeys*, jotka myös seitsemäsosa vastaajista mainitsi arvokseen. Lisäksi seitsemäsosalle vastaajista *usko* oli yksi keskeisistä arvoista.

¹⁸ *Honesty* viittaa valehtelemisestä, varastamisesta tai muunlaisesta pettämisestä kieltäytymiseen. *Integrity* puolestaan viittaa luotettavuuteen ja lahjomattomuuteen siinä määrin, että henkilö on kykenemätön pettämään lupauksen, velvollisuuden tai vakuuden. (Merriam Webster.)

Rakkaus ja altruistisia arvoja. 39 prosenttia Keskilännessä asuvista evankeliskristityistä mainitsi arvokseen *rakkauden*. Luottamuksen lisäksi rakkaus – rakkaus yleisesti tai rakkaus ihmisiä tai Jumalaan kohtaan – oli yksi yleisimmistä arvoista evankeliskristittyjen keskuudessa. Vastajat käyttivät myös ilmausta *toisten rakastaminen (loving others)*, jonka keskeisenä toimintaa ohjaavana arvona voidaan ajatella ilmenevän pyrkimyksenä altruistisiin suhteisiin.

Muita usein mainittuja epäitsekkyyttä, jakamista ja auttamista ilmaisevia arvoja olivat jakaminen ja *muiden palveleminen ennen itseä*. Tähän kategoriaan kuuluvia arvoja mainitsi noin kolmasosa vastaajista. Luin samaan kategoriaan myös *tarvitsevien auttamisen, anteliaisuuden ja antamisen*. Kaikki nämä saattavat oman tulkintani mukaan johtaa toiminnan tasolla hyväntekeväisyyteen. 11 prosenttia vastaajista puolestaan ilmoitti arvokseen *myötätunnon ja hoitamisen (compassion, caring)*, jotka ovat keskeisiä käsitteitä evankeliskristittyjen hyväntekeväisyydessä. Myös *toisten kunnioittaminen* mainittiin usein, mikä kertoo ihmissuhteiden keskeisyydestä kristinuskolle. Muita ihmissuhteita määrittäviä arvoja olivat *armo* ja *anteeksiantaminen*, jotka 13 prosenttia vastaajista mainitsi päivittäistä toimintaansa määrittäviksi arvoiksi. Nämä arvot ovat raamatullisia ja toimivat abstrakteina ihanteina, mutta käytännössä niiden tulkinta on moniselitteistä. Voidaan kuitenkin ajatella, että toimintaan johtaessaan edellä mainitut arvot ilmenevät altruismina, jolla tarkoitan tässä epäitsekkyyttä, uhrautuvuutta tai lähimmäisenrakkautta. Altruismin kategoriaan kuuluu myös kristinuskon kultainen sääntö ”*Kohtele muita niin kuin haluaisit itseäsi kohdeltavan*”, joka esiintyi kolmessa Keskilännessä asuvan evankeliskristityn vastauksessa. Lisäksi vastauksissa mainittiin arvot *ystävällisyys, vieraanvaraisuus ja ihmisten siunaaminen*.

Rukous. Reilu viidennes Keskilännessä asuvista evankeliskristityistä mainitsi päivittäistä toimintaansa ohjaavaksi arvoksi *rukouksen*. Rukous itsessään on toimintaa, ei pelkästään arvo, ja sen toteutuminen koetaan tärkeäksi evankeliskristittyjen elämässä. Rukous ilmenee myös kysymyksessä vastaajien tavoista vaikuttaa yhteisöön ja yhteiskuntaan. Rukous voi olla joko julkista tai yksityistä. Kun rukous tapahtuu tilanteessa, jossa paikalla on rukoilijan lisäksi muita ihmisiä, sillä on sosiaalista merkitystä. Myös yksityisen rukouksen kautta tullaan tietoiseksi toimijoista ja toiminnan rajoitteista. Rukouksessa mainitaan ihmisiä nimillä ja pyydetään Jumalaa puuttumaan tapahtumien kulkuun. Kaikessa rukouksessa on siis olemassa sosiaalinen aspekti, johon palaan seuraavissa luvuissa.

Rukous on keskeinen osa jumalanpalvelusta. Jotkut vastajat mainitsivatkin keskeiseksi päivittäistä toimintaansa ohjaavaksi arvoksi *jumalanpalveluksen*. Kirkko ja yhteisö

otettiin huomioon monilla tavoin. Jotkut vastaajat pitivät tärkeänä antaa kymmenys¹⁹ kirkolle. Kymmenysten antaminen liittyy raamatulliseen ohjeeseen, mutta se on myös tapa ylistää Jumalaa ja osoittaa yhteisön tärkeys, jotka olivat yhtä lailla keskeisiä arvoja. Yhteisön ja sen tehtävän tärkeydestä puolestaan kertoo *lähetystyö* ja *lähetystyöntekijöiden tukeminen*. Näiden arvojen lisäksi mainittiin sekä oma että toisten hengellisyys ja hengellinen kasvu sekä ystävät, jotka lisäävät vastuullisuutta, toisten tukeminen heidän henkilökohtaisella matkallaan, opettaminen ja johtajuus.

Perhe. Perhe on yksi evankeliskristittyjen keskeisistä arvoista ja se mainittiin monien kysymyksien kohdalla. Viidennes Keskilännessä asuvista evankeliskristityistä koki, että perhearvot vaikuttavat heidän päivittäiseen toimintaansa. Tällaisia arvoja ovat esimerkiksi *perheen elättäminen* ja *kotityöt*. Yhdeksäsosa vastaajista otti esille sukupolvien väliset suhteet perheessä. Jotkut mainitsivat lasten *kasvattamisen Jumalan seuraajiksi* tai *omille lapsille esimerkkinä olemisen*. Myös *lastenlasten kanssa oleminen* mainitaan, samoin *vanhempien ihmisten kunnioittaminen*. Vastausten perusteella kunnioitus ja opettaminen ovat keskeistä toimintaa evankeliskristittyjen suhteissa ja näiden toimintamallien on tarkoitus ulottua sekä aikaisempiin että myöhempisiin sukupolviin. Perheeseen ja seksuaalisuuteen voitaisiin ajatella kuuluvan myös *seksuaalisesti puhdas elämä* ja *elämän tukeminen*, jotka viittaavat sukupuolisiveyteen ja abortin vastustamiseen, mutta mahdollisesti myös eutanasian ja muiden elämää uhkaavien toimien vastustamiseen. Yksi vastaaja mainitsi toimintaansa ohjaavaksi arvoksi perinteisen perherakenteen, joka pitää sisällään kritiikin samaa sukupuolta olevien avioliitto-oikeutta vastaan ja on siten myös poliittinen kannanotto.

Työ ja henkilökohtainen kehittyminen. Työn tärkeydestä kertoo se, että kuudesosa Keskilännessä asuvista evankeliskristityistä mainitsee päivittäistä toimintaansa ohjaavaksi arvoksi *työn, työetiikan, tuotteliaisuuden* tai *uutteruuden*. Kova työ on protestantismissa usein mielletty ihmisen velvollisuudeksi. Työn tulokset ja menestys puolestaan ovat olleet merkki siunauksesta ja joskus myös pelastumisesta²⁰. Yksi kymmenestä vastaajasta mainitsikin päivittäistä toimintaansa ohjaavaksi arvoksi *henkilökohtaisen kehittymisen* tai *erinomaisuuden (excellence)*. Muita henkilökohtainen tyytyväisyyttä tavoittelevia arvoja olivat *ilo, huumori, positiivisuus, intohimo, kauneus, luovuus, oman itsen kunnioittaminen, hyväksyntä ja kiitollisuus*. Nämä arvot eivät välttämättä liity uskoon, mutta ne auttavat ymmärtämään millaisia asioita

¹⁹ Kirkolle maksettava kymmenys merkitsee tuloista kymmenen prosentin vapaaehtoista lahjoittamista. Se maksetaan käteisellä tai sekkinä keräyskoriin tai kirkon keräyspisteeseen (nykyään myös luottokortti käy maksuvälineeksi).

²⁰ Sosiologiseen keskusteluun protestanttisen etiikan toi Max Weber (2002 [1904]) yhdistäessään työetiikan sen kapitalismin syntyyn.

evangeliskristityt elämässään arvostavat.

Toisaalta työ saattaa liittyä henkilökohtaisen kehittymisen ohella yhteisöllisiin arvoihin, mikäli se nähdään vastuullisuutena yhteisöstä ja yhteiskunnasta, tapana edistää yhteisen järjestelmän toimivuutta. Jotkut Keskilännessä asuvista evangeliskristityistä mainitsivat *vastuuvellisuuden (accountability)*, joka saattoi koskea esimerkiksi *taitoja ja resursseja*. Vastuullisuuteen saatettiin myös viitata *tilanhoitajuuden (good steward)* käsitteellä. Vastuullisuutta kuvastivat *rahan vastuullinen käyttö ja harkitsevuus*.

Vastuusta yhteiskuntajärjestelmää kohtaan kertoo myös patriotismi, joka tosin mainittiin vain kahdessa vastauksessa. Mitä läheisemmät suhteet ihmisten ja yhteisöjen välillä on, sitä todennäköisemmin nämä tulevat mainituksi arvoissa. Perhe, kirkko ja Jumala ovat evangeliskristityille läheisiä ja ne mainittiin useissa vastauksissa monisanaisesti. Sen sijaan valtio on harvoille ensisijainen kiintymyksen kohde, joten se mainittaisiin harvoin päivittäisiä toimia ohjaavissa arvoissa.

2.6 Sosiaalinen pääoma ja poliittinen toiminta

Amerikkalaisessa yhteiskunnassa on tapahtunut viimeisen 60 vuoden aikana suuria muutoksia. Robert Putnam (2000) osoittaa tilastojen avulla sosiaalisen pääoman vähentyneen 1950-luvulta lähtien. Sosiaalisella pääomalla Putnam tarkoittaa yksilöiden välisiä sosiaalisia verkostoja ja niistä seuraavia vastavuoroisuuden ja luottamuksen normeja (mts. 19). Monilla organisaatioilla, mukaan lukien kirkot, on jokin julkista hyvää palveleva tarkoitus – esimerkiksi vähäosaisten auttaminen – mutta samaan aikaan niillä on vaikutuksia yksityiseen hyvään – kuten ystävyys tai liikesuhteiden edistämiseksi. Sen lisäksi, että sosiaaliset verkostot tuovat yksilöille etuja, mutta sen vaikutuksia ovat myös eri osapuolien välinen tuki, yhteistyö, luottamus ja institutionalisoituneet vaikutusmahdollisuudet. Sosiaalisen pääoman lasku näkyy vähenemisenä kaikessa kansalaistoiminnassa, kuten äänestämässä, poliittisessa osallistumisessa, sanomalehtien lukemisessa ja osallistumisessa paikalliseen yhdistystoimintaan. Putnam pitää mahdollisena syynä sosiaalisen pääoman vähenemiseen perherakenteen muutosta, esikaupungistumista sekä vapaa-ajan yksityistymistä, joka on pääasiassa elektronisen viihteen, kuten tv:n ja internetin, seurausta. Putnamin kirja on yli kymmenen vuotta vanha, mutta kirjoittaja ennustaa edellä kuvatun kehityksen jatkuvan.

Yhdysvalloissa äänestäminen on edelleen yleisin poliittisen toiminnan muoto, vaikka äänestysaktiivisuus on ollut laskussa sitten 1950- ja 1960-lukujen (Putnam 2000, 34). Äänestäminen on kuitenkin vain yksi poliittisen aktiivisuuden muoto, eikä poliittista

aktiivisuutta tulisi pelkistää äänestämiseen. Ihmisten poliittista toiminnan muutoksia verrattaessa (Roper social and political trend surveys, 1973 – 1994, ref. Putnam 2000, 45) nähdään, että eniten on vähentynyt sellainen poliittinen toiminta, joka edellyttää sosiaalisen pääoman käyttöä, kuten virkailijana toimiminen seurassa tai organisaatiossa ja poliittisessa puolueessa työskenteleminen. Myös julkisiin koulun tai kaupunginhallituksen tapaamisiin sekä poliittiseen kokoukseen tai puheeseen osallistuminen olivat vähentyneet. Lisäksi Putnam mainitsee ekspressiivisiä, mielipidettä ilmaisevia, tapoja osallistua politiikkaan, kuten kansalaisadressin allekirjoittaminen, kongressin edustajalle tai senaattorille kirjoittaminen. Kaikki edellä mainitut toimintatavat poliittiseen virkaan pyrkimisen ohella ovat vähentyneet sitten 1970-luvun. Yhteistyötä vaativat poliittiset toimintatavat ovat vähentyneet enemmän kuin mielipidettä ilmaisevat. (Mts. 45 – 46.)

Putnamin (2000) mukaan Yhdysvalloissa uskon yhteisöt ovat yksi suurimmista sosiaalisen pääoman lähteistä. Lähes puolet yhdistystoimintaan liittyvistä sosiaalisista suhteista liittyvät kirkkoon. Puolet henkilökohtaisesta hyväntekeväisyydestä on uskonnollista ja puolet kaikesta vapaaehtoisuudesta tapahtuu uskonnollisessa kontekstissa. Tämä selittyy sillä, että kirkossakäynti opettaa suhteiden lisäksi taitoja, joita tarvitaan muussa yhteisöllisessä ja yhteiskunnallisessa toiminnassa.

Kirkossakävijät houkuttelevat toisiaan muihin yhteisöllisiin toimintoihin, mikä vaikuttaa esimerkiksi kirkossakävijöiden poliittiseen osallistumiseen. Muihin verrattuna kirkossakävijät todennäköisemmin osallistuvat sekulaarisiin organisaatioihin, äänestävät ja ovat muilla tavoin aktiivisia politiikassa. Uskonnollisten ryhmien on osoitettu olevan muita ryhmiä aktiivisempia kansalaistoiminnassa, kuten äänestämisessä, valamiehenä toimimisessa, yhteisöllisissä projekteissa ja hyväntekeväisyydessä. Uskonnolla on siis vaikutusta julkiseen hyvään, mutta sen lisäksi myös yksityiseen hyvään.

Uskonnollisessa toiminnassa mukana olevat yksinkertaisesti tuntevat enemmän ihmisiä. (Mts. 66 – 67)

Viimeisen 20 vuoden aikana evankelikaalisten ja fundamentalistien lukumäärä on lisääntynyt, kun taas päälinjan protestantit ovat menettäneet jäseniään (Putnam 2000, 77). Assemblies of God on yksi suurimmista helluntailaisista kirkkokunnista ja sen jäsenmäärä kasvaa nopeammin kuin Yhdysvaltojen asukasmäärä. Vuonna 2010 A/G:n kasvu oli 4 prosenttia vuodessa ja Yhdysvalloissa kirkkokunnalla oli yli 3 miljoonaa jäsentä. (Murashko 2011.) Helluntailaisuus on kasvava liike makrotasolla, mutta pyrin tässä tutkielmassa osoittamaan myös mikrotason kasvua. Evankeliskristityille kasvu merkitsee suhteiden lisääntymistä. Näillä suhteilla on keskeinen merkitys toimijuudelle.

3 Teoreettinen viitekehys

Tutkielman keskeinen käsite on toimijuus. Tässä luvussa esittelen analyysissä käyttämiäni toimijuuteen liittyviä teorioita. Luvussa 8 tarjoan synteesin tässä luvussa esittelemistäni teorioista ja Keskilämmen evankeliskristittyjen toimijoiden analyysistä. Kerron miten kristinuskoa on tutkittu antropologiassa, sillä kristinuskon antropologian kysymykset ovat ohjanneet myös omia kysymyksenasettelujani sekä tapoja selittää evankeliskristittyä kääntymistä, kirkossakäyntiä, hyväntekeväisyyttä ja politiikkaa. Toimijuuden käsitteen avulla pyrin osoittamaan, että kristityt ovat tietoisia ja intentionaalisia toimijoita, jotka solmivat suhteita myös oman ryhmänsä ulkopuolelle, kuitenkin omasta merkitysjärjestelmästänsä käsin. Historian tekemisen lisäksi toimijuutta koskevassa keskustelussa toistuvat usein käsitteet tietoisuus (*self-consciousness*), itsensä valtuuttaminen (*self-empowerment*), intentionaalisuus (*intentionality*), subjektiviteetti (*subjectivity*) ja vastuullisuus (*responsibility*). Nämä piirteet ilmenevät myös evankeliskristittyjen poliittisessa toimijuudessa. Lisäksi yhdistän toimijuuden ihmisten välisiin suhteisiin ja tarkastelen toimijuutta relationalistisena ilmiönä. Ehdotan, että relationalismi on individualismia ja holismia parempi tapa ymmärtää evankeliskristittyä toimijuutta.

Määrittelen politiikan vallankäytöksi. Paikallisyhteisöissä ja liittovaltion tasolla ilmenee institutionalisoitunutta politiikkaa, mutta vallan mikrofysiikka osoittaa politiikkaa olevan myös henkilöiden välisissä suhteissa. Pierre Clastresin (1989 [1974]) mukaan politiikkaa ilmaistaan monin eri tavoin eikä sitä tulisi ymmärtää ainoastaan vahvojen yksilöiden henkilökohtaiseksi vaikutusvallaksi. Poliitiikkaa ei myöskään tulisi ymmärtää käskemiseksi, pakottamiseksi tai väkivallaksi, kuten esimerkiksi Max Weber (1978 [1919]) tekee.

Analyysiani ohjaa Michel Foucault'n käsitys vallasta. Foucault'lle valta on läsnä kaikissa suhteissa ja hän kutsuu tällaista suhdetta valtaan vallan mikrofysiikaksi. Valtaan liittyy hierarkia, joka mahdollistaa toisen valvonnan. Valta toimii kuin panoptikon, missä valvoja on vankien näkymättömissä. Kun vangit ovat sisäistäneet valvonnan aikaansaaman vallan, valvojaa ei enää tarvita. Tieto valvonnan mahdollisuudesta riittää. (Foucault 1993.) Tässä tutkielmassa kiinnitän huomioni juuri tähän vallan mikrofysiikkaan ja tarkastelen kuinka yhteisön jäsenet käyttävät valtaa ja kuinka vallasta tulee sisäistettyä.

Monet kirjoittajat pitävät uskontoa vallan instrumenttina. Steve Bruce (2000, 8) mukaan fundamentalismi on vastaus modernisaation tuomiin ongelmiin, jolloin tradition

uudelleenherättäminen toimii välineenä poliittisen vallan saavuttamiseksi. Samaan tapaan mikä tahansa uskonnollinen identiteetti voi tulla keskeiseksi poliittisessa liikehdinnässä²¹, mikä on näkynyt eri aikoina eri puolilla maailmaa. Olipa identiteetti uskonnollinen tai ei, se on olennainen osa politiikkaa ja toimintaa. Amy Johnson Frykholm (2004) mukaan identiteettiin sisältyy toiminta, jossa ihminen identifioi itsensä ja muita. Näin identiteetti on toimintaa, mutta myös jatkuva identiteetin uusintamisprosessi. (Mts. 147.) Tietyn identiteetin tunnistaminen ja ylläpito on toimintaa itsessään. Niinpä voidaan ajatella evankeliskristittyä olemisen merkitsevän toimintaa. Evankeliskristitty identiteetti edellyttää konkreettisia tekoja, kuten Jumalan tunnustamista ylimmäksi toimijaksi, uskonnollisten harjoitusten tekoa, myötätunnon osoittamista tarvitseville jne. Identiteetti merkitsee myös toimintaa poliittisessa elämänpiirissä ja juuri tätä näkökulmaa selvennän seuraavissa luvuissa.

3.1 Kristinuskon antropologia

Huomion keskittäminen kristinuskoon antropologiassa on verrattain uutta. Antropologialle erityinen tapa ymmärtää kristinuskoa on kehittynyt 1990- ja 2000-lukujen aikana. Aikaisemmin tieteenalaa on jopa syytetty piittaamattomasta tai kielteisestä suhtautumisesta niin kristinuskoon kuin uskontoon ylipäätensä (esim. Bialecki, Haynes & Robbins 2008). Kristinuskolla on kuitenkin aina ollut keskeinen asema antropologisessa tiedonmuodostuksessa (esim. Sir Edward Tylor 1977 [1871], Sir James Frazer 1998 [1922]).

Antropologit ovat syyttäneet toisiaan kristinuskon sivuuttamisesta tutkimuskohteena. Susan Harding (1991) kuvaa kuinka antropologit ovat kohdelleet kristittyjä "vastenmielisinä toisina". Kansanomaisissa stereotyyppioissa, median käsityksissä ja jopa akateemisessa "tiedossa" suhdetta fundamentalistisiin kristittyihin on luonnehtinut vastakkainasettelu "meidän" ja "muiden" välillä ja fundamentalistit on niputettu yhteen kategoriaan uskonnollisten uskomusten, käytänteiden, moraalien ja sosioekonomisten olosuhteiden perusteella. Myös Joel Robbins (2007) on kritisoinut antropologian suhdetta kristinuskoon: kristinuskoon ei ole suhtauduttu tutkimuskohteena itsessään. Se on toistuvasti nähty synkretistisenä tai ulkopuolelta syötettynä ja kääntyneiden motivaatioita on selitetty skeptisistä lähtökohdista. Usein kristinuskko on joko sivuutettu, sitä ei ole pidetty tärkeänä tai se on suorastaan kirjoitettu ulos tutkimuksista.

Kristinuskon antropologiassa on kolme keskeistä teemaa: individualismi, kieli ja

²¹ Esim. kansalaisuskkoa (esim. Bellah 1967) voidaan käyttää instrumentaalisesti poliittisen vallan saavuttamiseksi liittovaltion tasolla.

kulttuurinen muutos (Robbins 2011). Etenkin protestanttista kristinuskoa käsitellään usein individualistisena uskontona (esim. Dumont 1986). Individualististen arvojen lisäksi kristinusko omaksuminen on usein merkinnyt uuden kieli-ideologian omaksumista (esim. Keane 2007). Kristityille kielenkäyttö ilmaisee puhujan intentionaalisuutta, jolloin puheen oletusarvo on totuuden kertominen ja vilpittömyys. Todistaminen, saarnaaminen, rukoileminen ja Raamatun opiskeleminen ovat kaikki kieleen perustuvia tapoja tunnustaa uskoa ja rakentaa kristittyä persoonaa. Kulttuurinen muutos liitetään usein kääntymistä seuraavaan epäjatkuvuuteen. Kun transsendentti alkaa vaikuttaa maalliseen elämään, sen voidaan ajatella johtavan epäjatkuvuuteen joko yhteisön historiassa (esim. millenarianismi) tai yksilön elämässä (esim. uskonnollinen kääntyminen). Keskeytyminen jatkuvuudessa voi olla niin sosiaalista, kulttuurista kuin henkilökohtaista. Kristinusko voi myös innoittaa sosiaaliseen muutokseen yhteiskunnassa, kuten Yhdysvalloissa, missä kristityt ovat vaikuttaneet yhteiskuntaan esimerkiksi hyväntekeväisyyden ja sitä kautta politiikan kautta. Kristityt uskovat Jumalan antavan voimaa sellaiseen muutokseen, johon ihmiset yksin eivät pystyisi. Transsendentti voi vaikuttaa vallankumouksellisen muutoksen syntymiseen antamalla muutoksentekejille vahvistusta. (Robbins 2011.)

Lisäksi kristinusko liitetään usein keskusteluun modernista. Kristinusko on joko modernia tai epämodernia – riippuen kontekstista. Amerikkalaiset fundamentalistit toisinaan mielletään epämoderneiksi, modernin vastakohtaksi (esim. Hardingin 2000), kun taas Indonesiassa kristinuskon omaksuminen voi olla osoitus moderniudesta (esim. Keane 2007).

3.2 Uskonto ja toimijuus

Toimijuudella tarkoitan sosiaalisesti välittyntä kykyä toimia. Usein toimijuuden käsite yhdistetään yhteiskunnan rakenteiden marginalisoimiin ryhmiin, kuten vähemmistöihin kansallisvaltiossa tai naisiin konservatiivisissa uskonnoissa. Analyttisena käsitteenä toimijuus voidaan kuitenkin laajentaa koskemaan mitä tahansa toimijoita. Toimijuus voi olla yksilöiden lisäksi kollektiivista, mikä mahdollistaa valtiotoimijoista puhumisen.

Émile Durkheim (1980 [1912]) pohti jo sata vuotta sitten uskonnon ja yhteisön välistä suhdetta tavalla, mikä on vaikuttanut käsitykseeni Jumalan ja yhteisön välisestä suhteesta. Durkheimin mukaan uskonto on sosiaalinen fakta, jota tulee ymmärtää suhteessa ympäröivään yhteiskuntaan. Sosiaaliset faktat ovat kollektiivisia ja ne ohjaavat yksilön toimintaa vaikuttamalla sekä ulkoisesti että sisäisesti. Durkheimin keskeinen ajatus on, että Jumala on yhteisön symboli, josta seuraa, että uskonnossa

yhteisö palvoo itseään. Uskonnolla on tärkeä merkitys yhteisön koheesion, integraation ja solidaarisuuden kannalta, sillä uskonnon seurauksena yhteisö toimii yhdessä yhteisen moraalien mukaisesti. Durkheim korostaa uskonnon yhteisöllisyyttä, mutta hänen näkemyksessään ei ole tilaa muutokselle, epäonnistumiselle tai konflikteille. Durkheim myös sivuuttaa tämän tutkielman kannalta keskeisen käsitteen: toimijuuden.

Toiminnan käsitteeseen sisältyy olettaus ihmisten kyvystä reflektoida toimintaansa. Ihminen on tietoinen toiminnastaan, vaikkei olisikaan tietoinen toiminnan lopputuloksesta. (Eriksen 2001, 48.) Tässä suhteessa toimijuus erottaa ihmisen eläimistä: eläimet käyttäytyvät, ihmiset toimivat. Karl Marx (1954 [1867], 178) toteaa, että vaikka mehiläinen rakentaa täydellisesti toimivan mehiläispesän jopa ihmisarkkitehtiä taitavammin, mehiläiseltä puuttuu käsitys työnsä rakenteesta, sen lopputuloksesta ja tarkoituksesta. Vain ihmisellä on tietoisuus toiminnastaan. Kaikesta toiminnan tarkkailemisesta huolimatta Marxin teoriassa jää vähän tilaa toimijuudelle, sillä marxilaisittain historia on materialististen voimien ohjauksessa (esim. Keane 2003).

Usein toimijuuskeskustelussa korostuu vastakkainasettelu aktiivisuuden ja passiivisuuden välillä: toimija on aktiivinen, ei-toimija passiivinen. Jonkun toimijuus voidaan sivuuttaa käsittämällä hänet passiiviseksi tai jättämällä huomiotta. Usein toimijuuden sivuuttamisesta ja passiiviseksi leimaamisesta on moitittu juuri kolonisoiduista tai muuten ”perifeerisistä” ihmisryhmistä puhuttaessa. Toimijuus voidaan kuitenkin sivuuttaa esimerkiksi leimaamalla kristityt aivopesun tai muun uskonnollisen painostuksen uhriksi (esim. Bromley & Shupe 1981). Toimijan aktiivisuus ei kuitenkaan ole täysin yksiselitteistä, sillä toimija voi olla yhtäaikaisesti sekä aktiivinen että passiivinen. Talal Asad (2003) pohtii toimijan suhdetta uskonnollisiin auktoriteetteihin, kuten uskonnollisiin teksteihin, ja tulee päätelmään, että uskomisen on aktiivista. Auktoriteetti yksin ei tuota uskoa. Uskova aktiivisesti rakentaa merkityksen sopimaan muuttuviin sosiaalisiin olosuhteisiin. Uskonnollisilla teksteillä, kuten Raamatulla, on oma tulkintahistoriansa, minkä aikana tulkinnat ovat vaihdelleet erilaisissa konteksteissa. Jopa uskonnollisen tekstin ”fundamentalistinen” lukutavassa on tilaa neuvotteluun tekstin merkityksestä. (Mts. 11.) Evankeliskristittyjen tapauksessa tämä havainto on tärkeä, sillä toisinaan uskovien toimijuus uskonnollisia auktoriteetteja kohtaan sivuutetaan. Toimijuuden tunnustaminen on kuitenkin tärkeää kaikessa ihmistutkimuksessa, niin toimijoiden itsensä kuin analyysin kannalta.

Toimijuus on osa käytännön teorioita, jotka nousivat 1980-luvun alussa strukturalismin kritiikin seurauksena. Niissä huomio kiinnitetään käytäntöön ja sen tekijään. Käytännön

tekijää kuvataan käsitteillä tekijä, toimija, persoona, yksilö ja subjekti. Käytäntö ja toiminta kuuluvat samaan tematiikkaan vuorovaikutuksen, aktiviteetin, kokemuksen ja performanssin kanssa. (Ortner 1984, 144.) Nämä käsitteet ovat tärkeitä myös tässä tutkielmassa.

Toiminnan seuraamukset on olennainen osa toimintaa. Ortnerin (1984) mukaan toiminta on kaikkea mitä ihmiset tekevät ja kaikella toiminnalla on poliittisia seuraamuksia, olivatpa ne intentionaalisia tai eivät. Näiden poliittisten seuraamusten vuoksi käytännön tarkastelun keskiössä on valta ja tekojen epäintentionaaliset poliittiset seuraamukset. Myös Talal Asad (1993) suuntaa huomion seuraamuksiin ja kritisoi subjektiviteetin sekoittamista toimijuuteen. Toimija on enemmän kuin tietoisuutensa, sillä toiminnan rakenne on toimijan tietoisuuden saavuttamattomissa. Koska toiminta on suhteessa muiden toimintaan, tietyn pisteen jälkeen toiminnan alkuunpanija menettää toiminnan kontrollin. Yksittäinen toimi ei enää kuulu toimijalle. (Mts. 15 – 16.)

Webb Keanen (2003) mukaan toimijuuden tarkastelu edellyttää ihmisten omien määritelmien huomioon ottamista, toisin sanoen sitä kuinka ihmiset määrittävät itse itsensä. Monet tutkimustraditiot jättävät huomioimatta ihmisten määritelmät itsestään ja toiminnastaan, kun taas tulkitsevan käänteen jälkeiset lähestymistavat painottavat toimijuutta itsensä tulkitsemisena (*self-interpretation*). Tällöin otetaan huomioon ihmisten omat määritelmät toiminnastaan. Tässä tutkielmassa ihmisten omilla määritelmillä on tärkeä merkitys. Olen kysynyt tutkittavilta miten he vaikuttavat yhteisöön ja yhteiskuntaan ja rakentanut väitteeni evankeliskristitystä toimijuudesta heidän omien käsitystensä perusteella.

Historiallinen toimijuus. Marshall Sahlinsin käsitys historiallisesta toimijuudesta poikkeaa tyypillisestä strukturalismin jälkeisestä toimijuudesta, sillä hänen ajattelussaan rakenteella on keskeinen sija. Sahlins (1991, 2004) kritisoi yksilökeskeistä toimijuuskäsitystä ja kuvaa kuinka toimijat voivat saada aikaan rakenteen muutoksen. Sahlins (2004) tuo keskusteluun kaksi erilaista toimijuutta, jotka kuvaavat toimijan ja rakenteen välistä suhdetta. Tässä tutkielmassa toimijan ja rakenteen välistä suhdetta edustaa evankeliskristittyjen pyrkimykset vaikuttaa yhteisöön ja yhteiskuntaan. Erilaiset toimijat ovat erilaisessa suhteessa rakenteeseen, mikä näkyy heidän mahdollisuuksissaan muuttaa rakennetta. Systemiset toimijat ovat institutionalisoidun politiikan toimijoita, kun taas konjunkturaalisista toimijoista tulee toimijoita tietyssä historiallisessa tilanteessa. Havainnoimistani evankeliskristityistä saattoi tulla konjunkturaalisia toimijoita esimerkiksi äänestämällä.

Tietoisuus. Bruce Kapferer tuo toimijuuskeskusteluun tietoisuuden ja toiminnan suhteen toisiin toimijoihin. Kapferer (1997) tarkoittaa toimijuudella kykyä toimia maailmassa. Toimijuuden toteutuminen edellyttää tietoisuutta omista toimintamahdollisuuksistaan ja rajoitteistaan. Ihmiset toimivat maailmassa yhdessä, yhtäaikaaisesti, vaikka kukin omalla tahollaan. (Mts. 185 – 186.) Ihmistoimijoiden kyky vaikuttaa elämänsä kulkuun tapahtuu vuorovaikutuksessa muiden ihmisten kanssa. Evankeliskristityt tulevat tietoiseksi kyvystään toimia sosiaalisesti ja vaikuttaa elämän kulkuun rituaalien kautta, joissa ihmiset muodostavat ja uudelleenmuodostavat elämänsä realiteetteja. Tarkastelen evankeliskristittyjen rukousta tällaisena tietoisuutta lisäävänä rituaalina. Ihmiset, jotka ovat sairauden ja muiden onnettomuuksien edessä voimattomia, tulevat toimijoiksi rukouksessa Pyhän Hengen kautta. Käsittelen aihetta lisää luvussa 5.

Vastuullisuus. Talal Asadin (2003) mukaan sekä uskonnolliselle että sekulaarille toimijuudelle keskeisiä käsitteitä ovat vastuu ja intentionaalisuus. Intentionaalisuutta yksistään ei voida pitää toimijuuden osoituksena, sillä intentiolla ei ole aina merkitystä, esimerkiksi henkilön aiheuttaessa onnettomuuden tai toimijan ollessa korporaatio. Toimijuus tarkoittaa vastuuta toiminnasta. Evankeliskristittyjen tapauksessa ihminen on vastuuvollinen Jumalalle. Asadin mukaan vastuuseen liittyy representaatioiden toimijuus, jolloin edustettava on yhtäaikaisesti sekä läsnä että poissa, mikä tuo uuden näkökulman toimijuuteen. Suhteessa representaatio ilmenee suhteen tilana. Ihmissuhde eletään, mutta siinä on läsnä myös representaatio. Suhteen tila voi olla esimerkiksi kärsimys, jolloin toisen kipu on aktiivinen syy myötätuntoon ja toisen kärsimyksen kokemiseen (mts. 82). Tällainen näkemys toimijuuteen mullistaa aiemmin esiteltyt käsitykset toimijuudesta aktiivisena toimintana, sillä myös suhde on olennainen osa toimijuutta. Evankeliskristillisyydessä, missä suhteet ovat arvostettuja, Jumala representoi sosiaalisia suhteita, jotka yhteenliittyessään saattavat olla yksittäiselle toimijalle vaikeasti havaittavia. Representaatioiden toimijuus osoittaa toimijuuden suhteessa. Valtuuttaminen on keino laajentaa toimijan subjektiviteettia. Evankeliskristityt valtuuttavat itsensä toimimaan suhteiden kautta. Rukous on keskeisesti valtuuttamiseen liittyvä rituaali, mutta valtuutuksen voi saada myös monilla muilla tapaa, kuten kuulemalla Jumalan puheen tai puhumalla kielillä. Jumalan valtuutuksesta tulee poliittista, kun sitä käytetään välineenä yhteisöön ja yhteiskuntaan vaikuttamisessa.

Itsetietoisuus. Webb Keane (2007) liittää tietoisuuden toimijuuteen kuten Bruce Kapferer. Keanen mukaan toimijuus merkitsee itsetietoisuutta toimijuudestaan.

Protestantismissa toimijuutta pidetään tärkeänä moraalisena arvona ja yksi uskonnon keskeisistä tavoitteista on oppia erottamaan todelliset toimijat (Jumala ja ihmiset) ei-toimijoista. Objektina pitäminen merkitsee toimijuuden puuttumista, maailmasta etääntymistä, kyvyttömyyttä itsen tunnistamiseen ja hyväksikäytetyksi tulemista, kun taas toimijuus on näille vastakkaista tietoisuutta kullekin toimijalle kuuluvasta toimijuudesta. Toimijuus merkitsee itsetietoisuutta toimintansa mahdollisuuksista ja rajoitteista. Ihmistoimijoille mahdollinen toiminta eroaa esimerkiksi jumalallisesta toimijuudesta. Toimijan on tarkoitus saavuttaa kyky refleksiivisyyteen, mikä tarkoittaa kykyä antaa kuvaus toiminnastaan. Se voidaan saavuttaa erilaisissa itsetietoisuutta lisäävissä käytänteissä, joissa muodostetaan kategorioita. Nämä kategoriat ovat kulttuurisesti määrittäytyneitä ja ne vaikuttavat yksittäisten toimijoiden toimintaan. (Mts. 52 – 53.) Kussakin moraalisisessa kertomuksessa on tärkeää tulla tietoiseksi näistä kategorioista, mihin myös evankeliskristityt pyrkivät. Keskustelen evankeliskristitystä toimijuudesta luvussa 4 ja osoitan, että evankeliskristittyjen käsitys toimijuudesta poikkeaa esimerkiksi sekulaarista käsityksestä.

Toimijuuden tuottaminen. Hirokazu Miyazakin (2004) mukaan Jumala, henget tai muut vaikeasti havainnoitavat olennot eivät ole syy rituaalien tärkeyteen. Sen sijaan rajoitteet, joita rituaalissa asetetaan ihmisten mahdollisuudelle kontrolloida toimintansa vaikutuksia, ovat tärkeitä. Kun fidžiläiset vastaanottajat saavat lahjan, he jättävät lahjan antajan huomiotta. Sen sijaan he esittelevät lahjan Jumalalle, jolta he pyytävät siunausta. Täksi ajaksi lahjan antaja siirtää toimijuutensa sivuun, jättää sen käyttämättä ja ikään kuin luovuttaa toimijuutensa hetkeksi pois. Lahjan antajan toive lahjan hyväksymisestä korvautuu välittömästi toiveella Jumalan siunauksesta, mikä on tärkein vastaus toivoon. Pohjimmiltaan lahjanvaihdossa on kyse ihmisen toimijuudesta, sillä kohdistamalla toivonsa ensin lahjansaajaan ja sitten Jumalaan ihminen tuottaa toivoa. Toivosta seuraa toimijuuden palautuminen. Koska Jumala luovuttaa siunauksensa muiden ihmisten kautta, rituaalissa tullaan tietoiseksi ihmisen toimijuuden rajoitteista, siitä kuinka toimijuus on riippuvainen toisista ihmisistä. Samaan aikaan toimijuus on uskovien näkökulmasta riippuvainen Jumalan siunauksesta. Rituaalissa toimijuuden luovuttaminen Jumalalle tuottaa ihmistoimijuutta. Toiminnan lähtökohtana on ihminen, mutta rituaalissa myös Jumalalla on tärkeä rooli toimijuuden valtuuttajana. Miyazakin näkemys toimijuuden luovuttamisesta Jumalalle on tärkeä argumentissani, minkä mukaan toimijat luovuttavat toimijuutensa Jumalalle tuottaakseen toimijuutta. Käsittelen evankeliskristittyjen käsitystä ihmisen ja Jumalan toimijuudesta lisää luvussa 4.

3.3 Relationalismi

Tässä tutkielmassa toimijuuden lisäksi tärkeä käsite on relationismi. Relationalismi on läheisessä suhteessa edellä mainitsemieni käsitysten kanssa toimijuudesta, joissa toimijuus ilmenee kyvyssä toimia toisten toimijoiden kautta. Tarkoitin relationalismilla suhteiden korostamista yksilöiden (individualismi) tai kokonaisuuden (holismi) sijaan.

Kuten kristinuskon yhteydessä mainitsin, kristinuskoa on usein pidetty individualistisena uskontona. Louis Dumontin (1986) mukaan länsimainen individualismi kehittyi kristinuskon kautta. Kristinuskon synnytti maailman ulkopuolisia yksilöitä, jotka hylkäsivät sosiaalisen kokonaisuuden (holismin), jonka jälkeen yhteistyö valtion kanssa synnytti pikkujaljaa moderneja maailmassa olevia kristittyjä yksilöitä. Kristinuskossa yksilö on toiminnastaan yksin vastuussa Jumalalle, jonka vuoksi länsimainen yksilö on pohjimmiltaan ”epäsosiaalinen moraalinen olento” (mts. 25). Dumontin mukaan kristinuskossa yksilön tahdolla on merkitystä vain hänen intentionsa suhteen. Sen sijaan yksilön sosiaalisilla suhteilla ei ole merkitystä tekojen hyvyyden tai pahuuden kannalta.

Käytän käsitettä relationalismi samaan tapaan kuin Joel Robbins. Robbins (2004) kuvaa kuinka Papua-Uuden-Guinean urapminien perinteinen moraalinen ja sosialiteetti perustuvat relationalismiin, ihmissuhteiden korostamiseen. Toisin kuin individualismissa tai holismissa, relationalismin tärkeimmät arvot ovat ihmisten välisissä suhteissa. Kun holismissa kulttuuriset arvot ovat ymmärrettävissä suhteessa kokonaisuuteen, individualismissa korostuu yksilö.

Amerikkalaisten evankeliskristittyjen käsitys relationalismista poikkeaa urapmineista, sillä pelastumista ei nähdä koko kirkon tai perheen asiana, kuten urapminit näkevät. Keskilännen evankeliskristittyjen uskossa korostuu kuitenkin relationalismi, suhteiden arvostaminen. Käsittelem evankeliskristittyä toimijuutta ja sen edellyttää relationalismia lisää seuraavissa luvuissa.

4 Usko

Tässä luvussa kuvaan kuinka evankeliskristityt tulevat uskoon ja omaksuvat evankeliskristityn toimijuuden. Evankeliskristityssä merkitysjärjestelmässä ihmisten ja yhteisöjen lisäksi Jumala on toimija. Evankeliskristitty merkitysjärjestelmä on kulttuurispesifi ja poikkeaa esimerkiksi sekulaarista maailmankuvasta.

Merkitysjärjestelmä liittyy toimintaan, sillä se antaa toiminnalle merkityksen. Uskossa eläminen merkitsee Jumalan toimijuuden tunnustamista ja Jumalan auktoriteetin alaisuuteen myöntymistä.

Uskoon tuleminen on suuri käännekohta uskovan elämässä. Evankeliskristityt usein kutsuvat uskoon tulemistä eli uskonnollista kääntymistä *uudelleen syntymäksi*. Nimitys kuvastaa uskonnollisen kääntymisen aikaan saaman muutoksen kokonaisvaltaisuutta, joka on syntymään verrattava. Käsittelen lyhyesti kääntymiseen liittyvää debattia jatkuvuudesta ja epäjatkuvuudesta. Itse käsittelen kääntymistä prosessiksi, johon liittyy epäjatkuvuus nykyisyyden ja menneisyyden välillä.

Kääntymisen johtaa merkitysjärjestelmän muutokseen. Se on kokemus, jolloin uskova tulee tietoiseksi Jumalasta ja tunnustaa tämän toimijuuden. Evankeliskristityt kertovat uskoon tulemisestaan kääntymistarinoita. Kääntymistarinoissa korostuu usein kokemuksen (esim. Elisha 2008a, Luhrmann 2006) lisäksi kielen merkitys (esim. Harding 2000). Ihminen tulee tietoiseksi Jumalasta kielen kautta omaksumalla Raamatun kielen ja tarinat. Toisaalta usko on prosessi, joka jatkuu vielä kauan kääntymisen jälkeen. Usko muuttaa muotoaan ja jalostuu, minkä vuoksi evankeliskristityt puhuvat uskosta hengellisenä matkana.

Jumalan toimijuudesta tietoiseksi tuleminen edellyttää vuorovaikutusta evankeliskristityn uskovan kanssa, jotta toimijuus tunnistettaisiin evankeliskristityksi toimijuudeksi. Tässä toimijuuden sisäistämässä ja prosessiin liittyvien suhteiden solmimisessa auttaa kirkko, jota käsittelen seuraavassa luvussa. Tässä luvussa tarkastelen Jumalan ja ihmisen välistä suhdetta. Selvitän myös millainen toimija Jumala on. Jumala poikkeaa muista toimijoista kaikkivaltiaan asemansa vuoksi, sillä evankeliskristityssä kosmisessa hierarkiassa Jumala on maailmankaikkeuden ylin toimija. Evankeliskristillisuus on kokemuksellista, mikä ilmenee esimerkiksi Jumalan kokemisena. Jokaisella evankeliskristityllä on mahdollisuus saada henkilökohtainen suhde Jumalaan, joka luodaan uudelleen syntymässä.

Aloitin Zekeen kääntymisellä. Zeke kasvoi evankeliskristityssä perheessä ja tunsin

Raamatun tarinat jo ennen kääntymistään. Hän kuitenkin kapinoi eikä tuntenut Jumalaa henkilökohtaisesti ennen kääntymistään. Zeken kääntymistarina eroaa monella tapaa esimerkiksi pastori Jacksonin kääntymistarina²², jonka kuulin kentällä useita kertoja. Zeke kyseenalaisti perinteisen uskon monella tapaa, mutta tuli lopulta vakuuttuneeksi Jumalan toimijuudesta. Zeken toimintansa kaikessa kapinallisuudessaan kuvastaa evankeliskristittyä maailmankuvaa ja henkilökohtaisen kristityn identiteetin rakentamista. Hänellä oli saatavilla kaikki tarvittava tieto evankeliskristityn toimijuuden saavuttamiseksi, mutta hän halusi toimia toisin, jättää perheensä, kirkkonsa ja uskontonsa. Hän halusi nähdä muuta, päästä eroon ”silmälapuista”. Silti Zeke palasi suhteeseen Jumalan kanssa ja käytti omaa toimijuuttaan luodakseen suhteen²³.

4.1 Zeken kääntymistarina: Jumala puhuu

Zeke²⁴ kasvoi kristityssä kodissa. Pitkälle teini-ikään kristinusko oli hänelle ulkopuolelta annettu käyttäytymissäännöstö, joka edellytti hyvää käytöstä. Hän rukoili, kun käskettiin rukoilla. Hän luki Raamattua, kun käskettiin lukea. Hän teki kaiken mitä hänelle sanottiin, vaikka ei ymmärtänyt miksi. Kristittynä oleminen merkitsi Zekelle käskyjä ja määräyksiä, joista hän ei pitänyt, mutta joita hän ei voinut vastustaa. Vasta muutettuaan kotoa pois, hän alkoi etsiä henkisyyttä ja pohtia mitä kristinusko hänelle merkitsi. Zeke sanoi, ettei kysymys ollut pelkästään oliko Jumala olemassa. Hän halusi tehdä itse päätöksensä ja ymmärtää mitä henkisyys ja Jumala merkitsivät hänelle itselleen.

Zeke koki elämänsä käännekohdan opiskellessaan Coloradossa. Tapaus oli ensimmäinen, jolloin hän koki Jumalan läsnäolon, ja tapauksen seurauksena hän alkoi selittää asioita Jumalan toiminnalla. Tuona päivänä Zeke oli viettänyt aikaa ystäviensä kanssa konserttia seuraten. Joukkiolla ei ollut ollut lippuja konserttiin, mutta he seurasivat sitä areenan yläpuolelle levittäytyviltä rinteiltä. Rinteet kuuluivat Kalliovuoriin, jotka alkoivat kaupungin reunamilta kasvaen vähitellen teräväreunaisiksi lumihuipuiksi. Areenan yläpuolelta saattoi kuulla musiikin ja nauttia näköalasta kaupunkiin. ”Se oli kaunista”, Zeke kertoi. Illan mittaa Zeke ja kaksi muuta kaveria

²² Pastori Jacksonin kääntymistarina on kuvattu eräässä maailmanlaajuisessa kontaktikampanjassa sekä 700 Clubissa 700 Club on maailmanlaajuinen kristitty keskusteluohjelma, jota isännöi tv-evangelista Pat Robertson. Seurasin kuvauksia syksyllä 2009, kun 700 Club tuli tapaamaan pastori Jacksonia.

²³ Tulkitsen Zeken toiminnan omaksi toimijuudeksi, vaikka se tapahtuikin huumeiden vaikutuksen alaisena. Huomattavaa on, että myös pastori Jacksonin kääntymisen sai alkunsa huumeiden vaikutuksessa. Päihteiden käyttö ei kuulu evankeliskristillisyyteen eikä suinkaan kaikki kääntymiset liity huumeisiin. Päihteet kuitenkin saavat aikaan voimakkaita kokemuksia, aivan kuten uskonnollinen kääntymisen. Myös Bielon (2011) artikkelissa sivutaan huumeteemaa. Bielon (mts. 273) haastattelema pastori sanoo, että jopa keskiluokkaiset ihmiset polttavat marihuanaa – se on ”osa kulttuuria”.

²⁴ Zeke oli 23-vuotias kristitty, joka kävi New Light -kirkossa. Zeke asui vanhempiensa luona ja työskenteli muovitehtaassa.

nauttivat huumaavia sieniä.

Tällä kertaa se oli hieman erilaista, enkä ole varma miksi. Pari aikaisempaa viikkoa olin kuitenkin ollut erittäin keskittynyt Jumalaan, ja mistä syystä tahansa, sillä matkalla en voinut ajatella mitään muuta kuin Jumalaa. En tiedä miksi.

Sienien alkaessa vaikuttaa Zekelle tuli outo olo. Hänestä tuntui, että olisi päästävä kirkkoon. Se oli Zekelle uusi tunne. Hän tunsi rinnassaan voimakkaita iskuja ja tiesi niiden johtuvan sienistä, mutta alkoi samaan aikaan ajatella Jumalaa. Musiikki pyöritti mukanaan ja todellisuus katosi. Ajatukset Jumalasta kävivät intensiivisiksi, ja Zeke alkoi toistaa Jumalan nimeä. Joka kerran sanoessaan ”Jumala” hän tunsi kuin puhkaisun koko kehossaan. Tunne oli aluksi pelottava ja epämukava, mutta muutti sitten voimakkaaksi kokemukseksi Jumalan läsnäolosta, mikä yllätti Zeken. Hän alkoi saarnata ystävilleen.

Zeke vertasi kokemustaan Raamatun tapahtumiin. ”Tiedäthän, että Raamattu kertoo miten Mooses meni vuorelle palvelemaan Jumalaa tai Aabraham meni vuorelle palvelemaan Jumalaa...” Zeke halusi mennä vuoren huipulle Kalliovuorilla, mistä Jumala vastasi aina, kun Zeke puhui hänelle. Zeke kertoi sanoneensa Jumalan nimen tuhansia kertoja elämässään, mutta tämä oli ensimmäinen *vuorovaikutus* Jumalan kanssa. Hän kierteli ympäri väkijoukkoa ja vakuutti läsnäolijoita siitä, että puhui Jumalan kanssa. Pian hän uskoi, että Jumala oli vuoren laella, minkä vuoksi hän alkoi kiivetä kohti vuorenhuippua kukkula kerrallaan. Samaan aikaan hän oli hankkiutunut eroon vaatteistaan ja muista tavaroistaan. Zeke ajatteli, että hänen oli mentävä Jumalan luokse vuoren huipulle tanssiakseen tämän kanssa. Kyseessä oli kuitenkin Colorado ja Kalliovuoret. Vuoristoautiomaa muuttui kiviseksi ja piikikkääksi. Zeke marssi kohti vuoren huippua välittämättä ystäviensä kehotuksesta pukea päälle ja palata heidän joukkoonsa. Hän kuuli Jumalan kärsimättömän kutsun: ”Tule, tule jo!” Zeke oli vakuuttunut, että vuoren laella hän tavoittaisi Pyhän Hengen, mutta kukkujan laelle päästessään hän alkoi palella. Aurinko oli laskeutumassa, eikä Zekellä ollut vaatteita. Hän oli nyt yksin eksyksissä ja alastomana. Tunne, joka oli saanut hänet samaan aikaan onnelliseksi ja epämukavaksi, alkoi haihtua ja hän alkoi tulla tietoiseksi puistonvartijoiden taskulamppujen valokeiloista. Hänen jalkapohjansa olivat hiertyneet piikeistä, ohdakkeista ja kivenlohkareista. Häntä alkoi pelottaa. Sitten jossain kaukana Zeke näki vanhan miehen ja huusi apua, mutta mies käänsi katseensa ja jatkoi kulkuaan. Ehkä tämä ei ollut tiennyt oliko kalliolla alastomana istuva Zeke ihminen vai ei, Zeke myöhemmin pohti. Kahdenkymmenen minuutin kuluttua Zeke näki toisen ohikulkijan, joka lopulta lainasi takkia, jotta Zeke pääsi takaisin autolleen.

Oliko se puhetta, keskustelu? Ei. Se ei ollut kuultava asia, mutta siellä oli... Tiedän, että siellä oli informaation vaihtoa. Tai jotain vaihtoa... En ole varma mitä se oli. Se oli vain... Joka kerran, kun sanoin ”Jumala” tai mainitsin vain jonkin pienen asian kuten ”Jumala, oletko se sinä” vastaus oli: ”Kyllä!” --- Sitä ei ole tapahtunut koskaan aikaisemmin eikä sitä ole tapahtunut sen jälkeen ja se tapahtui, kun olin huumeiden vaikutuksen alaisena. Joten en ole aivan varma lasketaanko sitä.

Zeke jatkoi pohtimistaan siitä miten huumeet vaikuttivat ihmiseen: ”Ehkä mikään rationaalisuus ei selitä sitä, mutta minä olin elossa!” Kokemus oli ollut niin voimakas, että Zeke oli kertonut siitä kaikille ystävilleen Coloradossa. Hän ei kuitenkaan ollut kertonut vanhemmilleen tai pastori Jacksonille, joka oli käyttänyt huumeita ennen uskon tuloaan. Matka vuorelle palvelemaan Jumalaa oli ollut Zeken hetki, jolloin hän oli kokenut Jumalan olemassaolon. Hän oli ollut vuorovaikutuksessa Jumalan kanssa, solminut suhteen ja alkanut uskoa Jumalan olevan todellinen toimija.

Zeken tarinassa on paljon viittauksia Raamatun kertomuksiin ja Raamatun kieleen. Zeke ymmärtää kokemustaan uskonnollisen sanaston kautta ja siihen liittyvät niin vanhat kuin uudet uskonnolliset käsitteet. Hänen tarinansa on todistus aivan kuten useimmat kääntymistarinat. Kerrottuna kääntymistarinoiden tarkoitus on vaikuttaa kuulijaan. Zeke haluaa kertoa kokemuksestaan ja vakuuttaa todella kokeneensa Jumalan. Hänen tarinansa todistaa henkilökohtaisen kokemuksen, että Jumala on olemassa ja toimii. Zeke oli epävarma kuulijan reaktiosta. Hän tiesi, että ihmiset epäilisivät hänen tarinaansa, minkä vuoksi hän tasapainotteli rationaalisen ja epärationaalisen selityksen välillä: ”Olin siellä... Mutta tiedän myös, että se oli niiden sienien vuoksi.” Kokemus oli Zekelle mysteeri, jota hän yritti ymmärtää. Ainoa tyydyttävä selitys oli kuitenkin Jumalan toimijuus. Tämä kerta huumavien sienien vaikutuksen alaisena oli ollut erilainen, koska hän oli kohdannut Jumalan. Tapaus oli Zekelle tärkeä ja hän sanoi haluavansa kertoa siitä.

Zeke kuvasi kommunikointia Jumalan kanssa silmien avautumiseksi. Se ei ollut korvin kuultava keskustelu Jumalan ja ihmisen välillä, mutta se oli riittävän voimakas kokemus muuttamaan hänen ajattelunsa. Tarina kuvastaa miten Zeke selitti ja antoi merkityksiä kokemukselleen. Huumaavien sienien nauttimisesta aiheutuneet aistikokemukset saivat merkityksen raamatullisessa viitekehyksessä. Zeke seurasi Abrahamin ja Mooseksen esimerkkiä kiivetessään vuorelle tapaamaan Jumalaa. Zeken kokemus oli, että Jumala oli toiminut ja tällä perusteella Jumalasta oli tullut toimija.

4.2 Kääntymisen jatkuvuus ja epäjatkuvuus

Kristinuskon antropologiassa on väitelty kääntymisen aiheuttaman sosio-kulttuurisen

jatkuvuuden puolesta ja vastaan. Kääntymisen aikaan saamaa epäjatkuvuutta kutsutaan repeämäksi (*rupture*), joka johtaa kääntyvän elämän dramaattiseen muutokseen. Toinen lähestymistapa korostaa kääntymisen jatkuvuutta, kuten silloin, kun kristinusko käsitetään synkretistiseksi, paikallistuneeksi tai alkuperäistetyksi.

Lewis Rambon (1993) mallissa kääntyminen on seitsemänvaiheinen prosessi. Kääntymisen lähtökohta on (1) *konteksti*, henkilön tausta. Kääntymistä edeltää (2) *kriisi*, jota seuraa (3) *etsintä*. Etsintä johtaa (4) *kohtaamiseen*, joka puolestaan mahdollistaa (5) *vuorovaikutuksen*. Onnistuessaan vuorovaikutus mahdollistaa (6) *sitoutumisen ryhmään*, jolla puolestaan on (7) *seuraamuksia* henkilön uskon, toiminnan ja identiteetin muuttumisen kannalta.

Jean ja John Comaroff (1991) ovat jatkuvuuden kannalla. Heidän keskeinen käsitteensä ”pitkä keskustelu” kuvastaa merkityksistä käytyä neuvottelua. Etelä-Afrikan tswanojen kääntyminen ei ollut repeämä, hetki, jolloin merkitysjärjestelmä muuttui, vaan tswanat ja lähetystyöntekijät kilpailivat merkityksistä. Joel Robbins (2003) on kritisoinut Comaroffien tapaa vähätellä kristinuskon merkitystä sosiaalisessa muutoksessa. Robbins itse argumentoi epäjatkuvuuden puolesta: helluntailaiset ja karismaattiset kirkot ”edistävät dramaattisia muutoksia, jotka vaativat todellista epäjatkuvuutta ihmisten elämässä” (mts. 222). Birgit Meyer (1998) puolestaan kuvaa ghanalaisten helluntailaisten *uudelleen syntymistä* ”täydellisenä katkona menneisyyteen”, jossa menneisyys tulee muistaa, jotta sen voi unohtaa. Tämä tarkoittaa, että menneisyydellä on merkitystä nykyisyydessä, vaikka kääntymisessä korostetaan eroa menneisyyden ja nykyisyyden välillä.

Benetta Jules-Rosette (1975, 135), johon myös Susan Harding (2000, 38) viittaa, kuvaa kääntymisen voimakkaaksi yhteentörmäykseksi, jossa ajattelu ja toiminta siirtyvät yhdestä ajattelun ja toiminnan piiristä toiseen. Kääntyminen on tietty hetki, joka saa aikaan ”shokin”, joka puolestaan muuttaa fyysistä olemassaoloa. Jules-Rosette ja Harding ovat siis epäjatkuvuuden kannalla.

Matthew Engelke (2004) argumentoi epäjatkuvuuden käsitteen puolesta antropologisena kategoriana. Aivan kuten Comaroffit osoittavat, joistakin vanhoista ajattelun ja toiminnan malleista ei luovuttu edes uskonnollisen muutoksen myötä. Engelken mukaan ero menneeseen tehtiin kuitenkin kielen avulla, minkä hänen tulkitsemansa kääntymistarina osoittaa. Itse näen jatkuvuuden ja epäjatkuvuuden samalla tapaa epäjatkuvuutena merkitysjärjestelmässä, mikä ei kuitenkaan merkitse menneen unohtamista, vaan sen uudelleen tulkittamista.

Monissa Keskilännen evankeliskristittyjen kääntymistarinoissa korostettiin epäjatkuvuutta menneeseen, minkä vuoksi haluan korostaa repeämää menneeseen. Toisaalta en halua sivuuttaa kääntymisen prosessinomaisuuttakaan. Kääntyminen tapahtuu voimakkaiden uskonnollisten kokemuksien kautta, mutta sitä varten tarvitaan vuorovaikutusta muiden kristittyjen kanssa. Tästä syystä uskon sosiaalistuminen on pidempi prosessi kuin kääntymistarinat antavat olettaa.

4.3 Kokemuksellisuus ja usko

Kokemuksellisuus on olennainen osa evankeliskristittyä uskoa. Simon Colemanin (2005, 664) mukaan evankeliskristittyjen uskonnollinen kääntyminen (uudelleen syntyminen) johtaa ruumiillistettuun kokemukseen, jossa henkilöstä tulee transsendentin työkalu. Muutos aikaisempaan tapahtuu kokemuksessa, joka on aikaisemmin ollut piilevä tai puuttunut kokonaan. Keskilännen evankeliskristittyjen keskuudessa kääntymisen aikaansaama ruumiillinen kokemus ilmeni monin tavoin, kuten kielillä puhumisena, suhteiden korostamisena, hyväntekeväisyytenä, moraalisenä toimintana ja evankeliskristittyjen arvojen edistämisenä. Käsittelen tätä transsendentin työkaluna olemista läpi tutkielman.

Kääntymistarinat liittyvät todistamiseen, joka on evankeliskristityille keskeinen toimintamuoto. Kaikessa kokemuksellisuudessaan kääntymistarinat liittyvät oleellisesti kristityn toimijuuden syntymiseen ja ylläpitämiseen. Elishan (2008a) mukaan kääntymistarinoissa tunnustetaan tehdyt synnit ja kerrotaan sitten Jumalan johdettavaksi antautumisesta (mts. 57). Kääntymistarinat ovat eräänlainen tapa tunnustaa Jumalan toimijuus ja uusintaa sitä.

Keskilännen evankeliskristityt korostivat tunteiden ja kokemusten merkitystä uskon suhteen. Usein kääntymistarinoiden kokemukset olivat niin voimakkaita, että ne kannustivat yksilöä etsimään tietoa Jeesuksesta ja Jumalasta sekä etsiytymään kirkollisen toiminnan piiriin. Myös Kalliovuorilla herätyksen kokenut Zeke alkoi käydä kirkossa omasta tahdostaan ja muutti toimintaansa. Hänen elämässään muutos ei kuitenkaan ollut yhtä dramaattinen kuin niiden, jotka eivät olleet koskaan kuulleet Jeesuksesta tai jotka eivät tienneet hänestä paljoakaan. Näille uudestisyntyneille muutos merkitsi täysin uusien suhteiden solmimista uskovien kanssa. Toisaalta jopa heillä oli joku kontakti kristittyyn, joka kertoi mitä heidän kokemuksensa oli merkinnyt, miksi he olivat kokeneet niin kuin kokivat. Uusien merkitysten saamiseksi tarvittiin välittäjä joka usein oli jo aiemmin kääntynyt kristitty. Tämä välittäjä oli tiedon lähde, joka kertoi Jeesuksesta ja Jumalasta, osoitti Jumalan toimijuuden. Yleensä puhuttu dialogi toimi

välittäjänä, joka sai aikaan kääntymisen (esim. Harding 2000, 51).

Uskonnollisilla rituaaleilla ja harjoituksilla on tärkeä tehtävä välittää moraalisia tavoitteita. Toisinaan nämä tavoitteet saattavat olla erillään opillisesta uskosta. Luottamuksellisessa uskossa on keskeistä uskonnollinen kokemus ja omakohtaisuus. Sekä kokemuksesta että omakohtaisuutta rakennetaan erilaisten rituaalien ja käytäntöjen kautta. Esimerkiksi aikuiskasteen aikana uudelta kääntyneeltä kysytään onko tämä ottanut Jeesus Kristuksen *henkilökohtaiseksi* Herrakseen ja Pelastajakseen. Kysymys kohdistuu uuden kääntyneen luottamukseen. Toisaalta kasteessa esitetty kysymys osoittaa kuinka evankelikaalisessa uskossa pyritään ”radikaaliin intersubjektiivisuuteen, jatkuvaan omakohtaisuuden kokemukseen ja jumalalliseen toimijuuteen turvautumiseen” (Elisha 2008a, 58). Evankelikaalisessa uskossa on siis keskeistä jumalallisen tahdon kohteeksi tuleminen. Tämä merkitsee yksilön autonomisen toimijuuden luovuttamista Jumalalle, vaikka se ei merkitsekään yksilöllisen toimijuuden menettämistä. Tästä Jumalan auktoriteetista ja yksilön toimijuuden säilymisestä on aineistossa useita esimerkkejä. Käsittelen myöhemmin tässä luvussa Zeken näkemyksiä Jumalan toimijuudesta.

Eräs Omri Elishan (2008a, 61) informanteista kertoo, että kristittynä oleminen merkitsee suhdetta sekä Jumalaan että toisiin ihmisiin. Samanlaista suhteiden tärkeyttä korostavat myös evankeliskristityt Keskilännessä. Elisha huomauttaa, että vaikka sunnuntaijumalanpalvelukset saattavat ulkopuolisesta (kuten akateemisesta ei-kristitystä) tuntua itseään toistavilta, useimmat ihmiset palaavat kirkkoon, koska kokevat siellä jotain. Evankeliskristityt niin minun kuin Elishan aineistossa korostavat liiallisen opillisuuden haitallisuutta: liiallinen opillisuus saattaa tuhota aidon kokemuksen. Evankeliskristityt viittaavat muihin uskonto- ja kirkkokuntiin korostaessaan kuinka institutionaalinen uskonto voidaan kokea rajoittavana suhteessa Jumalaan ja muihin uskoviin. Monissa evankelikaalisiksi luokiteltavissa uusissa kirkoissa, sisältäen sekä kirkkokuntiin kuuluvia että kirkkokuntiin kuulumattomia kirkkoja, pyritään autenttiseen hengellisyyteen. Keskilännessä tämä autenttisuus merkitsi liiallisen rituaalisuuden ja älyllistämisen välttämistä, sillä nämä saattoivat estää hengellisen kokemuksen syntymisen, millä puolestaan oli vaikutus ihmissuhteisiin. Ilman kokemusta ei ollut uskoa, ei kirkkoa eikä ihmissuhteita. Ihmissuhteet ovat tärkeitä kirkoille ja monet kirkot korostivatkin, että niiden toiminta merkitsi nimenomaan suhteita. New Light -kirkossa, monien muiden kirkkojen tapaan, oli mottona ”Suhteet ovat kaikki kaikessa” (*It's all about relationships*). Näillä suhteilla tarkoitettiin sekä suhteita ihmisiin että suhdetta Jumalaan. Jotta suhde Jumalaan saattoi syntyä, tarvittiin

kokemus, joka sai aikaan uskonnollisen kääntymisen ja teki sitä kautta Jumalasta toimijan.

Monet evankeliskristityt kuvasivat kuinka he olivat kokeneet puutetta, kaipausta, tyhjyyttä tai merkityksettömyyttä ennen uskoon tuloa. Tällöin Jeesuksen löytyminen merkitsi heille täyttymystä tai kokonaiseksi tulemistä. Marilynne kuvasi Jeesuksen löytymistä:

Jeesus on kuin puuttuva pala. Sinulla on sisälläsi palapeli, josta puuttuu palanen. Yrität täyttää sitä paikkaa aina kaikenlaisilla asioilla, mutta mikään ei sovi. Siihen sopii vain Jeesus.

Evankeliskristitystä näkökulmasta ihmisen oli tärkeää kokea Jumala elämässään ja elää suhteessa Jumalaan. Puuttuvan palasen löytyminen ei kuitenkaan tapahtunut automaattisesti, vaan sitä varten tuli tehdä päätös.

4.4 Päätös

Päätös uskoa teki evankeliskristitystä tietoisesta toimijasta. Keskilännen evankeliskristityt kertoivat, että päätös uskoa oli välttämätön osa hengellistä matkaa. Grace kuvasi uskoon tulemistä: ”Se on päätös, ei useinkaan ihmeellinen pelastuminen. Kuten koulutus: täytyy tehdä tietoinen päätös oppiakseen.”

Päätös uskoa merkitsi Jumalan toimijuuden hyväksymistä. Kääntymisen jälkeen päätös uskoa saatettiin tehdä uudelleen useita kertoja, sillä hengelliseen matkaan kuului myös epäily. Positiivinen esimerkki epäuskoon suhtautumisesta toimi epäilyksen kieltämistä paremmin. Uskovat kertoivat epäuskonsa vaiheista myönteiseen sävyyn. Yleensä kertojat olivat niitä, jotka olivat jo päässeet epäuskosta yli. Tämä antoi toimintamallin vielä epäuskonsa kanssa kamppaileville. Osoituksena oikeanlaisena ratkaisuna epäuskosta kertovat olivat edelleen kirkossa ja puhuivat tapauksesta menneessä aikamuodossa. Tarinoiden päätös oli opettavainen, sillä kertojat olivat valinneet uskon.

Uskoa ei omaksuta kyseenalaistamatta. Lähes kaikki haastattelemi evankeliskristityt kertoivat epäilyksen jaksoista elämässään, jolloin he olivat määrittäneet omaa suhdettaan uskoon. Jopa ne, jotka olivat syntyneet uskovaan perheeseen, olivat joskus epäilleet Jumalan olemassaoloa tai piilotelleet uskoaan. Kypsään uskoon kuului ajoittaiset epäuskon kokemukset, sillä uskon tietoinen valitseminen oli uudelleen syntymisen ja Jeesuksen seuraamisen välttämätön edellytys. Joskus jopa puhuttiin, että mikäli uskoa ei ollut koskaan kyseenalaistettu, uudelleen syntymistä ei ollut tapahtunut. New Lightissa kyseenalaistamiseen suhtauduttiin kärsivällisesti ja lempeästi. Kukaan ei

ilmaissut oma-aloitteisesti epäuskoa, mutta joissakin tilanteissa kyseenlaistamiseen kannustettiin. Uskovat, jopa pastorit, saattoivat kertoa kuinka olivat epäilleet uskoaan, esimerkiksi rukoillessaan jotain, johon Jumala ei ollut vastannut, tai kokiessaan jotain rankkaa, kuten läheisen kuoleman. Epäuskoa käsiteltiin myös pienryhmissä.

Nuorten aikuisten ryhmässä pidettiin iltoja, joissa kukin ryhmäläinen sai kysyä mieltään askarruttavia kysymyksiä. Apulaispastori Justin, joka ohjasi ryhmää, lupasi vastata parhaansa mukaan. Myös antropologia pyydettiin esittämään kysymyksensä.

Kysymyksestä ”mistä tietää, että kristinuskon Jumala on ainoa ja oikea Jumala kaikkien maailman uskontojen jumalien sijaan” keskusteltiin kohteliaasti, jolloin ilmeni, että monet ryhmäläiset olivat pohtineet asiaa.

Nuoret aikuiset suhtautuivat epäilykseen eri tavoin. Apulaispastori Justin kertoi kuinka hänellä oli ollut useita epäilyksen aikoja. Hän kasvoi kristityssä perheessä ja hänen isänsä oli pastori, mikä ei ollut helpottanut kristinuskon hyväksymistä. Nuorena Justin kapinoi kristinuskoa vastaan, vieraili moskeijassa sekä opiskeli hindulaisuutta ja buddhalaisuutta. Silti Justinista kristinuskko oli ainoa uskonto, jossa ”oli järkeä”²⁵.

Lopulta Justin opiskeli pastoriksi. Vielä tämänkin jälkeen häntä oli väitetty aivopestyksi asunnottomien asuntolassa, missä Justin oli palkkatöissä. Justin kertoi, että hän ei lakannut uskomasta, sillä hänellä oli henkilökohtainen suhde Jumalaan, joka todisti kristinuskon Jumalan olevan ainoa oikea Jumala. Kelly puolestaan lähestyi uskoon liittyviä kysymyksiä positivistista tiedettä muistuttavalla tavalla sillä erotuksella, että havaintojen lähtökohtana oli aina Raamattu. Mikäli Raamattu ja tämän päivän tieteellinen ymmärrys olivat ristiriidassa, se johtui ihmisen tiedon rajallisuudesta, ei Raamatun erheellisyydestä²⁶. Ryan suhtautui epäilykseen päätöksensä. 18-vuotiaana Ryan oli mennyt kirkkoon vähintään joka keskiviikko ja sunnuntai. Näin oli jatkunut koko vuoden, mutta hän ei ollut tullut pelastetuksi. Muutos tapahtui vasta, kun Ryan päätti uskoa. Hän selitti uskovan aktiivisuutta: ”Usko ei ole jotain sinulle annettua. Usko on jotain mitä omistat, jotain henkilökohtaista.”

Kaikesta epäilystä huolimatta usko Jumalaan ei ollut yhdentekevää, sillä usko oli pelastuksen edellytys. Joskus evankeliskristityt epäilivät toistensa uskon aitoutta, mikä oli eräänlainen sosiaalisen kontrollin väline. Eräs haastattelemani henkilö esitti näkemyksensä nuorista aikuisista, jotka olivat olleet uskossa koko elämänsä. Nämä

²⁵ Justinin mukaan Raamattu oli todenmukaisempi kuin mikään historian kirja. Esimerkiksi Jeesuksen ylösnousemus oli uskottava, koska silminnäkiätodistajat eivät olleet kristittyjä eikä heillä ei ollut syytä valehdella. Justin oli vakuuttunut, että Jeesus oli noussut kuolleista ja siten jättänyt hautansa.

²⁶ Tästä Kelly antoi esimerkiksi viinin Raamatussa. Jeesus ei muuttanut vettä alkoholiksi, vaan Raamatussa mainittu viini oli hedelmämehun kaltaista, ilman alkoholia.

uskoivat, koska viestiä oli toistettu tarpeeksi monta kertaa. Toinen kritiikin kohde oli uskovat, joiden tavoitteena oli pikemminkin taivas kuin elämä maan päällä tai suhde Jumalaan. Jotkut uskovat kertoivat pitävänsä matkaa tärkeämpänä kuin määränpäättä, tarkoittaen, että ihmisen tulisi keskittyä maanpäälliseen elämään taivaan sijaan.

Kaikki nämä evankeliskristittyjen näkemykset uskosta ja epäilyksestä osoittavat, että usko on *tietoisesti omaksuttu ja opittu merkitysjärjestelmä*. Jumalaa, Jeesusta, Uskon vapaaehtoinen valinta on olennainen osa pelastumista ja siksi uskon omaksuminen on aktiivista toimintaa. Vaikka omaksuminen tapahtuu intellektuaalisesti ja emotionaalisesti, ikään kuin näkymättömällä tasolla, se johtaa näkyvään lopputulokseen, *toimintaan*.

4.5 Kieli ja toimijuus

Yksi kristinuskon antropologian keskeisistä teemoista on uskon ja kielen välinen suhde. Susan Hardingin (2000) mukaan kieli ja tarinat ovat keskeisiä uudelleensyntyneiden kristittyjen elämässä, sillä uskovan ja Jumalan välinen suhde perustuu puheeseen. Samalla tavoin kuin uskova lukee kertomuksia Raamatusta ja käsittää suhteensa Jumalaan kertomusten kautta, hän rakentaa kertomusta omasta elämästään kristillisillä termeillä. Tämä muutos uuteen kielenkäyttöön tapahtuu uskoon kääntymisen eli pelastumisen yhteydessä. Pelastumisprosessi alkaa, kun vielä pelastamaton kuuntelija alkaa muuttaa omaa sisäistä puhettaan pelastuneen puhujan puheeksi. Uusi kieli valtaa kuulijan mielen ja hän alkaa ymmärtää maailmaa pelastuneen puheen kautta. Uusi kieli muuttaa henkilön identiteettiä ja pelastuminen on tapahtunut, kun kuuntelijasta tulee puhuja. Kääntynyt alkaa selittää omaa elämäänsä kristityillä termeillä ja hänen tarinastaan tulee kristitty tarina, jossa kääntymisen on keskeisessä roolissa. Samaan aikaan hän saavuttaa henkilökohtaisen keskustelevan suhteen Jumalan kanssa, sillä hänen sisäinen äänensä on Jumalan tai Pyhän Hengen ääni. (Harding 2000, 34.)

Koska Zeke oli kasvanut kristityssä perheessä, hän tunsikin Raamatun kielen. Toisin kuin monien kääntyvien, Zeke ei tarvinnut enää oppia uusia käsitteitä tietääkseen mistä Jumalan toiminnassa oli kyse. Silti vasta nyt hän käsitti Jumalan toimivan omassa elämässään. Vasta koettuaan Jumalan hän sovelsi Raamatun kertomuksia omaan elämäänsä, näki yhtäläisyyksiä itsensä ja Raamatun henkilöiden kohtaloiden välillä. Ensimmäistä kertaa hän odotti kokevansa Pyhän Hengen vuodatuksen ja tanssivansa Jumalan kanssa vuoren laella.

Harding kuvaa uskonnollista kääntymistä puheen näkökulmasta: kääntymisen on prosessi, jossa henkilö omaksuu uuden kielen ja alkaa puhua. Jo kääntynyt henkilö

todistaa eli puhuu ja vielä pelastumaton henkilö kuuntelee. Zeke kertoi uskostaan, kun hetki oli oikea. Puhumalla Jumalasta hän teki Jumalasta osan sosiaalista todellisuutta. Zeke kertoi:

Olen kristitty, mutta en pidä itseäni perinteisenä kristittynä, kuten monet kristityt, kuten vanhempani... --- Tiedäthän, jonka antaumus on mennä kertomaan ihmisille kuinka elää heidän elämäänsä. En ole sellainen. Se ei ole kutsumukseni. Itse asiassa olen täysin vastakkainen. Jos mitään, aion hengata ihmisten kanssa viisi vuotta ja sitten kertoa heille, että olen kristitty. Ja sitten nähdä heidän ilmeensä. Ymmärthän. Se on aivan toisenlainen ilme, toisenlainen luottamus, kuin esimerkiksi äitini, kun hän sanoo ensimmäiseksi ”olen kristitty”.

Zeke halusi saavuttaa luottamuksen ennen kuin kertoi olevansa kristitty. Zeken lähestymistapa kuvastaa evankeliskristillisyyteen liittyvää laajempaa ilmiötä. Bialecki (2009) kertoo kuinka Vineyard-kirkon jäsenet suhtautuivat skeptisesti kirkkokunnan käsitteeseen ja jopa kieltäytyivät käyttämästä sitä. Samaan tapaan he kielsivät olevansa uskonnollisia ja käyttivät sen sijaan käsitettä hengellinen. Jotkut kirkossakävijät jopa kielsivät olevansa kristittyjä ja nimittivät mieluummin itseään ”Jeesuksen seuraajiksi”., joka korostaa uskovien henkilökohtaista suhdetta Jeesukseen. (Mts. 116.) Samanlaista valikointia nimien suhteen näkyi myös Keskilännen evankeliskristittyjen keskuudessa.

Hardingin huomio on kielessä ja tästä syystä hän kiinnittää huomionsa siihen mitä sanotaan, miten sanotaan ja miksi sanotaan. Toimijuutta havainnoidessani minä puolestani olen kiinnittänyt huomioni siihen mitä tehdään, miten tehdään ja miksi tehdään. Kieli ja puhuminen eivät kuitenkaan ole toimijuudesta täysin erillisiä osaluokkia, sillä puhuminen on toimimista. Harding (2000, 33) ottaa esiin tärkeän seikan, joka liittyy myös toimijuuteen: puhuminen on uskomista. Näin voidaan ajatella, että myös uskomisen on toimintaa, varsinkin kun se saa sosiaalisen muodon puheen kautta. Raamattuun perustuva kieli on keskeinen osa uudelleen syntyneen toimijuutta. Puhuminen muuttaa uskomisen toiminnaksi, joka ei ole vain uskovien sisäinen tila, vaan puhe suuntautuu aktiivisesti toimijan ulkopuoliseen, sosiaaliseen, maailmaan. Puheen kautta toimija vaikuttaa muihin toimijoihin ja tulee tietoiseksi omasta toiminnastaan. Puhuja peilaa oma toimintaansa toisten vastauksiin ja reaktioihin ja luo sitä kautta identiteettinsä. Myönteinen vastaanotto ei ole ainoa tapa vahvistaa uskovien toimijuutta. Raamattu sisältää monia tarinoita, joissa uskovat ovat joutuneet kärsimään uskonsa takia. Joskus vastoinkäymisillä voi olla uskoa vahvistava funktio, sillä ne liittävät uskovien osaksi raamatullista jatkumoa kärsivien kristittyjen kanssa. Olipa vastaanotto mikä hyvänsä, kieli tekee uskosta osan sosiaalista todellisuutta ja sen kautta uskovasta tulee toimija, joka toimii toisten ihmisten kanssa vuorovaikutuksessa.

4.6 Jumala toimii

Omri Elishan (2008a) mukaan evankelikaalisessa ajattelussa on autoritaarinen dimensio, joka kuvastuu kosmisesta hierarkiasta, missä Jumala on ihmisen yläpuolella. Tämä näkyi myös Keskilännessä asuvien evankeliskristittyjen ajattelussa ja toiminnassa. Evankeliskristityille Jumala on kaikkivoipa ja ohjaa koko maailmankaikkeutta. Tästä korkea-arvoisesta auktoriteettiasemasta huolimatta suhde Jumalaan on henkilökohtainen, sillä Jumala puhuu suoraan ihmiselle ja ihminen puhuu Jumalalle. Jumalan kanssa kommunikoimiseksi on monia keinoja, kuten rukoulu, Raamatun lukeminen, kielillä puhuminen, Jumalan sisäistetty ääni jne. Kielillä puhuttaessa keskustelu Jumalan kanssa tapahtuu Pyhän Hengen lahjojen avulla. Keskilännen evankeliskristityt puhuivat Jumalalle päivittäin rukouksen avulla. Rukous ei vaatinut Pyhän Hengen lahjoja, jonka vuoksi rukous oli kaikille saatavilla oleva tapa kommunikoida Jumalan kanssa. Tällöin rukoulijän äidinkieli oli riittävästi Jumalan kanssa kommunikoimiseen. Lisäksi Jumala puhui ihmiselle Raamatun kautta, sillä Jumalan tahto oli Raamatussa luettavissa. Keskustelu Jumalan kanssa oli mahdollista Raamatun kielen ja sen merkitysten kautta. Sisäistettyään nämä uskova saattoi kuulla Jumalan äänen omana sisäisenä puheenaan.

Evankeliskristityt ymmärsivät toimijuutensa monella tapaa riippuen hengellisestä kypsyydestään. He pohtivat Jumalan toimijuutta ja kuvasivat sitä monin tavoin, jotka osoittivat henkilökohtaista suhdetta Jumalaan. Zeke kuvasi Jumalaa asiaksi, entiteetiksi tai eräänlaiseksi nukketeatteritaiteilijaksi. ”Ei sillä, että hän laittaisi meidät tekemään näitä asioita tyyliin ’laitan nyt Zeken menemään keittiöön viideksi minuutiksi’.” Jumala jätti ihmiselle oman toimintavapauden, minkä vuoksi evankeliskristittyjä voidaan pitää toimijoina. Zeke ajatteli, että Jumala oli elävä ja kaikkialla läsnäoleva. Jumala oli niin luonnossa kuin ihmisissä. Jumala oli ”me”, mikä ilmaisee yhteenkuuluvuutta. Pohtiessaan millainen toimija Jumala oli, Zeke puhui vapaasta tahdosta ja Jumalan vaikutuksesta ihmisen elämään. Jumala tahtoi ihmisten olevan vapaita ja elävän elämäänsä. ”Uskon, että Jumala sanoo ’joo, elä elämääsi, mutta rakastan sinua niin paljon, että toivon sinun antavan minulle mahdollisuuden puhua joskus’.” Zeke antoi merkityksiä myös itsenäisesti ilman kirkon vaikutusta hänen ja Jumalan välisiin suhteisiin sanomalla ”Tämä ei ole Assemblies of God -teologiaa.”

Ihminen saattoi lähestyä Jumalaa ja Jumala saattoi lähestyä ihmistä. Evankeliskristityt puhuivat usein todistuksissaan tapauksista, joissa Jumala yllättäen kommunikoi ihmiselle. Kristityn elämänkaaren aikana Jumala saattoi lähestyä ihmistä eri tavoin ja lähestymisen tapa riippui siitä kuinka uskova ymmärsi suhteensa Jumalaan.

Evangeliskristittyjen Jumalaa koskevissa näkemyksissä oli kirkon teologian lisäksi tilaa uskoviensa omille käsityksille. Jumala saattoi puhua ihmisille korvinkuultavalla äänellä tai Jumalan ääni saattoi olla vain ihmisen sisäinen ääni.

Jo 35 vuotta kristittynä elänyt Grace kertoi, että hän oli kuullut Jumalan puhuneen hänelle kolme kertaa. Millään näistä kerroista Jumalan ilmestyminen ei ollut ollut korvin kuultavaa tai silmin nähtävää. Silti Grace pystyi toistamaan mitä Jumala oli sanonut ja hän oli tullut päätelmään, ettei puhe voinut olla hänen omia ajatuksiaan. Ensimmäinen kerta oli noin kaksikymmentä vuotta sitten. Radiossa oli laulettu Raamatun tarinasta, joka kertoi kolmesta neitsyestä ja heidän lampuistaan. Grace selitti tienneensä, että Raamatun aikoihin nuorten naisten tuli olla valmiina, kun sulhaset tulivat hakemaan neitoja. Lamput olivat merkinä valmiina olemisesta. Kun Grace kuuli laulun radiossa, Jumala puhui hänelle: ”Grace, kun minä palaan, onhan sinulla öljyä lampussa.” Se oli vain yksi lause, mutta siitä lähtien Grace oli valmiina. Viimeisimmällä kerralla Jumala oli puhunut Gracelle, kun tällä oli ollut vaikeaa. Gracen poika oli ilmoittanut vanhemmilleen, että hänen tyttöystävänsä odotti lasta. Nuori pari ei ollut naimisissa eikä tyttöystävä ollut Gracen ja Buckin mieleen. Grace oli masentunut. Hän ei ollut niinkään huolissaan synnistä, jonka poika oli tehnyt, vaan ongelmista, joita suhde lapsen äitiin toisi mukanaan. Niinpä Grace tavoistaan poiketen meni yksin kirkkoon rukoilemaan. ”Jumala, en edes pidä hänestä”, Grace sanoi. Grace kertoi Jumalan vastanneen hänelle ankarasti:

”Rankkaa sinulle, sillä minä nimittäin rakastan häntä. Rakastan hänen reseptilääkeriippuvaista äitiään ja rakastan hänen homoseksuaalista isäänsä ja rakastan kaikkia heitä heidän ongelmineen. Ja haluan myös sinun rakastavan heitä.” Se ei ollut sitä mitä halusin kuulla. ”Tiedäthän, en luvannut elämäsi olevan helppoa.” --- En tiedä mitä tapahtuu, mutta olen iloinen, että hän tietää. Hän on paljon viisaampi kuin minä, joten minun on luotettava häneen. Raamattu sanoo, että kaikki hyvät asiat tulevat niille, jotka odottavat. --- Minun perspektiivini on niin paljon lyhempi kuin hänen, joten minun pitää vain luottaa.

Jumalan kautta Grace saattoi kokea toimijuutensa sosiaalisen luonteen, sillä hän ymmärsi olevansa sidoksissa toisiin ihmisiin – tahtoipa sitä tai ei. Hän ymmärsi, ettei voinut kontrolloida sosiaalisia suhteita, jotka olivat hänen ulottumattomissaan.

Evangeliskristitystä näkökulmasta Jumala kuitenkin ohjasi ihmisiä kaikessa viisauudessaan, minkä vuoksi ihminen saattoi luottaa Jumalaan. Viesti oli selvä: Jumala rakasti kaikkia ihmisiä ja niin tuli Gracenkin tehdä. Jumalan viesti merkitsi suhteen alkua Gracen ja hänen poikansa lapsen äidin välillä, vaikka myöhemmin suhde päättyi Gracesta riippumattomista syistä.

Se, että Jumala ja Jumalan toimijuus merkitsi ihmisille eri asioita, tuli esille ihmisen

suhteessa Jumalaan. Eri kirkkokunnissa ihmisen ja Jumalan välisestä suhteesta puhuttiin eri tavoin. Katolilaisen kasvatuksen saaneena Grace luonnehti katolilaista suhdetta Jumalaan etäiseksi ja rituaalin välittämäksi (tosin Gracella ei ollut kokemusta karismaattisesta katolilaisuudesta). Luterilaisuudesta helluntailaisuuteen vaihtanut Ronnie luonnehti luterilaisuutta ritualistiseksi. Hänen mukaansa luterilaisuudessa pappi johti rukousta. Näin uskovalla ei päässyt syntymään henkilökohtaista suhdetta Jumalaan. Jumalasuhteen henkilökohtaisuus olikin monille evankeliskristityille tärkeää. Henkilökohtaisuuteen liittyi emotionaalinen suhde, jossa uskova osoitti kiintymystä ja rakkautta Jumalaa kohtaan, samaan tapaan kuin Jeesus ja Jumala olivat osoittaneet ihmistä kohtaan.

Gracelle Jumalan toimijuus merkitsi voimakkaan emotionaalista kokemusta. Grace kertoi tuntevansa, että Jumala piti hänestä huolta. Jouduttuaan 12-vuotiaana evankeliskristittyyn sijaisperheeseen, Grace meni kesäleireille, missä sai henkilökohtaisen suhteen Kristukseen. Hän koki uskonnollisen kääntymisen ja hänestä tuli Kristuksen seuraaja. Nyt Grace saattoi olla Jeesuksen kanssa ihmissuhteen kaltaisessa suhteessa lukemalla Raamattua, rukoilemalla ja pohtimalla. Tämän suhteen vuoksi Grace tunsikin olonsa tuetuksi ja turvalliseksi. Hän tunsikin jatkuvasti Jumalan läsnäolon.

Pastori Jacksonin kääntymistarinaan Jumala lähestyi Jacksonia Gracen kokemuksen tapaan musiikin kautta. Eräänä huumehuuruisena yönä Jackson kuuli auton radiosta sanat: ”Jeesus Kristus näyttää minulta, Jeesus Kristus.” Laulun tarkoitus lienee ollut pilkata Jeesusta, mutta Jacksonia se jäi vaivaamaan. ”Kuka on Jeesus Kristus? Miksi he laulavat Jeesuksesta? Miksi he eivät laula Tšingis-kaanista tai Julius Caesarista?” Laulun useita kertoja kuunneltuaan Jackson halusi selvittää kuka Jeesus Kristus oli. Löytääkseen sanoille merkityksen, hän otti yhteyttä isoäitiinsä. ”Jeesus Kristus näyttää minulta. Mitä se tarkoittaa”, Jackson kysyi puhelimesta isoäidiltä. Tarinan käännekohdassa Jackson tuli tietoiseksi Jeesuksesta isoäitinsä avulla. Aikaisemmin Afrikassa lähetystyöntekijänä työskennellyt isoäiti selitti Jumalan puhuneen Jacksonille. Tämän jälkeen alkoi todellinen kääntymisprosessi, kun Jackson saapui isoäidin luokse, jonka kanssa hän luki Raamattua ja puhui uskosta. Lopulta isoäiti kysyi Jacksonilta halusiko tämä vastaanottaa Jeesuksen elämäänsä ja Jacksonin vastaus oli myöntävä.

Sen lisäksi, että Jumala saattoi puhua tekojen ja tapahtumien kautta, Jumalalle saatettiin asettaa kokeita, joiden kautta saatiin vastauksia ihmiselämän ongelmiin.

Kahdeksankymppisen Myrna ja Elroy²⁷ eivät olleet kokeneet Jumalan puhuvan heille ääneen. Sen sijaan he kokivat, että Jumala oli ollut läsnä elämän vaikeuksissa ja pitivät Jumalan ansiona sitä, että he olivat selvinneet. Vuosia sitten Myrna ja Elroy olivat saaneet paljon apua veli Copperilta²⁸, joka oli työskennellyt samassa työpajassa Elroyn kanssa. Veli Copper oli pastori, jonka kirkkoon Myrna ja Elroy halusivat vaihtaa. He joutuivat kuitenkin hankalaan valintatilanteeseen: jättääkö nykyinen kirkko vai jäädäkö? He tarvitsivat Jumalan apua päätöksen teossa. Tätä varten he asettivat Jumalalle ”villat” (*lay out the fleece before God*), minkä perusteella he saattoivat tehdä valinnan. ”Villojen asettaminen” on Vanhasta Testamentista peräisin oleva ilmaus, jota käytetään eräänlaisesta Jumalalle asetetusta kokeesta²⁹. Se on yksinkertainen tapa kommunikoida Jumalan kanssa ja sen avulla voidaan saada vastaukseksi joko ”kyllä” tai ”ei”. Nykyään villojen asettamisesta puhutaan kuvainnollisessa merkityksessä. Myrna ja Elroy eivät muistaneet enää minkälaiset villat he olivat asettaneet. Käytännössä he olivat ilmoittaneet Jumalalle rukouksessa vaihtoehdot, joista toinen vaihtoehdoista oli toista epätodennäköisempi. He toistivat kokeen kolmesti ja Jumala vastasi, että heidän tulisi vaihtaa kirkkoa. Niinpä he päätyivät nykyiseen kirkkoonsa, jonne he asettuivat.

Joskus Jumalan toimijuus oli sitä, että jotain ei tapahtunut. Se saattoi merkitä uskovan selviytymistä vaikeista ajoista tai hyönteisten ilmaantumisesta oikealla hetkellä. Jumalan toimijuus saattoi myös suojeluksen sijaan merkitä vaikeutta, joka tulkittiin koettelemukseksi. Elroy ja Myrna asuivat pienessä puutalossa, jonka kaapistot Elroy oli käsityöläisenä itse rakentanut. Siellä Elroy ja Myrna muistelivat kuinka olivat menettäneet aikaisemman talonsa tulipalossa. Elroy kertoi menneensä työasioissa Mississippi-joen yli Missouriin osavaltion puolelle. Sinne hän oli saanut puhelun, jossa työkaveri kertoi Elroyn talon olevan tulella. Kotimatka oli pitkä ja Elroy oli ehtinyt miettiä Jumalaa: ”Hei, kiitos tästä, Herra. Osuimme pohjaan. Nyt voimme vain ponnahtaa ylös.” Tapaus oli vahvistanut Elroyn ja Myrnan uskoa, mutta tapausta seuranneet kymmenen vuotta olivat koetelleet Elroyn ja Myrnan uskoa useasti. Tulipalon jälkeen Myrnalta löydettiin syöpä ja Elroyn umpilisäke tulehtui. ”Siinä voisi tulla vihaiseksi Jumalalle”, Myrna sanoi. ”Uskon, että Jumala testaa sinua joskus.” Myrna ja Elroy olivat kuitenkin kiitollisia ja Elroy koki oppineensa kokemuksesta: ”Asioilla pitää olla oikea hinta. Emme koskaan menneet konkurssiin, mutta emme

²⁷ Aviopari, joka kävi Victory-kirkossa Illinois'ssa.

²⁸ Toisinaan vanhemman sukupolven evankeliskristityt kutsuivat uskonveljiään ja -sisariaan lisäämällä henkilön nimen eteen ”veli” tai ”sisko” ilmaisemaan sukulaisuutta uskon kautta.

²⁹ Tuomarien kirjassa (6:36-40) kerrotaan Gideonista, joka pyysi Jumalaa ilmoittamaan tulisiko hänestä Israelin pelastaja. Hän jätti lampaan villan ulos yöksi. Mikäli villa olisi aamulla kostea, mutta maan pinta kuiva, Jumala olisi vastannut ”kyllä”. Jumala vastasi kyllä. Seuraavana yönä Gideon toisti kokeen käänteisesti: mikäli villa olisi kuiva, mutta maan pinta kostea, vastaus olisi ”kyllä”. Jumala vastasi taas kyllä. Nyt Gideon tiesi Jumalan tahdon.

koskaan tulleet rikkaiksi. --- Täytyy olla kohtuullinen.”

Näiden lisäksi oli olemassa vielä Jumalan ääni, joka antoi arvovaltaa ja oikeutuksen. Päätöksentekijät kuulivat Jumalan puheen, joka merkitsi heidän tekemilleen päätöksille jumalallista oikeutusta. Vaikka ihminen saattoi käyttää tätä Jumalan ääntä välineellisesti hyväkseen, Jumalan ilmoituksen vastaanottaminen oli sosiaalisesti hyväksyttävä tapa tehdä päätöksiä. Näin Jumalan ääni saattoi ohjata koko yhteisön tai kansakunnan kohtaloa (useista kansakunnista puhumattakaan). Usein päätöksentekijöiden puolesta rukoiltiin, heille pyydettiin Jumalan johdatusta tai siunausta. Toisaalta Jumala saattoi oma-aloitteisesti ilmoittaa tahtonsa ihmisille. Varsinkin systeemisten toimijoiden kuulema Jumalan ääni oli tärkeä yhteisöä ja yhteiskuntaa muokkaava voima. Sen avulla saatettiin oikeuttaa tärkeitä poliittisia päätöksiä, jopa tehdä hyväksyttäväksi sodankäynti toisessa maanosassa. Näissäkin tapauksissa Raamattu oli lähtökohta, jonka perusteella Jumalan äänen saattoi tunnistaa. Julkisuudessa on kerrottu tapauksista, joissa liittovaltion ulkopoliittikkaa on ohjannut Jumalan puhe uskovalle. Esimerkiksi George W. Bushin – omien sanojensa mukaan uudelleensyntynyt kristitty – kerrottiin sanoneen, että Jumala oli käskenyt häntä hyökkäämään Afganistaniin ja Irakiin³⁰.

Keskilännessä asuvat evankeliskristityt eivät halunneet kieltää Jumalan puhuneen presidentti Bushille. Kelly, kaksikymppinen New Light -kirkon henkilökunnan jäsen, sanoi, ettei hänellä ollut riittävästi kokemusta arvostella presidentti Bushin tapausta. Kelly kuitenkin kertoi tunnistavansa Jumalan puheen siitä mitä ääni sanoi. Lähtökohtana oli Raamattu. Mikäli Jumalan viesti oli sopusoinnussa Raamatun kanssa, puhuja saattoi olla Jumala, mutta mikäli ääni käski jotain Raamatun vastaista, esimerkiksi tappamaan, se ei voinut ollut Jumalalta.

Bialecki (2009) kuvaa Jumalan puhetta joksikin mitä ihminen ei voisi muuten ajatella. Jumalaa ei voi kuvitella, mutta karismaattisten prosessien (rukoileminen, kielillä puhuminen jne.) kautta Jumala voi puhua ja tehdä tahtonsa näkyväksi. ”Jumalalle puhuminen” merkitsee itsensä tarkkailua, jossa tarkoituksena on löytää omasta subjektiviteetista julkilausumattomia piirteitä, joiden ajatellaan tulevan tämän subjektiviteetin ulkopuolelta. Koska Jumala on ajattelematon, jotain mitä ihminen ei pysty ajattelemaan, ajatuksen jumalallinen alkuperä merkitsee uskovalle asian ajattelemattomuutta. (Mts. 116.) Ainoa selitys ajatukselle, mitä ihminen ei usko

³⁰ Jumalan puhetta voidaan käyttää oikeutuksena toiminnalle. Vuonna 2005 BBC uutisoi, että George W. Bushin sanoneen, että jumala käski häntä hyökkäämään Afganistaniin ja Irakiin. Vaikka lausuntoa ei ollut tarkoitettu julkisuuteen, Bush antoi sen selitykseksi palestiinalaisministereille. Palestiinalaisten ulkoministeri Nabil Shaath kertoi BBC:lle kuinka Bush oli saanut tehtävänsä jumalalta: ”George, mene Afganistaniin ja taistele noita terroristeja vastaan.”

ajattelevansa itse, on Jumalan puhe. Evankeliskristityt tulkitsevat siis kokemuksen oman subjektiviteetin ulkopuolisesta ajatuksesta Jumalan puheeksi.

Tämä Jumalan puhe voi tulla sosiaalisen toiminnan piiriin vain toimijan kautta. Ihminen tarvitsee Jumalan äänen ollakseen suhteessa Jumalaan. Raamattu on Jumalan Sana, mutta sekin on ihmisen kirjoittama. Jumala viestin vastaanottamiseen ja tulkintaan tarvitaan instrumentti: ihmistoimija. Viestin vastaanottaminen on tietoista toimintaa, jonka toimija kanavoi sosiaaliseen todellisuuteen. Ilman inhimillistä tietoisuutta Jumalan puheen kuuleminen tai viestin vastaanottaminen ei olisi mahdollista.

4.7 Ihminen toimii

Evankeliskristityt uskovat, että uskossa eläminen vaikuttaa ihmisen toimintaan. Tämä uskon ja toiminnan välinen suhde ei ole automaattinen, vaan tässäkin tapauksessa ihmisen tulee opiskella Jumalan sanaa ja tulla tietoiseksi Jumalan tahdosta, jotta voi muuttaa toimintaansa. Yhteiskunta ja muut sosiaalinen elämä asettavat rajoitteita kristityn toimijuudelle. Tästä huolimatta uskovan tulee toimia uskossaan, sillä ”hedelmistä puu tunnetaan”, kuten evankeliskristityt asian ilmaisivat. Tämä tarkoittaa, että usko ilman toimintaa ei ole uskoa. Uskosta on tultava osa sosiaalista todellisuutta. Uskovasta on tultava tapahtumia muokkaava voima, joka toimii Jumalan Sanan mukaisesti.

Evankeliskristityille Jumalan toiminta on osa sosiaalista todellisuutta ja toiminnan seuraukset ovat nähtävissä maailmassa. Empiirisessä tutkimuksessa painotetaan aistein tehtäviä havaintoja, minkä vuoksi Jumalan toimijuus usein sivuutetaan vaikeasti havainnoitavana ilmiönä. Jumalan toimintaan voidaan kuitenkin ottaa toisenlainen näkökulma. Hirokazu Miyazaki (2004) lähestyy toimijuutta sekä filosofisesti että etnografisesti. Filosofisesti hän pohtii millaisia seuraamuksia tietyillä lähtökohdilla olisi. Koska hänen kiinnostuksen kohteenaan on toivo, hän pohtii Jumalan ja ihmisen toimijuutta toivon kautta. Hänen mukaansa toivo on ihmistoimijuuden tuotetta. Tämän lähestymistavan vastakohta olisi olettaen, että toivo on Jumalan toimijuuden tuotetta (tai että usko Jumalaan tuottaa toivoa). Toimijuuden käsittäminen transsendentiksi kuitenkin rajoittaa käsitystä ihmistoimijuudesta. Tällä logiikalla esimerkiksi ateistilla ei ole toivoa (koska ei ole Jumalaakaan). Miyazaki toteaa, että kaikki kuvitellut ei-inhimilliset toimijat, kuten Jumala, ovat ainoastaan toivon ilmentymiä. Jumalan alkuperä onkin ihmisen toivo ja usko on seurausta toivosta. Niinpä kysymys Jumalan toimijuudesta palaa ihmisen toimijuuteen.

Miyazakin esimerkki toivosta ja toimijuudesta kertoo fidžiläisistä kristityistä, joten

pohdintaa voidaan verrata Keskilännen evankeliskristittyjen tapaukseen. Olipa uskossa kyse toivosta tai ei, vertailevasta näkökulmasta ihminen tekee jumalansa. Ihminen antaa jumalalle tai muille uskonnollisille entiteeteille vallan. Ilman ihmisiä ei ole Jumalaa tai muita uskonnollisia auktoriteetteja. Kun huomio kohdistetaan toimintaan, siihen kuka luo ja ylläpitää uskoa, huomataan, että Jumalalla on merkitystä vain niille, jotka tunnustavat Jumalan ylivaltaisen toimijuuden. Yksilö antaa vallan Jumalalle kääntymisprosessissa ja tämä vallan antaminen on verrannollinen poliittiseen valtuuttamiseen. Valtaa ei oteta, vaan se annetaan – olipa kyseessä ihmiset tai Jumala. Jumala valtuutetaan kuten poliitikot valtuuteen äänestämällä heidät edustajistoon ja kongressiin. Jumalan tapauksessa valtuuttaminen kuitenkin merkitsee hänen ylimpään toimijuuteensa suostumista. Tämän ylimmän toimijuutensa vuoksi Jumala poikkeaa maallisista hallitsijoista, sillä Jumala on ”kuninkaiden kuningas”. Tästä Jumalan valtuuttamisesta seuraa tärkeä seikka, joka toimijuutta tarkastellessa on hyvä pitää mielessä. Yhtä lailla, kun evankeliskristityt Keskilännessä sanovat Jumalan luoneen ihmisen, voimme todeta, että ihmiset luovat Jumalan. Ihmiset luovat ja ylläpitävät uskoa rituaalien avulla. Usko Jumalaan ei ole yksilölle sisäsyntyistä, vaan sosiaalisessa kanssakäymisessä opittua. Usko on prosessi, jossa suhteilla toisiin ihmisiin on keskeinen merkitys. Tarkastelen noita suhteita seuraavassa luvussa.

Koska ihmisen ja Jumalan välinen kommunikaatio on aina erityisen intiimi tapahtuma kahden osapuolen välillä, sen todenperäisyyttä tai oikeudenmukaisuutta eivät toiset ihmiset voi arvioida. Ihminen tuottaa ja uudelleentuottaa toimijuuttaan Jumalan toimijuuden avulla. Henkilö saattaa käyttää Jumalan valtuutusta oikeutuksena toiminnalleen. Toisaalta Jumala tuo ylikuonnollisia ratkaisuja inhimillisiin ongelmiin. Ihmiset voivat saada Jumalan valtuutuksen, mutta Jumala voi myös jättää valtuuttamatta. Jumalalle puhuminen johtaa uskovan itsetietoisuuden ja itseymmärryksen lisääntymiseen, sillä rukous auttaa ihmistä tulemaan tietoiseksi omasta toimijuudestaan ja sen rajoitteista. Mikäli Jumala jättää vastaamatta tai ei tee mitään muuttaakseen ihmiselämää ja tapahtumien kulkua, uskova käsittää sen olevan vastaus rukoukseensa. Uskovan näkökulmasta mikään maailmassa ei tapahdu ilman syytä tai tarkoitusta. Toisaalta kirkossa Pastori Jackson opetti seurakunnalleen, että Jumala ei ollut vastausautomaatti, josta saatiin nopeita vastauksia rukouksiin. Jumalan ajassa ihmiselämä oli lyhyt ja vastauksen odottaminen vaati kärsivällisyyttä. Toisinaan vastauksen saaminen saattoi kestää koko ihmiselämän, kuten Raamatussa.

Grace kertoi, että kaikki ihmiset kokivat sisäistä tyhjyyttä ja kaipasivat merkitystä

elämälleen³¹:

Ihmiset yrittävät löytää elämälleen merkityksen eri tavoin, kuten huumeista, olemalla kiireisiä... Tajusin, että tämä on tarkoitukseni. Kenen kanssa minun pitäisi mennä treffeille, kenen kanssa naimisiin, pitäisikö minun hankkia lapsia? Kaikki nuo päätökset. Nyt minulla on Kristus ja erilaiset arvot ja erilainen ymmärrys kuka olen – tarkoitus.

Usko antoi elämälle tarkoituksen, jonka ymmärtäminen oli mahdollista uskon kautta. Tarkoituksen ja sen tarkoituksen mukaisten arvojen kautta usko muokkasi toimintaa ja auttoi tekemään päätöksiä. Evankeliskristityt löysivät ongelmiin ratkaisun kuuntelemalla Jumalaa. Koska Jumala oli antanut kullekin ihmiselle tarkoituksen, tarkoitus ei ollut viehättää mahdollista kumppania tai hankkia jotain tiettyä tuotetta. Se kuitenkin johti toisten tuotteiden, kuten huumeiden tai pornografian, ostamatta jättämiseen. Elokuville ja musiikille se johti Jumalan vastaisten sisältöjen välttelyyn. Monet evankeliskristityt kuitenkin kuluttivat populaarimedian tuotteita, joiden sisältöä eivät aina hyväksyneet. Jopa Jumalan vastainen esitys voitiin muuntaa omaa uskoa vahvistavaksi kokemukseksi, sillä aiheista keskusteltiin ja niitä käytettiin esimerkkeinä väärästä logiikasta tai liiallisesti intellektuaalisuudesta. Esimerkiksi Copperfieldin perheessä alkuräjähdyksestä kertovaa tv-ohjelmaa kritisoitiin siitä, että ohjelma ei vastannut kysymykseen mikä oli aiheuttanut räjähdysen. Monissa tapauksissa arvostirittä tuki uskoviensa käsitystä oman vakaumuksen paremmuudesta. He saattoivat löytää vastauksia kysymyksiin, joihin tiede tai viihde ei pystynyt vastaamaan. Samanaikaisesti he tulivat tietoisiksi siitä kuinka lopulliset selitykset olivat vain Jumalan hallussa. Niinpä ihmismieltä askarruttavat kysymykset saivat mahdollisuuden jäädä vastaamatta, sillä Jumala huolehti suuresta suunnitelmasta.

Ronnie, joka toimi kirjanpito tehtävissä, tuli uskoon 27-vuotiaana ja oli ollut uskossa jo 30 vuotta. Ensimmäinen kirkko, jossa hän kävi vaimonsa Cynthian kanssa, oli luterilainen kirkko. Tämän jälkeen hän oli käynyt kuudessa muussa kirkossa ennen New Lightiin tuloa. Ronnie oli kasvanut ”kristinuskonvastaisessa” perheessä, mutta hänen kääntymisensä oli saanut aikaan hänen omien sanojensa mukaan ”täysi vakuuttuminen Raamatun auktoriteetista.” Samalla hän oli solminut intiimin suhteen Jumalaan ja Jumalasta oli tullut hänelle isähahmo. Henkilökohtainen suhde Jumalaan ei kuitenkaan tullut Ronnielle automaattisesti. Hän kertoi, että Jumalan ääni piti oppia kuulemaan. Ronnielle Raamatun lukeminen ja opiskelu olivat keinoja kuulla Jumalan ääni, ”erottaa valtakunta maailmasta”.

³¹ Lainauksessa mainittu tarkoituksen idea on peräisin Rick Warrenin Purpose Driven Life -konseptista (Warren 2005 [2002]). Toisessa yhteydessä Grace kertoi lukeneensa Warrenin kirjan kaksi kertaa. Gracen ajattelussa on paljon yhteneväisyyksiä Warrenin ajatteluun.

Tanya Luhrmannin (2006) mukaan amerikkalaisten evankeliskristittyjen intiimi suhde Jumalan kanssa on opittua. Tämä tarkoittaa, että Jumalan läsnäolon tunnistamiseen jokapäiväisessä elämässä kannustetaan kirkossa. Tämän kulttuurisen rohkaisun seurauksena kirkossakävijät oppivat kuulemaan omassa tietoisuudessaan toisen olennon – Jumalan – puheäänien. Luhrmannin Vineyard-kirkossa seurakuntalaisia kannustettiin osallistumaan harjoituksiin, jossa tämä ääni sulautettiin uskovien mieleen. Samassa prosessissa opittiin myös mikä on vääränlaista puhetta tai mikä on vääränlainen ilmestys. Raamatun tai sen hengen vastainen viesti tuli torjua. Erilaisten hengellisten harjoitusten kautta kirkossakävijät oppivat arvostelukykyä. Harjoituksia tehtiin yhdessä ja toiset seurakuntalaiset auttoivat määrittämään mikä on oikein tai väärin. Niinpä nämä opitut säännöt Jumalan puheen tunnistamiseksi ovat osa sosiaalista prosessia. Vaikka niillä on psykologisia vaikutuksia, ne ovat kulttuurisesti opittuja. Samalla tavalla, kun arvostelukykyä opitaan sosiaalisesti, Jumalan osallisuuden kokeminen omassa elämässä opitaan toisilta. Tähän liittyy myös pettymysten hallinta, kun Jumala ei vastaakaan rukoukseen. Luhrmannin mukaan seurakuntalaiset rakentavan Jumalan konseptin ympärille osallistumisen kokemuksen, jonka kautta he voivat tuntea Jumalan läsnäolon. He myös oppivat huomaamaan tietynlaisten ajatusten olevan merkki Jumalan läsnäolosta. Seurakuntalaisilla on sosiaalisesti jaettu ymmärrys siitä, että kyseessä on todella Jumala, eikä toinen ihminen, radio tai CIA, kuten Luhrmann asian ilmaisee (mts. 28). Hengellinen kypsyyden saavuttaminen, kun uskova alkaa nähdä Jumalan suhteena. Tällöin Jumalasta tulee todellisuus, jonka puitteissa tehdään loogista analyysia todellisuudesta. Usko ei kuitenkaan ole automaattista, vaan sitä tulee jatkuvasti vahvistaa jumalanpalveluksilla, pienryhmillä, hengellisillä ohjekirjoilla ja niin edelleen. Tavoitteena on tehdä Jumalasta sellainen muuttumaton totuus, jota ei tarvitse enää testata. Jumalasta tulee osa uskovien subjektiviteettia. Tämä osaksi tuleminen on kuitenkin monimutkaisen ja itsetietoisuuden yrityksen tulos. (Luhrmann 2006.)

Kääntymistarinoiden esitystapa ja -muoto ovat opittuja. Usein tarinoissa on jonkinlainen puutostila tai ”hengellinen kriisi”, kuten Harding (2000, 36) asian ilmaisee. Ratkaisu kriisiin löytyy Jumalasta. Kääntymistarinoiden tarkoitus on saada aikaan hengellinen kriisi myös kuulijassa. Tarinoita ei kuitenkaan kerrota sellaisista tapauksista, kun hengellisen puutostilan ratkeaminen olisi löytynyt muusta kuin sosiaalisesti hyväksyttävästä hengellisestä toiminnasta. Kaikki radiosta kuullut viestit ovat nimenomaan kristityiltä Jumalalta eikä esimerkiksi Allahilta. Kristitty subjektiviteetti alkoi rakentua jo kääntymisvaiheessa, jolloin kristityt johdattivat puutostilassa olevan henkilön sosiaalisesti hyväksyttävään evankeliskristillisyyteen. Kun uskon opillinen aspekti saatiin sulautettua kääntymistarinaan ja tarina muotoiltiin oikeanlaisessa

viitekehyksessä, uskoa voitiin jalostaa. Kääntymistarinan kerronta muuttui ajan mittaan ja jälkeensä kerrottuna se saatettiin tulkita eri tavoin kuin kääntymisprosessin alussa. Kääntymisen jälkeen kirkko tarjosi monia mahdollisuuksia hengelliseen kasvuun. Tästä syystä uskon opillinen ja kokemuksellinen aspekti muuttuivat vielä vuosia kääntymisen jälkeen. Juuri hengellisen kasvun vuoksi uskovat pitivät kirkkossakäyntiä tärkeänä.

Evangeliskristittyjen suhde Jumalaan muistutti ihmissuhdetta. Jumalaa verrattiin isään tai muuten vain sukupuolettomaan vanhempaan. Toisaalta Jumalaan liitettiin vanhemmuuden lisäksi rakkauteen ja erotiikkaan liittyviä ominaisuuksia. Jumalan yhteydessä saatettiin ilmaista syvää kiintymystä, käsitellä syviä pettymyksen ja kärsimyksen tunteita, joista ei muuten erityisemmin puhuttu. Suhdetta Jumalaan saatettiin verrata seurustelukumppaniin. Seuraavassa luvussa kerron kuinka Jumalaan liitettiin myös vertaus ensimmäisestä sukupuoliyhteydestä. Joskus Jumala oli kuin torjuttu isä tai rakastaja. Joskus Jumala oli ystävällinen, joka kuunteli. Samaan aikaan Jumala oli johtaja, joka antoi käskyjä ja puhui imperatiivissa. Jumala piti hallussaan suurta suunnitelmaa ja ohjasi viisaudellaan ihmiskuntaa. Tällä tavoin Jumala oli luoja tai mestari ja siten kaikessa toiminnassaan ihmistä etevämpi.

Yleensä Jumala oli miespuolinen (*He*), minkä Pastori Jackson selitti johtuvan kirkkohistorian varhaisista kiistoista. Hän kuitenkin korosti, että Jumala ei ollut mies eikä nainen, sillä Jumala oli henki. Tähän hän lisäsi, että kieltäytyisi kutsumasta rukouksissaan äitiä – se olisi naurettavaa. Grace puolestaan pohti isän, äidin ja lapsen välisten suhteiden eroa. Äiti on lapsen luona fyysisesti läsnä, kun taas isä voi jäädä etäiseksi, vaikka biologisesta näkökulmasta isän on oltava aina jollain tavalla olemassa. Tämän ajatuksen taustalla oli oletus, että äiti synnyttäisi lapsensa ja lapsella olisi varhainen kokemus äidistään. Sen sijaan isänsä olemassaoloon hän voisi vain luottaa ja uskoa, mikäli tämä olisi poissa³².

Jumalalla on kaikki attribuutit, mitä tarvitsemme: hän on hoivaava, hellä, kuten äitikin olisi, mutta hän on myös voimakas, suojelija. Viisaus on epäseksuaalista. Tällä hetkellä ajattelen häntä isähahmona.

Usein suhdetta Jumalaan kuvataan ihmissuhteista lainatuilla käsitteillä, jotka ovat evankeliskristityille tuttuja ja jaettuja. Jumalan toimijuus kuitenkin poikkeaa ihmisen toimijuudesta kosmisessa hierarkiassa, missä koko maailmankaikkeus on Jumalan hallinnassa.

³² Matrilinearisessa sukulaisjärjestelmässä tämä selitysmalli jäisi varmasti käsittämättömäksi. Joka tapauksessa Jumalan sukupuoli tuo mielenkiintoisia näkökulmia siihen millainen toimija Jumala on.

4.8 Kahden merkitysjärjestelmän välissä

Aiemmin kuvasin kuinka uskoon tuleminen edellyttää päätöstä. Tämä päätös ja sitä seuraava muutoksen korostaminen osoittavat epäjatkuvuuden menneeseen. Menneen ja nykyisyyden välisen eron korostamisen tarkoitus on osoittaa uudelleen syntyneen kokemaa muutosta. Vaikka uudelleen syntynyt omaksuu uuden merkitysjärjestelmän, hän jatkaa elämäänsä yhteiskunnassa, jossa vallitsee yhtäaikaaisesti useita merkitysjärjestelmiä.

Joel Robbinsin (2004) mukaan urapinit omaksuivat kristinuskon 1960- ja 1970-lukujen aikana muista riippumattomana merkitysjärjestelmänä sen sijaan, että olisivat tehneet siitä jonkinlaisen synkretistisen kokonaisuuden sekoittaen aiemman ja myöhemmän merkitysjärjestelmän elementtejä. Silti he joutuivat elämään kahden yhtäaikaisen kulttuurisen logiikan kanssa: perinteisen ja kristinuskoon perustuvan. Vaikka Keskilännessä asuvia evankeliskristittyjä ei voida samaistaa Robbinsin kuvaamiin melanesialaisiin kristittyihin kulttuurisen muutoksen suhteen, voidaan heidän ajatella olevan jokseenkin samankaltaisessa tilanteessa kahden kulttuurisen merkitysjärjestelmän suhteen. Amerikkalaisten evankeliskristittyjen elämässä yhdistyvät kahden kulttuurisen järjestelmän merkitykset. Yhdysvallat on muodollisesti sekulaari yhteiskunta, missä kirkolla ja uskonnollisilla yhteisöillä ei ole roolia politiikassa. Toisaalta uskonnollinen merkitysjärjestelmänsä on viitekehys, jossa toiminta tapahtuu, olipa konteksti mikä tahansa.

Tarinat uskovien ja ei-uskovien välisistä ristiriidoista kiertävät kristittyjen keskuudessa ja ovat osa kristittyjen moraalista kertomusta. Näissä tarinoissa kristityt usein esiintyvät väärinymmärrettyinä vähemmistönä, joka kamppailee oikeudenmukaisuuden puolesta sekulaarin humanismin hallitsemassa yhteiskunnassa. Raamatun ohjaama tai innoittama toiminta, joka toisinaan johtaa vaikeuksiin, koetaan väistämättä oikeutetuksi. Marttyyrit ja muut uskonsa vuoksi kärsineet puolestaan ovat kristinuskon sankareita Raamatun henkilöiden ja lähetystyöntekijöiden lisäksi. Kristittyjen tarinoissa he nousevat puolustamaan Raamatun maailmankuvaa ja sen pohjalta oikeaksi tulkittuja arvoja.

Evankeliskristityt kertoivat toisilleen tarinoita, joissa he ovat tuoneet kantansa julki tilanteessa, jossa olisi ollut helpompi vaieta. Totuuden puhuminen tai vääryyden oikaiseminen oli kuitenkin koettu vastuuksi, joita tarinan sankari ei ollut voinut sivuuttaa. Grace kertoi tapauksista, jossa hän oli löytänyt työkaverinsa harrastamasta avioliiton ulkopuolista seksiä toimistossa sekä tapauksesta, jossa hän oli esimiehensä pyynnöstä huolimatta kieltäytynyt valehtelemasta omassa työssään. Grace ei ollut

nähty muita vaihtoehtoja kuin toimia oikeaksi näkemällä tavalla, vaikka molemmissa tapauksissa vakaumuksen seuraamisesta oli seurannut vaikeuksia.

Joskus evankeliskristityt kertoivat tapauksista, joissa he eivät uskaltaneet olla avoimia uskostaan esimerkiksi julkisissa kouluissa. Monet nuoret olivat kokeneet, ettei heillä ollut ollut mahdollisuutta ilmaista eriävää mielipidettään, koska toiset oppilaat ja opettajat suhtautuivat kielteisesti kristinuskoon. Niin Kelly kuin Zeke puhuivat evoluutioteoriasta koulunkäynnin yhteydessä. Sekä Missourissa että Kansasissa opetettiin evoluutioteoriaa julkisissa kouluissa. Nuoret olivat joutuneet määrittämään omaa suhdettaan uskoon ja evoluutioteoriaan biologian oppitunneilla, missä teoriaa oli opetettu. Zeke kertoi biologian opettajasta, jonka suhtautumistapa evoluutioteoriaan oli ollut avoimen skeptinen. Opettaja oli maininnut, että evoluutioteoria on ”vain teoria” ja että on olemassa ”muita vaihtoehtoja” esimerkiksi älyllinen suunnittelu. Kellyn kokemus oli ollut päinvastainen: opettaja oli pitänyt evoluutioteoriaa älyllistä suunnittelua parempana. Kelly ei kuitenkaan ollut ilmaissut tyytymättömyyttään julkisesti. Hän selitti, että opettajan oli opetettava evoluutioteoriaa, koska niin oli laissa määrätty. Kelly kuitenkin suhtautui kriittisesti opettajien tapaan lisätä opetukseen omia mielipiteitään, esimerkiksi homoseksuaalisuudesta.

Useimmat informanttini, jotka identifioivat itsensä evankeliskristityiksi, olivat kuitenkin osa pluralistista yhteiskuntaa, missä vallitsi mielipiteiden ja maailmankuvien kirjo. Nämä kristityt katsoivat samoja televisio-ohjelmia sekä kävivät samoissa elokuvateattereissa, ravintoloissa ja urheiluotteluissa kuin ei-kristityt. Evankeliskristityillä on omia perinteitä, instituutioita ja rituaaleja, jotka eroavat ei-kristittyjen vastaavista. Silti kristityt tulkitsevat ja ymmärtävät amerikkalaisen kulttuurin tuotteita. He ovat samassa tilanteessa urapminien kanssa kulttuuristen hybridien suhteen. He ovat omaksuneet arvoja, jotka poikkeavat muista yhteiskunnan ei-kristityistä arvoista. Toisaalta vastakkainasettelu näiden merkitysjärjestelmien välillä ei ole yhtä selvärajainen kuin urapminien tapauksessa, sillä amerikkalainen valtio poliittisena järjestelmänä pohjautuu pitkälti juutalais-kristillisille arvoille.

4.9 Yhteenveto

Olen edellä pyrkinyt osoittamaan kuinka Jumalasta tulee toimija evankeliskristityn uskonnollisen kääntymisen yhteydessä. Kääntyminen on toisaalta voimakas kokemus, toisaalta prosessi. Kokemuksellisuus on keskeistä Jumalan kokemisessa ja Jumalan toimijuuden käsittämisessä. Kokemuksellisuuden kautta uskova luo Jumalaan suhteen, joka on ihmissuhteen kaltainen. Tämä suhde tekee Jumalasta toimijan. Suhdetta

määrittelevät opitut mallit, joiden omaksuminen puolestaan on pitempiaikainen prosessi. Jumalan toiminnan havaitseminen ja äänen erottaminen ovat osa harkintakykyä, jonka avulla kristitty on sosiaalisesti hyväksyttävässä suhteessa Jumalan kanssa. Toisaalta uskovat valtuuttavat ja oikeuttavat toimintaansa, saavuttavat tietoisuuden sekä tuottavat ja uudelleentuottavat toimijuutta jumalasuhteen avulla.

Uskovien kertomat tarinat kuvastavat kuinka inhimillisen elämän kokemuksia tulkitaan Jumalan toiminnaksi. Lisäksi uskovat kertovat kuinka he oppivat erottamaan Jumalan äänen. Tästä näkökulmasta kääntyminen ja uskossa eläminen ovat sosiaalisia prosesseja, joissa opitaan hyväksyttävä evankeliskristillisuus. Näillä on suuri merkitys yksilölle, mutta toiminnaksi muuntuessaan kääntymisellä on myös sosiaalisia seuraamuksia, mikä vaikuttaa evankeliskristittyjen toimintaan yhteisössä ja yhteiskunnassa. Kerron seuraavassa luvussa kuinka kääntyminen vaikuttaa ihmissuhteisiin ja yhteisöllisyyteen.

5 Kirkossakäynti

Tässä luvussa kuvaan millaisia suhteita evankeliskristityillä on kirkossa ja pohdin niihin liittyviä mahdollisuuksia ja rajoitteita. Kirkossa koetaan yhteisöllisyyttä ja ristiriitoja, jotka vaikuttavat kirkkojen elinvoimaisuuteen. Kirkot ovat yhteisön sisäisen vallankäytön paikkoja. Ne poikkeavat naapurustoista, kylistä ja kaupungeista, koska kirkkoja voidaan vaihtaa oman asuma-alueen sisällä. Kirkon voi myös valita perhesuhteista erillään, vaikka perhe- ja ystävyysuhteet vaikuttavat kirkon valintaan. Uskovat vertailevat kirkkoja ja saattavat myös vaihtaa niitä, mistä seuraa tietty valinnan ja vallankäytön mahdollisuus. Kirkon sisäiset konfliktit ovat väistämättömiä, vaikka evankeliskristitty ihanne on vaalia suhteita niin Jumalaan kuin ihmisiin.

Kerron aluksi eräästä keskiviikon rukousryhmästä, jossa puhutaan kielillä. Käsittelen kielillä puhumista yhtenä Pyhän Hengen lahjoista. Pyhän Hengen lahjat voivat luoda sekä yhteenkuuluvuutta että ristiriitoja. Tämän pohdinnan jälkeen kuvaan kuinka kirkko rakennetaan ja kuinka ihmiset löytävät tiensä yhteisöön. Pyrin tuomaan esille kuinka hauras yhteisö kirkko on sen valinnaisuuden vuoksi. Kirkon valinnan jälkeen kerron millaisia mielikuvia kirkossakävijät liittävät kirkkoon. Miksi he menevät kirkkoon? Mitä he kokevat siellä? Näiden kysymysten kautta käsittelen yhteisöllisyyttä, joka on evankeliskristityille tärkeää monista syistä. Yhteisöllisyyden kääntöpuolena ovat kuitenkin ristiriidat, jotka saattavat johtaa kirkon vaihtoon. Kaiken kaikkiaan kirkkoelämässä on kuitenkin kysymys suhteista, mikä on keskeinen ajatus koko evankeliskristillisyyden kannalta.

Luvun lopussa käsittelen relationalismia, joka on tärkeä osatekijä argumentissani. Tavallisesti Yhdysvallat käsitetään individualistiseksi yhteiskunnaksi, jonka taustalla on Louis Dumontin dualistinen jako individualistisiin ja holistisiin yhteiskuntiin. Individualismin painottaminen kuitenkin jättää huomiotta evankeliskristillisyyden pyrkimyksen suhteisiin. Suhde Jumalaan on yhteisöllinen ilmiö ja se tulee ymmärtää osaksi yhteisöä. Jumalasuhteella on sosiaalisia seuraamuksia, joita käsittelen lisää luvuissa 6 ja 7. Tässä luvussa keskityn jumalasuhteen seuraamuksiin yhteisön sisällä.

5.1 Keskiviikon rukousryhmä

Eräänä keskiviikkoiltana laitettuaan illallisen perheelle, Grace ajoi kirkkoon rukousryhmän ensimmäiseen kokoontumiseen. Kirkossa paikalla olivat ryhmää ohjaavat Johnny ja Rachel sekä muutama muu kirkon toiminnasta tuttu henkilö. Johnny ja Rachel istuivat muita vastapäätä esiintymislavan reunalla. Taustalla soi

gospelmusiikki ja ihmiset puhuivat hiljaisella äänellä. Johnny aloitti kertomalla miksi hän ja Rachel olivat halunneet perustaa rukousryhmän: maailmassa oli paljon pahuutta, tarvittiin rukousta. Tämän jälkeen muut jakoivat kokemuksistaan pienryhmistä. Grace oli pienryhmätoiminnassa kokenein, joten hän puhui pitkään miehensä kanssa ohjaamastaan ryhmästä, jossa he olivat nähneet paljon ihmeitä, uskon tulemisiä ja parantumisia. Hän todisti kertomalla mahtavista asioista, joita Jumala oli tehnyt, esimerkiksi ”dramaattisista fyysisistä parantumisista”, jotka eivät olleet tapahtuneet pelkästään ryhmätapaamisissa, vaan niiden välillä. Ihmeet olivat Gracen kertomuksessa tärkeitä ja hän sanoi niitä tapahtuneen ryhmän toimiessa ehkä jopa enemmän kuin Gracen koko kristityn elämän aikana. Silti hän vakuutti, että ne, jotka olivat vahvoja uskossaan, eivät tarvinneet ihmeitä huomatakseen mitä Jumala teki.

Tilaisuus jatkui. Kukin kertoi mille asioille halusi ryhmässä rukoiltavan. Rachel kirjoitti paperilapuille rukouspyynnöt ja jakoi sitten paikallaolijat kahden hengen ryhmiin. Jokainen ryhmä sai joukon rukouspyyntöjä, jonka jälkeen ryhmässä alettiin rukoilla yhden toimiessa esirukoilijana. Jokaisen ryhmän esirukoilija rukoili ääneen kertoen Jumalalle lapussa lukevan huolen ja kuvaili sitten mahdollisen skenaarion, jossa kaikki menisi hyvin, Jumala siunaisi avun tarvitsevaa, jonka seurauksena esimerkiksi pitkä matka sujuisi yllätyksettä tai kasvain pienenisi selityksettä. Aiheet koskivat jokapäiväisiä, mutta tärkeitä asioita, kuten oikeustaistelua, taloudellisia huolia ja stressiä. Myös kirkon henkilökunnan puolesta rukoiltiin, pyydettiin Jumalalta johtamis- ja organisointitaitoja kirkon pastorille. Esirukoilijan puhuessa toinen rukoilija toisteli silmät suljettuina tai alas luotuina ”kyllä Jumala” ja ”kiitos Jumala”. Rukous päättyi pyyntöön, että Jumala siunaisi rukoilijoiden perhettä, naapurustoa, yhteisöä ja kirkkoa. Sitten Johnny kutsui rukoilijat yhteen. Grace ja Rachel naureskelivat keskenään. Johnny johdatteli ryhmää rukoukseen:

Okei kaverit, korottakaa ääntänne! Rukoillaan kirkolle, rukoillaan henkilökunnalle! Huutakaa tälle koko seurakunnalle, näille ihmisille, sille työlle, jonka Jumala tulee tekemään. Tämä on tärkeää, tämä on vakavaa. Hypätään ylös, sanotaan ääneen. --- Julistetaan, että hän [Jumala] on täällä St. Louisissa --- Nyt rokataan!

Rukous alkoi yhtäaikaaisesti. Kukin lausui rukouksensa ääneen ja äänet muodostivat tilan rukoilijoiden ympärille. Vaikka Johnnyn ääni erottui joukosta voimakkaimpana, jokainen rukoilija oli hetkessä läsnä yhtäaikaaisesti. ”Kiitos Jumala, että sinä olet mahtava. Kiitos Jumala, että sinä olet kaikkivaltias. Kiitos Jumala...”, Johnny rukoili. Hän puhui kiihkeästi Jumalalle ja kertoi kuinka ihmisten sydämet olivat auki ”radikaalilla” tavalla. Hän kertoi kuinka ihmiset etsivät Jumalaa niin sydämissään kuin

perheessä, yhteisössä ja ryhmässä. Hänen spontaani puheensa taukosi vain niinä hetkinä, kun hän etsi sanoja. Rukoilijoiden yhtäaikaista ääntä aaltoilivat rukoilijoiden ympärillä kuin yhtenä valtavana massana. Joku nauroi äänekkäästi. Oli vaikea erottaa kuka oli äänessä, sillä kaikki puhuivat yhtäaikaista. ”Jumala, tulemme yhteen tässä kirkossa perheenä, emmekä heitä ketään ulos, vaan voimistamme toisiamme. --- Kiitos, että annat meitä yhdistyneenä perheenä!” Johnnyn jälkeen äänekkäimmän rukoilijan paikan otti Janet ja muut toistivat taas ”kyllä Jumala, kiitos Jumala”.

Silloin rukous keskeytyi yllättäen ja saliin saapui juuri kokouksensa päättänyt henkilökunta. Rukoilijat hiljenivät hetkeksi ja henkilökunta liittyi rukoilijoiden joukkoon, joka tiivistyi pyöreäksi rykelmäksi pitäen toisiaan käsistä tai olkapäistä. Pastori kiitteli rukoilijoita, jotka olivat edelleen kiihtymyksen tilassa aikaisemmasta rukouksesta. Sitten rukous alkoi velloa rukoilijoiden ympärillä entistä äänekkäämpänä ja äänitila muuttui intensiiviseksi. Kuului huutoja ja Grace nauroi taas kovaan ääneen. Johnny jatkoi esirukousta sanoja toistellen. Esirukoilijat vaihtelivat: Johnnya seurasi Grace ja sen jälkeen apulaispastori. Väkijoukosta kuului ”kiitos, hallelujaa” ja äänet yltivät. Aika ja paikka olivat kadonneet. Äänet muodostivat avaruuden, jossa ihmiset puhuivat yhtä aikaa Jumalalle. Kommunikaatio oli muuttunut ihmisten välisestä puheesta ihmisen ja Jumalan väliseksi puheeksi.

Jossain vaiheessa Grace lakkasi puhumasta englantia ja hänen puhumansa kieli muuttui kaikille läsnäolijoille tuntemattomaksi. Kun esirukoilija huusi ”olemme väsyneet odottamaan”, pastorin ääni kuului kaikkien äänien yläpuolella ”vallankumous, vallankumous, vallankumous”. Tavanomainen kommunikoinnin tapa oli lakannut ja ihmiset puhuivat Jumalalle. Grace puhui vierasta kieltä äänekkäästi ja nauroi. Jotkut rukoilivat vain hiljaisella äänellä. Kun koko rukousta oli kestänyt 15 minuuttia, esirukoilija yllättäen sanoi kovaan ääneen ”amen”, jonka muut toistivat, ja rukous päättyi. Puhe palasi tavanomaiseksi ja ihmiset naureskelivat keskenään vapautuneesti. Andy, joka oli vastikään liittynyt kirkon jäseneksi, tuli luokseni ja sanoi ”en ole vielä noin pitkällä” viitaten kielillä puhujiin. Samaan aikaan joukkio alkoi valua kohti kirkon alakertaa, missä lapset odottivat vanhempiaan.

5.2 Pyhän henget lahjat

Kielillä puhumisella (*glossalalia*) on raamatullinen esikuva. Apostolien teot kertoo kuinka Jeesuksen mentyä opetuslapset istuivat yhdessä rukoilemassa. He kuulivat ukkosen saapuvan ja näkivät tulenliekkejä. Tuli laskeutui kunkin opetuslapsen päälle ja he alkoivat puhua kielellä, jota he eivät tunteneet. Tämä oli hetki, jolloin

Jumala lähetti Pyhän Hengen. Helluntailaiset uskovat, että kristityillä on edelleen nykypäivänä kielillä puhumisen kyky³³.

Grace kertoi mitä oli ajatellut apulaispastorin rukoillessa: ”Ajattelin ’kyllä Jumala, tiedän sinun haluavan useampien ihmisten ymmärtävän sinun rakkautesi ja me haluamme tätä.’” Gracelle kielillä puhuminen oli ennen kaikkea tunteellinen kokemus: ”Et tiedä mitä sanoja sanot, sillä se ei ole sinun äidinkielesi. Se ei ole sama kuin että tietäisit akateemisesti tai intellektuaalisesti kunkin äänteen merkitsevän tiettyä sanaa.” Grace puhui kielillä rukoillessaan tietyn tunteen vallitessa. Hän halusi tuntea henkilökohtaista läheisyyttä Jumalan kanssa. Hän halusi ilmaista tunteensa Jumalalle, mutta ei kyennyt löytämään sanoja. Tuntematon kieli oli keino tuntea olevansa lähempänä Jumalaa, puhua Pyhän Hengen kautta.

Grace on puhunut kielillä 35 vuotta ja hän on tottunut selittämään mitä kielillä puhuminen merkitsee. Hän kertoi tapauksesta, jolloin ajatteli löytäneen hyvän vertauksen kielillä puhumiselle. Kyseessä oli ryhmä, jossa osallistujat olivat kaksikymppisiä kristittyjä. Eräs ryhmäläinen kysyi mitä kielilläpuhuminen on. Juuri sillä hetkellä Grace tunsu Pyhän Hengen antavan hänelle hyvän kuvauksen kielillä puhumisesta. Hän oletti, että useimmilla ryhmäläisillä oli kokemusta seksistä, jonka vuoksi hän käytti analogiaa: ”kielillä puhuminen on mitä intiimein suhde, jonka Jumalan kanssa voi saada”. Grace jatkoi opiskelijalle vertaustaan kielillä puhumisesta:

Se on kuin rakastelisit ensimmäisen kerran uuden kumppanin kanssa ja se on hieman kiusallista. Se on uutta sinulle ja kumppanillesi. Olet innostunut, mutta hämmäntynyt. Koet tunteita, joita et ole kokenut aikaisemmin ja se on erittäin intiimiä. Jonkin ajan kuluttua, kun olet saman kumppanin kanssa enemmän ja enemmän, alatte tuntea olonne mukavaksi yhdessä, ettekä tunne enää kömpelöksi, koska se on todella mukavaa ja helppoa. --- Tämän kerrottuaani hän sanoi ”Ahaa, ymmärrän varsin hyvin, kiitoksia.”

Grace kiteyttää kielillä puhumisen intiimiksi suhteeksi Jumalan kanssa. Ihmisen ja Jumalan välillä on siis ihmissuhteeseen verrattava suhde.

Grace kielillä puhuminen edustaa glossalalian tyyppiä, jossa tulkintaa ei vaadita. Toinen tapa puhua kielillä edellyttää viestin tulkittamista muiden ymmärtämälle kielelle. Yleensä tällainen tulkintaa vaativa kielillä puhuminen tapahtuu tilanteessa, missä joku henkilö alkaa puhua muita kovemmin ja muut hiljenevät kuuntelemaan. Tällainen tilanne voisi olla joko yhteisessä rukoushetkessä tai jumalanpalveluksen aikana. Jotkut haastattelemani henkilöt viittasivat kokemuksiin, joissa tällaista kielillä puhumista oli

³³ Assemblies of God -kirkoissa uskotaan, että ihmisten tulee etsiä ja rukoilla Pyhän Hengen lahjoja. Kun ihminen on pyytänyt näitä lahjoja, Pyhä Henki päättää missä ja milloin lahja annetaan.

tapahtunut A/G-kirkossa, kristillisessä koulussa tai kesäleirillä. He kertoivat myös kirkoista, joissa puhuttiin kielillä joka sunnuntai. Eräiden helluntailaisten keskuudessa uskova ei ollut pelastettu mikäli hän ei puhunut kielillä. Myös tavat puhua poikkesivat keskenään. Joskus kielillä puhuva saattoi käyttää mikrofonia, jotta seurakuntalaiset kuulisivat hänen puheensa. Tällöin suhde uskovan ja Jumalan välillä ei ehkä ollut yhtä intiimi kuin Gracen ja Jumalan suhde. Voidaan kuitenkin ajatella, että kaikki nämä tavat puhua kielillä ovat ihmisten välisen sosiaalisuuden välittämiä tapoja olla suhteessa Jumalaan. Ne ovat opittuja, kuten ensimmäisessä luvussa totesin.

Kielillä puhumisen lisäksi parantaminen on Pyhän Hengen lahja. Grace kertoi nähneensä monia parantumisia, viimeisimmät omassa pienryhmässään. Pyhän hengen lahjoilla oli merkitys yhteisöllisyyden rakentamisen kannalta. Pelkästään yhden syksyn aikana evankeliskristityt kertoivat useista parantumisista, joissa Jumala vastasi huolestuneiden rukouksiin. Gracen ja Buckin oman pienryhmän Michaelilta löytyi lääkärin rutiinitarkastuksessa maksasyöpä, joka leikattiin sairaalassa. Pienryhmäläiset auttoivat Michaelia käytännön asioissa, kuten koiran ulkoiluttamisessa ja ruuan laitossa sekä piristivät häntä vierailuilla ja puheluilla. Samaan aikaan ryhmäläiset rukoilivat Michaelin puolesta kokoontumisissaan. Ryhmäläiset lähettivät tuttavilleen sähköpostia, jossa pyydettiin uskovia rukoilemaan syövän parantumista. Michaelin vointi kohentui syksyn mittaa ja kristityt ystävät pitivät tätä osoituksena rukouksen voimasta ja Jumalan toiminnasta. Ryhmissä kiitettiin Jumalaa Michaelin parantamisesta. Samaan aikaan ilmeni uusia syöpätapauksia, jotka vaativat lisää rukouksia, parantumisia ja ihmeitä. Rukouspyyntöjen lähettäminen apua tarvitsevien perheenjäsenten tai ystävien puolesta oli tavallista. Myöhemmin Rachel perusti Facebookiin ryhmän, jossa ryhmäläiset saattoivat vaihtaa rukouspyyntöjä. Hän myös piti kirjaa keskiviikon rukousryhmän rukouksista ja niiden tilasta. Kun rukoukseen tuli vastaus, esimerkiksi sairaan parantuessa, Rachel merkkasi arkistokortin tähtitarralla. Rukoukset olivat kommunikaatiota Jumalan kanssa ja niihin odotettiin vastausta. Toisaalta tiedettiin, että Jumala saattoi vastata rukouksiin yllättävällä tavalla, joskus myös vuosien kuluttua. Kaikella tapahtuvalla oli merkityksensä, jota ihminen ei aina ymmärtänyt.

Vaikka rukoukset miellettiin kommunikaatioksi ihmisen ja Jumalan välillä, ne lisäsivät myös ihmisten sosiaalisuutta. Rukouspyyntöjä esitettiin niin läheisten kuin kaukaisten tuttujen puolesta. Monesti rukouspyynnöt koskivat toisille tuntemattomia henkilöitä. Ihmissuhteiden sitomat verkostot kasvoivat aina uuden rukouspyynnön saapuessa. Milloin avuntarvitsija oli ryhmäläisen serkun pieni sikainfluenssaan sairastunut tytär, milloin ystävän aviomiehen äiti. Mitä kaukaisempi suhde oli, sitä enemmän verkosto

laajeni. Rukous sai sosiaalisen verkoston kasvamaan ja ulotti sen kauas henkilökohtaisten suhteiden ulkopuolelle. Välittäjänä ihmisten välillä toimi Jumala, joka kuuli rukouksen ja auttoi apua tarvitsevaa. Ihmeiden todellisia sankareita olivat Jumalan ohella ne ihmiset, jotka rukoilivat parantumisen ja muun suojeleksen puolesta. Tarina parantumisesta tai muusta ongelman ratkaisemisesta kerrottiin niin, että ryhmäläiset olivat rukoilleet avun tarvitsijan puolesta, jonka jälkeen Jumala oli vastannut rukoukseen. Ilman ryhmäläisiä ei olisi ollut tarinaa ja Jumalan toiminta olisi saattanut jäädä huomaamatta. Samalla ryhmäläiset eivät ehkä olisi kuulleet näitä omien sosiaalisten verkostojen reunamilla tapahtuvista asioista, sairastumisista ja onnettomuuksista, jotka kaipasivat pikaisia rukouksia. Nämä lähes tuntemattomien ihmisten kärsimykset antoivat rukousryhmälle tarkoituksen, samalla kun ne antoivat kokemuksen vaikutusmahdollisuuksista, mutta myös mahdollisuuksien rajoista – joskus Jumala antoi pahimman kuviteltavan asian vain tapahtua. Kun rukoukset oli lausuttu, toimijuus ikään kuin laitettiin sivuun, kuten edellisessä luvussa Miyazakiin viitaten kuvasin. Toimijuus luovutettiin Jumalalle ja toivottiin hänen palauttavan sen ihmiselle. Toisinaan näin ei kuitenkaan käynyt. Se oli merkki ihmistoimijuuden rajallisuudesta. Toisaalta Jumala mahdollisti laajennetun toimijuuden vastaamalla rukoukseen. Tällöin ihmisestä tai ihmisistä tuli muutoksentekijöitä sosiaalisissa verkostoissa. Tämä muutoksen aikaansaava voima oli tärkeä ihmisten asemalle yhteisössä ja yhteiskunnassa, sillä tämä asema määräytyy vaikutusmahdollisuuksien mukaan. Mitä paremmat olivat kunkin toimijan vaikutusmahdollisuudet, sen paremmin hän pystyi vaikuttamaan omaan kohtaloonsa yhteisön jäsenenä.

Pyhän Hengen lahjoista oli kuitenkin erilaisia näkemyksiä. Grace uskoi ihmeisiin ja hän näki tässä mielessä Jumalan toimijaksi. Hän tiivistä yritykset selittää Pyhän Hengen lahjoja: “Se on yliluonnollista. Se on asia, jota ei voi selittää intellektuaalisesti.”³⁴ Näillä lahjoilla oli Gracelle suuri merkitys ja hän halusi tuoda muut perheenjäsenet niiden äärelle. Perheen sisällä oli kuitenkin näkemuseroja kielillä puhumisesta. Vaikka Grace puhui kielillä, hänen aviomiehensä Buck epäili kielillä puhumista. Gracen kaksospojista vain toinen oli puhunut kielillä. Zeke kertoi kokemuksestaan kesäleirillä, jolloin hänen ympärillään oli rukoiltu. Zeke oli pitänyt silmiään suljettuina. Yhtäkkiä hän oli alkanut päästellä ääniä ja siitä yllättyneenä hän oli avannut silmänsä ja lakannut puhumasta. Silloin ihmiset olivat kadonneet hänen ympäriltään.

Zeken kuvauksella ihmisistä ja kielillä puhumisesta on myös epäsuora merkitys. Se

³⁴ Grace selitti, että Pyhä Henki antoi ihmisille parantamisen lahjan. Jeesuksella ja muilla Raamatun henkilöillä oli tämä lahja. Vielä tänäkin päivänä jotkut ihmiset saattoivat saada lahjan Pyhäältä Hengeltä.

kuvasi kuinka rukous ja pyhän hengen lahjat ovat keinoja tuoda ihmiset yhteen, mutta myös erottaa heidät. Kielillä puhumiseen ja Pyhän Hengen lahjoihin ei aina suhtauduttu myönteisesti, ei edes helluntailaisten kirkkojen jäsenistössä. Keskiviikon rukousryhmässä ollut Andy, joka sanoi, että ei ollut ”vielä yhtä pitkällä” kuin kielillä puhujat, teki kommentillaan eroa itsensä ja kielillä puhujien välille. Käyttäessään etäisyyttä ilmaisevaa ilmausta (”pitkällä”), hän tuli ilmaisseeksi sosiaalista etäisyyttä. Vaikka Andy oli uskovainen ja New Lightin jäsen, hän ei ollut vastaanottanut kielillä puhumisen lahjaa. Toisin kuin 35 vuotta uskossa ollut Grace, Andy oli liittynyt kirkkoon hiljattain. Hän oli kokenut uskonnollisen kääntymisen tyttärensä kääntyttyä. Tätä ennen hän ei ollut osallistunut kirkolliseen elämään. Näitä kirkollisen tradition ulkopuolella eläviä evankeliskristityt kutsuivat nimellä ”kirkottomat” (*unchurched*). Koska Andy oli elänyt suurimman osan elämästään kirkon ulkopuolella, hänen oli helppo tarkastella ryhmän toimintaa ulkopuolisen silmin. Ehkäpä juuri tästä syystä hän piti itseään erilaisena kuin kielillä puhuvat. Toisaalta kielillä puhuminen oli saattanut yllättää hänet, sillä New Lightin jumalanpalveluksissa ei yleensä puhuttu kielillä, vaikka kyseessä olikin helluntailainen kirkko (tässä suhteessa pastorilla on suuri vaikutus). Andy kuitenkin palasi keskiviikon rukousryhmään seuraavilla kerroilla.

Pyhän Hengen lahjat voivat tuoda mukanaan erimielisyyttä ja tehdä eron meidän ja muiden välille. Nuoret kirkossa kävijät kertoivat tarinoita, joissa he olivat kohdanneet pelottavia kielillä puhumisia ja possessioita. Kaksikymppinen Caleb kertoi lähetyskoulusta, jossa nuoret olivat ensin puhuneet kielillä ja sitten tulleet paholaisen riivaamiksi. Jotkut osallistujat loukkaantuivat lattialla ryömiessään ja hangatessaan poskeaan mattoon. Caleb muisteli myös kesäleiriä, missä ihmiset olivat yllättäen alkaneet pompahdella ylös penkeistään yksi kerrallaan. Hän pohti olisiko tilanne voinut olla järjestetty, mutta hän piti sitä spontaanina, koska kaikki toimintaan osallistuneet henkilöt olivat istuneet eri puolilla kirkkoa eivätkä näyttäneet tuntevan toisiaan. Oliko kyseessä ollut Pyhän Hengen vai ihmisen toimijuus jäi avoimeksi. Toisinaan edes evankeliskristityt eivät tieneet sitä varmaksi.

New Light -kirkon pastori Jacksonin suhde kielillä puhumiseen ei ollut yhtä intohimoinen kuin seurakuntalaisillaan. Hän sanoi, ettei halunnut olla ”kielilläpuhujaa”, koska halusi ihmisten kiinnittävän huomiota kaikenlaisiin lahjoihin, joita Jumala antoi. Pastori Jackson pyrki tekemään New Light -kirkosta helposti lähestyttävän kirkon etsijöille (*seeker-friendly church*). Kielillä puhuminen olisi saattanut tuntua epämurkavalta vasta kristinuskoon tutustuvien mielestä. Haastattelussa pastori Jackson toi useita kertoja esiin huolensa kirkon yhtenäisyyden puolesta. Hän vältteli tietoisesti

ristiriitoja, jotka olisivat saattaneet jakaa jäsenistön. Kielillä puhuminen oli yksi tällainen aihe, joka saattoi aiheuttaa vastakkainasettelun kielillä puhujien ja muiden välillä. Kielillä puhuminen oli kuitenkin osa A/G-teologiaa.

Pierre Clastres (1989 [1974], 45) kuvaa nambikwara-päällikön riippuvaisuutta kylästä tai yhteisöstä. Jos päällikkö ei tee sitä mitä häneltä odotetaan, ihmiset hylkäävät hänet ja hankkivat johtajan, joka täyttää velvollisuutensa paremmin. Samalla tavoin kirkon pastori on riippuvainen seurakunnastaan. Mikäli kirkossakävijät ovat tyytymättömiä, he voivat jättää kirkon ja pastorin. Pastori on lopulta enemmän riippuvainen kirkossakävijöistä kuin kirkossakävijät pastorista, sillä Keskilännessä riittää kirkoista valinnanvaraa. Tässä suhteessa monet evankeliskristityt pastorit olivat samassa asemassa nambikwara-päälliköiden kanssa.

5.3 Kirkon rakentaminen

Kirkot ovat ihmisten luomia yhteisöjä, joita rakennetaan päämäärätietoisesti. Tämä rakennusvaihe määrittää kuinka moni päätyy kirkkoon ja kuinka elinvoimainen yhteisö siitä tulee. Tarkoitin sanalla rakentaminen kirkon perustamista, kasvattamista ja kehittämistä. Tässä yhteydessä kirkon rakentaminen ei tarkoita konkreettista rakennuksen rakentamista, vaan yhteisön rakentamista sosiaalisessa merkityksessä. Tällöin kirkon perustajilla on tietoisena tavoitteenaan rakentaa yhteisö, jonka yhteistoiminta on yhteiseen maailmankuvaan perustuvaa. Yleensä perustajien visio on harmoninen yhteisöstä, jossa konfliktit on minimoitu ja yhteisöllisyys on mahdollisimman intensiivistä. Käytännössä kirkkoelämä on myös paljon muuta.

Kyselyyn vastanneista Keskilännessä asuvista evankeliskristityistä suurin osa (54 prosenttia) osallistui kirkollisiin toimituksiin joka viikko. 31 prosenttia heistä osallistui useita kertoja viikossa ja 13 prosenttia lähes joka viikko. Keskilännessä asuviksi evankeliskristityiksi luokittelimieni vastaajien joukossa kirkollisiin toimituksiin osallistuminen oli muita vastaajia aktiivisempaa. (Taulukko 6, Liite 2.)

Kirkko merkitsee jäsenille eri asioita. Kirkko voi olla mm. työpaikka, hengellisen kasvun paikka, Jumalan palvelemisen paikka, kohtaamispaikka sekä sosiaalisten suhteiden luomisen ja ylläpitämisen paikka. Pastori Jackson lähestyi kirkkoa ihmisten näkökulmasta. Hän määritteli kirkkoa:

Määrittelen sen [kirkon] kokoontumiseksi. En määrittele sitä perinteisin termein: se on rakennus, jumalanpalvelus, ohjelma, hallinto. Se on melko tiukka yhteen liittäminen. Minulle se on ihmiset. Ihmiset ovat temppeli. Ilmestyskirja sanoo, että yksilöt ovat osa temppeliä. Temppeli on pyhä paikka Jumalalle.

Konkreettisesti ymmärrettynä kirkko oli siis paikka, missä ihmiset kokoontuivat. Kirkko merkitsi suhteita, jotka Jumala pyhitti.

New Light -kirkko perustettiin vuonna 2008 Assemblies of God -kirkkokunnan kirkoksi. Pastorit ja henkilökunta saapuivat aikaisemmista A/G-kirkoista ja kirkkokunnan ylläpitämistä korkeakouluista. Kirkkokunnan tuki merkitsi New Lightille resursseja. He saattoivat käyttää kirkon perustamiseen tarkoitettuja palveluja sekä hyödyntää kirkon tutkimuskeskuksen tietoa. Kaikki uudet kirkot saivat käyttöönsä alueen väestörakenteeseen liittyviä tilastoja ja kirkon perustamisessa sovellettiin talouselämän strategioita. Taustalla vaikuttivat kansallisten kirkonkasvuun tähtäävien erikoisasiantuntijoiden ideat, joita kirkon perustajat ahkerasti opiskelivat. Kirkon rakentamiseen ja kasvuun tähtääviä oppikirjoja ja itseopiskeluoppaita on Yhdysvalloissa runsaasti saatavilla. Uudet kirkot kilpailevat vanhojen jo vakiintuneiden kirkkojen kanssa kävijöistä, jotka ovat kirkkojen taloudellinen elinehto.

Kirkkojen alusta kertovat ihmetarinat ovat yleisiä, joissa olennainen elementti on kirkon yliluonnollinen kasvu. New Lightin kasvutarina seuraili samaa kertomaperinnettä: ”Ensimmäisessä sunnuntain jumalanpalveluksessa meitä oli vain kourallinen ja nyt meitä on yli 120.” Pastori Jacksonin unelmana oli niin suuri jäsenmäärän kasvu, että sunnuntaiaamun jumalanpalvelus voitaisiin jakaa kahteen osaan, kuten monissa suuremmissa kirkoissa oli tehty³⁵. Tällaisia kasvutarinoita kerrotaan kaikista menestyvistä kirkoista, mukaan lukien megakirkot. Kasvu miellettiin Jumalan siunaukseksi ja siten tavoiteltavaksi. Niinpä useimman kirkon perustajan unelma oli saada kirkko kasvamaan ja kukoistamaan. Toisinaan kirkon kasvu samaistettiin hengelliseen kasvuun tai Jumalan siunaukseen. Kasvu merkitsi tulojen kasvua sekä suhdeverkoston ja vaikutusmahdollisuuksien kasvua. Kirkon kasvu merkitsi lisää uskovia, jolla oli merkitystä sekä yksittäisille ja kollektiivisille toimijoille että Jumalalle.

Megakirkot jättimäisistä mittasuhteista huolimatta edustavat menestyviä kirkkoja, joissa yhteisöllisyydestä huolehditaan satelliittikirkkojen ja pienryhmien avulla. Edellisen kaltaisia kasvutarinoita kuulin esimerkiksi Rick Warrenin kertomana Saddleback-kirkosta, Bill Hybelsin kertomana Willow Creek -kirkosta ja Rob Bellin kertomana Mars Hill -kirkosta. Myös Raamatun tarinat alkukirkosta toimivat modernien amerikkalaisten kirkkojen esikuvana kertomalla kuinka ensimmäiseen kirkkoon liittyi

³⁵ Joissakin kirkoissa jumalanpalvelus oli jaettu kolmeen sunnuntain jumalanpalvelukseen tai se oli hajautettu useammalle päivälle. St. Louisissa tällainen hajautus oli tehty esimerkiksi Windsor Crossing -kirkossa.

uusia jäseniä. Raamatun tapahtumat täydentyivät nykyisyydessä. Jeesuksen seuraajien määrä oli kasvanut kahdestatoista opetuslapsesta globaaliksi kristikunnaksi.

Evangeliskristittyjen missio oli saada pelastetuksi niin monta ihmistä kuin mahdollista ennen Jeesuksen paluuta ja kohderyhmänä oli koko ihmiskunta. New Lightissa yhteisö alkoi rakentua hiljalleen uusien ihmisten jäädessä kirkkoon. Ensimmäiset jäsenet olivat kirkon henkilökuntaa, jotka pastori Jackson toi Springfieldsta (MO), missä hän oli aikaisemmin apulaispastorina³⁶.

Kysyin kyselylomaketutkimuksessa kuinka vastaajat olivat päätyneet nykyiseen kirkkoonsa³⁷ (Taulukko 5, Liite 2). Useimmiten Keskilännessä asuvat evangeliskristityt menivät kirkkoonsa jonkun tutun kanssa (38 prosenttia vastaajista). Seuraavaksi yleisin tapa valita kirkko oli tuntea kirkosta joko sukulainen (28 prosenttia vastaajista) tai ystävä (18 prosenttia vastaajista). Joka kymmenes vastaaja ei ollut vaihtanut kirkkoa, vaan kävi edelleen samassa kirkossa kuin lapsena. Muita tapoja etsiä uutta kirkkoa olivat internet ja sanomalehdet. Kirkkorakennus itsessään tai sen pihalla oleva ilmoitustaulu toimivat mainoksena, joka saattoi herättää kirkkoa etsivän mielenkiinnon. Lisäksi 11 Keskilännen evangeliskristittyä kertoi muunlaisista tavoista päätyä nykyiseen kirkkoonsa.

New Light -kirkon jäsenet kertoivat kuinka olivat päätyneet kirkkoon. Wanda³⁸, kirkon ainoa afrikkalais-amerikkalainen, muutti St. Louisiin töiden perässä ja löysi New Lightin internetistä. Rukousryhmän vetäjä Rachel puolestaan tuli miehensä kanssa Chicagosta ja kuuli New Lightista luokkakokouksessa. Henkilökuntaan kuuluva Kelly tuli Springfieldistä (MO), missä Jackson oli ollut hänen pastorinsa. Kelly oli tarkoitus vain auttaa uuden kirkon perustamisessa, mutta hän päättikin jäädä tuntiessaan Jumalan kutsuvan häntä kirkkoon. Kelly työskenteli päivisin kahvilassa ja iltaisin kirkossa. Henkilökuntaan kuuluva Nelson tuli Springfieldistä, missä hän valmistui samasta oppilaitoksesta pastori Jacksonin kanssa. Myös Nelson työskenteli New Lightin lisäksi kahvilassa. Apulaispastori Justin, teologian maisteri, muutti perheineen Springfieldistä St. Louisiin, kun pastori Jackson etsi henkilökuntaa uuteen kirkkoonsa. Hän oli töissä asunnottomien asuntolassa. Lähes kaikki haastattelemiä henkilöitä päätyivät New Lightiin joko tunnettuaan jonkun kirkossakävijän tai etsittyään itse aktiivisesti kirkkoa muuton seurauksena. Luvussa 4 kerron kuinka Victory-kirkossa käyvät Elroy ja Myrna tekivät päätöksen kirkon vaihtamisesta asettamalla villat Jumalalle.

³⁶ Kirkon henkilökunta usein seuraa pastoria tämän uuteen kirkkoon.

³⁷ Annoin vastaajille sekä vastausvaihtoehdot että tekstikentän avoimia vastauksia varten. Vastaaja saattoi halutessaan valita useita vaihtoehtoja.

³⁸ Kolmekymppinen koneinsinööri, joka muutti Ghanasta Yhdysvaltoihin vuonna 2000.

Evangeliskristityissä oli niitä, jotka kirkkoa valitessaan olivat uskollisia kirkkokunnalle ja niitä, joille kirkkokunnalla ei juuri ollut merkitystä. Haastattelemieni joukossa oli useita henkilöitä, jotka olivat olleet 2 – 3 kirkkokunnan jäseniä elämänsä aikana. Tutkimusasetelmastani johtuen liike oli kulkenut katolilaisuudesta protestanttisuuteen ja sen sisällä helluntailaisuuteen. Monet kävivät myös kirkkokuntiin kuulumattomissa kirkoissa. Jotkut evankeliskristityt kertoivat kuinka olivat kirkkoa etsiessään menneet eri kirkkokuntien kirkkoihin. Vaikka Grace oli käynyt vuosikymmeniä Assemblies of God -kirkossa, hän toisinaan vieraili muiden kirkkokuntien kirkoissa. Hän kertoi tapauksesta, kun perhe oli muuttanut kaupunkiin ja he olivat päätyneet erääseen asuma-alueensa kirkoista. Grace kuvasi miten hän oli tuntenut itsensä ulkopuoliseksi: ”Miehet ja naiset istuivat eri puolilla. Naisten hiukset oli peitetty. Olin varmaan ainoa, joka oli käynyt kampaajalla ja käytti meikkiä.” Grace ei kuitenkaan tiennyt minkä kirkkokunnan kirkko oli kyseessä.

Jotkut uskovat jäivät lopullisesti kirkkoon, jossa tulivat uskoon. Toiset menivät kirkkoon perheenjäsentensä mukana, mikä sitoutti heidät tiettyyn kirkkoon pitkiksi ajoiksi. Useimmiten syy kirkon vaihtoon oli muutto. Toinen syy vaihtaa oli aikaisemman kirkon lopettaminen. Jotkut evankeliskristityt seurasivat pastoria ja vaihtoivat kirkkoa hänen mukanaan. Monet haastatteleman henkilöitä kertoivat pitävänsä kirkon pastorista tai puhujista. Jack ja Ruby³⁹ kertoivat menevänsä kirkkoon pastorin vuoksi: ”Ilman häntä emme menisi sinne.” Toiset puolestaan pitivät kirkon sijainnista ja menivät aina samaan rakennukseen, olipa siellä mikä tahansa kirkko. Yleensä valinta oli monivaiheinen prosessi, johon vaikutti musiikki, pastorin esiintymistaidot, tunnelma jne. Jotkut informantit ilmaisivat huolensa opetusten oikeaoppisuudesta. Buckille se, että kirkon sanoma oli linjassa Raamatun kanssa, oli tärkeää⁴⁰. Hänelle kirkko oli jotain, mikä kuljetti viestiä mukanaan, ”vain pakkaus tai ilmapiiri”, kuten hän asian ilmaisi. Toisaalta Buck kiinnitti paljon huomiota siihen kuinka kirkossa pukeuduttiin, kohdattiin etsijä ja otettiin vierailija vastaan. Buck halusi pukeutua kirkkoon rennosti, mikä käytännössä tarkoitti farkkuja ja t-paitaa. Hän myös toivoi, että kirkossa kohdattaisiin etsijät ja kannustettaisiin tekemään päätös. Vierailijasta pitäisi pitää hyvää huolta, mikä tarkoitti tiennäyttäjää parkkipaikalla ja tervehtijöitä ovensuussa. Buck kertoi, että monet megakirkot olivat aloittaneet pieninä yhteisöinä, joissa vierailijat oli otettu vastaan henkilökohtaisesti. Esimerkiksi James River -kirkon (Ozark, MO) alkuaikoina jokainen

³⁹ Seitsemänkymppinen aviopari Springfieldistä (MO).

⁴⁰ Buckilla oli kandidaatin tutkinto viestinnästä ja maisterin tutkinto raamatullisesta kirjallisuudesta. Hän työskenteli kristittyjen radiokanavien esimiestehtävissä, missä hänen teologian tuntemusta tarvittiin: ”Se tärkeää töissä. Minulla on 35 ihmistä puhumassa radiossa. Minun on osattava sanoa mikä on oikein ja mikä väärin.”

vierailija sai ovelleen vapaaehtoisia, jotka toivat kotona leivottuja pikkuleipiä ja tarjosivat mahdollisuuden keskusteluun. Näin kävi myös Copperfieldin perheelle heidän vieraillessa James Riverissä ensimmäistä kertaa. James Riveristä tuli menestystarina, joka nykyään käsittää kaksi kampusta, useita pyhäkköjä, kahviloita, tapaamishuoneita, toimistoja, fitnesskeskuksen, oppilaitoksen johtajille, paikallisia ja kansainvälisiä kontaktikampanjoita jne. Ensimmäinen kampus veti ympärilleen pienyrityksiä, minkä seurauksena asuttamaton esikaupunkialue muuttui eläväksi yhteisöksi kaikkine infrastruktuureineen.⁴¹

5.4 Yhteisöllisyys

Individualistisessa yhteiskunnassa, jossa yksilö voi valita yhteisönsä, kirkon valinta on tärkeä päätös. Tällöin kirkon valitseminen merkitsee yhteisön valitsemista. Kirkossa luotavat suhteet ovat muutakin kuin läheisiä suhteita uskovien välillä. Ne ovat myös sosiaalisia verkostoja, joiden kautta yksittäiset uskovat saavat mahdollisuuksia omien verkostojensa laajentamiseen.

Zeke kasvoi uskovassa perheessä. Hänen lapsuuteensa kuului Raamatun opiskelua, kirkossa käyntiä useita kertoja viikossa, kirkon leirejä kesäaikaan ja ”kaikkia kristittyjä asioita”. 18-vuotiaana Zeke muutti pois kotoa opiskelemaan. Zeke kuvasi kirkon paikaksi, jossa hän jakoi näkemyksensä Jumalasta muiden samalla tavalla ajattelevien kanssa. Hän kaipasi Coloradoon, jossa oli yhteenkuuluvuutta:

Colorado oli minun kirkkoni. --- Minusta melkein tuntui, etten ollut koskaan aikaisemmin ollut kirkossa ennen kuin olin Coloradossa, missä oli muita kaltaisiani ihmisiä, jotka näkivät maailman kauneuden, vuoret, totuuden... Tiedäthän, he palvelivat Jumalaa ilman, että olisivat olleet neljän seinän sisässä. Tiedäthän, nämä ihmiset New Lightissa ovat niin kuin ”oi Jeesus, me rakastamme sinua, kiitos minun Jumalalleni, kiitos minun autostani.” Tiedäthän, nuo ihmiset ulkona vuorilla sanovat samat asiat, paitsi ei materialistisia asioita. He sanovat ”Kiitos kauniista taivaasta. Kiitos järvestä. Kiitos puista. Kiitos tästä henkäyksestä.” --- Jopa se, mielestäni, on enemmän kristittyä. --- Kun olin näiden ihmisten ympäröimänä, joilla oli sama näkemys kuin minulla, he vain halusivat kertoa, he vain halusivat taipua Jumalan tahtoon, eivät oppia häntä, tiedäthän mitä tarkoitan. He eivät... Minusta tuntuu, että monet kristityt haluavat istua Jumalan toisella puolella. --- Uskon, että tarvitaan kirkkoa, mutta sen pitää olla sinun kirkkosi. --- Minä haluan vain mennä vuorelle lumilaudan kanssa. Ja kun olet siellä, et voi sanoa, että Jumalaa ei ole olemassa. On oltava joku, joka teki tämän. --- Se todella on minun kirkkoni. Ei Nelson selittämässä minulle miksi Jumala on olemassa.

Zeke koki olevansa erilainen New Lightin jäsenten kanssa, vaikka koki tulleen

⁴¹ Vierailin James River -kirkossa syksyllä 2009 ja Buck kertoi minulle tämän tarinan James Riverin kehityksestä.

hyväksytyksi siellä. Hän oli herkkä toisten saarnaamiselle tai ohjailulle. Zeke ei uskonut kirkkoon, jos se oli vain paikka, missä ”kaksikymmentä ihmistä tai useampi tapasivat toisensa istuen neljässä rivissä ja missä hengellinen johtaja kertoi saarnastuolista Raamattua lukien mitä ihmisten tuli uskoa”. Hän ei uskonut siihen, jos se oli vain paikka ”missä käteltiin, saatiin sanoma, laulettiin lauluja ja minkä jälkeen mentiin kotiin”. Näiden sijaan Zeke uskoi toveruuteen tai yhteenkuuluvuuteen. Kirkko ei ollut vain rakennus, vaan se oli ihmisten sisällä, kuten Raamatussa sanottiin. Zekella oli unelma pappistyöstä, jota tehtäisiin ulkona skeittipuistossa: ”Kirkkoon meneminen on itsesi ympäröimistä hyvällä energialla, jotain joka auttaa sinua tuntemaan itsesi rentoutuneeksi.”

Jon Bialecki (2009) kuvaa kuinka eräässä Vineyard-kirkossa korostetaan yhteisöllisyyttä ja suhteita. Suhteet eivät merkitse pelkästään ihmisten välisiä ihmissuhteita, vaan myös ihmisen ja Jumalan välistä suhdetta, aivan kuten New Lightissa. Toisaalta kirkko yhteisönä poikkeaa muista yhteisöistä. Kirkkorakennus on yhteisöllisesti järjestelty tila, jossa muuten erillään olevat yksilöt kokoontuvat yhteisöksi. Bialeckin aineistossa uskovat kuvailevat ystävyysuhteitaan ei-uskoviin pinnallisiksi. Näin perheen ja suvun ulkopuolisista suhteista kirkko on ainoa yhteisö, joka perustuu voimakkaisiin tunnesiteisiin. Kirkon jäsenten välisiä suhteita luonnehtii epäseksuaalinen intiimiys ja välittäminen, jotka muuten liitetään perhesuhteisiin. Jumalanpalvelusten lisäksi kirkossa käydään epämuodollisia keskusteluja, joissa kirkon jäsenet antavat toisilleen tukea käytännöllisissä, emotionaalisissa tai hengellisissä kriiseissä. (Mts. 118.) Samanlaista yhteenkuuluvuutta koettiin myös New Lightissa.

Gracen suhde uskoon ja muihin kristittyihin oli erittäin emotionaalinen ja hän kuvasi yhteenkuuluvuutta muiden kirkossakävijöiden kanssa:

Sinulla on paljon yhteistä tämän ihmisryhmän kanssa, koska jaat kaikkein tärkeimmän asian elämässäsi näiden ihmisten kanssa. Se on side⁴², vaikka et jaakaan muita asioita heidän kanssaan. Se on yhteenkuuluvuutta...

Grace kertoi kuinka saman uskon jakavat ystävät olivat erilaisia ystäviä kuin ne, jotka eivät jakaneet samaa uskoa. Uskon jakaminen merkitsi lohduttamista ja hengellisen tuen antamista, kuten yhdessä rukoilemista ja raamatuntekstien lukemista. Grace vertasi uskovia ja ei-uskovia ystäviä keskenään:

Jos sinulla on ongelma, noiden [uskovien] ystävien kanssa voit puhua siitä ja rukoilla. He voivat auttaa sinua, ei vain kosketeltavilla, aineellisilla tavoilla, vaan hengellisillä tavoilla. Noiden ystävien kanssa on kaksi yhteenkuuluvuuden

⁴² Myös Putnam (2000) kuvaa kirkkoa *sitovana* kokemuksena.

tasoa. Muut ystävät voivat jakaa ongelman kanssasi, mutta et ehkä olet heiltä paljoakaan panosta, siis apua. Ehkä he voivat auttaa sinua... Kuten, jos sinulla on tulipalo ja menetät huonekalusi. Jopa ystäväsi, jotka ovat kristittyjä, voivat auttaa sinua tuomalla huonekaluja, siivoamalla ja sen tapaisilla asioilla. Mutta uskon, että hengellinen ystäväsi auttaa sinua juuri tunteellisessa osassa, kun käsittelet menetystä ja olet väsynyt kaiken sen tilanteen tuoman ylimääräisen taakan takia. Joten he [hengelliset ystävät] voivat auttaa kahdella tasolla.

Hengelliset ystävät siis tukivat toisiaan emotionaalisesti. Varsinkin pienryhmissä käydyissä keskusteluissa saatettiin kertoa kipeistä ja henkilökohtaisista kokemuksista, jolloin muut saattoivat antaa hengellistä tukea.

Kirkko merkitsi monelle haastattelemalleni evankeliskristitylle ihmissuhteita, mutta se liitettiin myös hengelliseen kasvuun. Hengelliset harjoitukset merkitsevät uskossa kasvamista. Evankeliskristityt kertoivat tavoistaan tehdä hengellisiä harjoituksia, joita olivat Raamatun opiskelu, kuunteleminen, puhuminen ja Raamatun ulkoa opettelu. Kirkossa evankeliskristityt saattoivat oppia uusia asioita, mutta siellä myös jaettiin usko muiden samalla tavalla uskovien kanssa. Yhteisölliset kokoontumiset olivat tärkeitä hengellisessä kasvussa. Ronnie⁴³ kertoi kuinka kirkossa kuullut puheet inspiroivat häntä välittömästi. Hän koki, että jokainen puhuja oli ”Jumalan eri ääni”. Grace puolestaan kertoi kuinka kirkossakäynti merkitsi hänelle emotionaalista yhteyttä toisten ihmisten kanssa. Hänelle oli tärkeää kuulla kuinka toiset ihmiset puhuivat Jumalasta.

Kirkkojen tarkoitus on olla yhteisöjä, mutta jumalanpalveluksen tarjoavat vähän mahdollisuuksia läheisten suhteiden solmimiseen kirkossakävijöiden kesken. Vaikka yleensä kirkossakävijöiden välistä vuorovaikutusta pyritään lisäämään esimerkiksi pitämällä taukoja kesken jumalanpalveluksen tai kehottamalla keskusteluun vierustovereiden kanssa, tarvitaan todellisen yhteisöllisyyden syntymiseksi jumalanpalvelusten ulkopuolisia aktiviteettejä. Niinpä useimmissa evankeliskristityissä kirkoissa on jumalanpalvelusten lisäksi pienryhmiä tai yhteisöryhmiä, jotka tapaavat pitkin viikkoa epävirallisissa puitteissa, kuten jäsenten kotona tai kahvilassa⁴⁴. Ryhmät kokoontuvat pääasiassa edistääkseen hengellistä kasvua esimerkiksi Raamatun opiskelun tai rukouksen avulla, mutta niiden keskeinen tarkoitus mahdollistaa henkilökohtainen vuorovaikutus kirkossakävijöiden välillä. Näiden ryhmien ja muun kirkossa tehtävän vapaaehtoistyön yhteydessä puhuttiin ihmissuhteiden ja ystävyysuhteiden solmimisesta. Ronnie kertoi, että hänen tekemänsä viikoittainen kirkon siivous oli luonut toverisuhteen Andyn kanssa. Näin sunnuntaiden välisillä

⁴³ 55-vuotias kirjanpitäjä Chicagosta, joka tuli New Lightiin vaimonsa kanssa muutettuaan St. Louisiin. Ronniella oli myös aikuinen poika, joka perheineen asui St. Louisissa.

⁴⁴ Useiden evankeliskristittyjen kirkkojen nimissä oli maininta ”community”, yhteisö: New Light Community Church, James River Community Church, Windsor Crossing Community Church jne. Yhteisön mainitsemisen nimessä viittasi yhteisöllisyyden ja pienryhmätoiminnan painotukseen.

aktiviteeteilla oli tärkeä merkitys yhteisöllisyyden kokemiselle.

Monet evankeliskristityt kertoivat, että henkilökohtaiset suhteet olivat tärkeitä kirkossa. Monissa suurissa kirkoissa ja megakirkoissa kirkossakävijät eivät tunteneet pastoria henkilökohtaisesti. Tässä suhteessa pastorin lisäksi pastorin aviopuolisolla oli tärkeä merkitys – myös hänet haluttiin tuntea. Pete ja Patty⁴⁵, jotka olivat käyneet muutamia kertoja paikallisessa kirkkokuntiin kuulumattomassa megakirkossa, kuvasivat kaipuutaan henkilökohtaisiin suhteisiin:

Haluan tuntea pastorini ja pastorin vaimon. Haluan tietää heidän lapsensa ja tietää heidän nimensä. --- Windsor Crossing on hyvä aloitus hengelliselle matkalle, mutta haluan tietää ketkä käyvät kanssani samassa kirkossa.

Pete ja Patty päätyivät New Lightiin, jossa he kokivat saavansa henkilökohtaisempia ihmissuhteita. Windsor Crossing puolestaan pyrki ratkaisemaan yhteisöllisyyden puutteen avaamalla satelliittikirkon⁴⁶ toiseen kaupunginosaan.

Pastorit näkivät vaivaa opetellakseen kirkossakävijöiden nimet. Pastori Jackson tunsikin lähes kaikki New Lightin kirkossakävijät nimeltä. Nimet oli vielä mahdollista muistaa, kun sunnuntaijumalanpalveluksessa oli 80 – 120 osallistujaa. Kun seurakunnan koko kasvoi, alkoi henkilökohtaisuus kadota ja kirkossakäynti muuttui anonyymimmaksi. Isoissa kirkoissa, joiden sunnuntaijumalanpalvelukseen osallistui satoja tai tuhansia ihmisiä, kirkossakävijät tunsivat vain ne, joiden kanssa olivat tekemisissä muina viikonpäivinä.

Çağlar et al. (2006) kuvaavat kuinka verkostot ja sosiaalinen pääoma korostuvat maahanmuuttajien integroitumisessa uuteen yhteiskuntaan kirkon kautta. Vaikka tapaus koskee maahanmuuttajia, siitä ilmenee ei-etnisiä kulkureittejä, jotka pätevät myös muihin kuihin maahanmuuttajiin. Tutkimuksessa ilmenee, että ei-etnisiä kulkureittejä on monia: työverkostot ja muut markkinat sekä julkinen elämä. Pienissä ja marginaalisissa kaupungeissa uskonnollisilla kulkureiteillä on tärkeä merkitys maahanmuuttajien sosiaalisten verkostojen luomisessa. Organisaatioiden mahdollistamat sosiaaliset verkostot helpottavat yksilöä saamaan resursseja ja ne auttavat pääsemään sosiaalisille kentille. Resurssit sisältävät niin materiaalisia palkkioita, kuten rahaa, että työpaikkoja, koulutusta, sosiaalista arvontaa, sosiaalisia yhteyksiä ja arvovaltaa.

Çağlar et al. -tutkimusryhmän (2006) havainnot ovat linjassa Pierre Bourdieun (esim. 1986) ja Robert Putnamin (2000) käsitysten kanssa sosiaalisesta pääomasta. Uskonnon

⁴⁵ 40 – 50-vuotias aviopari, jolla oli kaksi lasta.

⁴⁶ Satelliittikirkossa kuunneltiin pääkirkon jumalanpalvelus satelliitin kautta ja saarnaaja heijastettiin valkokankaalle. Näin saatiin yhdistettyä pääkirkon hyvät puhujat, kirkon uusi sijainti ja pienempi koko.

ja kirkossakäynnin vaikutus verkostojen ja sosiaalisen pääoman luomisessa on suuri. Putnam on osoittanut, sillä kirkossakäynti lisää päivittäisin suhteita (aiheesta lisää luvussa 2). Bourdieu puolestaan näkee sosiaalisen pääoman pysyvinä sosiaalisina verkostoina, jolloin kirkossakäynti todella lisää sosiaalista pääomaa. Keskilämmen evankeliskristittyjen keskuudessa sosiaalisen pääoman merkitys korostui esimerkiksi tilanteessa, jossa eräs kirkon jäsenistä jäi työttömäksi. Hänen puolestaan rukoiltiin, jonka jälkeen kaikki kirkon jäsenet tiesivät hänen tilanteestaan ja saattoivat käyttää sosiaalisia verkostojaan mahdollisten työpaikkojen löytämiseksi. En kuitenkaan halua redusoida uskonnollista kääntymistä ja kirkossakäyntiä sosiaalisten suhteiden hankkimiseksi. Suhteet kuitenkin liittyvät olennaisesti evankeliskristittyyn uskoon ja toimintaan.

5.5 Ristiriita

Evankeliskristityt antoivat henkilökohtaisille suhteille paljon painoarvoa. Jotta henkilökohtaiset suhteet saataisiin säilytettyä, tarvittiin pienryhmiä. Pienryhmät todella loivat ja ylläpitivät ihmissuhteita, mutta ne eivät suinkaan olleet harmonisia. Simon Coleman (2000, 115) tuo esille uskonnollisen yhteenkuuluvuuden ylikorostamisen: kaikesta puheesta huolimatta yhteisö ei ole muuttunut durkheimilaisen mekaanisen solidaarisuuden automaatiksi, joka väistämättä tuottaisi homogeenisyyttä.

Joskus yhteisöllisyys merkitsi tyytymättömyyttä ja erimielisyyttä. Pienryhmät saattoivat tarjota henkilökohtaisen vallankäytön mahdollisuuden. Toiset pyrkivät lisäämään omaa hengellistä valtaansa, toiset vastustamaan sitä. Toisinaan tyytymättömyyttä ilmeni puhumalla siitä ryhmän ulkopuolella. Toisten ryhmäläisten ja seurakuntalaisten kritisoiminen kiistan ulkopuolisille oli yleistä. Usein kiista syntyi siitä miten ryhmän pitäisi toimia tai miten joku Raamatun kohta tulisi tulkita. Erimielisyyden harvoin eskaloituivat ilmiriidan tasolle, jolloin henkilöt olisivat ottaneet yhteen avoimesti. Paheksuntaa pikemminkin ilmaistiin puhumalla selän takana. Kritiikki saattoi epäsuorasti kohdistua jonkun uskoon: ”Hänellä ei ole samanlaista henkilökohtaista ymmärrystä uskosta kuin minulla.” Toisaalta kritiikki saattoi kohdistua toimintaan: ”Hän on liian akateeminen eikä osaa soveltaa Raamattua käytäntöön.” Johtajaan kohdistuva kritiikki liittyi usein johtamistaitoon: ”Hän ei osaa puhua ihmisille.” Tai ”Hänellä ei ole kokemusta eikä hän osaa johtaa näin suurta määrää ihmisiä.”

Mielipiteisiin saatettiin pyrkiä vaikuttamaan sosiaalisen paineen avulla, mutta vaikutusyrityksiä saattoi torjua samalla tapaa. Koska yhteisö oli pieni ja sen jäsenet tunsivat toinen toisensa, juoruilun uhka asetti toiminnalle rajoja. Vaikka politiikkaan

liittyvää painostusta ei kirkossa näkynyt avoimesti, sitä tapahtui epäsuorasti. Joskus sosiaalista painetta saatettiin käyttää hyväksi yrittämällä vaikuttaa toisten mielipiteisiin. Näitä yrityksiä voitiin kuitenkin käsitellä huumorin avulla. Wanda kertoi avoimesti rukousryhmän alussa, että eräs kirkon jäsen oli yrittänyt käännättää häntä kasviksiin perustuvaan ruokavalioon. Wanda kuvasi omaa kantaansa tällaiseen yritykseen nauraen: ”Minua hän ei pysty vakuuttamaan yhtä helposti kuin Justinia ja Loria.” Wanda ikään kuin laskee leikkiä Justinin ja Lorin hyväuskoisuudesta, mutta samalla ilmaisi, ettei halunnut tulla ohjailuksi. Käsittelen politiikkaan liittyvää vaikuttamista luvussa 7.

Kirkon jäseniltä odotettiin tukea, sillä se oli kategorisesti heidän tehtävänsä. Kristittyjen kuului antaa apua tarvitseville ja varsinkin oman kirkon sisällä se oli lähes oletusarvo. Esimerkiksi Grace ja Buck tarjoutuivat ostamaan Toddin ja Lisan⁴⁷ perheen talon, kun näiden oli muutettava suurempaan taloon. Tapauksesta syntyi kuitenkin kiista, kun omistajuuden siirryttyä uusille omistajille vanhat asukkaat pitkittävät poismuuttoa. Grace ja Buck kokivat, että heidän hyväntekeväisyyttään hyväksikäytettiin. Stephen, joka auttoi Gracea ja Buckia talon myyntikuntoon remontoimisessa, oli myös New Lightin jäsen. Hetkessä talokiista oli ilmaissut mukaansa useita New Lightin jäseniä, vaikka kaikki osapuolet välttivät avointa riitaa. Tyytymättömyyttä ilmaistiin puhumalla toisille kirkon jäsenille ja esittämällä harkittuja vaateita kiistan todellisille osapuolille. Tapaus osoitti kuinka kirkon sisäinen avunanto saattoi johtaa konfliktiin, vaikka sen alkuperäinen tavoite oli yhteinen etu.

Konflikteja kuitenkin pyrittiin välttämään, vaikka ne olivat yhteisöllisyyden väistämätön kääntöpuoli. New Lightissa jokaisen aktiivijäsenen lähtöön suhtauduttiin vakavasti ja henkilökunta pohti kuinka saada lähtijät palaamaan. Ongelmaksi koettiin me vs. muut -asetelma, joka syntyi erilaisista mielipiteistä ja valta-asemista. Pastori Jackson pyrki välttämään tätä vastakkainasettelua, kuten aiemmin tässä luvussa totesin. Tämä oli yksi syy miksi hän vältteli politiikasta saarnaamista.

Todellisuudessa unelma jatkuvasta yhteenkuuluvuudesta ja harmonisesta yhteisöstä ei tietenkään aina toteutunut. Toisille evankeliskristityille se oli elävää todellisuutta, kun taas toiset olivat tiedostaneet unelman saavuttamattomuuden. Marilynne⁴⁸ oli kuitenkin hyväksynyt eripurana ihmiselle ominaisena piirteenä. Hän kävi aviomiehensä kanssa Assemblies of God -kirkossa. Samassa kirkossa kävivät myös hänen aviomiehen vanhemmat ja serkut. Marilynne oli käynyt tässä kirkossa 11 vuotta ja nähnyt siellä yhteisöelämän hyvät ja huonot puolet. Nykyään Marilynne ja hänen miehensä asuivat

⁴⁷ 30 – 40-vuotias aviopari, jolla oli 4 lasta.

⁴⁸ Viisikymppinen aikuisen tyttären äiti ja isoäiti.

Mississippi-joen toisella puolella eri osavaltiossa kuin missä heidän kirkkonsa sijaitsi. Matka kirkkoon kesti lähes tunnin, mutta he eivät halunneet vaihtaa kirkkoa. Sukulaissiteet ja vapaaehtoistyö olivat syitä jäädä kirkkoon. Marilynne aviomies lauloi kuorossa ja Marilynne itse osallistui lastenhoitoon. Marilynne suhtautui kuitenkin kriittisesti unelmaan harmonisesta kirkosta. Kirkon löytäminen ei ollut vaikeaa, jos tiedosti, että ”ihmiset olivat ihmisiä joka kirkossa”, kuten Marilynne asian ilmaisi. Hän jatkoi: ”Jeesus ei muuta ihmisten persoonallisuuksia. --- Ujot ihmiset ovat edelleen ujoja, ulospäin suuntautuneet edelleen ulospäin suuntautuneita...” Näistä ihmispersoonista johtuen kaikkien kirkkojen ongelmat säilyvät samoina. Marilynne huomasi toisinaan ihmettelevänsä kuinka jotkut ihmiset voivat olla kristittyjä – niin vähän usko oli heitä muuttanut. Hän kuitenkin pysyi uskollisena Jeesukselle ja kirkolle.

Käsitys kristityistä aivopestyinä uskontojen uhreina ei sopinut Keskilämmen evankeliskristittyjen tapaukseen. Kuten edellisessä luvussa osoitin, usko valitaan aktiivisesti. Toisaalta uskonnollisia auktoriteetteja ei kunnioitettu automaattisesti. Zeke kertoi:

Jacksonilla ja minulla on paljon yhteistä, etenkin kun lähdin [vanhempien] talosta. --- Joskus minusta tuntuu kuin... Se on kai hierarkia asia. Kai hän on uskonnollinen johtaja, mutta ei, hän ei ole. --- [henkilökuntaan kuuluvat] puhuvat, että me vedämme henkilökuntaa ja että me olemme tämän henkilön yläpuolella ja tämä henkilö luulee olevansa meidän yläpuolella. --- Siellä on hierarkia ja minä ajattelin, että todellako? Tämä ei ole ensimmäinen vuosisata. Meillä ei ole kuninkaita ja piispoja. Jopa perhekunta-asia on kuin... Se on pieni kirkko ja se edelleen tuntuu kuin isolta talolta. Tiedäthän, sitten kun menet sinne ja tuntuu kuin Jackson ajattelisi olevansa minun isäni, mutta myös minun isäni ajattelee olevansa isäni. Rick ajattelee, että hän on isäni. Jake ajattelee, että hän on isäni. Kun taas Justin tuntuu ystävältä. Ja Nelson. Nelson tuntuu kuin ystävältä suurimman osan ajasta, mutta hänellä taatusti on näitä piirteitä, että hän haluaa olla isäni. --- Ehkä se on minun ongelmani auktoriteettien kanssa. Hengellisinä johtajina ajattelen heidän olevan auktoriteetteja. --- Teen edelleen töitä sen kanssa. Yritän, että en tuntisi heidän käskevän minua. Mutta tiedäthän, se on vain luonnollinen tunne. --- En halua pastoreiden olevan elämäni nukketeatteritaiteilijoita.

Tästä Zeken kommentista ilmenee sama perhesuhteiden liittämien muihin kirkossakävijöihin, josta mainitsin aikaisemmin Bialeckiin viitaten. Zeke kuitenkin toi keskusteluun hierarkian, jonka vastustamista hän yritti selittää. Toisaalta kyse oli hengellisestä auktoriteetista, toistaalta kirkon sisäisen organisaation tuottamasta auktoriteetista. Zeke ei kuitenkaan ollut ainoa, joka koki ongelmia auktoriteetin kanssa. Myös muut henkilökuntaan kuulumattomat aktiivit valittivat hierarkiaa, joka esti heitä ilmaisemasta mielipidettään: ”Minun on vaikea antaa hänelle neuvoja, koska hän on korkeammalla hierarkiassa kuin minä.” Useimmilla toimintaan osallistujilla näytti

olevan selkeä käsitys heidän roolistaan ja asemastaan kirkko-organisaatiossa. Jotkut yrittivät parantaa vaikutusmahdollisuuksiaan tarjoamalla apuaan ja ilmaisivat tyytymättömyyttään, jos neuvoja ei otettu vastaan. Avun tarjoaminen ei ollut aina täysin pyyteetöntä, vaan se oli myös keino lisätä vaikutusmahdollisuuksia. Kaiken kaikkiaan tyynen ulkokuoren alla kirkon sisäinen valtataistelu oli kiivasta, sillä tärkeiden päätösten tekeminen synnytti usein sivutuotteena tyytymättömyyttä. Sunnuntaiaamun jumalanpalveluksen hallittu toteutus ei paljastanut muiden viikonpäivien pitkiä neuvotteluja.

5.6 Suhteet ovat kaikki kaikessa

Kirkon keskeinen sanoma oli kuitenkin suhteissa ja tästä syystä kirkkoa voidaan ajatella valittuna yhteisönä. Kirkkoon ei tarvitse syntyä, vaan sen voi valita ja vaihtaa. Kirkko ei ole myöskään paikka, vaan sisäinen vakuuttuneisuus Jumalan auktoriteetista. Myös Pastori Jacksonin näkemys kirkosta tuki tällaista suhteisiin perustuvaa lähestymistapaa. Hänen mukaansa kristinuskon keskeinen sanoma ei ollut taivaassa ja helvetissä, kuolemassa tai tuonpuoleisessa, vaan elämässä ja maanpäällisessä maailmassa. Pastori Jackson viittasi Jeesukseen, joka oli tullut kertomaan taivasten valtakunnasta. Taivas merkitsi suhteita ja näin ollen kristinuskon keskeinen sanoma on sekä ihmisten suhteissa toisiin ihmisiin että ihmisen suhteissa Jumalaan. Kirkkoon kokoontumisessakin on loppujen lopussa kysymys suhteista.

Omasta uskostaan ja uskonnollisesta kääntymisestään pastori Jackson sanoi:

Minun tarkoitukseni elämässä ei ole ollut olla hyvä ihminen, ei uskonnollinen ihminen. Annoin elämäni Jeesukselle, jotta voisin tuntea Jumalan. Jumala tahtoi tulla planeetalle ja elää kanssamme. Me yksilönä ja me kokoontumisena olemme pyhä paikka. Ihmiset ovat temppeleitä. Jumalan valtakunta on lähellä. En halua tehdä asioita, joita tahdoin tehdä aikaisemmin, koska ne eivät ole kirjoitettuna sydämeeni. En ole täydellinen. Olen edelleen prosessissa. Ihmiset ovat temppeleitä, käsitteellisesti: sinut on luotu pyhäksi paikaksi, jossa Jumala voi asua.

Tämä ajatus ihmisyhteisön pyhyydestä kuvastaa durkheimilaista ajatusta, jonka mukaan uskonnossa ihmiset kunnioittavat yhteisöä (Durkheim 1980). Pastori Jacksonille yhteen liittyneet ihmiset ovat pyhiä, kuten hän aikaisemmin mainitsi. Pastori Jacksonin näkemyksessä avain Jumalan valtakuntaan on yhteen liittyneissä ihmisissä, ts. ihmisten välisissä suhteissa. Tämä evankeliskristittyjen tapa korostaa ihmisten välisiä suhteita haastaa perinteisen käsityksen länsimaisista kristityistä. Lähestyn sitä Joel Robbinsin esittämän tapauksen kautta.

Joel Robbins (2004) kirjoittaa Papua-Uuden-Guinean urapmineista, jotka ovat viimeisen

neljän vuosikymmenen aikana kokeneet suuren kulttuurisen muutoksen: kristinuskoon kääntymisen. Kristinuskoko vaikutti perinteiseen moraaliin ja sosialiteettiin ja tämän kulttuurisen muutoksen seurauksena urapminit joutuivat muotoilemaan uudelleen arvoihin ja moraaliin liittyviä käytänteitä. Siirtymä kristinuskoon oli yhtäaikaista sekä henkilökohtainen että kulttuurinen tapahtuma ja se edellytti urapmineilta itsensä ja sosiaalisten suhteidensa uudistamista. Tässä apuna käytettiin uusia rituaalisia tekniikoita, esimerkiksi moraalista itsereflektiota ja ripittäytymistä. (Mts. 314.) Robbinsin kuvaama tilanne Papua-Uudessa-Guineassa antaa uusia näkökulmia amerikkalaiseen evankeliskristillisyyteen. Kyseenalaistan Louis Dumontin jyrkkää jakoa individualismiin ja holismiin. Dumontilaisessa tutkimusperinteessä kristinuskoko on nähty individualistisena, vaikka evankeliskristityt korostavat nimenomaan suhteita.

Louis Dumontin mukaan moderni individualismi eroaa holismista. Kun holismissa kokonaisuuden eri osat mieltävät erilaiset tehtävänsä kokonaisuuden näkökulmasta ja hyväksyvät tehtävistä aiheutuvan hierarkkisen järjestyksen, individualismissa tärkein arvo on yksittäisillä henkilöillä tai yksilöillä. Individualismissa korostuvat yksilöiden itse määrittämät projektit suuremman kokonaisuuden sijaan. (Dumont 1986.) Papua-Uuden-Guinean urapminien tapauksen perusteella Robbins (2004) kuitenkin väittää, että näiden kahden – holismin ja individualismin – lisäksi tarvitaan kolmas malli: relationalismi. Relationalismissa annetaan arvoa ihmissuhteille. Relationalismin malli kuvaa holismia ja individualismia paremmin Melanesiassa, missä tärkeimmät arvot ovat ihmisten välisissä suhteissa. Urapminien keskuudessa relationalismi ilmenee ihmissuhteiden korkeassa arvostuksessa. Perinteinen urapminien moraaliko tuomitsee yksilön tahdon, jos se tuhoaa ihmissuhteita. Sen sijaan uusien suhteiden luomiseen käytetty tahto nähdään myönteisenä asiana. Yksilön tahdon moraalisuus siis arvioidaan suhteessa sosiaalisiin suhteisiin.

Usein ajatellaan, että kristityille vain yksilön tahdolla on merkitystä, sillä yksilö on toiminnastaan yksin vastuussa Jumalalle. Tästä huolimatta Keskilännen evankeliskristityt korostavat suhteita aivan kuten urapminit. Keskilännen evankeliskristityt eivät ajattele urapminien tapaan, että Jeesuksen paluu koettaisiin yhdessä kokonaisena kirkkona. Silti he pyrkivät luomaan suhteita, jotka auttavat pelastamaan mahdollisimman paljon ihmisiä. Vaikka Robbinsin käsittelemän tahdon näkökulmasta länsimaiset kristityt näyttävät individualisteina, jako individualisteihin ja holisteihin on liian jyrkkä ottaen huomioon kuinka suuren painoarvon evankeliskristityt antavat suhteiden luomiselle.

Jon Bialeckin (2009) tutkimus eräässä eteläisen Kalifornian kirkossa tukee näkemystä

suhteiden keskeisyydestä evankeliskristityille. Bialeckin mukaan oikeus, ylimalisuus ja suhde liittyvät toisiinsa. Tulevaisuuden eskatologisesta paikasta, ”(Jumalan valtakunnasta”, puhuttaessa korostuvat ihmisten väliset suhteet, jotka ovat Jumalan armon ansiota. Tästä syystä ”suhteiden luominen” (*building relationships*) on tärkeää. Kun tunnepitoisia sosiaalisia suhteita pääsee syntymään, uskovat saattavat puhua jälkepäin ”Jumalan läsnäolosta” noissa kohtaamisissa. Suhteiden, joissa Jumala on läsnä, ajatellaan poikkeavan muista suhteista, sillä jumalallinen läsnäolo tekee niistä erityisiä. Tämä transsendenttisesti orientoitunut skeema yhdistää Jumalan evankeliskristittyjen ihmissuhteisiin ja muuhun sosiaaliseen toimintaan. (Mts. 118.)

Vaikka edellisessä luvussa totesin evankeliskristittyjen suhteen Jumalaan olevan henkilökohtainen, suhde on myös yhteisöllinen. Evankeliskristityt elävät anonyymissä ja yksilökeskeisessä yhteiskunnassa. Siellä he pyrkivät rakentamaan uskon kautta ideaalin yhteisön, jossa fantasia *gemeinschaft*-suhteista (Ferdinand Tönniesin käsite) toteutuu. Bialeckin (2009) mukaan keskinäisen luottamuksen ja kiintymyksen rikastama yhteisö perustuu toisenlaisille ontologisille oletuksille kuin nykyinen yhteiskunta. Evankeliskristittyjen tavoitteena on löytää vaihtoehtoinen tapa järjestää yhteisö, jossa yksilöt kokevat yhteenkuuluvuuden hetkiä. Samaa tapaan konventionaalinen politiikka voidaan asettaa eskatologisen utopian viitekehyykseen. ”Valtakunta” ei ole pelkästään tulevaisuuden utopia, vaan se järjestää suhteita ja yhteisöjä tässä elämässä. (Mts. 119.) Keskilämmen evankeliskristityt pyrkivät samanlaiseen vaihtoehtoiseen yhteisöllisyyteen ja valtakunnan rakentamiseen kuin Bialeckin tapaus osoittaa. Käsittelen aihetta lisää luvussa 7.

5.7 Yhteenveto

Tässä luvussa kerroin erilaisista reiteistä päätyä kirkkoon. Yhteisö rakentuu eri toimijoista, jonka yhteisöllisyys on kirkon henkilökunnan ja jäsenten vaivannäön tulosta. Harmonia ei ole taattu. Kirkko merkitsee eri asioita kirkossakävijöille: se saattaa olla työpaikka, Jumalan palveluksen ja hengellisen kasvun paikka tai suhteiden luomisen paikka. Kirkossa on myös yhteisön sisäistä vallankäyttöä. Usein kirkkoon menolla tavoitellaan yhteisöllisyyttä, mutta yhteisöelämä tuokin mukanaan ristiriitoja ja konflikteja.

Yksi mahdollinen ristiriita voi olla Pyhän Hengen lahjat. Pyhän Hengen lahjat kuuluvat helluntailaisuuteen, jossa jumalasuhte on kokemuksellinen. Toisinaan Pyhän Hengen lahjat luovat me vs. muut -asetelman. Lisäksi kirkon sisäinen hierarkia ja erimielisyydet ovat uhkia kirkon rakentamiselle ja yhtenäisyydelle, sillä ne voivat johtaa kirkon

jättämiseen. Jäsenkatoa pyritään välttämään, koska kirkon talous on riippuvainen kirkossakävijöistä. Talouden lisäksi jäsenten lähteminen vahingoittaa yhteisöllisyyttä. Monien kirkkojen tavoite on kasvattaa jäsenmääräänsä.

Lopussa pohdin individualismin ja holismin kautta voisiko amerikkalainen evankeliskristillisuus edustaa näiden kahden sijaan pikemminkin relationalismia. Tulen tulokseen, että evankeliskristillisuus antaa painoarvoa sekä ihmisen ja Jumalan väliselle että ihmisten välisille suhteille. Tästä syystä puhtaasti individualistinen näkökulma ei palvele näkemystä kokonaisuudesta yhtä hyvin kuin relationalistinen. Evankeliskristillisessä toimijuudessa pääpaino on yhteisöllä, jonka uskovat käsittävät olevan Jumala itse. Keskilännen kirkoissa ihmisyhteisöstä tulee pyhä.

6 Hyväntekeväisyys

Edellisessä luvussa totesin, että Jumalan valtakunta ei ole pelkästään tulevaisuuden utopia, vaan se järjestää suhteita ja yhteisöjä tässä elämässä. Tässä luvussa käsittelen Keskilännessä asuvien evankeliskristittyjen harjoittamaa hyväntekeväisyyttä osana Jumalan valtakunnan todeksi tekemistä.

Kyselylomaketutkimuksessa noin kolmasosa Keskilännessä asuvista evankeliskristityistä mainitsi keskeiseksi toimintaansa ohjaaviksi arvoiksi altruistiset arvot, kuten epäitsekkyyden, jakamisen tai muiden auttamisen. Moni mainitsi myös myötätunnon ja siihen liittyvän toiminnan. Havainnoissani tämä toisten auttamisen ihanne ilmeni laajana hyväntekeväisyysmahdollisuuksien tarjontana kirkoissa ja muissa organisaatioissa. Monet haastattelemani kristityt kertoivat lahjoittavansa rahaa tai tavaraa eri projektien ja organisaatioiden kautta. He tekivät myös vapaaehtoistyötä, jolloin lahjoitettava resurssi oli työvoima, aika ja taidot. Olen tässä luvussa jakanut evankeliskristityn hyväntekeväisyyden kolmeen luokkaan: omatoiminen aktivismi, kirkon organisoimat kontaktikampanjat ja hyväntekeväisyysorganisaatioiden toiminta. Kaikki nämä ilmentävät evankeliskristittyä taloutta, jossa resurssien kulkua ihmiseltä toiselle vauhditetaan lahjoituksin.

Hyväntekeväisyys on evankeliskristityille keskeinen tapa luoda suhteita yhteisön ulkopuolelle. Kontaktikampanjat tai hyväntekeväisyys (*outreach*) merkitsevät englannin kielessä sananmukaisesti ulkopuolelta tavoittamista, mikä kuvaa hyväntekeväisyyden tarkoitusta. Tarkoitus on saada kontakti ryhmän ulkopuolelle ja laajentaa Jumalan valtakuntaa näiden suhteiden kautta. Evankeliskristittyyn hyväntekeväisyyteen liittyy olennaisesti *hyvien uutisten*⁴⁹ eteenpäin vieminen. Jokaisessa kontaktikampanjassa annetaan materiaalistien resurssien, kuten rahan, tavarain tai työvoiman, lisäksi hengellistä informaatiota. Tämä hengellinen informaatio voi olla rukouksia, keskustelua uskosta, hengellistä kirjallisuutta, elokuvia, musiikkia tai mitä tahansa joka välittää tiedon evankeliumista. Antaminen luo sosiaalisia verkostoja, mutta myös epätasapuolisia valtasuhteita.

Evankeliskristityllä hyväntekeväisyydellä on useita sosiaalisia seuraamuksia.

Tarkoitukseni ei ole redusoida uskoa sosiaaliseen. Toimintaa keskeisesti motivoiva voima on Jumala ja tämän toimijuus. Jumala toimii yksilöiden välisenä välittävänä voimana, joka valtuuttaa evankeliskristityt toimimaan: lähestymään kulttuurista toista⁵⁰

⁴⁹ Evankeliumi tulee kreikan sanasta *euangelion*, mikä tarkoittaa hyvää sanomaa tai hyviä uutisia.

⁵⁰ Lahjoitus tehtiin aina kulttuuriselle toiselle, vaikka lahjoittajat eivät itse asiaa näin ilmaiseetkaan. Tällä

eri tavoin ja välittämään kristittyjä merkityksiä ja arvoja. Sosiaalisten suhteiden luominen on kuitenkin olennainen osa evankeliskristittyä hyväntekeväisyyttä. Kuten edellisessä luvussa totesin, Jumala merkitsee suhteita ja hyväntekeväisyys on osa Jumalan valtakunnan rakentamisen strategiaa.

Edellisissä luvuissa olen käsitellyt kuinka evankeliskristityt tulevat uskoon ja sitä kautta osaksi yhteisöä. Suhteet ihmisiin ja Jumalaan ovat tärkeitä Jumalan valtakunnan laajentamisen kannalta. Tämä luku alkaa evankeliskristittyä hyväntekeväisyyttä kuvaavalla tapauksella, joka edustaa omatoimista aktivismia. Pohdin uskoperusteinen aktivismin ideologia taustoja, jonka jälkeen tarkastelen kirkon organisoimaa hyväntekeväisyyttä ja hyväntekeväisyysorganisaatioita. Nämä tapaukset osoittavat mitä hyväntekeväisyys käytännössä on. Näiden tapausten jälkeen tarkastelen antamisen ja vastaanottamisen problematiikkaa, lahjoja ja niiden kautta syntyviä suhteita. Koska lahjan vastaanottaminen ilman vastalahjaa luo epäsymmetrisen suhteen, pohdin myös vastaanottajan vastuuta.

6.1 Sukkia köyhille

Jouluaaton aattona 2006 löysin Gracen keittiöstä pakkaamassa valkoisia sukkia. Hän kertoi sukkien olevan köyhille. Gracen suunnitelma oli jakaa puhtaita sukkia joululahjana paikallisille vähävaraisille. Niinpä pakettinauhoin solmitut valkoiset nytyt pakattiin kassiin ja Copperfieldit ajoivat keskikaupungille, missä auto jätettiin parkkiin ja matkaa jatkettiin jalkaisin.

Alue näytti autiolta, mutta kerrostalojen välisestä puistikosta löytyi mies nukkumassa penkillä. Grace avasi keskustelun hieman kauempaa: ”Anteeksi, haluaisitteko sukkia?” Mies ei näyttänyt reagoivan, joten Grace käveli lähemmäksi ja toisti kysymyksen. Hitaasti mies avasi silmänsä ja kääntyi Gracea kohti. Hän näytti hämmentyneeltä, jolloin Grace ojensi sukkanyytin ja toivotti hyvää joulua. Mies jäi tutkimaan sukkapakettia, kun perhe suuntasi talojen välisille kaduille.

Köyhiä ja kodittomia ei ollut helppo löytää ja useimmat ohikulkijoista näyttivät kuin heillä ei olisi tarvetta uusille sukille. Ohikulkija, jotka saivat sukkapaketin, vaikuttivat yllättyneiltä, mutta ottivat lahjan vastaan hymyillen. Sitten sukkien jakajat saapuivat kujalle, missä he näkivät miehen nukkumassa puoli-istuvassa asennossa: hänet todettiin hiljaisella hyväksynnällä kodittomaksi ja siten sukkia tarvitseväksi. Grace lähestyi miestä ja avasi keskustelun taas kysymällä ”anteeksi, haluaisitteko sukkia”. Mies

tarkoitan, että lahjoituksen saaja poikkesi antajasta sosiaalisella, taloudellisella tai kulttuurisella tavalla.

liikahti ja äännähti vahvasti päihtyneellä äänellä. Hän kuitenkin näytti jatkavan untaan. Perhe ja valkoinen joulurusetilla koristeltu terrieri seurasivat vierestä, kun Grace asetteli varovasti sukkapaketin miehen viereen maahan. Tämän jälkeen matka jatkui. Koska mahdollisia sukkaparin vastaanottajia oli vähän, Grace alkoi jakaa sukkia useamman parin kerrallaan.

Lopulta Copperfieldit saapuivat kadunkulmaukseen, jossa tarjottiin ruokaa asunnottomille. Piha-alue oli rajattu matalalla aidalla ja siellä näkyi sekä ruokaa jakaneita että sitä nauttimaan tulleita henkilöitä. Tarjoilu oli jo päättynyt ja ruoka nautittu. Ihmiset juttelivat pienissä rykelmissä. He eivät kiinnittäneet mitään huomiota Copperfeldeihin, joiden ulkoinen olemus poikkesi silmännähtävästi pihalla seisovasta joukosta. Grace käveli likaisiin toppatakkeihin pukeutuneiden miesten luokse ja kysyi taas halusivatko nämä sukkia. Miehet vilkaisivat toisiaan ja vastasivat sitten myöntävästi. Grace tyhjensi kassinsa sisällön miesten käsiin. Miehet kiittelivät ja Grace vastasi: ”Hyvää joulua!” Tämän jälkeen hän poistui pihalta aidan toiselle puolelle, missä muu perhe odotti koiran kanssa. Oli aika palata kotiin esikaupunkialueelle.

Myöhemmin kysyin Gracelta oliko sukkien vieminen köyhille hänen mielestään onnistunut ja hän vastasi myöntävästi. Olin kiinnostunut miksi hän oli valinnut hyväntekeväisyyden artikkeliksi sukat ja Grace kertoi, että asunnottomilla ei ollut puhtaita sukkia ja että perhe oli halunnut antaa niitä heille joululahjaksi. Tähän hän lisäsi, että sukat olivat edullisia ja helppoja jakaa.

6.2 Uskoperusteinen aktivismi

Evangeliskristityt ajattelevat uskon vaikuttavan ihmisen toimintaan.

Kyselylomaketutkimuksessani 13 prosenttia Keskilännen evankeliskristityistä kertoi vaikuttavansa yhteisöön ja yhteiskuntaan tekemällä jotain *vapaaehtoistyötä* tai *hyväntekeväisyyttä*, *auttavansa tarvitsevia* tai *sponsoroivansa köyhien lapsia*. Kysymys koski vaikuttavuutta, joten hyväntekeväisyys saattoi olla tätäkin yleisempää.

Omri Elisha (2008b) väittää, että evankelikaalinen uskoperusteinen aktivismi tulisi ymmärtää osana laajempaa ideologista kehystä, kristittyä evankelikalismia, jolla on oma vaihdon teologia. Tämä evankelikaalinen vaihdon teologia on sekoittunut romantisoituun käsitykseen kristitystä myötätunnosta. Kristityn uskoperusteisen aktivismin keskeinen piirre on avun tarjoaminen köyhille ja hädänalaisille ihmisille.

Elisha (2008b) määrittelee *uskoperusteisten aktivismin* sosiaaliseksi velvoitteeksi, joka liittyy uskonnolliseen hyväntekeväisyyteen, sosiaalisia palveluita tuottaviin

organisaatioihin ja seurakuntiin. Uskoperusteinen aktivismi käsittää monenlaista toimintaa aina yksittäisten toimijoiden harjoittamasta aktivismista kollektiivisiin hankkeisiin. Uskoperusteinen aktivismi pyrkii nousemaan uskonnollisten ryhmittymien intressien yläpuolelle ja osallistumaan valtion sosiaaliavustusten tuottamiseen – ainakin ideaalitasolla. Käytännössä monet uskoperusteiset hankkeet ovat politisoituneet, kun ne on tuotu kongressin päätettäväksi liittovaltiotasolla. Uskoperusteisen aktivismin taustalla on ajatus valtion epäonnistumisesta tärkeissä hyvinvointia tuottavissa tehtävissä. Tästä syystä aktivistit osallistuvat hyväntekeväisyyteen, joka pyrkii tuottamaan uskon motivoimana kaikille yhteisiä sosiaaliavustuksia. Tällainen tavoite kuitenkin jakaa uskoperusteiseen aktivismiin osallistuvat auttajiin ja avun saajiin, niihin, jotka palvelevat ja niihin, joita palvellaan. (Mts. 155.)

Uskoperusteinen aktivismi kohdistuu yleensä evankeliskristittyjen kulttuurisiin muukalaisiin, joiden tilanteeseen vaikuttavat esimerkiksi köyhyys, hädänalainen tila ja marginalisaatio (esimerkkinä urbaanit köyhät mustat, kodittomat, etniset vähemmistöt). Sosiaalinen kontakti eri osapuolten välillä on aktivistien kontrolloimaa ja se vahvistaa sosiaalisia vallan dynamiikkoja. Auttamisen kohteiden valintaan vaikuttavat ennakkoluulot ja uskonnolliset tavoitteet. Aktivisteilla saattaa olla romantisoitu ideaali toimintansa vaikutuksista, siitä kuinka ”aktiivinen ja uhrautuva myötätunto” luo syvällisiä henkilöiden välisiä siteitä, jotka nouseva sosiaalisten rajojen ja statushierarkioiden yläpuolelle. Käytännössä hyväntekeväisyys vain syventää näitä rajoja ja hierarkioita luomalla jaon niiden välillä, joilla on valta antaa ja niiden välille, joilla on velvoite vastavuoroisuuteen. Vaatimus voi merkitä joko vastavuoroisia eleitä tai moraalisia vakuuksia. (Elisha 2008b, 156 - 157.) Elisha antaa esimerkkejä vastavuoroisuuden vaateista ja niihin vastaamatta jättämisistä. Ne muistuttavat monilla tavoin Keskilännessä kuulemaani tapausta.

Eräs informantti kertoi joitakin vuosia aikaisemmin sattuneesta tapauksesta, jolloin hän perheineen oli päättänyt adoptoida afrikkalais-amerikkalaisen pojan. Teini-ikäinen poika näytti viihtyvän paremmin informantin talossa kuin kotonaan, ja pojan ongelmallinen elämäntilanne sai informantin tuntemaan myötätuntoa. Poika jäi taloon asumaan ja alkua sujuu hyvin. Informantin perhe kohteli poikaa kuin omia lapsiaan, antoi hänelle rahaa ja ohjasi tätä elämässä. Pettymysten sarja alkoi kuitenkin pian. Informantti kuvasi kuinka uusi perheenjäsen ei ollut jakanut samoja arvoja perheen kanssa. Sen sijaan, että poika olisi käyttänyt saamansa rahat hammashuoltoon tai säästänyt ne, hän hankki kalliit urheilujalkineet. Informantti korosti kuinka huono valinta kengät olivat tulevaisuuteen sijoittamisen sijaan. Tarinasta kuvastuu perheen hyvät intentiot ja yritykset johdattaa

poika keskiluokkaiseen elämäntapaan, jota hyväntekeväisyyden kohde puolestaan vastusti. Lopulta pojan ja informantin perheen välille syntyi ratkaisematon ristiriita, minkä seurauksena perhe auttoi poikaa hankkimaan oman asunnon. Poika muutti pois, mutta perhe vielä lainasi tälle rahaa ja vanhan television. Informantti vannotti poikaa, ettei tämä kertoisi äidilleen ja siskolleen asuinpaikkaansa. Myöhemmin poika kuitenkin ilmoitti, että televisio oli varastettu ja että hän ei voinut maksaa lainarahaa takaisin. Informantti selitti, että kaikki tämä oli seurausta kulttuurierosta: mustan pojan ja valkoisen informantin perheen välillä oli niin suuri kulttuuriero, etteivät he voineet ymmärtää toisiaan. St. Louisissa jako mustiin ja valkoisiin ihmisiin, alueisiin, kouluihin, kauppoihin jne. oli yleistä⁵¹. Tässä ympäristössä afrikkalais-amerikkalainen poika edusti valkoiselle keskiluokkaiselle evankeliskristitylle perheelle sitä kulttuurista muukalaista, josta Elisha kirjoittaa.

Elisha (2008b) kuvaa evankeliskristittyjen uskoperusteisen aktivismin piirteiksi myötätunnon ja vastuuvollisuuden, jotka ilmenevät myös edellä kuvatusta tapauksesta. Myötätunto on Raamatusta peräisin oleva ihanteellinen toimintamuoto, johon liittyy kulttuurisia viittauksia. Myötätuntoa ei ymmärretä täsmälleen samalla tavalla kaikkialla maailmassa, vaikka kyseessä olisi kristitty yhteisö. Yhdysvalloissa sosiaalisissa kontaktikampanjoissa ilmaistulla myötätunnolla on tärkeä kulttuurinen merkitys. Myötätunto on sekä uskon ilmaus että uskon mittari tai testi. Myötätunnon kautta ilmaistaan omistautumista uskolle ja sen tyypillinen ilmentymä on hyväntekeväisyys. Myötätuntoisen kristityn tulee mennä urbaaneihin ghettoihin, kodittomien asuntoloihin ja sairaaloihin, missä ihmiset kokevat toivottomuutta ja minne kristitty voi viedä toivoa. (Mts. 167 – 170.) Vastuuvollisuus puolestaan merkitsee sitä, että Jumala pitää kirjaa ihmisten toimista, jolloin ihminen on vastuuvollinen Jumalalle. Ihmisen suhde Jumalaan toimii esikuvana ihmisten välisille suhteille. Kuten ihmiset ovat vastuuvollisia Jumalalle, he ovat vastuuvollisia toisilleen. Niinpä avun saaja on vastuuvollinen avun antajalle, vaikka se ei heti olisikaan täysin ilmeistä. (Mts. 172 – 173.) Taustalla on ajatus, että avun saaja kokee armon, jonka tulisi muuttaa hänen toimintaansa. Mikäli näin ei tapahdu, on moraalinen myötätunto avun

⁵¹ Joskus tätä jakoa mustiin ja valkoisiin ilmenettiin haastatteluissa, esimerkiksi, kun selitettiin miksi lasten oli mentävä kalliisiin yksityiskouluihin. Eräs informantti selitti, että julkisessa koulussa oli paljon oppilaita, joiden englanti on huonoa. Alueella ei asunut paljon maahanmuuttajia, vaan tämä kiertoilmaus viittasi afrikkalais-amerikkalaisen väestön englannin murteeseen (African American Vernacular English, AAVE) Ennakkoluulot ja stereotypiat ilmensivät kulttuurirasismia, missä erilaisuuden syyt ovat fyysisten eroavaisuuksien sijaan kulttuurisia. Erilainen kulttuuri selitti toisen osapuolen kyvyn toimia. Joskus ero kyvyissä miellettiin koulutuksellisten puutteiden seurauksiksi. Näissä selitysmalleissa erilaiset kulttuurit erotettiin fyysisten ominaisuuksien perusteella. En käsittele tässä tutkielmassa rasismia enempää tilan puutteen vuoksi. On kuitenkin hyvä huomata, että rasistiset näkemykset vaikuttivat evankeliskristittyjen käsitykseen hyväntekeväisyyden kohteesta. Tässä suhteessa evankeliskristittyjen asenteet ja stereotypiat eivät kuitenkaan poikenneet muiden ryhmien asenteista ja stereotypioista.

antajan puolella.

Evangelikaalisen uskoperusteisen aktivismin keskeinen tavoite on palauttaa raamatullisen myötätunnon periaate julkiseen sfääriin. Koska valtio on ajanut sosiaaliavustusten yksityistämistä, yksilön henkilökohtainen vastuu on korostunut. (Elisha 2008b, 158.) Tämä yksilön vastuun ideologia on vaikuttanut sekä valtion että evangelikaalisten näkemyksiin sosiaaliavun antajan roolista. Evangelikaaliset puhuvat tarvitsevista, joita kristittyjen kuuluu Raamatun mukaan auttaa. Valtion sekaantuminen vähäosaisten auttamiseen esimerkiksi verovaroilla rahoitettujen avustusten muodossa nähdään kielteisenä, sillä se tekee auttamisesta pakollista, lakiin perustuvaa. Kristityt haluavat säilyttää vapaaehtoisen auttamisen, joka perustuu yksilön omaan kykyyn ja haluun. Keskilännen evankeliskristityt korostivat, että kukin auttaa oman mahdollisuutensa mukaan. Annettavaksi kelpaavat kaikki hyödykkeet, myös aika ja työpanos.

Uskoperusteisesta aktivismista puhuttaessa on tärkeää huomata, että hyväntekeväisyys ei ole pelkästään kristitty ilmiö. Yhdysvalloissa on pitkät perinteet hyväntekeväisyydestä, joka on korvannut valtion takaaman hyvinvoinnin. Kristityt lahjoittavat myös muihin kuin kristittyihin organisaatioihin, kuten Punaiselle ristille, ja rahastoihin. Lahjoittajien ohjaamat rahastot (*donor advised funds*) ovat tällä hetkellä Yhdysvaltojen nopeimmin kasvava tapa lahjoittaa rahaa hyväntekeväisyyteen. (Madoff 2011.) Rahastot ovat erityisesti yritysten suosiossa. Yksi suurista lahjoittajien ohjaamista rahastoista on kristitty The National Christian Foundation. Keskilännen evankeliskristityt eivät maininneet rahastoja tavoissaan vaikuttaa, mutta rahastojen rooli varmasti kasvaa tulevaisuudessa.

6.3 Kirkon organisoima hyväntekeväisyys

Evankeliskristityn tulkinnan kristityn tulisi antaa 10 prosenttia tuloistaan kirkolle tai hyväntekeväisyyteen. Tämä Raamattuun perustuva kymmenyksen antaminen ei kuitenkaan ole vero eikä sen antamista seurata. Nykyään lahjoitukset kirkolle voi maksaa anonyymisti internetissä ja henkilökohtaisesti keräyspisteissä tai kolehdin yhteydessä. Kirkoissa, niin isoissa kuin pienissä, usein muistutettiin kymmenysten antamisesta. Tämä kehoitus oli välttämätön, sillä kirkkojen talous perustuu kirkossakävijöiden anteliaisuuteen. Kirkkojen ja uskonnollisten organisaatioiden ei tarvitse maksaa veroja⁵² (IRS 2009) ja niiden varat tulevat pääosin keräyksistä ja

⁵² Tällä verovapausstatuksella on ehtoja, jotka rajoittavat kirkossa tapahtuvaa poliittista toimintaa. Nämä rajoitteet voivat olla yksi syy miksi kirkossa ei avoimesti kannateta mitään puolueita tai ehdokkaita.

vapaaehtoisten lahjoituksista. New Lightissa, missä oli vain yksi palkattu henkilö, rahaa kului pastorin palkkaan, kirkon vuokraan, materiaalikuluihin jne. Kirkko oli pitkäaikaisessa rahallisessa ahdingossa. Monet kirkossakävijät, jotka puhuivat sunnuntaiaamun jumalanpalveluksessa, sisällyttivät todistukseensa maininnan kymmenyksistä auttaakseen kirkon taloutta, mutta myös osoittaakseen luottamustaan Jumalaan.

Kuten luvussa 4 totesin, evankeliskristityn uskon on tarkoitus muuttaa toimintaa, sillä usko ilman muutosta aiempaan ei ole uskoa. Usein evankeliskristittyjen hyväntekeväisyys mielletään toiminnaksi, joka ilmentää kristittyjä arvoja radikaalisti. Kirkolle annettavan rahan lisäksi evankeliskristityt tekevät lahjoituksia sekä omatoimisesti että eri organisaatioiden kautta. Monesti uskovat puhuvat hyväntekeväisyydestä vallitsevan kulutuksen ja yhteiskuntajärjestyksen vastavoimana, jolloin toiminta on yhtä radikaalia kuin radikaali usko. Samanlainen puhetapa on havaittavissa yleisemmin evankeliskristillisyydessä. Jon Bialecki kirjoittaa Vineyard-kirkosta, jonka jäsenet puhuvat mieluummin hengellisyydestä ja ”Jeesuksen seuraamisesta” kuin kristinuskosta, sillä he pyrkivät Jeesuksen tapaan toiminaan ”radikaalin” oikeudenmukaisuuden puolesta. Tällä tavoin he haluavat torjua valmiit käytännöt ja jo olemassa olevat sosiaaliset järjestelyt. (Bialecki 2009, 116.) Keskilämmen evankeliskristittyjen kristittyjen tavassa selittää toimintaansa oli samanlaista totutun kyseenalaistamista kuin Bialeckin länsirannikon evankeliskristityillä. Puhetapa, jossa kristityt kuvattiin vastavoimana maallistuneelle kulttuurille, oli tyypillinen monille nuorille ja keski-ikäisille kristityille (sen sijaan vanhemmille kristityille se oli harvinaisen). Se, oliko toiminta todella epäkonventionaalista, ei ollut yhtä yksiselitteistä.

Pyrkimyksestä vaihtoehtoisin tapoihin toimia kertoo myös James S. Bielon (2011) kuvaama tapaus, jossa paikalliset lähetystyöntekijät muuttivat megakirkkojen läheisyydestä keskustaslummeihin. Näissä valkoiselle keskiluokalle epätyypillisissä ympäristöissä he pyrkivät luomaan vaihtoehtoisen kristittyjä yhteisöjä, instituutioita ja organisaatiomuotoja, jotka kannustivat julkiseen osallistumiseen. Keskustaslummeista tuli tärkeitä paikkoja esikaupunkialueilta suuntautuvalla lähetystyölle, sillä ne nähtiin mahdollisuutena vaihtoehtoiseen toimintaan. Epätyypillisillä alueilla tapahtuvalla toiminnalla ilmaistiin modernin kritiikkiä sekä pyrittiin kyseenalaistamaan sosiaalisia rajoja ja luomaan erilaisia uskonnollisia yhteisöjä. Omassa aineistossani on tapauksia,

Puolueen tai jonkin poliittisen kampanjan kannattaminen saattaisi johtaa kirkon verovapausstatuksen menettämiseen.

joissa evankeliskristityt harjoittivat hyväntekeväisyyttä tai olivat muuten vuorovaikutuksessa tällaisten keskustaslummiin ja muiden epätavallisten alueiden asukkaiden kanssa. Yleensä näissä tapauksissa vuorovaikutus itse marginaaliseksi mielletyllä alueella oli lyhempi aikaista kuin Bielon tapauksissa. Niissä kuitenkin pyrittiin vaihtoehtoisiin toimintatapoihin.

Alussa kuvaamani sukien vieminen köyhille edusti omatoimista uskoperusteista aktivismia. Yksittäisten evankeliskristittyjen harjoittaman omatoimisen aktivismin lisäksi lähes kaikki evankelikaaliset kirkot Yhdysvalloissa harjoittavat jonkinlaista hyväntekeväisyyttä tai tarjoavat sosiaalisia palveluita paikallisille yhteisöille. (Esim. Elisha 2008b, 159.) New Lightissa oli tapana järjestää muutamia kertoja vuodessa Serve the World -projekteja, joissa pyrittiin tavoittamaan paikallisia vähäosaisia hyväntekeväisyyden avulla. Näiden useita viikkoja kestävien projektien lisäksi kirkko organisoi lähetystyömatkoja ulkomaille⁵³ ja lyhyitä yhden päivän tapahtumia esimerkiksi omassa naapurustossa. New Lightin perinteinen syksyn tapahtuma oli Puistujuhla, jossa kirkon väki tarjosi ruokaa, esityksiä, pelejä ja muuta ohjelmaa sekä jumalanpalveluksen kaikille halukkaille. Tämän puistossa järjestettävän tapahtuman tarkoitus oli tuoda kirkolle näkyvyyttä ja houkutella uusia kirkossakävijöitä.

Syksyllä 2009 New Lightin Serve the World -projektin osallistujille tarjoutui mahdollisuus ”adoptoida” vähävarainen perhe. Projekti huipentui joulun alla, kun kukin projektiin osallistunut kristitty lahjoitti adoptoimalleen perheelle joulupaketin. Toiminnan tavoitteena oli osoittaa myötätuntoa vähävaraisille lapsiperheille, joiden toivottiin kokevan lahjoitusten kautta joulun sanoma ja Jumalan armo. Copperfieldit osallistuivat projektiin jo toista kertaa. Grace selitti projektin toimintaperiaatetta:

Ne antavat sinulle listan kaikkien lasten nimistä ja i’istä ja sitten menet shoppailemaan heille ja valitset vaatteita, kenkiä, leluja tai mitä tahansa. Äiti yleensä laittaa listan tavaroista, joita he tarvitsevat ja sitten yrität ostaa noita tavaroita tai vaan jotain lisähauskaa heille.

Copperfieldien adoptoima perhe koostui yksinhuoltajaäidistä ja teini-ikäisestä pojasta. Saatuaan tiedot perheestä Grace osti pojalle vaatteita ja koko perheelle lahjakortin ruokakauppaan. Hän kertoi pohtineensa kuinka voisi estää äitiä käyttämästä rahaa alkoholiin, jonka jälkeen päätyi hankkimaan Aldin lahjakortin.

6.4 Hyväntekeväisyysorganisaatiot

Omatoimisen hyväntekeväisyyden ja kirkon organisoiman hyväntekeväisyyden lisäksi

⁵³ Vuonna 2010 lähetystyömatka suuntautui Nigaraguan.

Yhdysvalloissa on laaja valikoima kristittyjä hyväntekeväisyysorganisaatioita, jotka toimivat sekä kotimaassa että ulkomailla. Olen tässä tutkielmassa erottanut hyväntekeväisyysorganisaatioiden lahjoitusperiaatteet kahteen luokkaan: anonyymeihin lahjoituksiin ja henkilökohtaisiin lahjoituksiin. Anonyymeissa lahjoituksissa lahjoittajan ja saajan välille ei synny vuorovaikutussuhdetta, vaan organisaatio toimii välittäjänä lahjoittajan ja saajan välillä. Henkilökohtaisissa lahjoituksissa puolestaan lahjoittaja ja saaja ovat jonkinlaisessa kontaktissa toistensa kanssa. Tästä jälkimmäisestä tapauksesta on esimerkkinä Gracen ja Buckin sponsorimat lapset ulkomailla.

Grace ja Buck olivat tukeneet ulkomailla asuvia lapsia jo yli 10 vuotta. Grace näytti minulle kahden lapsen kehystettyä valokuvaa ja kertoi:

Sitten meillä on nämä kaksi lasta. Tämä on Avalon ja tämä on Rafael. Rafael asuu Manilassa, Filippiineillä ja Avalon asuu Kitossa, Ecuadorissa. Maksamme heille joka kuukausi niin, että he voivat saada ruokaa, vaatteita, ohjausta koulun ulkopuolella ja univormun. Heidän maassaan täytyy olla univormu, jotta voi käydä koulussa.

Grace ja Buck olivat löytäneet nämä kaksi lasta Compassion International -järjestön kautta. Compassion Internationalin motto oli ”Vapauta lapsia köyhyydestä – Myötätunto Jeesuksen nimessä”. Järjestö välitti sponsorilapsia pääasiassa kehitysmaista. Internetissä ja uutiskirjeissä esiteltiin lapsien kuvia ja taustatiedot. Sponsoriksi haluavat valitsivat mieleisensä lapsen, jonka jälkeen he kuukausittain lähettivät rahaa ja kirjeitä⁵⁴ sponsorilapselleen.

Lapset oli luokiteltu verkkosivuilla iän (3 – 22 vuotta), sukupuolen ja asuinmaan perusteella. Lisäksi heistä oli mainittu mahdolliset erityistarpeet, sairaudet ja AIDS-tartunta. Jotkut lapset olivat ”odottaneet” sponsoria yli kuusi kuukautta, jotkut pidempään. Kaikista näistä henkilökohtaisten tietojen ilmoittamisesta saattoi evankeliskristitystä näkökulmasta syntyä kokemus, että lapset elivät monenlaisessa puutteessa: taloudellisessa, terveydellisessä, koulutuksellisessa, sosiaalisessa ja hengellisessä puutteessa.

Compassion International -järjestön (2012) verkkosivuilla kerrottiin, että 38 dollarilla kullekin sponsoroidulle lapselle saatiin ruokaa ja puhdasta vettä, terveyden huoltoa, koulutusmahdollisuuksia, elämässä selviytymisen taitoja – ja ”mikä tärkeintä” sponsoroitu lapsi kuuli Jeesuksesta ja häntä kannustettiin elämänpitäiseen suhteeseen

⁵⁴ Ohjelmaan kuuluu kirjeiden vaihto, joka tapahtuu kääntäjän välityksellä. Kun Buck Yhdysvalloissa kirjoitti kirjeen Avalonille Ecuadoriin, hän kertoi siinä perheen viimeaikaisista puuhista. Kirje alkoi kysymällä kuinka Avalon voi ja jatkui kuvauksella perheen kesästä. Uskonnosta ei juuri puhuttu lukuun ottamatta kirjeen lopetusta ”Jumala siunatkoon sinua” (*God bless you*).

Jeesuksen kanssa. Sivusto kertoi, että sponsori puolestaan sai lapsesta valokuvan, henkilökohtaisen tarinan ja sponsoripaketin. Kun sponsoroitu lapsi sai kuulla sponsoroinnista, hän sivuston mukaan koki sanoinkuvaamatonta iloa.

Vain tieto siitä, että joku maapallon toisella puolella välittää, merkitsee enemmän kuin osaat kuvitella. Lapsen sponsorointi muuttaa syvästi lapsesi tulevaisuutta ja muuttaa myös sinun elämäsi.

Sponsorin ja lapsen etäisessä suhteessa on sama analogia, joka liittyy moneen evankeliskristittyyn hyväntekeväisyysuhteeseen. Sponsorin ja lapsen välinen suhde muistuttaa Jumalan ja ihmisen välistä suhdetta. Aivan kuten Jumala välittää ihmisestä etäällä, sponsori välittää lapsesta etäällä. Vaikka lapsi ei koskaan tapaisi sponsoriaan, tämän tulee luottaa sponsorin olemassaoloon – onhan hänellä siitä todisteena kirjeet ja raha, joka mahdollistaa toimeentulon. Samalla tavoin ihmisen tulee luottaa Jumalan olemassaoloon. Jumala antaa tarvittavan toimeentulon⁵⁵. Jumalan kirje ihmisille on Raamattu. Luottamus Jumalaan, jonka evankeliskristityt mainitsivat niin kyselylomaketutkimuksessa kuin saarnoissa ja henkilökohtaisissa kuvauksissaan suhteessa Jumalaan, merkitsee uskoa toimeentuloon. Tästä luottamuksesta Jumalaan kerron enemmän luvussa 4. Luottamus Jumalan toimijuuteen todella muuttaa myös evankeliskristittyjen itsensä toimijuutta, sillä se saa kristityt uusintamaan jumalallista myötätuntoa.

Henkilökohtaisiin vuorovaikutussuhteisiin voidaan lukea myös lähetystyömatkat, joita monet organisaatiot tarjosivat. Monet haastattelemi henkilöt olivat tehneet erilaisia lähetystyömatkoja ulkomaille. Usein näihin matkoihin liittyi jotain toimintaa, kuten paikallisten kirkkojen auttamista erilaisissa projekteissa. Yli 80-vuotias Elroy kertoi tehneensä vuosia sitten lähetystyömatkan Meksikoon. Wanda oli ollut Haitissa ja Grace Ecuadorissa, Filippiineillä ja Meksikossa sekä myöhemmin Thaimaassa ja Vietnamin. Näillä matkoilla sosiaalista verkostoa laajennettiin kaukaisiin paikkoihin, millä oli tärkeä merkitys Jumalan valtakunnan rakentamisen kannalta.

Hengellisen informaation välittäminen on keskeinen osa evankeliskristittyä hyväntekeväisyyttä. Compassion Internationalin tapauksessa vuorovaikutus tapahtui kirjeiden muodossa, jolloin suhde muistutti ihmisen ja Jumalan välistä suhdetta. Living Water International (2012) jonka lahjakortteja Grace ja Buck antoivat jouluisin lahjaksi, perustuu ideaan, että lahjakortin saaja voi lahjoittaa Living Water Internationalin sivuilla lahjakortin osoittaman summan valitsemalleen kohteelle. Summa lahjoitetaan viiden

⁵⁵ Pastori Jackson rukoili usein kirkossa, että Jumala antaisi tarvittavan toimeentulon. Hän ei pyytänyt tulla rikkaaksi, vaan lupasi tyytyä siihen mitä Jumala tarjosi.

dollarin erissä projekteille, jotka on luokiteltu joko toiminnan tai valtion perusteella. Verkkosivuilla antaja voi ladata rahaa lahjoittamista varten tai hän voi käyttää jo valmiiksi ladattua lahjakorttia. Sivuston mukaan lahjoitus on 100-prosenttisesti verovähennettävä. Kun lahjoittajalla on ladattua rahaa käytössään, hän voi klikata projektia tai maata, johon hän haluaa kohdentaa lahjoituksensa.

Living Water International esittelee toimintaansa:

Living Water International on olemassa todistaakseen Jumalan rakkautta auttamalla yhteisöjä saamaan kipeästi tarvitsemaansa puhdasta vettä ja kokeakseen ”elävän veden” – Jeesus Kristuksen evankeliumin – mikä yksistään tyydyttää syvimmän janon.

Tällaisessa käyttäjien klikkauksista ja elektronisessa muodossa liikkuvista rahavirroista muodostuvissa lahjoituksissa vuorovaikutussuhdetta antajan ja saajan välille ei pääse syntymään. Käytännössä antaminen on anonyymiä. Se ei kuitenkaan merkitse sitä, että antaminen olisi pyyteetöntä. Käytännössä Living Water International kauppa ensisijaisesti lahjakortteja, joita rahaa lahjoittavat voivat lahjoittaa eteenpäin henkilöille, jotka puolestaan valitsevat projektin tai maan, minne lahjakortin antajan lataamat rahat menevät. Kyseessä on liikekonsepti, joka luo useita ihmisiä sitovan vuorovaikutusverkoston, jossa lahjoitusten virta kulkee antajilta seuraaville antajille. Näin kristillinen antamisen ideaali pääsee toteutumaan myös sellaisten henkilöiden osalta, jotka eivät ehkä muuten lahjoittaisi rahaa. Lahjoituksen lunastajan, joka useimmiten on lahjakortin saanut henkilö, tehtävä verkkosivuilla on vain valita ”Redeem now”, minkä voi käsittää kehotukseksi pelastaa, vapahtaa tai lunastaa nyt. Yksinkertainen kädenliike, klikkaus tietokoneen hiirellä, on riittävästi pelastamaan ja tekemään lahjakortin saajasta toimijan tai ainakin luomaan tunteen muutoksentekevöimästä, kyvystä vaikuttaa tai vapauttaa kärsimyksestä.

Projektit näkyvät Living Water International -sivustolla ihmisten kuvina, joiden on tarkoitus edustaa lahjansaajaa. Living Water International -organisaation päämaja sijaitsee Teksasissa. Lahjoitusten saajat puolestaan ovat pääasiassa kehitysmaissa, Aasiassa, Afrikassa ja Etelä-Amerikassa. Voidaan ajatella, että lahjoitusten saajat edustavat lahjoittajille kulttuurista toista. Organisaation kuvaus tekee selväksi, että kyseessä ei ole vain janosta pelastaminen, vaan hengellinen pelastaminen. Käytännössä Living Water -projektit toimivat kohdemaissa kirkkojen yhteydessä ja järjestävät koulutusta, minkä tarkoituksena on ”tuoda toivoa” ihmisille. Projekteissa vesi puolestaan kulkee kristinuskon rinnalla. Janosta pelastuminen merkitsee myös hengellistä pelastumista. Vesi ja hengellinen pelastuminen ovat osa samaa toiminnallista

jatkumoa, jonka alkuunpanija on kristitty lahjoittaja, toimija, joka käyttää auktoriteettiaan vapauttaakseen ihmisiä janosta ja saadakseen aikaan hengellisen muutoksen.

Vesivarojen hallinnointi ja niiden kautta saatu hengellinen auktoriteetti eivät ole uusia ilmiöitä lähetystyön historiassa. Jean ja John Comaroff (1991) kertovat kuinka kristinusko, kolonialismi ja kulttuurinen muutos kietoutuivat yhteen vuosina 1820 – 1920 Etelä-Afrikan tswanojen keskuudessa. Kristityt lähetystöntekijät rakensivat vesimyllyn tswanojen alueelle ja ottivat näin vesiresurssit hallintaansa. Veden hallinnoimisella oli suuri poliittinen ja hengellinen merkitys, sillä perinteisesti tswanojen päällikkyyteen liittyi niin hengellinen valta kuin vesiresurssien hallinnointi. Näin lähetystyöntekijät haastoivat tswanojen vedentekijän auktoriteetin, sillä tswanat eivät nähneet veden tulevan luonnosta, vaan päälliköltä. Lähetystyöntekijät sekaantuivat tähän päällikön ja kansan väliseen suhteeseen ja käyttivät veden kautta saatua hengellistä valtaa hyväkseen käännytystyössä. Samaan aikaan, kun lähetystyöntekijät käännyttivät kristinuskoon, he ottivat siirtomaaisännyyden. He käyttivät koulutusta hyväksi kristinuskon juurruttamisessa ja siirsivät sen kautta niin kolonialistisen kielen, symbolit kuin merkitykset. Lähetystyöntekijät pyrkivät kitkemään tswanojen perinteisen uskomusjärjestelmän ja korvaamaan sen kristinuskolla. Koulutus pyrki yksilön moraalin uudistamiseen, mikä ilmeni uusina erotteluina ja toimintoina. Nämä liittyivät niin ihmisten välisiin suhteisiin kuin pukeutumiseen, kuten myös kylän tilan järjestämiseen. Comaroffien mukaan kyseessä oli moraalinen talous, jossa kristityt hallitsivat sen valuuttaa: absoluuttista totuutta. Tällä toiminnalla he tuottivat sosiaalista, hengellistä ja materiaalista eriarvoisuutta tswanojen keskuuteen. (Mts. 231 – 245.)

Evangelikristitty hyväntekeväisyys on edelleen moraalista taloutta. Osallistuin itse hyväntekeväisyysorganisaation toimintaan, jossa vuorovaikutus tapahtui evankeliskristittyjen ja hyväntekeväisyyden kohteiden välillä. Springfieldissä (MO) päämajaa pitävä organisaatio Convoy of Hope toimii lahjoitusrahalla ja järjestää apua katastrofien uhreille ja muille apua tarvitseville sekä Yhdysvalloissa että ulkomailla. Esimerkiksi tapahtumaan, johon itse osallistuin, eräs Keskilännessä toimiva kristitty radiokanava oli kerännyt 10 000 dollaria radionkuuntelijoiden lahjoituksina. Tapahtuma oli viimeinen linkki evankeliskristityssä taloudessa, jossa kristitylle radiokanavalle palkatut työntekijät mainostivat Convoy of Hopea ja kannustivat kuuntelijoita lahjoittamaan rahaa. Convoy of Hope oli kasvanut vuosien mittaa yksittäisestä rekka-autosta kokonaiseksi toivon saattueeksi, joka jakoi lahjoitusrahoin hankittuja tuotteita ja palveluita vähävaraisille.

Convoy of Hope -tapahtumaa varten oli kerätty erilaisia palveluntarjoajia aidalla rajatulle alueelle. Tapahtuma oli tarkoitettu kaikille halukkaille, olivatpa nämä evankeliskristittyjä tai ei. Tapahtuman taustalla soi sekulaari musiikki, jota työntekijä kommentoi: ”Tänne on helpompi tulla [kuin jos musiikki olisi uskonnollista]. Tämä on yhteisötapahtuma.” Pyrkimys helppoon lähestyttävyyteen näkyi niin palvelutarjonnassa kuin tapahtumapaikkojen sijainneissa. Tapahtuma järjestettiin yhtäaikaaisesti useissa kaupunginosissa, missä tapahtumaan tulijat muodostivat jonoja jo ennen porttien avaamista aamukymmeneltä. Eräs tapahtumapaikoista koostui seitsemästä teltasta, joissa tarjottiin ruokaa, lastenhoitoa, terveydenhuoltoa, yhteiskunnallista apua, hiustenleikkuuta ja muotokuvausta. Tapahtumien palveluiden kokoonpano vaihteli vapaaehtoisten työntekijöiden taidoista. Yhdessä kaupunginosassa korjattiin kipeitä hampaita, toisessa autettiin hakemaan töitä. Grace selitti potrettiteltan studiolaatuisten henkilökuvien kuvausmahdollisuutta:

Mikä mahtava idea! Heillä ei välttämättä ole yhtään kuvaa itsestään. Joskus ihmisten kuvat uutisissa ovat niin huonolaatuisia. Heillä ei varmaan ole parempia. --- Ensi kerralla valokuvaajien pitäisi tuoda peilit, jotta ihmiset voivat katsoa miltä he näyttävät.

Miksi hyväntekeväisyyden kohteet päätyisivät uutisiin ja millaisia uutisia ne olisivat, jäi epäselväksi.

Alueelta poistuminen kävi rukousteltan läpi. Samassa teltassa poislähtijöille jaettiin ruokakasseja. Eräs tapahtuman järjestäjä selitti, että ruokakassin sai, vaikka ei halunnut rukoilla – rukoiluun kuitenkin haluttiin ”tarjota mahdollisuus”. Tämä sama teltta, josta sai ruokakassin, oli kuitenkin ainoa teltta, joka keskittyi hengellisen informaation jakoon.

Käytännössä kenellekään ei jäänyt epäselväksi ketkä olivat tapahtuman järjestäjät. Järjestäjät käyttivät tilaisuuden hyväkseen jakaakseen uskonnollista informaatiota ja rukoillakseen tilaisuuteen osallistujien kanssa. Tässä toivon saattueessa tapasin sattumalla järjestämiseen osallistuvan Dianen⁵⁶, jolle kerroin olevani antropologi ja tekeväni tutkimusta evankeliskristityistä. Diane näki tämän tilaisuutena todistaa ja kertoa minulle kuinka oli tullut uskoon. Kerrottuaan tarinansa hän kysyi oliko minulla Jeesus sydämessäni. ”Mitkä ovat suurimmat kysymyksesi”, hän jatkoi. Diane ehdotti, että kääntäisimme selkämme muulle joukolle ja rukoilisimme hiukan:

Voimme rukoilla seisaaltaan. Lasketaan vain päät alas ja rukoillaan silmät

⁵⁶ Noin viisikymppinen, 26-vuotiaan tyttären äiti, joka kävi A/G-kirkossa. Hänet oli kasvatettu presbyteeriksi ja hän oli myöhemmin käynyt baptistikirkossa.

avoinna. En halua nolata sinua. --- Jumala, anna Tarun löytää vastaukset suurimpiin kysymyksiin. --- [Rukous jatkuu.] --- Aamen. Huomasikohan kukaan, että rukoilimme?

Kukaan ei näyttänyt huomanneen. Dianen toiminta kertoi mitä Convoy of Hopessa todella tapahtui. Tapahtumassa oli paikalla kahdenlaisia toimijoita: niitä, joilla oli Jeesus sydämessään ja niitä, joilla ei ollut, kristittyjä toimijoita ja ei-kristittyjä toimijoita – molemmilla erilainen käsitys toiminnasta. Kristityt tarjosivat sekä hengellistä että materiaalista apua avuntarvitsijoille, joiden toiminnan rajoitteena he näkivät Jumalan toimijuuden puuttumisen. Evankeliskristittyjen hengellisen avun tarjoaminen merkitsi keskustelua uskosta ja rukoilemista. Tavoitteena oli kuitenkin solmia suhde avun antajan ja tarvitsevan välille. Se tehtiin erilaisten resurssien, kuten ruuan ja palveluiden, avulla, mutta myös rukoilemalla ja puhumalla uskosta. Puute luonnehti kulttuurista toista, joka ei ollut kristitty, jolta puuttui Jeesus sydäimestä tai joka oli taloudellisesti heikossa asemassa. Puute erotti kristityn toimijan ja ei-kristityn. Kristityt auttoivat ei-kristittyjä sekä hengellisesti että materiaalisesti, samalla, kun hankkivat epäsymmetrisen vaihdon kautta hengellistä auktoriteettia ja laajensivat suhteita luovalla toiminnalla omia toimintamahdollisuuksiaan. Evankeliskristityt pyrkivät korjaamaan puutteen ja välittämään uskonnollista informaatiota. Tavoitteena oli suhteiden laajentaminen Jumalan nimissä, jotta ei-kristityt olisivat kuulleet Jeesuksesta ja solmineet henkilökohtaisen suhteen Jumalaan. Tyhjin käsin Jeesuksesta kertominen ei välttämättä olisi ollut riittävästi luomaan suhdetta. Suhteiden luomiseen tarvittiin apuväline: lahja.

6.5 Lahja ja hyväntekeväisyys

Työhön liittyvien arvojen tärkeys näkyy kyselylomaketutkimuksessa, missä kuudesosa vastaajista mainitsi päivittäistä toimintaansa ohjaavaksi arvoksi työetiikan, tuotteliaisuuden tai uutteruuden. Max Weber (2002 [1904]) liitti protestanttisen kristinuskon kapitalismin henkeen juuri protestanttisen työetiikan kautta. Tämä työetiikka on osa teollisia ja kaupallisia yhteiskuntia, missä valmistajistaan erotetut massatuotetut esineet vaihtavat omistajaa osana rahataloutta. Näissä yhteiskunnissa esiintyy pyyteettömän tai puhtaan lahjan idea, mikä tarkoittaa palauttamatonta lahjaa ilman intressejä. Koska evankeliskristitty hyväntekeväisyys on osa tätä laajempaa markkinataloutta, siitä puhutaan pyyteettömänä.

Hyväntekeväisyyden pyyteettömyys on idealistista. Lähetystyön historia kertoo kuinka kolonialismi on usein naamioitu auttamiseksi. Jean ja John Comaroff (1991, 1997) kuvaavat kuinka Etelä-Afrikassa kristinuskoon kääntyminen johti taloudellisiin ja poliittisiin muutoksiin vaikuttamalla maatalouden, rahan ja varallisuuden käsitteisiin.

Comaroffit näkevät kristinuskon vaikutukset kielteisinä ja suhtautuvat uskontoon eräänlaisena materiaalsen tietoisuuden sumentajana (marxilaisittain oopiumina). Comaroffien näkemystä lähetystyöstä tswanojen keskuudessa on kritisoitu, koska siinä kiinnitetään huomiota tswanojen toimijuuden sijaan lähetystyöntekijöiden vallankäyttöön (esim. Donham 2001) ja väheksytään kristinuskon merkitystä tswanoille itselleen (esim. Robbins 2007). Toisaalta tapaus tuo esille lähetystyön materiaalsen ja ideologisen näkökulman.

Evangeliskristittyjen hyväntekeväisyyttä voidaan lähestyä maussilaisesta näkökulmasta lahjana. Marcel Mauss (1999 [1924]) osoittaa kuinka taloudelliset ja muut sosiaaliset suhteet kietoutuvat yhteen lahjanvaihdon kautta. Maussin keskeinen ajatus on, että lahja velvoittaa antamaan vastalahjan, minkä seurauksen pyyteettömiä lahjoja ei ole olemassa. Pyyteetön lahja, jonka saajaan ei kohdistu mitään vaateita, on paradoksi. Maussin mukaan hyväntekeväisyys haavoittaa kohdettaan: vastalahjan laiminlyönti alentaa vastaanottajaa (mts. 112). Suhteesta tulee vastavuoroinen vasta, kun lahjan vastaanottanut osapuoli antaa enemmän kuin itse saa (mts. 113). Tästä näkökulmasta tarkasteltuna hyväntekeväisyys luo lahjanannon kautta suhteen, jossa lahjan antaja ja vastaanottaja ovat keskenään epätasa-arvoisia.

Toisin kuin Maussin kuvaamissa yhteiskunnissa, amerikkalaisessa yhteiskunnassa sosiaalisten rakenteiden tuottaminen ja uudelleentuottaminen eivät edellytä lahjojen vaihtoa vaan vaihto tapahtuu pääasiassa rahan avulla. Godelierin (1998) mukaan länsimaisissa yhteiskunnissa fyysisen ja sosiaalisen olemassaolon edellytys on raha. Samaan aikaan, kun kapitalismi tuottaa epätasa-arvoa, demokratia perustuu tasa-arvoisuudelle lain edessä. Niinpä kapitalistinen demokratia jakaantuu ryhmiin, joiden status ja intressit poikkeavat toisistaan. Yhteiskunnassa, missä valtio pyrkii vetäytymään talouden säätelystä, terveydenhuollosta ja koulutuksesta, lahjojen antaminen on henkilökohtainen asia. Rahalla nähdään olevan kielteisiä vaikutuksia henkilökohtaisille suhteille, sillä raha kuljettaa intressejä, markkinasuhteita ja niihin liittyviä etuja. Sen sijaan lahja ilmaisee henkilökohtaisia suhteita, joiden ajatellaan olevan markkinoiden ja valtion ulottumattomissa. Monet pitävät lahjanantoa markkinasuhteille vastakkaisena toimintana, solidaarisuuden ilmauksena ilman laskelmointia. (Mts. 203 – 208.) Näkemyksessä on kuitenkin ripaus utopiaa. Kapitalismin taloudellinen epätasa-arvo tuottaa ongelmia, joiden ratkaisemiseksi tarvitaan hyväntekeväisyyttä.

Palauttamattomalla lahjalla on merkitystä yksityisessä elämässä ja henkilökohtaisissa suhteissa samaan aikaan, kun markkinat hallitsevat tuotantoa ja vaihtoa. Uudet solidaarisuuden muodot ovatkin keinoja neuvotella asemista yhteiskunnassa. (Godelier

1998, 208 – 209.) Loppujen lopuksi hyväntekeväisyys vain legitimoii markkinasuhteita, joissa toiset tuottavat enemmän kuin toiset. Hyväntekeväisyys on keino tuottaa markkinasuhteita.

Hyväntekeväisyys ja valta ovat monesta näkökulmasta katsottuna läheisessä suhteessa keskenään. Evankeliskristittyjen tapa puhua hyväntekeväisyydestä ei kuitenkaan korosta vallan tavoittelua, vaan siitä kuvastuu halu luoda suhteita ja rakentaa niiden kautta Jumalan valtakuntaa. Evankeliskristityt itse puhuvat vaihtoehtoisista tavoista toimia sekä järjestää suhteita ja yhteisöjä. Tästä näkökulmasta vallan tavoittelussa rahan tai muun pääoman avulla ei olisi mitään uutta. Sen sijaan resurssien pois antaminen ilman rahallista kompensatiota on kapitalismille vastakkainen toimintatapa. Toimintatavan taustalla ei kuitenkaan ole silkka pyyteettömyys, vaan hyväntekeväisyyden kohteilta odotetaan vastuullisuutta, josta myös Elisha (2008b) on kirjoittanut.

Evankeliskristitystä näkökulmasta suhteiden luominen on tärkeää. Monissa tapauksessa suhteen luoma tilaisuus todistamiseen korvaa vastalahjan. Lahjananto mahdollistaa evankeliskristityn toimintamahdollisuuksien laajentamisen eivätkä lahjan antamisen motiivit välttämättä ole materialistisia. Tämä ei kuitenkaan poista suhteessa syntynyttä epäsymmetriaa, jossa lahjan vastaanottaja pysyy heikommassa asemassa antajaan nähden eivätkä hänen toimintamahdollisuutensa olennaisesti parannu. Epäsymmetrinen vaihto siis tuottaa pysyvän asetelman, jossa toiset ovat antajia ja toiset vastaanottajia (esim. Elisha 2008b). Samaan tapaan kuin puhuminen on toimintaa ja kuunteleminen passiivista (ks. luku 4), antaminen on toimintaa ja vastaanottaminen passiivista. Niinpä lahjananto vahvistaa jo olemassa olevia yhteiskunnallisia asemia ja käy kuten Mauss (1999, 124; kursivointi alkuperäistekstissä) sanoo: ”antaja on enemmän ja ylempi, antaja on *magister*”. Vastaanottaminen ilman vastalahjaa johtaa riippuvuuteen.

Usein hyväntekeväisyyden kohteet ovat taloudellisesti epätasa-arvoisessa asemassa lahjoittajan kanssa, jolloin heillä ole yhtäläisiä edellytyksiä vastata lahjaan. Toisaalta taloudellisesti puutteellinen tai hädänalainen tilanne saattaa tehdä lahjasta kieltäytymisen vaikeaksi. Maussin ajatuksen mukaan kieltäytyminen ei ole edes moraalisesti soveliasta, mikä edelleen vaikeuttaa kieltäytymistä. Antaja tai antajan sosiaalinen ryhmä saa arvovaltaa antamisesta, jolloin antaja vahvistaa ja legitimoii jo valmiiksi vaikutusvaltaista asemaansa. Evankeliskristityt hyväntekijät etsivät apua tarvitsevia tarjoamalla heille ns. pyyteettömiä lahjoja. Tämä kuitenkin johtaa hierarkkiseen asetelmaan, jossa hyväntekijällä on mahdollisuus sanella ehtoja hyväntekeväisyyden kohteelle. Hyväntekeväisyys antaa oikeutuksen vastaanottajan neuvomiselle ja tämän toiminnan kritisoimiselle, sillä hyväntekeväisyyteen liittyy

voimakas moraalinen lataus. Hyväntekeväisyyden harjoittajan toiminta on hyväksyttyä ja arvostettua, sillä hän antaa tarvitseville resursseja. Samalla hänestä tulee oikeutettu vastalahjaan, jota hän ei vaadi, vaikka saattaa käyttää oikeuttaan muulla tavoin. Epäsymmetriset suhteet lahjoittajan ja vastaanottajan välillä johtavat tilanteeseen, jossa lahjoittajalla on auktoriteettiasema, joka tälle moraalisen oikeutuksen vaikuttaa toiseen osapuoleen.

Edellä kuvattua lahjan antamista voidaan problematisoida monella tapaa, kuten mitä tapahtuu anonyymissä antamisessa, joka tapahtuu hyväntekeväisyyttä harjoittavan organisaation kautta. Syntyykö silloin suhde? Yleensä evankeliskristityt hyväntekeväisyysorganisaatiot ovat avoimesti kristittyjä. Niiden toimintaperiaatteeseen kuuluu uskosta kertominen ja pyrkimys saada vastaanottaja luomaan henkilökohtaisen suhteen Jumalaan. Aikaisemmissa luvuissa olen todennut, että toimija voi olla kollektiivinen. Näin on myös hyväntekeväisyysorganisaation tapauksessa, jolloin evankeliskristitty toimii relationalistisesti tavoitteenaan luoda suhde lahjan saajan ja kollektiivisen toimijan, evankeliskristittyjen, välille sekä lahjan saajan ja Jumalan välille. Myös Maurice Godelier on kritisoinut Maussin käsitystä vastavuoroisuuden velvoitteista, jotka Mauss selittää lahjan hengellä. Maurice Godelier (1998) korostaa lahjanannon inhimillistä toimijuutta lahjan hengen sijaan. Lahja luo toimijuutta.

6.6 Hengellisiä objekteja

Simon Coleman (2000) yhdistää kristittyjen hyväntekeväisyyden ja maussilaisen lahjan käsitteen kirjoittaessaan ruotsalaisesta Elämän Sana-kirkosta. Sosiaalisesti suuntautuneet evankelikaaliset haastavat individualismin perinteisessä merkityksessä pyrkiessään joko poistamaan tai ylittämään ihmisten väliset rajat. Elämän Sana-kirkossa kieli ja raha ovat hengellisen kehityksen ja jatkuvan kasvun välineitä. Näiden kautta karismaattiset kristityt pyrkivät globaaliin sosiaalisuuteen ja valtaannuttamiseen. Usko toimii viitekehyksenä kristittyjen identiteetille ja toimijuudelle. Koska Elämän sanan tapauksessa kyseessä on vaurauden gospel (*prosperity gospel*)⁵⁷, voidaan uskon ajatella tuovan yksilöille hyötyä. Hyöty ei kuitenkaan jää yksilölle, vaan tämän tulee laajentaa sitä muille, jolloin Jumalasta tulee osa itseä että maailmaa. Assemblies of God – kirkkojen jäsenet eivät korostaneet vaurauden gospelia tai positiivista todistusta

⁵⁷ Vaurauden gospelia nimitetään myös menestysteologiaksi ja positiivisen todistuksen teologiaksi. Vaurauden gospelin idea on, että Jumala suo materiaalisia siunauksia niille, jotka ovat uskollisia (Balmer 2002). Vaurauden gospelia on kritisoitu epäraamatullisena ja se on liitetty moniin skandaaleihin, mukaan lukien teleskandaalit. Assemblies of God -kirkkokunta (General Council of the Assemblies of God 1980) on ottanut virallisen kannan positiivisen todistuksen teologiaan: uskovien tulisi tulkita Jumalan tahto asianmukaisesti. Positiivinen todistus, joka sanoo mitä ihminen itse haluaa, ei ota huomioon Jumalan tahtoa. A/G:n virallisen kannan mukaan uskovien tulisi aina tunnustaa Jumalan suvereniteetti.

(General Council of the Assemblies of God 1980), mutta toimivat silti Colemanin kuvaaman Elämän Sana -kirkon jäsenten tapaan laajentaessaan uskoa itsen ulkopuolelle antamalla ja tekemällä lahjoituksia.

Coleman (2000) kertoo esimerkin naisesta, joka antoi antropologille rahaa. Toisin kuin Maussin lahjateoriassa, naisen tarkoitus ei ollut luoda pysyvää suhdetta antajan ja vastaanottajan välille. Hänen lahjoituksensa vastaanottaja oli tuntematon toinen, jonka vuoksi antaminen hyödytti pääasiassa häntä itseään. Coleman nimittää tätä *hengellisen itsen hyödykkeellistämiseksi*. Tässä antaja vaihtaa hengellisen voiman toiseen, objektifioi sen antamaansa seteliin. Coleman pohtii saiko vaurauden gospeliin uskova nainen Jumalalta hyvitystä antamalleen rahalle. Ehkäpä syy antamiseen oli mahdollisuus laajentaa hengellistä persoonaa brittiläisen vierailijan (antropologin) kautta. (Mts. 202.) Kuten aikaisemmin osoitin etnografisten esimerkkien kautta, Keskilännen evankeliskristityt mielellään objektifioivat hengellisen voimansa lahjoituksiin, jotka he kohdistivat niin kotimaisille kuin ulkomaisille henkilöille ja yhteisöille. Hengellisen persoonan laajentaminen Keskilännen evankeliskristittyjen tapauksessa merkitsee rahallisen avun tai muun resurssin antamista, mutta myös sosiaalisen kontaktin luomista. Vuorovaikutus on olennainen osa hyväntekeväisyyttä.

Hengellisistä ja sosiaalisista tavoitteista huolimatta hyväntekeväisyys on toimijalle mahdollisuus hankkia pääomaa. Evankeliskristitty hyväntekeväisyys laajentaa hengellistä persoonaa ja auttaa luomaan sosiaalisia kontakteja, mitkä puolestaan merkitsevät sosiaalisen pääoman lisäämistä. Pierre Bourdieu (1986) jakaa pääomat taloudelliseen, kulttuuriseen ja sosiaaliseen pääomaan. Taloudellinen pääoma mahdollistaa sekä sosiaalisen että kulttuurisen pääoman hankkimisen. Taloudellisen pääoma on Bourdieulle resurssi, joka on suoraan muutettavissa rahaksi. (Mts. 41 – 58.) Hyväntekeväisyyden yhteydessä tämä merkitsee, että ne, joilla on taloudellista pääomaa, voivat käyttää sitä materiaalisiin resursseihin, joita sitten lahjoittavat pois. Sosiaalinen pääoma taas on verkostoihin sitoutuneita resursseja, joihin liittyy tuttavuussuhteita ja huomionosoituksia. Sosiaalinen pääoma merkitsee ryhmän jäsenyyttä, joka on ryhmän tunnustama ja joka mahdollistaa pääsyn kollektiiviseen pääomaan. Bourdieun mukaan sosiaalinen pääoma on olemassa käytännön tasolla, kuten materiaalisessa tai symbolisessa vaihdossa, jolloin vaihto voi tapahtua myös kollektiivisesti ryhmän nimissä. (Mts. 41 – 58.) Sosiaalista pääomaa syntyy hyväntekeväisyydessä. Myös Bourdieu huomioi lahjanvaihdon sosiaalisen pääoman synnyttämisessä. Sosiaalisen pääoman vaihdettavuus tekee evankeliskristitystä hyväntekeväisyydestä suhteita luovaa ja siten tavoiteltavaa. Se mahdollistaa toiminnan

kentillä, joille ilman sosiaalista pääomaa ei välttämättä olisi pääsyä. Sosiaalinen pääoma mahdollistaa myös Elishan (2008b) mainitseman vastuullisuuden vaateen.

Tietynlaisen epäsymmetrisen suhteen syntyminen lahjoittajan ja vastaanottajan välille näyttää olevan väistämätön lahjanannon tuote. Jopa anonyymissä lahjoituksessa syntyy hierarkia, jossa antaja on saajaa ylempiä arvoisempi. Antamisella on tärkeä rooli hengellisen toimijuuden ylläpitämiseksi, syntyipä pitkäaikaista suhdetta tai ei. Myöskään materiaallinen hyötyminen vastalahjan muodossa on toisarvoista, sillä antaja on teollaan toiminut kristityn ideaalin mukaisesti ja näin jo pelkällä toiminnallaan vaikuttanut maailmaan. Teko ei ehkä ole muuttanut yhteiskunnallista rakennetta, mutta se on luonut suhteen. Antaminen on myös tuottanut tai uudelleentuottanut mikrotason sosiaalista rakennetta, sillä se on nostanut lahjoituksen tekijää vastaanottajaan nähden ylöspäin, eli on syntynyt epäsymmetrinen valtasuhde, jossa antaja on hierarkiassa paremmassa asemassa. Lahjoituksen vaikutukset ovat puhtaasti moraalisia. Sekä saajan että vastaanottajan materiaallinen hyöty saattaa jäädä vähäiseksi. Silti antaminen on luonut sosiaalisesti välittyntä toimintaa, jossa antaja on moraalisessa taloudessa voitolla. Tässä moraalisessa taloudessa voitot jakautuvat suhteiden kautta. Mitä enemmän kulttuurisia toisia saadaan lahjoitusten vaikutuspiiriin, sen paremmat mahdollisuudet suhteiden syntymiseen, joka on olennaista Jumalan valtakunnan syntymisen kannalta⁵⁸.

6.7 Vastaanottajan vastuu

Elisha (2008b) osoittaa kuinka evankelikaalisten käsitys vastuullisuudesta voi kohdistua sekä omaan luokkaan tai sosiaaliseen ryhmään että alempiin luokkiin tai sosiaalisiin ryhmiin. Kun kyseessä on alempiin luokkiin tai sosiaalisiin ryhmiin kohdistuva vastuullisuuden vaade, se saa holhoavia piirteitä. Suhteen epätasapaino ei olekaan enää resursseissa, vaan myös viisaudessa ja kaukokatseisuudessa.

Monet haastattelemani evankelikaaliset kristityt ilmaisivat uusliberalistisia ja uuskonservatiivisia arvoja, joissa korostuu yksilön vastuu ja moraalinen individualismi. Näitä arvoja korostettiin yhteiskuntaan liittyvissä kysymyksissä, kuten julkisen terveydenhuollon kohdalla. Näkemyksissä korostui vastakkainasettelu itsen ja kulttuurisen muukalaisen, auttajan ja apua tarvitsevan, välillä. Puheen voi ymmärtää myös tietynlaisen toimijuuden rakentamisena, sillä vähäosaisten auttamisesta puhuttaessa tuotiin aina esiin heidän kyvyttömyytensä auttaa itse itseään tai valitsemaan oikein. Puheen voi ymmärtää myös tietynlaisen toimijuuden rakentamisena. Kun avun

⁵⁸ Pastori Jackson kertoo edellisessä luvussa Jumalan valtakunnan merkityksen olevan suhteet.

tarvitsijoiden vaikeudet olivat tietoisien toimijuuden puutetta (Keane 2007; ks. luku 3), kristittyihin liitettiin ominaisuuksia, joita tarvittiin menestymiseen. Toisaalta tämä puhetapa olisi saattanut olla erilainen, mikäli osallistuva havainnointi olisi suoritettu kirkossa, jossa enemmistö kirkossakävijöistä olisi kuulunut toiseen sosiaaliseen ryhmään. Tässä tapauksessa kyseessä oli pääasiassa valkoisen keskiluokan kirkko, joka eroaa merkittävästi esimerkiksi etnisistä tai historiallisesti mustien kirkoista. Tämä holhoava ja ylemmydentuntoinen asenne ei kuitenkaan välttämättä liittynyt uskontoon. Hyväntekeväisyyden harjoittamisesta evankeliskristityt puhuivat Raamattuun perustuvalla kielellä, mutta näkemyksissä avuntarvitsijoista kuvastuivat eri ryhmiin liitetyt ennakkoluulot ja stereotyyppit. Elishan (2008a) mukaan evankeliskristittyjen ajattelumalleissa sekoittuvatkin apostolinen ja nationalistinen nostalgia, joista vain toinen on Raamattuun perustuva. Nämä kaksi nostalgian muotoa sekoittuvat toisiinsa konservatiivisten kristittyjen näkemyksissä politiikasta, jossa vastustetaan liberaalia sekularismia ja valtiojohtoisia sosiaaliavustuksia. Nämä kaksi nostalgista ajattelutapaa sopivat hyvin uusliberalistiseen talouspolitiikkaan, jolloin kristittyjen ajatukset vastuullisuudesta ja myötätunnosta saavat tärkeän roolin yhteiskunnan sosiaaliavustusten hoidossa. (Mts. 173 – 174.)

Evankeliskristityt korostavat kirkosta ja uskosta puhuttaessa suhteita niin ihmisiin kuin Jumalaan. Sen sijaan sosiaaliturvakeskustelussa evankeliskristityt korostavat yksilön vastuuta ja kristittyjen vastuuta apua tarvitsevista. Grace kuvasi sitä:

Uskon, että Raamatun keskeinen viesti on henkilökohtainen vastuu, mutta myös köyhien auttaminen. Minun näkemykseni on, että kansana meidän tulisi auttaa köyhiä, eikä vain hallituksen. Ja kirkon, maailmalla ja tässä maassa ja kaikissa maissa, pitäisi todella tehdä mitä Kristus käski tekemään. Koska se on erittäin selvää: meidän tehtävämme on huolehtia köyhistä. Se on erittäin selvää. Jos tekisimme sen oikein, hallituksen avulle ei olisi tarvetta. Koska silloin kirkko tekisi mitä sen on todella tarkoitus tehdä. Mielestäni idea köyhien auttamisesta on erittäin raamatullinen, mutta mielestäni on vaarallista, että hallitus ottaa sen roolin, koska en usko, että se on niin kuin Kristus tarkoitti sen olevan. Kristus halusi kristittyjen ottavan sen roolin, ei hallituksen.

Grace selitti miksi halusi yksilöille enemmän vastuuta:

Mielestäni pitäisi laittaa enemmän painoa yksilön vastuulle. Olen sitä mieltä, koska jos joku valitsee tupakoita tai syödä suklaaleivoksia koko päivän eikä kuntoile, ajattelen ”ok, sinulla on oikeus tehdä se, ymmärrän, mutta sen ei pitäisi minun verorahani jotka käytetään heidän huonoista päätöksistään seuraaviin terveysongelmiin. --- Jos joku on tehnyt parhaansa elääkseen kunnollisesti, minulla ei ole mitään ongelmaa sen kanssa. Koska meillä on niin paljon liikalihavia ja ylipainoisia ihmisiä. Nuo ihmiset ovat laiskoja. He eivät halua tehdä mikä on heille oikein. --- Jos he saavat sitä terveydenhoitoa, heidän tulisi ottaa vastuu ja tehdä jotain sen puolesta.

Gracen mielestä taloudellisten ongelmien taustalla on heikko koulutus:

Se on usein syklistä. Jos äiti ei ole kasvatettu arvostamaan koulutusta --- Jos ihmisille annetaan apua, heidän tulisi ottaa vastuu osoittaakseen, että he arvostavat apua. Jos saa hallituksen apua, pitäisi varmistaa, että lapsesi menevät kouluun.

Gracen mielestä vastaus taloudellisiin ongelmiin löytyi Raamatusta:

Raamatussa on paljon hyviä opetuksia kuinka olla viisas, millaisiin ihmisiin luottaa ja millaisiin ei luottaa, kovan työn arvostus, parhaasi tekeminen. Jos sinulla on hyvät arvot, iskostaa ihmisiin vastuullisuutta ja vastuun ottamista.

Grace ei ollut näkemyksineen yksin. Vuonna 2009 terveydenhuoltouudistus oli ajankohtainen aihe, josta monet evankeliskristityt puhuivat keskenään. Monien muiden evankeliskristittyjen satunnaiset kannanotot muistuttivat Gracen näkemyksiä. New Light -kirkossa tai pienryhmätapaamisissa terveydenhuoltouudistuksesta puhumista välteltiin, koska aihe miellettiin poliittiseksi⁵⁹. Copperfieldien talossa Buck ja apulaispastori Justin puhuivat ennen illallista Obaman politiikasta, joka tähtäsi terveydenhuoltouudistukseen. Tässä keskustelussa he eivät puhuneet kristittyjen velvollisuudesta auttaa köyhiä, vaan uudistuksen hinnasta – uudistus tulisi kalliiksi veronmaksajille. Oli ilmeistä, että Buck ja Justin eivät pitäneet terveydenhuoltouudistusta tarpeellisena. Tästä huolimatta sekä Buck että apulaispastori Justin harjoittivat hyväntekeväisyyttä.

Edellä kuvatuista puheista kävi selväksi, että hyväntekeväisyyden motivaatio ei ollut yksittäisissä avuntarvitsijoissa. Hyväntekeväisyys on evankeliskristityn toimijuuden rakentamista, osa idealistista toimijuutta. Omri Elisha kuitenkin osoittaa, että statuskilpailua ja taloudellisen edun tavoittelua ei tulisi sivuuttaa tässäkin tapauksessa. Yhdysvalloista puhuttaessa kyseessä on kapitalistinen yhteiskunta, jossa markkinat ja meritokraattiset yksilöt kilpailevat. Altruististen ideaalien toteuttaminen palvelee statuskamppailun päämääriä. En kuitenkaan halua redusoida hyväntekeväisyyttä statuskamppailuun, vaan haluan ymmärtää sitä evankeliskristittyjen omista lähtökohdista. Evankeliskristityt halusivat aidosti antaa ja auttaa, sillä vieraiden ihmisten auttamisella oli merkitystä suuremman kokonaisuuden kannalta. Tämän syyn ymmärtämiseksi tulee ymmärtää evankeliskristittyä toimijuutta ja merkitysjärjestelmää.

Evankeliskristityille Jumala on ylin toimija, kuten olen edellisissä luvuissa todennut.

⁵⁹ Kerron luvussa 5 ja 7 kuinka pastori Jackson välttelee sekä ristiriitoja että mahdollisesti erimielisyyttä aiheuttavia aiheita New Lightissa. Pienryhmissä aiheita kontrolloitiin huumorin avulla. Kun Ryan toi esille poliittisen aiheen, Lori vastasi liioitellun narkästyneellä äänellä ”Kiitos, kun otit sen aiheen esille, Ryan!” Ryan yritti selittää miksi oli ajatellut aiheita, mutta Lori ohjasi keskustelua takaisin Raamattuun. Kaikki ymmärsivät, ettei Lori ollut vihainen. Hänen rooliinsa ryhmän ohjaajana vain kuului pitää keskustelu aiheesta eikä Ryanin esiin ottama voimakkaita tunteita herättävä aihepiiri sopinut ryhmään.

Myös uskoperusteisessa aktivismissa toimijuus on jumalallista alkuperää ja toiminta on Pyhän Hengen johdattamaa tai Jumalan motivoimaa (esim. Elisha 2008b).

Myötätuntoon ja hyväntekeväisyyteen tähtäävä toimintaan liitettiin usein rukous, joka osoitti muutoksen tekevän toimijuuden olevan Jumalalla. Koska evankeliskristityssä maailmankuvassa korostuvat suhteet, myös hyväntekeväisyys tähtää suhteiden luomiseen. Suhteet ovat tärkeitä Jumalan valtakunnan rakentamiseksi, sillä Jumalan valtakunta merkitsee suhteita, kuten edellisessä luvussa totesin. Mitä enemmän evankeliskristityt luovat suhteita, sitä enemmän Jumalan valtakunta kasvaa.

Hyväntekeväisyydellä on kuitenkin poliittista merkitystä, kuten myös terveydenhuoltouudistukseen liittyvät päätökset osoittivat. Hyväntekeväisyyden kautta laajennetaan sosiaalista verkostoa, jonka seurauksena laajentuvat myös vaikutusmahdollisuudet. Ihmistoiminnalla on usein epäintentionaalisia seuraamuksia. Hyväntekeväisyydessä ne liittyvät valtasuhteisiin, joita syntyy antajan ja vastaanottajan välille. Valtasuhde voi toimia oikeutuksena, ohjata hyväntekeväisyyden kohteen elämää ja vaatia tältä vastuuvollisuutta. Jos hyväntekijä näkee toimintansa kohteen kyvyttömänä omaehtoiseen toimintaan, hän saattaa kokea tarvetta puuttua tämän elämään. Hyväntekeväisyyden avulla hankitaan suhteita, joiden tarkoitus on laajentaa toimijoiden sosiaalista verkostoa ja lisätä näiden toimintamahdollisuuksia.

Jumalan valtakunnan laajentaminen edellyttää tiettyjen arvojen ylläpitämistä, sillä sinne pääsy on mahdollista vain hyväksymällä Jumalan korkein toimijuus. Nämä arvot välittyvät evankeliskristittyjen toiminnan kautta. Ns. pyyteettömät lahjat, joihin todellisuudessa liittyy vastuuvollisuus, oikeuttavat evankeliskristittyjä vaatimaan näiden arvojen noudattamista. Tämä lyhyt hyväntekeväisyyden analyysi osoittaa, että hyväntekeväisyyteen liittyy monia merkityksen tasoja, jotka yhdistyvät evankelikaalisessa ajattelussa ja toiminnassa. Merkitykset ja seuraamukset voivat olla keskenään ristiriitaisia.

6.8 Yhteenveto

Tässä luvussa olen kuvannut millaisia ovat omatoiminen evankeliskristitty aktivismi, kirkon organisoimat kontaktikampanjat ja hyväntekeväisyysorganisaatioiden toiminta. Uskoperusteinen aktivismi suunnataan evankeliskristittyjen kulttuurisiin muukalaisiin, toisiin, jotka eivät vielä ole kristittyjä. Hyväntekeväisyys perustuu lahjoituksiin, joita kutsutaan pyyteettömiksi. Marcel Mauss (1999 [1924]) on kuitenkin osoittanut, että pyyteettömiä lahjoja ei ole olemassa. Lahjojen kautta luodaan suhteita, mutta ne tuottava myös hierarkian lahjan antajan ja vastaanottajan välille. Lahjan

vastaanottamisesta on vaikea tai mahdoton kieltäytyä, mutta sen vastaanottaminen antaa lahjoittajalle moraalisen auktoriteetin, jonka kautta tämä voi esittää vaateita vastaanottajalle. Evankeliskristittyjen pettymykset hyväntekeväisyydessä osoittavat, että pyyteettömän lahjan ideaalin vastaisesti lahjoitusten vastaanottajiin kohdistetaan odotuksia. Vastaanottajilta odotetaan vastuullisuutta, jonka ehdot evankeliskristityt määrittävät moraalisen auktoriteettinsa perusteella.

Hyväntekeväisyyden kautta evankeliskristityt voivat vahvistaa ja legitimoida asemansa yhteiskunnassa sekä hankkia sosiaalista pääomaa, joka puolestaan mahdollistaa muiden pääomien hankkimisen ja toiminnan uusilla kentillä. Hyväntekeväisyydellä on henkilökohtaisten ja ryhmän sosiaalisen pääoman lisäksi laajempia merkityksiä. Aiemmissä luvuissa olen osoittanut Jumalan valtakunnan laajentamisen tärkeyden evankeliskristityille. Jumalan valtakunta merkitsee suhteita. Evankeliskristityt pyrkivät laajentamaan sosiaalisia suhteitaan ja niihin liittyvää vaikutusvaltaa hyväntekeväisyyden avulla ja siten rakentamaan Jumalan valtakuntaa suhteiden kautta.

Talous ja politiikka kuuluvat yhteen. Evankeliskristityt vastustavat valtiojohtoisia sosiaaliavustuksia, koska ne veisivät vastuun huolehtia köyhistä ja tarvitsevista valtiolle. Tällä tavoin valtio saattaisi tulla Jumalan valtakunnan laajenemisen esteeksi. Köyhistä ja tarvitsevista huolehtiminen kuuluu poliittiseen sfääriin, mitä käsittelen tarkemmin seuraavassa luvussa.

7 Poliikka

Asiat eivät ole sitä miltä ne näyttävät. Evankeliskristityt eivät ole äänestysblokki tai yhtenäinen joukkio. Evankeliskristityt eivät aina äänestä republikaaneja tai konservatiiveja. Evankeliskristityt eivät puhu puoluepolitiikasta kirkossa. Silti evankeliskristityt toimivat poliittisesti.

Kysyin Keskilännessä asuvilta evankeliskristityiltä miten he kokevat vaikuttavansa yhteisöön ja yhteiskuntaan. Tämän luvun aineisto koostuu sekä kyselylomaketutkimuksesta että haastatteluista. Lisäksi tein havaintoja kirkossa ja kotona siitä miten politiikasta puhuttiin. Huomasin, että evankeliskristityt toimivat saman periaatteen mukaisesti niin kirkossa, hyväntekeväisyydessä kuin politiikassa. Raamattuun perustuva merkitysjärjestelmä ohjaa uskovien toimintaa. Evankeliskristittyjen vakaumus Jumalan suvereeniudesta on toimintaperiaate, jolla järjestetään suhteita niin ryhmän ulko- kuin sisäpuolella.

Tarkoitan politiikalla vallankäyttöä ja pyrkimystä vaikuttaa. Tämä määritelmä korostaa toimijuutta, sillä ihmiset pystyvät toimimaan maailmassa vain muiden ihmisten kautta. Rajaan tämän tutkimuksen ulkopuolelle kysymyksen saavatko evankeliskristityt ajettua läpi toivomiaan päätöksiä kongressissa. Lähestymistapani valtaan on pikemminkin foucault'lainen, jonka mukaan valtaa käytetään kaikissa suhteissa, myös institutionalisoidun politiikan ulkopuolella. Foucault (1995) tarkastelee vallan mikrofysiikkaa, mikä korostaa mikronäkökulmaa valtaan. Tässä tutkielmassa mikronäkökulma näkyy vallan käytön tarkastelemisena yksittäisten toimijoiden kautta heidän omassa elinympäristössään. En käsittele systeemisii toimijoita, jotka ovat saaneet valtuutuksen toiminnalleen institutionalisoidusta asemastaan (esim. Sahlins 2004), vaan lähestyn tavallisia evankeliskristittyjä vallan antajina, mahdollistajina ja käyttäjinä. He osallistuvat politiikkaan ja lakiasäättävään toimintaan, äänestävät ja toimivat henkilökohtaisen vaikuttamisen strategian mukaisesti. Evankeliskristittyjen äänestämisen tavoitteena on usein ”hyvät sisään, huonot ulos” -lopputulos, mikä kuvastaa kristittyjen arvojen ajamista poliittisiin päätöksentekoeleimiin.

Evankeliskristityn politiikan keskeisiä teemoja ovat abortti, samaa sukupuolta olevien oikeudet ja rukouksen palauttaminen julkisiin kouluihin. Viime aikoina kristittyjen asialistoilla ovat olleet kysymykset uskoperusteisten organisaatioiden asemasta ja valtion sosiaaliavustuksista. En käsittele näitä aiheita tilan puutteen vuoksi lähemmin. Erinäisistä poliittisista kysymyksistä voi kuitenkin havaita, että evankeliskristityillä on

paljon sanottavaa ajankohtaisiin poliittisiin kysymyksiin nimenomaan kristityn merkitysjärjestelmän näkökulmasta. Kristinusko on holistinen merkitysjärjestelmä, jonka omaksumisen on tarkoitus heijastua kaikessa toiminnassa – myös politiikassa.

7.1 Jumalanpalvelus Victoryssa

Sunnuntaiamuna Victory-kirkkoon⁶⁰ kerääntyi noin 200 evankeliskristittyä. Pastori John Jones⁶¹ aloitti saarnansa ylitsevuotavasta tyytyväisyydestä heijastamalla valkokankaalle jakeen Raamatusta, joka kertoi rahanhimon vaaroista (Ensimmäinen kirje Timoteukselle 6:7). Kirkkoväki luki jakeen yhteen ääneen pastori Johnin kanssa. Pastori John halusi opettaa kristittyjä olemaan tyytyväisiä siihen mitä heillä oli. Tämän kerrottuaan hän pyysi: ”Kaikki, sanokaa ’tyydyttää’.” Kuulin Elroy ja Myrnan⁶² toistavan ”tyydyttää”. Lisää Raamatun jakeita heijastui valkokankaalle, mistä kirkon jäsenet lukivat ne yhteen ääneen. Monet heistä täyttivät ohjelmalehtisen lauseentäydennystehtävää, jonka puuttuvat sanat saattoi poimia pastori Johnin saarnasta.

Pastori Johnin mukaan tyytyväisyys oli tietoinen päätös: piti oppia olemaan tyytyväinen missä tahansa olosuhteissa. Tätä varten tarvittiin sekä prioriteetteja että uskoa. ”Sinun on uskottava, että selviydyt. Se on uskon asia, ei raha-asia.” Rahasta pastori John pääsi aiheeseen, joka kosketti monia kirkossakävijöitä: terveydenhoitouudistukseen. Hän kertoi huolestaan terveydenhuoltouudistuksen suhteen, jonka lopputuloksia vielä odotettiin. Hän mainitsi eri osapuolten näkemykset. Toiset uskoivat uudistuksen tuhoavan maan ja toiset uskoivat sen tuovan maalle pelastuksen. Pastori John vältteli kannanottoa:

En ole täällä kertomassa mitä uskoa, mutta voin kertoa teille, että taistelu on tuolla ulkona. --- Meidän tulee valmistautua joka päivä --- Meidän perheemme ja kaikki suhteisiin liittyvät asiat, ne kaikki ovat Jumalan hallussa.

Pastori John vältti ottamasta kantaa kummankaan näkökulman puolesta sanoessaan, ettei ollut kirkon edessä kertomassa mitä uskoa. Hän myös vältti kertomassa ketä äänestää. Pastori John kuitenkin kertoi kuinka kristittyjen tulisi elää. Hänen mukaansa kristittyjen tulisi elää radikaalisti. Sitten pastori John pyysi kirkkoväkeä toistamaan sanan ”radikaalisti” ja Elroy ja Myrna toistivat muiden mukana.

Pastori John selitti mitä radikaali elämä tarkoittaa:

Kun maailma tuolla ulkona näkee sinut, sen tulee nähdä Jee-sus [venyttää

⁶⁰ Assemblies of God -kirkko Illinois'n Altonissa. Victory-kirkon jäsenistön keski-ikä on noin 50 vuotta.

⁶¹ Noin 60-vuotias mies, joka saarnasi istualtaan.

⁶² 80-vuotias aviopari Illinois'n Altonista.

etutavua ja yleisöstä kuuluu äänekäs "aamen"], ja tapa jolla se on tehty on radikaalia kristinuskoa, mikä tarkoittaa, että meissä on kyse Jeesuksesta ensisijaisesti. Se tarkoittaa, että annamme kaiken anteeksi, me teemme sen halukkaasti ja anteliaasti ja voi pojat, on mielenkiintoista elää hänen kanssaan. -- - Se ei tarkoita kaikkia utoja asioita, vaan se tarkoittaa elämän tukemista. --- Ja se on mitä valtion johdon ihmisten tulisi tietää. Jos he eivät ole samaa mieltä, äänestäkää ne ihmiset ulos! [Yleisöstä kuuluu taas "aamen" useita kertoja]--- Jos ette ole heidän kanssaan samaa mieltä, äänestäkää niitä, joiden kanssa voitte olla samaa mieltä. Jos he eivät ole kristinuskon puolesta, sitten äänestäkää niitä, jotka ovat parhaiten sen mukaisia. Ei "en äänestä ollenkaan, mikä järki äänestämässä on". Koska tämä on syöksylasku, jos ette äänestä. Nyt ymmärrätte mitä tarkoitan, kun sanon, että haluan teidän elävän radikaalisti.

Radikaali eläminen merkitsee siis läpikotaista uskossa elämistä, mikä kuvastaa uskon holistisuutta. Radikaali elämä merkitsee omistautumista Jumalalle, esimerkiksi elämistä ja uskon mukaan yhteiskuntaan vaikuttamista, esimerkiksi äänestämällä.

Radikaalista elämäntavasta pastori John pääsi taloudellisesti vaikeisiin aikoihin, joista selviämistä hän luonnehti raamatullisilla metaforilla⁶³. Paha ja hyvä määräytyivät sen mukaan millaisia vaikutuksia teoilla oli, myös rahan suhteen. Raha itsessään ei ollut hyvää tai pahaa, vaan olennaisia olivat seuraamukset. Jos rahan antamisella oli hyviä seuraamuksia, se oli hyvää.

Jos rahaa käytetään hyvään, se vaikuttaa yhteisöömme. --- Tänä vuonna teiltä odotetaan kaksi kertaa enemmän kuin mitä annoitte viime vuonna. Koska tarve on niin suuri. --- Tässä ei ole kyse pelkästään rahasta, vaan vapaaehtoisuudesta.

Antaminen ei ollut pelkästään varakkaiden etuoikeus, vaan myös työvoiman lahjoittaminen oli keino vaikuttaa yhteisöön. Pastori John huomautti, että ihmiset, jotka kritisoivat antamista, olivat niitä, jotka eivät itse antaneet. Ihmisen tehtävä oli pitää huolta Jumalan omaisuudesta kuin tilanhoitaja pitää huolta tilan omistajan omaisuudesta. Pastori John muistutti kuulijoita, että kun ihminen toimii tilanhoitajana, Jumala pitää huolen, että tällä on kaikki mitä tarvittava. Tästä syystä kunkin uskovan tuli antaa pois kymmenys tuloistaan:

Meidän tulee varata 10 prosenttia Jumalalle. En sano tätä siksi, että minulla olisi ylimääräistä rahaa --- Jumala järjestää kaiken tarvittavan. Jos Jumala ei anna, se tarkoittaa, että meillä on jo kaikki tarvitsemamme.

Pastori John päätti saarnan yhteisrukoukseen, jossa hän kiitti Jumalaa, kutsui tätä "auktoriteetiksi" ja kertoi haluavansa antaa kymmenyksen. Sitten hän pyysi Jumalan siunausta ja päätti rukouksen. Koko kirkko sanoi "aamen" yhteen ääneen, jonka jälkeen esilaulaja otti lavan haltuunsa.

⁶³ Taloudellisesti vaikeista ajoista selviäminen edellytti uskoa ja usko oli veden päällä kävelemistä.

Pastori Johnin saarna oli yksi harvoista tapauksista, kun kuulin kirkossa puhuttavan äänestämistä tai politiikasta. Kävin kolmen kuukauden ajan joka sunnuntai kirkossa, toisinaan useammassa jumalanpalveluksessa saman päivän aikana. Poliittista puhetta, jota olin otaksunut kuulevani, ei kuitenkaan tullut. Myöhemmin ymmärsin, että politiikan puhumista kirkossa rajoittivat kulttuuristen konventioiden lisäksi institutionaaliset säännökset, joiden edellytyksenä oli kampanjoinnin välttäminen – kampanjointi olisi ollut taloudellisesti kannattamatonta. Yksi mahdollinen syy politiikasta vaikenemiseen kirkossa oli neljännessä luvussa mainitsemani pastorin yritykset minimoida mahdollisten konfliktien syyt. Toinen mahdollinen syy oli kirkkojen verovapausstatus, joka edellyttää, että organisaatio ei osallistu poliittisiin kampanjoihin ja että kirkon toiminta ei olennaisesti pyri lainsäädäntöön vaikuttamiseen.

Kaikki lobbaaminen ja poliittinen kampanjointi on verovapausstatuksesta nauttivissa uskonnollisissa organisaatioissa kielletty. Verovapausstatus kieltää myös kaikenlaisen kandidaatin tai kandidaattiryhmän suosimisen tai vastustamisen⁶⁴. Sen sijaan julkisten foorumeiden järjestäminen kirkossa on mahdollista, mikäli useimmat kandidaatit saavat tilaisuuden puhua eikä kirkko suosi ketään tiettyä kandidaattia. Äänestäjäkoulutukset, äänestäjärekisteröinnit ja äänestämiseen kannustavat kampanjat ovat yleisiä tapoja osallistua politiikkaan kirkossa. Näiden järjestäminen on luvallista, mikäli ne on järjestetty puoluepolitiikasta erillään. Kirkot saavat julkaista äänestäjäoppaita, joissa annetaan informaatiota kandidaateista ja heidän näkemyksistään eri kysymyksiin. Näissäkin kirkkojen on kuitenkin pyrittävä puolueettomuuteen. Verovapausstatuksen omaava uskonnollinen organisaatio ei saa antaa rahallista tai muuta materiaalista tukea puoluepolitiikkaan tai tarjota tilojaan, sähköpostilistojaan, julkaisujaan tms. kandidaattien käyttöön. (IRS 2009.) Edellä mainittujen säädöksen rikkominen voi johtaa verovapausstatuksen menettämiseen. Useimmille kirkoille verovapausstatuksen menettäminen olisi vakava isku taloudelle. Osittain verovapausstatuksesta ja osittain kirkkojen sisäisistä konventioista johtuen evankeliskristittyjen poliittisen toiminnan havainnoiminen kirkoissa on haasteellista, sillä äänestämiseen kannustamisen lisäksi poliittisia kantoja ei juurikaan ilmaista kirkossa.

Kuten pastori Johnin saarna osoitti, kirkossa kannustettiin ottamaan kantaa ja äänestämään. Vaikka julkisesti kirkko ei ollut politiikantekopaikka, politiikasta

⁶⁴ Poliittisen kampanjoinnin kieltämisen ei kuitenkaan ole tarkoitus rajoittaa johtajien vapaata ilmaisua, vaan heillä on edelleen mahdollisuus ottaa kantaa puoluepolitiikkaan yksityishenkilöinä. Poliittiset kandidaatit voivat esiintyä kirkon tilaisuuksissa vahingoittamatta kirkon verovapausstatusta mikäli he eivät esiinny kandidaateina eikä heitä ole kutsuttu, vaan he tulevat tilaisuuteen oma-aloitteisesti. Jos kandidaatit puhuvat kirkossa kutsusta, olennaista on tarjota kaikille osapuolille yhtäläiset mahdollisuudet esittää näkemyksiään. Kampanjoihin liittyvä rahankeruuta ei kirkoissa saa tapahtua, mikäli nämä haluavat säilyttää verovapausstatuksensa.

puhuminen yksityishenkilönä oli mahdollista. Kirkossa puhuttiin politiikasta ilman puolueita ja kandidaattien nimiä, mutta ei vältelyä antamasta poliittisen toiminnan malleja. Kirkko oli keskeinen paikka arvojen ja toimintamallien välityspaikka, missä kuullut asiat vaikuttivat äänestyspäätökseen ja kandidaatin valintaan. Pastori John toimi konventioiden ja verovapausstatuksen sallimissa rajoissa ja neuvoi äänestämään eri mieltä olevat päätöksentekijät ulos. Kuulijoiden päätettäväksi jäi ketä pastori tällä ulosäänestämällä tarkoitti. Hän kuitenkin antoi viitteen siitä mikä olisi kristittyjen intressi liittovaltion politiikassa: edustajat, joissa on ”kyse ensisijaisesti Jeesuksesta”, jotka tukisivat elämää⁶⁵.

Pastori John puhui evankeliskristittyjen vastuusta yhteisöä kohtaan. Näiden oli autettava tarvitsevia antamalla. Evankeliskristittyjen tuli olla radikaaleja, elää holistisesti uskossa, ja seurata tässä Jeesuksen esimerkkiä. Saarnan alussa pastori John sanoi opettavansa tyytyväisyydestä. Hän kuitenkin päätyi saarnassaan Jumalan tahdon tekemiseen. Saarna eteni yksilön näkökulmasta Jumalan näkökulmaan, joka on kollektiivinen. Kuulijoiden huomio siirtyi oman tyytyväisyyden tavoittelusta toisten huolehtimiseen ja kollektiiviseen muutoksen tekemiseen politiikan ja hyväntekeväisyyden avulla. Evankeliskristitylle rahan ei tulisi olla toiminnan tavoite, vaan suhteet muihin ihmisiin ja Jumalaan. Luodakseen näitä suhteita, tulee kristityn toiminnan keskiössä olla usko, joka auttaa luomaan elämään tärkeysjärjestyksen, olemaan tyytyväinen vähempään, luopumaan ylimääräisestä ja antamaan muille. Evankeliskristittyjen toiminnan kohde on oman itsen ulkopuolella, sosiaalisessa maailmassa, ja siihen kohteeseen pyritään vaikuttamaan myös äänestämällä. Sekä antaminen että äänestäminen olivat evankeliskristittyjen keinoja saada aikaan muutos modernissa kapitalistisessa yhteiskunnassa. Ne ovat myös keinoja vaihtaa vallan locusta. Evankeliskristityt käyttivät antamista ja äänestämistä siirtääkseen vallan keskittymä maallisilta vallanpitäjiltä, valtiolta, toisenlaiselle vallanpitäjälle, Jumalalle. Vaikka vallan siirtäminen Jumalalle saattaa näyttää ulkopuolisesta tarkkailijasta metaforiselta, sillä oli sosiaalisia seuraamuksia.

7.2 Henkilökohtaisen vaikuttamisen strategia

Käsittelin relationalismia luvussa 5 kirkon valinnan yhteydessä. Tässä luvussa yhdistän evankeliskristittyjen relationalismin politiikkaan. Christian Smithin (1998) mukaan evankeliskristityillä on politiikassa henkilökohtaisen vaikuttamisen strategia, joka on olennainen osa evankeliskristittyä alakulttuuria ja siihen liittyvää identiteettiä. Tämä henkilökohtaisen vaikuttamisen strategia tarkoittaa, että evankeliskristityt pyrkivät

⁶⁵ Käytännön politiikassa elämän tukeminen merkitsee abortin vastustamista.

sosiaaliseen muutokseen vaikuttamalla yhteen henkilöön kerrallaan henkilökohtaisen suhteen avulla. Vaikuttaminen on relationalistista. Yksi henkilökohtaisen vaikuttamisen strategian keskeinen piirre on esimerkkinä oleminen, joka on suhteessa sosiaaliseen muutokseen. Yksilöt kokevat, että suhde Jumalaan muuttaa ihmistä ja että suhde saa aikaan todellisen sosiaalisen muutoksen. Kukin evankeliskristitty toimija voi saada aikaan muutoksen muissa toimijoissa yksi kerrallaan. (Mts. 187 – 188.)

Smith (1998) väittää, että henkilökohtaisen vaikuttamisen strategia rajoittaa evankeliskristittyjen kykyä ymmärtää kuinka sosiaalinen maailma toimii ja estää heidän mahdollisuuksiaan muodostaa ”sopivia ja tarpeellisia vastauksia ja ratkaisuja sosiaalisiin, taloudellisiin, poliittisiin ja kulttuurisiin ongelmiin”. Hän kutsuu relationalismia ”yksinkertaistavaksi linssiksi”, sillä se tarjoaa ”yksiulotteisen vastauksen moniulotteisiin sosiaalisiin ongelmiin”. Smith väittää, että relationalismi jättää huomiotta yksilöiden yläpuolisen sosiaalisen struktuurin, kollektiiviset prosessit ja institutionaaliset systeemit, jotka vaikuttavat ihmisen tietoisuuteen, kokemukseen ja elämänmuutoksiin (mts. 189). Smith toteaa, että sisäisen muutoksen tavoittelu ja riippuvaisuus Jumalasta johtavat pois poliittisesta toiminnasta kohti henkilökohtaista evankelioimista, henkilökohtaisella esimerkillä vaikuttamista ja toivon kansallisesta heräämisestä (mts. 190). Väitteistä käy ilmeiseksi, että Smith suhtautuu henkilökohtaisen vaikuttamisen strategiaan kielteisesti. Hän lainaa haasteltaviaan ja kritisoi sitten näiden näkemyksiä ja vaikuttamisen strategiaa. Hänelle evankelikaaliset ovat relationalisminsa vuoksi ”kykenemättömiä näkemään politiikan strukturaalista, institutionaalista, systeemistä, byrokraattista, ristiriitaista, prosessinomaista luonnetta” (mts. 194). Osoituksena tästä kyvyttömyydestä Smith tarjoaa esimerkkejä, joissa evankeliskristityt puhuvat hallituksesta kuin se olisi yksilö, joka voi toimia kristillisesti, tehdä raamatullisia päätöksiä ja vaikuttaa toisten henkilökohtaisiin elämiin (mts. 194). He ovat myös:

--- sokeita ihmisten välisille sosiaalisille rakenteille, yhtenäisvaikutuksille, valtdynamiikoille ja institutionaalisille systeemeille, jotka pohjimmiltaan muokkaavat ihmisen tietoisuutta, kokemusta ja elämän muutoksia. (Smith 1998, 202.)

Vasta-argumenttina Smithille nostan esiin kysymyksen: missä määrin yksittäinen toimija voi olla tietoinen sosiaalisista rakenteista, yhtenäisvaikutuksista, valtdynamiikoista jne.? Keskilämmen evankeliskristittyjen parissa tekemiäni havaintojen perusteella väitän, että evankeliskristityt lähestyvät toimintansa mahdollisuuksia ja rajoitteita omasta merkitysjärjestelmästänsä käsin. He ovat toiminnan sosiaalisesta luonteesta tietoisia toimijoita. Tästä esimerkkinä on Smithin itsensä

esittelemä relationalismi, joka ottaa huomioon yksilön sosiaalisuuden. Toimiakseen toimija tarvitsee muita toimijoita ja tätä tietoisuutta uusinnetaan esimerkiksi käännyttämällä kulttuurisia toisia evankeliskristittyyn uskoon, solmimalla suhteita kirkossa, harjoittamalla hyväntekeväisyyttä ja vaikuttamalla tietoisesti ryhmän ulkopuolella. Evankeliskristityt tavoittelevat muutosta niin henkilökohtaisella kuin henkilöiden välisellä tasolla ja toimivat muutoksen aikaansaamiseksi.

Smithillä on kaikista tutkimuksellisista puutteista⁶⁶ huolimatta annettavaa keskusteluun evankeliskristittyjen käsityksistä vaikuttaa. Smithin tutkimuksessa monet evankelikaaliset näkivät valtion joukkona äänestämällä valittuja yksilöitä, jotka tekivät päätöksiä yhdessä. Niinpä evankelikaalisten ensisijainen poliittinen strategia oli äänestää hyviä kristittyjä poliittisiin virkoihin. Näin evankeliskristityt antoivat vallan moraalisisille ja luotettaville päätöksentekijöille. Toiminnan taustalla oli idea ”hyvät sisään, pahat ulos”, mikä tarkoitti evankeliskristittyjen äänestävän hyväksi näkemiensä kandidaattien puolesta ja huonoja vastaan. Smith osoittaa evankeliskristittyjen relativismin ohjaavan toimintaa, vaikka Smithille relationalismi on pohjimmiltaan individualistinen viitekehys, jossa yksilötoimijat vapaasti valitsevat ja toimivat itseään varten (mts. 200).

Smith pyrkii kriittiseen teoriaan, joka voisi muuttaa evankeliskristittyjen osallistumiskeinoja ja käsityksiä omasta vaikuttamisestaan. Smithin näkemyksessä avainasemassa ovat yksilöt ja heidän toimintansa, jotka ovat vapaita tekemään politiikkaa ja käyttämään valtaa. Kyseenalaistan kuitenkin Smithin esittämän valinnan vapauden ja itseään varten toimimisen absoluuttisuuden. Evankeliskristittyjen poliittisessa diskurssissa korostuu vastuu Jumalalle ja yhteisölle, koska jokainen toimija on relationalistinen ja näin myös vastuullinen. Vastuullisuus osoittaa, että muista riippumaton vapaus ja puhtaasti itseään varten toimiminen eivät ole mahdollisia edes kaikkein individualistisimmissa yhteiskunnissa. Lisäksi empirinen aineistoni osoittaa, että evankeliskristityt pyrkivät helpottamaan apua tarvitsevien puutetta ja luomaan suhteita. Olen osoittanut edellisissä luvuissa, että evankeliskristittyjen ajattelussa suhteiden luomisella on suuri painoarvo ja että suhteita luodaan sekä ryhmän sisällä että ulkona.

⁶⁶ Evankeliskristityn toiminnan ymmärtäminen edellyttää sen tarkastelemista evankeliskristittyjen omista lähtökohdista. Smith (1998) kirjoittaa, että tutkijoiden haastattelemissa henkilöillä oli vaikeuksia päättää uskoivatko he enemmän absolutismiin vai voluntarismiin, kristikuntaan vai pluralismiin. Smithin mukaan haastateltavat ”romahtivat hämmennykseen”, kun kysymystä toistettiin. Kun haastateltavat halusivat pitää edellä mainitut käsitykset erillään, haastattelijat Smithin sanoin ”painostivat” näitä valitsemaan. (Mts. 216) Smith ja tutkijatiimi sivuuttivat haastateltavien yritykset ylläpitää kategorioitaan ja selittivät ne sokeutena nähdä sosiaalista rakennetta. Lisäksi tutkijat antoivat haastateltaville valmiit kategoriat, jotka olivat evankeliskristityille vieraita. Smithin lähestymistapaa evankeliskristittyjen politiikkaan voisi luonnehtia epäsympaattiseksi.

Henkilökohtaisen vaikuttamisen strategia liittyy usein institutionalisoituun politiikkaan, kuten äänestämiseen, jonka evankeliskristityt käsittävät keskeiseksi tavaksi vaikuttaa yhteiskuntaan. Pastori Johnin saarnassa henkilökohtaisen vaikuttamisen strategia näkyi puheena radikaalista elämästä. Puheesta ilmeni, että kristittyjen tehtävä äänestäjänä oli edistää kristittyjä arvoja liittovaltion päätöksenteossa.

7.3 Keskilännen evankeliskristityt esimerkkinä muille

Keskilännen evankeliskristityille henkilökohtaisen vaikuttamisen strategia oli yhtä tärkeä kuin Smithin aineiston evankeliskristityille. Strategia toimii ainoastaan osana suhteita, minkä vuoksi siinä on sisäänrakennettu pyrkimys relationalismiin. Aiemmissa luvuissa olen osoittanut kuinka evankeliskristityt pyrkivät suhteiden luomiseen. Näissä suhteissa on usein hierarkkinen rakenne, jossa toinen osapuoli on puhuja (esim. Harding 2000), lahjan antaja (esim. Mauss 1999) tai vallan käyttäjä (esim. Foucault 1995).

Kyselytutkimustani ilmeni, että monet evankeliskristityt eivät kokeneet olevansa poliittisesti aktiivisia. Sen sijaan monet kertoivat vaikuttavansa ”amerikkalaiseen kulttuuriin”. Kysymykseen ”Koetko vaikuttavasi yhteisösi ja yhteiskuntaan? Jos kyllä, miten?” 82 prosenttia⁶⁷ vastaajista vastasi vaikuttavansa yhteisöön ja yhteiskuntaan. Loput 18 prosenttia vastasi, että ei kokenut vaikuttavansa yhteisöön ja yhteiskuntaan tai että vaikutus oli joko pieni tai määrittelemätön.

Suurin osa heistä, jotka kokivat vaikuttavansa yhteisöön ja yhteiskuntaan, kertoivat sen tapahtuvan *olemalla esimerkkinä muille*, elämällä uskossa ja tulemalla sen kautta ihmisten tietoisuuteen. 52 prosenttia vastaajista mainitsi toimivansa *positiivisena esimerkkinä muille*. Tämä esimerkkinä oleminen on sama henkilökohtaisen vaikuttamisen tapa, josta Christian Smith (1998) kirjoittaa. Kyselylomaketutkimukseeni vastanneet kuvasivat kuinka he tietoisesti pyrkivät vaikuttamaan ympärillään olevien ihmisten mielipiteisiin ja toimintaan oman toimintansa kautta. Eräs 46 – 54-vuotias nainen Illinois’n osavaltioista vastasi kysymykseen ”Koetko vaikuttavasi yhteisösi ja yhteiskuntaan?”:

Olen kulissien takana viihtyvä persoona. Yritän palvella ja näyttää Jumalan rakkouden päivittäisen elämäntavan kautta. Rakastan antaa sydämeni, enkä kaipaa vastausta/tunnustusta. Koetan hymyillä paljon.

Tämä nainen ei kieltänyt vaikutustaan yhteisöön. Sen sijaan hänen vastauksensa osoitti kuinka hän koki vaikuttavansa henkilökohtaisella toiminnallaan, kuten hymyilemällä,

⁶⁷ Keskilänessä asuvia evankeliskristittyjä oli kyselylomaketutkimuksessa yhteensä 61.

muihin ihmisiin.

Edellisen lisäksi monista vastauksesta ilmeni, että evankeliskristityt kokivat olevansa tarkkailtuja tai katsottuja. Nainen Illinois'ta viitasi kulisseeihin aivan kuin hän olisi näyttämöllä. Samanlainen käsitys toiminnan näytöksellisyydestä ilmeni niin kyselylomaketutkimuksessa kuin haastatteluissa. Evankeliskristityt kertoivat haluavansa toimia Jeesuksen kaltaisesti tai muuten kristillisen moraalin mukaisesti, jolloin sillä oli vaikutusta muiden ihmisten toimintaan. Nainen Missouriista (26 – 34 vuotta) kuvasi kuinka Jumalalle eläminen vaikutti hänen julkiseen ja yksityiseen toimintaansa sekä toisiin ihmisiin suhtautumiseen:

Yritän elää Jumalalle kaikessa mitä teen. Kohtelen ihmisiä kunnioittavasti ja olen erittäin kiinnostunut siitä millaisena toiset näkevät minut. Näin ollen tämä vaikuttaa tapaan toimia julkisesti ja perheen/ystävien kanssa.

Jotkut vastaajat kertoivat kokevansa, että *Raamatun mukaan* tai *Jeesuksen esimerkin mukaan eläminen* itsessään pystyi vaikuttamaan yhteisöön ja yhteiskuntaan. 46 – 54-vuotias nainen Missouriista vastasi kysymykseen vaikuttamisesta:

Koen, että elän Raamatussa kuvattujen Jumalan oppien mukaan ja siten elän elämää, joka vaikuttaa ympärilläni oleviin myönteisellä ja rakastavalla tavalla.

Henkilökohtainen vaikuttaminen oli tietoinen strategia, jota evankeliskristityt toteuttivat Raamatun oppien mukaisesti eläen. Uskonnollisen elämän merkitys ei siis ollut ainoastaan henkilökohtainen, vaan sosiaalinen. Evankeliskristitystä näkökulmasta Raamatun oppien mukaan eläminen ei muuttanut ainoastaan uskovaa itseään, vaan myös yksilöä ympäröivää yhteisöä ja yhteiskuntaa.

Evankeliskristittyjen työhön ja vapaa-aikaan liittyvästä toiminnasta kuvastui pyrkimys relationalismiin. Kuusi prosenttia Keskilännessä asuvista evankeliskristityistä kertoi vaikuttavansa *pienryhmätoiminnan* kautta, *vetävänsä nuorisoryhmää* tai *mentoroivansa nuoria*. Jotkut vastaajat kertoivat toimivansa *opettajana* julkisissa kouluissa ja pyrkivänsä vaikuttamaan lapsiin ja nuoriin. He kuvasivat arvoissaan evankeliskristillistä arvomaailmaa, mikä näkyi myös heidän tavoissaan vaikuttaa. Esimerkillisenä aikuisena oleminen on tehokas tapa vaikuttaa, vaikka opetussuunnitelmassa olisi kristillisten arvojen vastaisten aiheiden, kuten evoluutioteorian, opettamista. Lapsen ja aikuisen sekä oppilaan ja opettajan välinen suhde on väistämättä hierarkkinen. Foucault'laisittain ajateltuna opettaja käyttää professionaalista valtaa oppilaisiinsa. Tällainen opettajan asemaan liittyvä vallan mikrofysiikka voi olla vähemmän ilmeistä ja

tiedostamattomampaa kuin esimerkiksi poliitikon tai tuomarin vallankäyttö, mutta se ei väistämättä tarkoita, että opettajan vallankäyttö olisi pakottavaa. Foucault'n mukaan valta ei ole pelkästään sortavaa, vaan myös luovaa, uutta tuottavaa (Peacock 2001, 55). Tässä kyselytutkimuksen aineistossa opettajan pyrkimykseen vaikuttaa oppilaaseen suhtaudutaan positiivisena esimerkkinä, osana relationalistista henkilökohtaisen vaikuttamisen strategiaa. Hengellisissä ryhmissä ja mentoroinneissa valtahierarkiaa ei pidetä ongelmana, sillä toiminta keskittyy suhteiden luomiseen, hengelliseen kasvuun ja Jumalan auktoriteetin omaksumiseen. Kyselylomaketutkimusaineistosta ei tule esiin oppilasnäkökulma, mutta osallistuvan havainnoinnin ja haastattelujen kautta keräämäni aineisto antaa tähän enemmän näkökulmia. Käsittelen aihetta luvussa 4.

Jotkut vastaajat kertoivat vaikuttavansa yhteisöön ja yhteiskuntaan *olemalla poliittisesti epäkorrekteja ja puhumalla totta*. Toiset vastaajat kertoivat osallistuvansa yhteisön auttamiseksi järjestettyihin tapahtumiin sekä johtokuntiin ja komiteoihin. Hyväntekeväisyys miellettiin vaikuttamiseksi ja 13 prosenttia (Taulukko 8, Liite 2) vastaajista kertoi vaikuttavansa tekemällä jotain *vapaaehtoistyötä* tai *hyväntekeväisyyttä, auttavansa tarvitsevia* tai *sponsoroivansa köyhien lapsia*. 7 prosenttia sanoi vaikuttavansa *kertomalla Jeesuksesta* tai *todistamalla*. Lisäksi vastaajien joukossa oli *pastoreita*, jotka mainitsivat roolinsa kirkossa vastauksena kysymykseen tavoistaan vaikuttaa yhteisöön ja yhteiskuntaan. Kolme evankeliskristittyä kertoi vaikuttavansa *rukoilemalla*. Rukoilemalla vaikuttaminen saattoi tapahtua joko yksin tai muiden kanssa ja rukoilla saattoi esimerkiksi *maan ja yhteisön puolesta*, kuten eräs vastaaja teki. Vastaajat mainitsivat myös päivittäistä toimintaansa ohjaaviksi arvoiksi *kontaktikampanjat (outreach)*, *varainkeruun*, *lähetystyön tukemisen*, *pyhäkoulussa opettaminen* ja *pappien konsultoimisen* sekä *kirkkojen elinvoimaisuuden edistäminen*.

7.4 Keskilännen evankeliskristittyjen politiikkaan ja lakiasäättävään toimintaan osallistuminen

Kyselylomaketutkimuksessa 47,5 prosenttia⁶⁸ Keskilännessä asuvasta evankeliskristitystä ilmoitti, *ettei tällä hetkellä osallistu laisinkaan poliittiseen tai lakiasäättävään toimintaan*. Näiden joukossa oli kuitenkin vastaajia, jotka olivat aikaisemmin osallistuneet politiikkaan tai lakiasäättävään toimintaan. 52,5 prosenttia vastaajista kertoi osallistuvansa johonkin poliittiseen tai lakiasäättävään toimintaan, mutta heistä läheskään kaikki eivät maininneet äänestävänsä. Kaikista vastaajista vain noin joka viides ilmoitti äänestävänsä. Moni kertoi tukevansa vaalikampanjoita tai

⁶⁸ Kyselylomaketutkimuksessa oli yhteensä 61 Keskilännessä asuvaa evankeliskristittyä.

kirjoittavansa poliitikoille ja jätti silti mainitsematta äänestämisen, vaikka on oletettavaa, että kampanjoita tukevat myös äänestivät. Vastaukset viittaavat siihen, että kaikki vastaajat eivät mieltäneet äänestämistä poliittiseksi toiminnaksi. Jotkut evankeliskristityt (7 vastaajaa) kertoivat *ottavansa yhteyttä kongressiedustajiin, senaattoreihin tai muihin poliitikkoihin* tärkeistä asioista, joihin toivovat pystyvänsä vaikuttamaan. Neljä vastaajaa kertoi *tukeneensa ehdokkaita liittovaltiotason vaalikampanjoissa*, joissa on valittu edustajia edustajainhuoneeseen, senaattoreita tai presidenttejä, ja kaksi vastaajaa ilmoitti *tukeneensa ehdokkaita paikallisvaaleissa*, joissa oli valittu kaupunginjohtaja ja edustajia kaupunginvaltuustoon. Eräät evankeliskristityt (kaksi vastaajaa) kertoivat antaneensa *rahallisista tukea poliittisille organisaatioille*. Yksi vastaaja kertoi olleensa itse ehdolla paikallispolitiikkaan, kun taas toinen mainitsi aviomiehensä olevan vaaleissa toimihenkilönä. Kaksi vastaajaa kertoi *osallistuvansa kaupunginvaltuuston tapahtumiin ja muihin poliittisiin tilaisuuksiin*, kuten *teekutsuille*. (Taulukko 9, Liite 2.)

Jotkut vastaajat toivat tässä kohtaa esille henkilökohtaisen vaikuttamisen poliittisena tai lakiasäättävänä toimintana. Jotkut vastaajista (8,2 prosenttia) kertoivat pyrkivänsä *pysymään ajan tasalla ajankohtaisista asioista ja vaikuttamaan läheistensä mielipiteisiinsä*. Eräs vastaaja kertoi *edistävänsä konservatiivisia arvoja*, vaikka kysymyksen yhteydessä ei kysytty arvoja. Toinen vastaaja kertoi *haastatelleensa molempien puolueiden kandidaatteja sunnuntiaamun jumalanpalveluksessa*. Tulkitsen myös tämän tavan puhua politiikasta osaksi henkilökohtaisen vaikuttamisen strategiaa, sillä se voi johtaa ”hyvät sisään, huonot ulos” -äänestämiseen. (Taulukko 2, Liite 2.)

Niin haastatteluissa kuin kyselylomaketutkimuksessa kävi ilmi, että erilaiset roolit yhteisössä ja yhteiskunnassa mahdollistavat ja poissulkevat eri vaikuttamisen tapoja. Eräs ilmavoimiin aktivoitu reservin kappalainen (Scott Air Force Base, Illinois) kertoi, että hän ei voinut osallistua poliittiseen toimintaan virkansa puolesta. Tämä kuitenkin esti vain tietynlaisen poliittisen toiminnan. Se ei estänyt häntä kirjoittamasta päätöksentekijöille:

Minulla ei ole lupa osallistua poliittiseen toimintaan, mutta kirjoitan kyllä poliittisille johtajille, kun koen, että minulla on sanottavaa heidän päivittäisiin päätöksiinsä.

Muiden kysymyksien yhteydessä vastaaja kertoi vaikuttavansa päivittäisissä kohtaamisissaan, mikä osoittaa kyseessä olevan henkilökohtaisen vaikuttamisen strategia. Yleisesti ottaen systemiset toimijat (ks. luku 3; Sahlins 2004) pystyvät

vaikuttamaan suureen joukkoon ihmisiä henkilökohtaisen vaikuttamisen strategian kautta. Yksittäisen toimijan potentiaali vaikuttamiseen ei katoa, vaikka tämän poliittista osallistumista olisi rajoitettu tai vaikka häneltä ei odotettaisi poliittista toimintaa. Yhteisö on antanut systeemiselle toimijalle vaikutusvallan, joka on ankkuroitunut hänen rooliinsa, ja on näin läsnä kaikissa sosiaalisissa suhteissa. Vaikka yhteiskunta onkin institutionaalisesti jaettu sfääreihin – yksityiseen ja julkiseen, uskonnolliseen ja sekulaariseen, poliittiseen ja politisoitumattomaan – nämä jaottelut (kategoriat) eivät seuraa sosiaalisen elämän kontakteja. Sosiaalisessa todellisuudessa sfäärit asettuvat päällekkäin ja limittyvät. Yhtäaikaisesti erilaisissa rooleissa toimivat henkilöt vaikuttavat yhtäaikaisesti useissa eri sosiaalisissa elämänpiireissä.

Keskilännessä asuvasta evankeliskristitystä 82 prosenttia vastasi kyselylomaketestauksessa, että evankeliskristittyjen tulisi vaikuttaa politiikkaan ja julkiseen elämään *enemmän* kuin tällä hetkellä. 11,5 prosenttia vastaajista oli tyytyväisiä kristittyjen tämän hetkiseen vaikutukseen. 3,3 prosenttia oli sitä mieltä, että kristittyjen tulisi vaikuttaa *vähemmän* politiikkaan ja julkiseen elämään kuin tällä hetkellä. Kaksi kyselyyn vastannutta Keskilännessä asuvaa evankeliskristittyä jätti vastaamatta kysymykseen. Kaksi vastaajaa, jotka toivoivat kristittyjen vaikuttavan vähemmän politiikkaan ja julkiseen elämään, olivat näkemyksensä vuoksi vähemmistössä. Kiinnitin heidän vastauksiinsa erityishuomiota, sillä etsin selitystä miksi he halusivat muista vastaajista poiketen kristittyjen vaikuttavan vähemmän politiikkaan ja julkiseen elämään. Toinen oli 26 – 34 -vuotias mies Illinois’ta, joka kävi Vineyard-kirkossa lähes joka viikko ja työskenteli kristityllä radiokanavalla. Tämän työn hän koki tavakseen vaikuttaa yhteisöön ja yhteiskuntaan, *vaikuttamalla siihen miltei radiossa kuulosti*. Hän ei osallistunut politiikkaan. Toinen vastaaja, jonka mielestä kristittyjen tulisi vaikuttaa vähemmän politiikkaan ja julkiseen elämään, oli 26 – 34 -vuotias nainen⁶⁹. Hän kävi New Light -kirkossa, jossa itsekin tein osallistuvaa havainnointia. Hän kertoi, että käy kirkossa useita kertoja viikossa ja että ei osallistu poliittiseen tai lakiasäättävään toimintaan. Kysymykseen kokeeko hän vaikuttavansa yhteisöön ja yhteiskuntaan, hän vastasi:

Kyllä, on selvää, että moni ei ole koskaan nähnyt tai kokenut todellista Jeesuksen rakkautta. Jos voin jotenkin näyttää heille Hänen todellisen luonteensa elämäni ja toimintani kautta, he toivon mukaan lähestyvät Herraa.

⁶⁹ Hän ilmoitti arvoikseen *rakkauden Jeesukseen, toisten ihmisten rakastamisen, aviomiehensä ja perheensä rakastamisen, henkilökohtaisen kehittymisen, Jumalan kunnioittamisen työn kautta, vieraanvaraisuuden, positiivisuuden ja toisten rohkaisemisen heidän [hengellisellä] matkallaan.*

Tälle New Light -kirkossa käyvälle naiselle tärkein vaikuttaminen muihin ihmisiin tapahtui esimerkin kautta (henkilökohtaisen vaikuttamisen strategia), ei politiikkaan tai julkiseen elämään osallistumisen kautta. Joillekin evankeliskristityille henkilökohtaisen vaikuttamisen strategia oli siis ainoa keino vaikuttaa muihin ihmisiin institutionalisoidun politiikan ulkopuolella.

Vastaajien enemmistön (50 vastaajaa, 82 prosenttia) mielestä kristittyjen tulisi vaikuttaa politiikkaan ja julkiseen elämään enemmän kuin tällä hetkellä. Heistä kaikki eivät kuitenkaan itse osallistuneet politiikkaan tai lakiasäättävään toimintaan (Taulukko 10, Liite 2). Kysymyksen "Osallistutko mihinkään poliittiseen tai lakiasäättävään toimintaan?" vastauksista kävi ilmi, että niistä jotka halusivat kristittyjen vaikuttavan politiikkaan ja julkiseen elämään *enemmän*, 28 vastaajaa (56 %) osallistui itse politiikkaan tai lakiasäättävään toimintaan, kun taas 22 vastaajaa (44 %) ei itse osallistunut. Ne, jotka toivoivat osallistumista vähemmän, eivät osallistuneet itsekään. Tällä tavoin arvot ja toiminta olivat keskenään suhteessa toisiinsa. Yleisesti ottaen ne, jotka toivovat enemmän osallistumista politiikkaan ja julkiseen elämään, osallistuvat myös itse enemmän.

Kyselylomaketutkimus osoitti, että puolet niistä, jotka kertoivat vaikuttavansa yhteisöön ja yhteiskuntaan henkilökohtaisesti (henkilökohtaisen vaikuttamisen strategia), osallistuivat politiikkaan tai lakiasäättävään toimintaan, kun taas puolet ei osallistunut⁷⁰ (Taulukko 11, Liite 2). Ne, jotka eivät vaikuttaneet yhteisöön tai yhteiskuntaan laisinkaan, 73 prosenttia ei myöskään osallistunut politiikkaan tai lakiasäättävään toimintaan, mikä on huomattava enemmistö omassa kategoriassaan. Henkilökohtaisen vaikuttamisen strategia oli siis yhdistettävissä institutionalisoituun politiikkaan. Niistä, jotka vaikuttivat yhteisöön jollain muulla tavalla kuin henkilökohtaisesti vaikuttamalla, 56 prosenttia osallistui politiikkaan. Systemaattisesti käytettynä henkilökohtaisen vaikuttamisen strategia voi olla osa laajempaa strategiaa, jossa pyritään vaikuttamaan muiden arvoihin ja toimintaan. Toisaalta ne, jotka käyttivät enemmän aikaa ja energiaa yhteisöön ja yhteiskuntaan vaikuttamiseen myös mainitsivat erilaisia vaikuttamistapoja. He eivät ehkä mieltäneet yksistään esimerkiksi vaikuttamista tarpeeksi tehokkaaksi tavaksi vaikuttaa tai joissain tapauksissa eivät mieltäneet sitä lainkaan tavaksi vaikuttaa.

Kyselyn perusteella on mahdotonta todeta syy ja seuraus -suhteiden kausaalisuutta,

⁷⁰ Jotta näistä poliittiseen tai lakiasäättävään toimintaan osallistumisen määristä voitaisiin päätellä ovatko evankeliskristityt muita Yhdysvaltojen kansalaisia poliittisesti aktiivisempia, tarvittaisiin evankeliskristittyjen vastausten lisäksi vertailuaineisto. Otannan koko ja otostapa eivät kuitenkaan mahdollista luotettavien päätelmien tekemistä, jonka vuoksi en ole tässä pyrkinyt tekemään määrällistä vertailua tai päättelyä.

toisin sanoen mikä vaikuttaa mihin. Oletettavaa kuitenkin on, että henkilö, joka ei aktiivisesti toimi vaikuttaakseen, ei myöskään koe vaikuttavansa. Koko Keskilännessä asuvien evankeliskristittyjen aineistoon verrattuna tämä *ei vaikuttava eikä politiikkaan osallistuva* 11 vastaajan joukkio on kuitenkin pieni, vain 18 prosenttia vastaajista. Voidaan siis todeta, että suurin osa vastaajista toimi vaikuttaakseen yhteisöön ja yhteiskuntaan.

7.5 Vaikuttamisen mahdollisuuksia ja rajoitteita

Sosiaalinen rakenne mahdollistaa toiminnan, mutta myös rajoittaa sitä. Toiminnan performatiivisuus ohjasi evankeliskristittyjen toimintaa. Luvussa 4 totean, että kyselylomaketutkimuksessa yli 80 prosenttia Keskilännessä asuvista evankeliskristityistä nimesi päivittäistä toimintaansa ohjaaviksi arvoiksi rehellisyyden ja luottamuksen. Haastatteluissa evankeliskristityt liittivät rehellisyyden toiminnan performatiivisuuteen, esimerkiksi vaikuttamiseen ja politiikkaan.

Toiminnan performatiivisuudella tarkoitan, että useimmat evankeliskristityt ajattelivat toiminnan vaikuttavan katsojiin, minkä vuoksi toiminnasta tuli performanssi. Erving Goffman (1971 [1959]) kuvaa tätä näyttämömetaforan kautta: sosiaalisissa tilanteissa toimivat ihmiset ovat näyttelijöitä lavalla. Heidän toimintansa on osa performanssia, jota yleisö seuraa. Lavalla olevalla näyttelijä tai toimija käsittää toimintansa tärkeäksi. Hän pyrkii kontrolloimaan yleisön käsityksiä toiminnastaan esimerkiksi painottamalla ja dramatisoimalla niitä kohtia, joiden ajattelee olevan olennaisia näytöksen oikein tulkitsemisen kannalta. Väärin ymmärretty esitys saattaa aiheuttaa katsojissa vaikutelman, että esitys on valheellinen tai epäaito. Esitys kertoo kuinka esiintyjä haluaa itsensä nähtävän idealisoidusti. Goffmania mukaillen voidaan ajatella, että evankeliskristittyjen toiminta on itsetietoista vaikutuksen tai vaikutelman hallintaa. Moraalinen kristitty elämä on keino tehdä myönteinen vaikutus katsojiin ja siten saada aikaan muutos merkitysjärjestelmissä ja toiminnassa. Tämä esimerkkinä oleminen vaikuttaa evankeliskristittyjen valintoihin ja toimintaan, koska niiden on tarkoitus olla esimerkinomaista.

Politiikasta ja yhteiskuntaan vaikuttamisesta puhuttaessa Victory-kirkossa käyvä Elroy⁷¹ kertoi, että hän vaikutti yhteiskuntaan nimenomaan rehellisyyden kautta. Hän selitti pyrkivänsä toimimaan Jumalan tahdon mukaisesti niin hyvin kuin mahdollista ja ihmiset hänen ympärillään näkivät sen. Elroy selitti: ”Maailmani on hieman erilainen kuin mitä jonkun toisen maailma. Ihmiset katsovat sinua ja he tietävät, jos sinun

⁷¹ 80-vuotias eläkeläinen Altonista (IL), Myrnan aviomies.

tarkoitus olla kristitty.”

Tietoisuus katsottuna olemisesta toimi sosiaalisen paineen tavoin ohjaten toimintaan yhteisön toivomaan suuntaan. Émile Durkheim (1980) liittyy uskonnon sosiaaliseen paineeseen, jota uskonto ja rituaalit aiheuttavat. Ensinnäkin uskonnon sosiaalinen paine toimii sisäisesti, kun palvoja itse uskoo olevansa velvollinen tietynlaiseen käytökseen. Tämä on seurausta pyhästä, jonka kanssa palvoja kokee olevansa yhteydessä. Samalla sosiaalinen paine on myös ulkoista, sillä yhteiskunta synnyttää palvojassa riippuvuuden tunteen, mikä pakottaa yksilön sosiaalisen elämän vaatimiin uhrauksiin. Durkheimin mukaan uskonnossa on "immanenttia psyykkistä energiaa", joka saa uskovat toimimaan kyseenalaistamatta. Uskonnossa kiteytyy voima, joka on peräisin kaikista niistä lukemattomista yksilöllisistä representaatioista, jotka ovat olleet perustamassa sitä. (Mts. 193–194.) Poliittisen toimijuuden näkökulmasta uskonto on siis eräänlaista valtaa ilman pakottamista tai väkivaltaa. Se saa samaan uskovat toimimaan yhteisön hyväksi sosiaalisen paineen avulla.

Sosiaalisesta paineesta tai välittömästä sosiaalisesta kontrollista puhuttaessa ei kuitenkaan tulisi unohtaa toimijuutta. Pierre Clastres (1989, 20) varoittaa, ettei ryhmän ylläpitämistä tulisi ymmärtää vain välittömäksi sosiaalisesti kontrolliksi, jos se johtaa huomion pois poliittisesta. Sosiaalisen paineen tai välittömän sosiaalisen kontrollin käsite voi harhaanjohtavasti jättää huomiotta ne, jotka käyttävät yhteisössä valtaa tai käsittää ”vallan kohteet” passiivisiksi. Durkheimin ”immanentti psyykkinen energia” ei ole täysin kyseenalaistamatonta tai epäpoliittista voimaa, vaan inhimillistä vallan käyttöä. Uskonnon voima on valtaa ja sitä voidaan käyttää poliittisen toiminnan oikeuttamiseksi. Vaikka sosiaalinen paine toimii yksilöllisten representaatioiden kautta kollektiivisesti, sen taustalla ovat yksilölliset toimijat, jotka toimivat sosiaalisen kykynsä kautta. Sosiaalinen paine ei toimi automaattisesti tai tiedostamattomasti, vaan se tuotetaan ja sitä ylläpidetään puheen ja toiminnan kautta.

Yksi kerrallaan menetelmä kuvasti Elroy'n näkemys omasta vaikuttamisestaan:

”Kristittyinä olemisen ei ole kuin kyltti ovella. --- Jokaisella on eri paikka vaikuttaa.” Hän koki, että kukin toimija vaikutti omalla tavallaan kykyjensä ja ominaisuuksiensa mukaisesti. Monet evankeliskristityt osoittivat haastatteluissa, että yksittäisillä toimijoilla oli erilaisia vaikutusstrategioita, jotka kuitenkin perustuivat henkilökohtaisen vaikuttamisen ideaan. Yksittäinen toimija saattoi saada muutoksen sosiaalisessa rakenteessa esimerkiksi olemassa oikeassa paikassa oikeaan aikaan konjunkturaalisen toimijuuden tapaan. Kaikissa näissä tapauksissa vaikuttaminen tapahtui kulttuurisen

merkitysjärjestelmän kautta⁷².

Kysyessäni kokiko Myrna⁷³ vaikuttavansa yhteisönsä hän vastasi:

Uskon niin. En käy ulkona kovinkaan paljon. Suurin vaikutukseni on kauneussalongissa. --- Meillä oli rouva, joka kerran sai sydänkohtauksen liikkeessä ja he soittivat 911. --- Sanoin "Dorothy, tule tänne" ja hän tuli. Hän käy kirkossa toisinaan ja toisinaan ei. Ja me laitoimme kätemme hänen päälleen ja rukoilimme hänen puolestaan. Pystyimme tekemään sen. --- Sitten sanoin hänelle, että menen kirkkooni ja että hänen pitäisi mennä omaansa.

Evangelisen merkitysjärjestelmän ulkopuolelta tarkasteltuna Myrnan kertomus jäisi merkityksettömäksi. Sekulaarista näkökulmasta sairauskohtaukseen vaikuttaminen edellyttää koulutusta sairaanhoitoon. Evankeliskristitystä näkökulmasta hengellisiä suhteita voi luoda kuka tahansa uskova. Parannus ja kuolema voivat olla yksittäisen uskovan vaikutuspiirissä, mikäli välittäjänä toimii Jumala. Evankeliskristityn rukous toimii, sillä Pyhällä Henki on parantava voima. Rukoilu on kommunikaatiota ihmisten ja Jumalan välillä samalla, kun Pyhä Henki toimii välittäjänä ihmisten välillä. Pyhän Hengen kautta rukouksella on relationalistinen elementti, joka saa aikaan muutoksen toiminnassa. Tarinassa Myrna käskee Dorothyä menemään omaan kirkkoonsa, vaikka aikaisemmin tämä ei ole käynyt siellä säännöllisesti. Kun henkilökohtainen vaikutus on syntynyt, tällainen kehotus on mahdollista tehdä. Rukouksella on myös kommunikatiivinen funktio, jolloin se välittää evankeliskristittyjä arvoja ja toimintatapoja. Häden hetkellä merkitysjärjestelmään latautunut usko ja luottamus toivat turvaa sekä Myrnalle että Dorothylle, millä on tärkeä toimintaa ohjaava vaikutus tulevaisuudessa. Rukoilu ja kehotus mennä kirkkoon luovat ja uusintavat evankeliskristittyjä sairauteen ja parantumiseen liittyviä merkityksiä. Dorothy, joka oli kristitty itsekin, saattoi saada rukouksen kautta vahvistusta uskolleen ja mennä taas kirkkoon. Myrna puolestaan oli toiminut relationalistisesti, saanut vaikuttavuuden kokemuksen, samalla kun oli edistänyt kristittyjä arvoja ja toimintaa. Samaan tapaan niin hengellinen uudelleensyntyminen kuin yhteiskunnallinen uudistuminen voivat olla yksittäisten uskovien käsissä, rukouksessa Jumala yhdistää toimijoiden verkoston, joka tekee evankeliskristityistä relationalistisia toimijoita vaikutusvallattomien yksilöiden sijaan.

Evankeliskristityillä ei ole harhaa yksittäisen toimijan vaikutusmahdollisuuksista. Aina

⁷² Marshall Sahlins (1991, 46) lähestyy tapahtumia (*events*) ja tapauksia (*incidents*) yhteenliittymien rakenteen näkökulmasta. Tapahtuma on ainutlaatuinen ilmiö, jolla on omat voimansa, muotonsa ja syynsä. Merkityksensä tapahtuma saa kulttuurisessa kontekstissa, minkä vuoksi ymmärtääkseen tapahtumaa, täytyy ymmärtää tapahtuman rakennetta tietyssä paikassa tietynä aikana. Toisin kuin tapaukset, historialliset tapahtumat ovat toimia, jotka saavat aikaan rakenteen muutoksen.

⁷³ 80-vuotias eläkeläinen Altonista (IL), Elroyn vaimo.

yksittäisen toimijan vaikutus ei ole yhtä suuri tai muutoksen tekevä.

Evangeliskristittyjen toiminnan taustalla on pikemminkin ajatus, että yksittäisten tekojen yhdistyessä niistä tulee osa suurempaa toiminnan kokonaisuutta, joka saa aikaan muutoksen. Marilynne kuvasi vaikutustaan yhteisöön ja yhteiskuntaan: ”Jokainen vaikuttaa omalla pienellä tavallaan.” Tällä hän tarkoitti vaikuttavansa, mutta ainoastaan omien toimintamahdollisuuksiensa rajoissa. Vaikka evangeliskristityt vaikuttivat tietoisesti, toiset toimijat asettivat rajoja heidän toiminnalleen. Vaikutelman hallinta ei ollut helppoa, jos toiminnan muut osapuolet eivät jakaneet samaa käsitystä toiminnan merkityksestä. Jokaisen toimijan tietoisella toiminnalla voi olla epäintentionaalaisia seuraamuksia, mikä johtuu toiminnan sosiaalisuudesta. Mahdollisuus toisten toiminnan kontrollointiin on rajallinen, mikä tekee henkilökohtaisen vaikutuksen strategiasta vaikeasti hallittavan menetelmän. Kokiessaan epäonnistuneensa eräs informantti oli huolissaan antamastaan vaikutelmasta: ”Toivottavasti et ajattele, että uskomme ei ole tarpeeksi vahvaa.” Oli kuitenkin selvää, että hänen mahdollisuutensa kontrolloida toisten toimintaa olivat rajalliset.

Henkilökohtaisen vaikuttamisen strategian rajoitteet ilmenivät näkemyksissä, joissa evangeliskristittyjen toivottiin vaikuttavan enemmän amerikkalaiseen kulttuuriin tai yhteiskuntaan. Evangeliskristityt toivoivat pystyvänsä vaikuttamaan toisiin niin, että nämä muuttaisivat toimintaansa rehelliseksi ja luotettavaksi. Monet evangeliskristityt visioivat idealistisen yhteiskunnan, jossa kaikki olivat kristittyjä. Kysyessäni Elroyta vaikuttivatko evangeliskristityt amerikkalaiseen kulttuuriin, tämä vastasi:

Varmasti ja tämä ei ole vain poliittista puhetta. --- Jos kaikki olisivat kristittyjä, ei tarvitsisi lukita ovia. Ei olisi valehtelua, varastamista, murhia... Jos kaikki rukoilisivat ja menisivät kirkkoon, politiikka Washingtonissa ei olisi sama mitä se on nyt.

Kulttuuri ja politiikka yhdistyivät⁷⁴ Elroyn ja Myrnan näkemyksissä, kun he siirtyivät yksittäisten toimijoiden välisestä luottamuksesta poliittiseen epäluottamukseen. Myrna uskoi, että Yhdysvallat oli perustettu uskonnon vapautta varten ja oli tästä syystä kristitty kansakunta. Elroy puolestaan totesi presidentti Obaman erehtyneen sanoessaan, ettei Amerikka ollut kristitty kansakunta, jonka jälkeen hän kertoi rukoilevansa Barack Obaman puolesta.

Milloin vain ajattelen häntä, minä edelleen rukoilen hänen puolestaan. Meillä on

⁷⁴ Kysymys kulttuurista oli siis poliittinen. Kysymyksessäni yhdistin evangeliskristillisyyden amerikkalaiseen kulttuuriin, sillä tämä yhteys oli tullut esille aiemmissa haastatteluissa. Monien muiden evangeliskristittyjen tapaan Elroy yhdisti kulttuurin poliittiseksi kysymykseksi. Hän näki kulttuurin yksittäisten toimijoiden toimintana ja tällä tavallisten ihmisten toiminnalla oli suora vaikutussuhde Washingtonin (DC) päätöksentekijöiden toimintaan.

tämä sopimus Jumalan kanssa. Mitä ikinä haluan häneltä, hyvää tai pahaa, hänen tahtonsa tapahtuu. --- Ehkä Jumala auttaa maata menemään vähän eteenpäin, ehkä ei.

Tämä tutkielma ei käsittele missä määrin evankeliskristittyjen rukoukset vaikuttivat yhteiskunnalliseen tilanteeseen. Totean kuitenkin aineiston perusteella, että rukoukset vaikuttavat relationalistisesti, varsinkin kun ne lausutaan julkisessa kontekstissa, kuten kirkossa ja rukousryhmissä. Elroy koki rukoilemisen merkitykselliseksi ja teki rukouksestaan poliittista rukoilemalla päätöksentekijöiden puolesta. Hän laittoi toivonsa Jumalan toimijuuteen ja luovutti näin päätöksenteon Jumalan auktoriteetin valtaan. Samalla hän uusinsi rukouksen merkitystä, kommunikoi toiveensa yhteisölle ja käsittelee yksilön kontrollin ulkopuolisia poliittisia prosesseja Jumalan käsitteen kautta.

7.6 Äänestäminen

Mark A. Nollin (2001, 212) mukaan evankeliskristillisen politiikan lähtökohtana on palvella Jumalaa poliittisessa elämänpiirissä. Tämä Jumalan palveleminen tapahtuu pääosin toteuttamalla luomiskertomuksen järjestystä. Uskoviille Raamattu on Jumalan sana. Raamattu alkaa luomiskertomuksella ja sen hyväksyminen on koko kirjan oikeellisuuden kannalta tärkein seikka. Tästä syystä koko maallinen elämä tulee asettaa jumalallisen järjestyksen alaiseksi. Samasta syystä esimerkiksi kysymys maailman synnyn opettamisesta kouluissa on erityisen tärkeää. Noll toteaa, että evankeliskristityn mielestä jumalakeskeisyyden tulisi hallita politiikkaa. Koska kaikilla on tarve pelastukseen, käsitys maailmasta heijastaa välttämättä poliittisiin näkemyksiin. (Mts. 217.) Niinpä kuka tahansa äänestäjä heijastaa maailmankuvansa äänestysvalintoihinsa, eikä tämä piirre ole ainutlaatuista evankeliskristityille. On väitetty, että puolueiden poliittisten kantojen muutoksen myötä evankeliskristityt vaihtoivat 1970-luvun lopussa puoluekantaansa demokraateista republikaaneihin. Keskilännen evankeliskristityt toivat esille, että puolueella sinänsä ei ole itseisarvoa, vaan ehdokkaiden ajamalla asioilla.

Kyselylomaketutkimuksesta ilmeni, että monet evankeliskristityt mielsivät poliittisen toiminnan äänestämiseksi. Evankeliskristittyjen äänestyskäyttäytymisen ennakoiminen ei kuitenkaan ole aina yksiselitteistä. Monet tutkimukset ovat keskittyneet selvittämään evankeliskristittyjen puoluekantaan. Esimerkiksi Pew Forumin (2012) tutkimuksesta ilmenee, että evankelikaaliset protestantit ovat identifioituneet vuosina 2008 – 2011 useammin republikaaneihin kuin demokraatteihin. Evankelikaalisten protestanttien keskuudessa republikaanien kannatus on vaihdellut 65 – 70 prosentissa vastaajista. Demokraattien kannatus evankelikaalisten protestanttien keskuudessa vaihteli 24 – 28 prosentissa. Kahden pääpuolueen lisäksi evankelisissa protestanteissa on muiden

puolueiden kannattajia. Koska tässä tutkielmassa olen kiinnostunut evankeliskristittyjen tavoista vaikuttaa yhteisöön ja yhteiskuntaan, äänestämiskäyttäytymisen pelkistäminen binääriseksi republikaanit vs. demokraatit -jaoksi ei ole riittävä vastaamaan kysymykseen miten evankelikaaliset vaikuttavat yhteisöön ja yhteiskuntaa. Yksittäisen toimijan vaikuttaminen ja vakuuttavuus on kokonaisvaltaisempi prosessi kuin presidentin vaaleissa äänestäminen neljän vuoden välein. Tarkastelen nyt kuinka päätös kandidaatin kannatuksesta syntyi.

Kysyin Elroyta ja Myrnalta äänestivätkö nämä kristittyä ja miten he valitsivat ehdokkaansa. Elroy kertoi rukoilevansa pyrkiessään selvittämään oikean ehdokkaan.

[Äänestämme kristittyä] Jos voimme. --- Miten se pitäisi tehdä on, että rukoilet äänestäväsi oikeaa, yrität selvittää oikean, rukoilet hänen puolestaan, menet ja äänestät... Se on kuin kymmenysten antaminen, mikä sinun pitäisi tehdä. --- Äänestät parasta kaveria, jonka tiedät. --- Olen republikaani. --- Jos kaveri, joka on ehdolla presidentiksi tekee jotain väärää, vaihdan. Jos sillä on jotain tekemistä Herran Kristuksen kanssa.

Elroyn kommentista ilmenee, että kandidaatin ominaisuuksien lisäksi puoluekanta vaikutti äänestämiseen. Myrna kuvasi tätä puolueuskollisuutta: ”Yritämme pysytellä puolueessa. Meidän tulee tukea heitä.” Puoluekanta ei kuitenkaan ollut automaatti, joka olisi taannut äänen, kuten Elroy ilmaisi. Oleellista oli, että kandidaatti toimi oikein Jumalan kannalta.

Gloria valitsi ehdokkaansa samaan tapaan kuin Elroy ja Myrna. Hän kertoi rukoilevansa, että osaisi valita oikean ehdokkaan, sekä selvittävänsä kandidaatin uskomukset ja olivatko ne linjassa Raamatun kanssa. Glorian ei kuitenkaan ollut helppo löytää kandidaattia, joka olisi uskonut samoin kuin hän itse.

Melko harvoin siellä on kandidaattia – en tiedä onko koskaan... En tiedä onko siellä koskaan ollut kandidaattia, joka olisi ollut linjassa kaiken uskomani kanssa. Sitten minun täytyy vain sanoa: ”Hyvä on Jumala, teen parhaan päätöksen minkä osaan ja sitten tiedän, että lopussa, kenestä tahansa tulee presidentti, taas kerran, se ei ole yllätys sinulle, Jumala. Sinulla on tarkoitus sille henkilölle, josta tulee presidentti tietyinä aikoina.”

Olin kiinnostunut äänestämisen sosiaalisuudesta ja siitä kuinka uskontoa käytettiin välineellisesti puoluepolitiikassa. Havaintojeni perusteella kirkoissa puhuttiin politiikasta vain hienovaraisesti vihjaamalla tai yleisesti kehottamalla äänestämään uskon mukaan. Kirkon virallinen kanta ei kuitenkaan ollut ainoa mielipiteisiin vaikuttava tekijä, vaan evankeliskristityt puhuivat ehdokkaista spontaanisti kirkon tapahtumien ulkopuolella.

Kirkon lisäksi evankeliskristityt vaikuttivat toistensa äänestyspäätöksiin yksityisessä elämänpiirissä. Gloria vastasi kysymykseen puhuiko hän kandidaateista muiden evankeliskristittyjen kanssa:

Varmasti. Ja luen artikkeleita ja pääkirjoituksia, joita toiset ovat kirjoittaneet nähdäkseni mitä he ajattelevat. --- En ole niin poliittisesti motivoitunut kuin yrityskumppanini Sharon on. Usein hän jakaa mielipiteensä, kysynpä sitä tai en [nauraa]. Kuuntelen aina toisten mielipiteen, mutta en välttämättä kysy ihmisten mielipiteitä. He saattavat olla enemmän perehtyneitä kandidaateihin, joten saatan kysyä "mikä hänen kantansa on... mihin tahansa – aborttiin. Mikä heidän kantansa on – terveydenhuoltoon. Mutta en usko koskaan menneeni kenenkään luokse ja sanonut: "Ketä äänestät, ketä minun pitäisi äänestää?" Mutta etsin kyllä tietoa internetistä itse. --- On ihmisiä, jotka kokevat velvollisuudekseen kertoa toisille ketä näiden tulisi äänestää. Sharon⁷⁵ on vähän sellainen. --- Hän ajattelee, että keskeinen osa kristittyinä olemista tarkoittaa osallistumista politiikkaan ja auttaa muodostamaan käytäntöjä ja kaikkea sellaista. En tiedä olenko samaa mieltä siinä.

Gloria halusi korostaa omaa autonomiaansa päätöksenteossa. Hän itse toi esiin seikan, että oli tietoinen vaikutusyrityksistä, vaikka ei antanut niiden varauksettomasti vaikuttaa mielipiteeseensä. Tällä tavoilla hän toi esiin tietoisien toimijuutensa.

Gloria ja monet muut evankeliskristityt identifioituivat konservatiivisiin kristittyihin. Gloria kuitenkin toi esille, ettei konservatiivisilla tai kristityillä arvoilla voinut oikeuttaa mitä tahansa toimintaa eikä niiden kannattaminen johtanut kyseenalaistamattomasti tiettyyn äänestystulokseen. Puhuimme Glorian kanssa keskusteluohjelmista, joissa konservatiivit esiintyivät.

Olen ehdottomasti enemmän konservatiivi, mutta en pidä konservatiivisten keskusteluohjelmien juontajista. En usko, että he edustavat Kristusta hyvin. He ovat usein epäkohteliaita ja he ovat usein verbaalisesti loukkaavia ihmisille. Kun he haastattelevat, he keskeyttävät ja he eivät ole ystävällisiä ja nöyryyttävät heitä. Mielestäni se ei tee Kristukselle kunniaa. He käyttäytyvät "ai vau, nämä kristityt arvot..." Mutta sitten heidän asenteensa ei ole kiltti, rakastava. Sanotaan jotain ja sitten toimitaan eri tavoin. --- Jos joku kertoo minulle, että on kristitty, odotan, että hänellä on Kristuksen kaltainen asenne. Jos joku ei ole kristitty, en odota.

Glorian näkemys konservatiivisten keskusteluohjelmien juontajista osoittaa, että arvojen ja toiminnan tulisi olla suhteessa toisiinsa. Arvojen ja toiminnan välinen suhde tuli esille myös monien muiden evankeliskristittyjen puheenvuoroissa. Edellä mainittujen esimerkkien perusteella voidaan todeta, että evankeliskristityn käsityksen mukaan arvojen tulisi ohjata kristittyjen toimintaa. Arvot ovat siis keskeisiä evankeliskristittyjen poliittisen toiminnan kannalta.

Gloria kertoi, että vuoden 2008 presidentin vaaleissa hän ei äänestänyt kumpaakaan pääpuolueiden ehdokasta vaan libertaaripuolueen ehdokasta.

⁷⁵ Sovin Sharonin kanssa haastattelun useita kertoja, mutta hän aina perui sen perhesyihin vedoten. Koska Sharon oli metodisti, päätin vierailla metodistikirkossa Julian ja Markin kanssa. Metodistikirkon tunnelma poikkesi helluntaikirkkojen kokemuksellisuudesta, mutta sielläkään ei puhuttu eksplisiittisesti politiikasta.

Minä äänestin McCainia... Ei, en itse asiassa, äänestin libertaaripuoluetta. Tiesin, että äänelläni ei olisi merkitystä lopputuloksen kannalta, mutta en todella pitänyt yhdestäkään heistä. --- [Kuka tämä ehdokas oli?] --- Bob Barr. Hän sai vain pienen prosentin ihmisistä. Ja Sharon sanoi, että älä äänestä häntä. Sinun täytyy äänestää McCainia, koska jos äänestät kolmatta puoluetta, heität äänesi hukkaan eikä se vaikuta lopputulokseen. Sanoin, tiedätkö, jos teet sitä koko lopun elämäsi, emme koskaan näe muutosta. Yksi kerrallaan, meidän kaikkien tulisi äänestää omantuntonne mukaan ja minulla on taipumus olla enemmän yhtä mieltä libertaaripuolueen kanssa, vaikka libertaaripuolueella ei ole juurikaan valtaa Yhdysvalloissa. Mitä jos 200 vuotta sitten demokraatit ja republikaanit... Nuo puolueet voimistuivat, koska ihmiset alkoivat äänestää siihen suuntaan. --- Tiesin, että hänellä ei ollut mitään keinoa voittaa, mutta tunsin aivan kuin olisin valehdellut, jos olisin äänestänyt jotain toista puoluetta. Tunsin, että minun on äänestettävä omantuntoni mukaan.

Glorian päätös äänestää ehdokasta, jonka valituksi tuleminen oli epätodennäköistä, oli lopulta omantunnon kysymys. Glorian toiminnassa kuvastuu tarve toimia uskon ohjaamana sekä evankeliskristityt arvot, kuten rehellisyys, mutta myös halu tehdä oma päätös, jossa hän vaikutti muutoksen puolesta. Käsitys oman ehdokkaan mahdollisuuksista osoitti tietoisuutta toiminnan rajoitteista ja mahdollisuuksista. Glorian toimintaa ohjasi eräänlainen kategorinen imperatiivi: toimi siten, että toimintatavastasi voitaisiin tehdä yleinen moraalilaki. Jos kaikki äänestäisivät omantuntonsa mukaan, puoluevaihtoehtoja olisi enemmän. Jos ihmiset äänestäisivät libertaaripuolueen ehdokasta, vaikka läpimeno näyttäisi epätodennäköiseltä, puolue voisi olla varteenotettava vaihtoehto republikaanien ja demokraattien rinnalla. Gloria osoitti toivoa tulevaisuuden mahdollisuutta kohtaan, mutta hän myös tiesi oman toiveensa toteutumisen olevan riippuvainen toisten äänestäjien valinnasta. Ennen äänestyspäätöstä Gloria rukoili, että hän tekisi oikean päätöksen. Samalla hän luovutti päätösvallan Jumalalle, sillä mikä tahansa äänestystulos olisi, se olisi Jumalan tahto.

Molemmat, sekä Gloria että Sharon olivat evankeliskristittyjä, mutta heidän poliittiset näkemyksensä erosivat merkittävästi toisistaan. Tämä tapaus on esimerkki siitä, kuinka evankeliskristityt eivät ole poliittisesti homogeeninen ryhmä. Eri intressit vaikuttavat kandidaatin valintaan ja äänestämiseen. Tämän tutkimuksen perusteella ei voida ennakoita ketä evankeliskristityt äänestävät seuraavissa vaaleissa, sillä yksittäisten äänestäjien äänestyspäätös on pitkälti riippuvainen ehdokasasetelmasta, ajankohtaisista kysymyksistä, ehdokkaiden onnistumisesta väittelyissä jne. Kandidaatin valintaan vaikuttavat näiden lisäksi muut tekijät, kuten talouselämän tuntemus. Buck ilmaisi näitä moninaisia intressejä: ”Kristittyinä oleminen ei tee välttämättä hyvää presidenttiä.” Vaikka evankeliskristillisuus on yksi poliittista toimintaa ohjaava tekijä, se ei ole ainoa. Uskonnolliset näkemykset ovat vain osatekijä äänestyspäätöksessä.

Yksityisessä elämänpiirissä, kuten kotona päivällispöydässä tai tv:n ääressä, politiikasta ja poliitikoista keskusteltiin usein varsinkin ajankohtaisten tapahtumien yhteydessä. Keskustelut eivät rajoittuneet pelkästään poliitikkojen toimintaan kongressissa, vaan myös heidän yksityiselämäänsä ja julkisuuskuvansa. Näissä keskusteluissa John Ascroft ja Sarah Palin saivat erityishuomiota ja sympatiaa, koska olivat A/G-kirkon jäseniä tai olivat aikaisemmin olleet⁷⁶. Ylipäätänsä evankeliskristityt luottivat kristittyihin poliitikkoihin enemmän kuin ei-kristittyihin.

Epäluottamusta poliitikkoja kohtaan saatettiin ilmaista epäilemällä tämän uskoa tai uskontoa. Jotkut evankeliskristityt kokivat ongelmaksi sen, ettei presidentti ollut kristitty. Cleveland⁷⁷ kommentoi istuvaa presidentti Obamaa: ”Presidentti ei ole kristitty varmasti. Se on todella paha. Johtajuusnäkökulmasta se on niin.” Elroy esitti samankaltaista kritiikkiä kertomalla, ettei presidentti ollut kristitty:

Hän sanoi niin. Hän sanoi, että maamme ei ole kristitty kansakunta. Ja hänen jumalansa, en tiedä mikä se on. Emme luota häneen. En usko, että se mitä hän sanoo, on totta.

Myös Buck epäili Barack Obaman hallintoa, mutta hän näki ongelmana, että presidentti teki politiikkaa ”rotunsa puolesta”. Samankaltainen rotuun liittyviin ennakkoluuloihin ja stereotyyppioihin viittaava puhe toistui monissa haastatteluissa. Rotudiskurssiin ei kuitenkaan kuulunut viittaukset uskontoon tai Raamattuun. Eräs mahdollinen selittävä tekijä voi olla Missourin segregoitunut historia, josta kerron luvussa 2. Eräiden informanttien haastattelussa ilmeni, että näiden isovanhemmat olivat olleet Ku Klux Klanin jäseniä 1900-luvun alkupuolella. En tässä yhteydessä mene enempää rasismiteemaan. Totean kuitenkin, että alueen historiasta johtuen monet havainnoimani evankeliskristityt ilmaisivat rotua koskevia ennakkoluuloja, jotka eivät kuitenkaan ole peräisin evankeliskristillisyydestä, vaan laajemmista historiallisista konventioista. Rotuun liittyvillä stereotyyppioilla näytti olevan vaikutus äänestyspäätökseen ja poliittiseen toimintaan. Edellisessä luvussa totesin, että usein hyväntekeväisyydessä afrikkalais-amerikkalainen väestö edusti valkoisille evankeliskristityille kulttuurista toista ja avunannon kohdetta. Poliitikassa rotuun liittyvät ennakkoluulot ja stereotyyppiat ohjaavat toimintaa evankeliskristillisyyden, sosiaalisen luokan, sukupuolen ja muiden intressien ohella.

⁷⁶ Buck kertoi tuntevansa henkilökohtaisesti John Ascroftin, joka oli Assemblies of God -kirkkokunnan jäsen, ja Sarah Palinin, joka oli aikaisemmin käynyt A/G-kirkossa. Buck kertoi luottavansa John Ascroftiin niin paljon, että voisi antaa tämän haltuun sekkivihkonsa. Sarah Palin puolestaan sai Buckilta sympatiaa: ”Hän teki upeita asioita Alaskassa. Hän oli hyvä kuvernööri, mutta ei osannut käsitellä mediaa.” Näillä suhteilla ja tarinoilla henkilökohtaisista kohtaamisista oli suuri vaikutus Buckin käsitykseen henkilöiden kyvykkyydestä politiikassa.

⁷⁷ Noin 50-vuotias kirkkokuorolainen Victory-kirkosta (Alton, IL), poliittiselta taustaltaan republikaani.

7.7 Kysymys sosiaaliavustuksista

Käsittelin edellisessä luvussa evankeliskristittyä hyväntekeväisyyttä. Kiinnitin huomioni lähinnä mikrotason hyväntekeväisyyteen eli yksittäisten evankeliskristittyjen toimintaan. Evankeliskristittyä hyväntekeväisyyttä ja politiikkaa voidaan kuitenkin havainnoida myös makrotasolla, jossa nämä vaikuttavat koko valtion toimintaan.

Jon Bialecki (2009) kuvaa tapauksen eräästä eteläisen Kalifornian kirkosta, jossa kirkossakävijät osallistuivat edistykselliseen politiikkaan. Tässä kirkossa pastori piti saarnan, jossa hän puhui uskonnosta ja politiikasta. Pastorin mukaan uskonto ja politiikka olivat erottamattomat. Usko, joka ei muuttanut toimintaa, ei ollut uskoa laisinkaan. Lisäksi hän käytti esimerkkinä Jeesusta, jonka viesti oli samanaikaisesti radikaali, ylimaallinen ja moraalinen. Tämän viestin tulisi olla kristittyjen toimintamallina kaikessa elämässä, myös politiikassa. Myöhemmin pastori kuitenkin kertoi Bialeckille, ettei tuntenut halua osallistua poliittiseen toimintaan. Sen sijaan hän keskittyi puhumaan eettisistä vakaumuksista, jotka olivat raamatullista alkuperää. Bialecki korostaa, että hänen havainnoimassa kirkossaan poliittisessa toiminnassa ei ollut kyse mistään ohjelmallisesta politiikasta, vaan uskovat kokivat keskeiseksi missiokseen uskon levittämisen ja köyhien auttamisen. Heidän näkemyksensä mukaan tärkein tapa auttaa oli perustaa kirkkoja, jotka huolehtisivat köyhistä.

Bialeckin kuvaama tapaus voisi olla Keskilännen evankeliskristityistä kirkosta, kuten Victorysta, missä kannustettiin radikaaliin toimintaan. Käytännössä pastorit eivät kuitenkaan tarjonneet poliittista ohjelmaa tai agendaa, johon seurakuntalaiset olisivat voineet yhtyä. Sen sijaan he puhuivat kristittyjen yhteiskunnallisesta vastuusta levittää Jeesuksen sanomaa ja auttaa köyhiä. Köyhien auttaminen, eli hyväntekeväisyys, on yhtäaikaaisesti mikrotason ja makrotason toimintaa. Mikrotasolla toimijat tekevät hyväntekeväisyyttä paikallisesti, kun taas makrotasolla hyväntekeväisyys merkitsee poliittisia päätöksiä ja valtiojohtoista toimintaa apua tarvitsevien kohtalosta.

Makrotasolla uskoperusteiset organisaatiot ovat ratkoneet monia sosiaalisia ongelmia. Uskoperusteinen toiminta voi olla joko vapaaehtoistyötä tai poliittista toimintaa. Käytännössä uskoperusteisten organisaatiot ovat tuottaneet monia kunnallispalveluita, kuten auttaneet päihderiippuvuuksista kärsiviä, vankilasta vapautuneita sekä kodittomia ja köyhiä. Monet evankeliskristityt uskovat, että uskoperusteiset organisaatiot hoitavat nämä tehtävät paremmin kuin valtio. Elishan (2008a, 71) mukaan termi uskoperusteinen on liitetty usein evankelikaalisten poliittiseen vaikutusvaltaan, jolloin toimijoita ovat sosiaalisesti ja poliittisesti aktiivit evankeliskristityt. Uskoperusteisen aktivismin tavoite

on auttaa puutteessa eläviä, mutta taustalla on ryhmän laajempi missio saada aikaan ”kulttuurin muutos”.

Valtion ja uskoperusteisten organisaatioiden välinen rooli oli yksi evankeliskristittyjä kiinnostava teema vuonna 2008 presidentin vaaleissa. Evankeliskristityille keskeiset teemat politiikassa tavallisesti käsittelevät evankeliskristittyjen asemaa yhteiskunnassa. Yhteisistä intresseistä huolimatta haastattelemillani evankeliskristityillä oli erilaisia näkemyksiä evankeliskristittyjen vaikutuksesta yhteisöön ja yhteiskuntaan. Kysyessäni miten kristityt vaikuttivat Yhdysvaltojen politiikkaan Elroy vastasi: ”Sitä kutsutaan hiljaiseksi enemmistöksi. He [kristityt] yrittävät pysäyttää asioita, kuten abortin.” Cleveland puolestaan uskoi kristittyjen vaikuttavan riippuen heidän vaikutuksestaan kongressissa: ”Uskon sen olevan syklistä. Se riippuu kuka on virassa ja kuka on kukkulalla [Capitol Hill -kukkulalla, kongressissa].” Kysyessäni oliko Jumalalla suunnitelmaa Yhdysvalloille (hain takaa amerikkalaista ekseptionalismia), Elroy vastasi: ”Se on tapa, jolla elämme.” Hän selitti kuitenkin, ettei se ollut erityinen amerikkalaisille, vaan koko ihmiskunnalle: ”Hänellä [Jumalalla] on suunnitelma, jotta elämme sen mukaisesti. Olemme vapaita. Olemme vapaita vastustamaan häntä.”

Myrnalle evankeliskristittyjen vaikutus merkitsi sairaista huolehtimista. Hän selitti: ”Ilman kristittyjä meillä ei olisi näitä sairaaloita. Useimmat sairaalat ovat kristittyjen organisaatioiden ylläpitämiä. Heillä on iso vaikutus sen tapaisissa asioissa.” Myrnan vastauksien perusteella vaikuttaminen ja poliittisuus olivat hänelle arkipäiväistä apua tarvitsevien auttamista. Hän yhdisti vaikuttaminen sairaaloihin, joissa kristityt huolehtivat sairaista. Myrna kertoi, että Jumalan suunnitelma Yhdysvalloille oli Jeesuksen toinen tuleminen: ”Niitä, jotka eivät hyväksyneet häntä, rangaistaan. Hänen suunnitelmansa meille on elää taivaassa hänen kanssaan.”

Evankeliskristityt pysyttelivät poissa politiikasta ja julkisesta elämästä suurimman osan 1900-lukua (esim. Harding 2000). Sen sijaan evankeliskristityt ottivat osaa sosiaalista hyvinvointia koskevaan liiketoimintaan ylläpitämällä kristittyjä hyväntekeväisyysorganisaatioita ja vastustamalla valtiollisten sosiaaliavustusten mallia. Keskilämmen evankeliskristittyjen puheenvuoroissa tuli edelleen esiin kristittyjen hyväntekeväisyys, jonka he mielsivät poliittiseksi toiminnaksi. Nykyään politiikkaan ja julkiseen elämään osallistuminen on kristityille tärkeää, sillä kristittyjen rooli yhteiskunnassa ratkaistaan lopulta kongressissa.

Vuonna 1996 liittovaltiotason sosiaaliavustusuudistus (*Welfare Reform Act*) muutti evankeliskristittyjen asemaa sosiaaliavustuksia koskevassa politiikassa (Elisha 2008a,

71). Presidentti Clintonin allekirjoittama lakiuudistus korvasi aiemman lain, joka takasi taloudellisen tuen apua tarvitseville perheille (*Aid to Families with Dependent Children*). Tämä laki muutti valtion suhtautumista eniten apua tarvitseviin kansalaisiin, sillä valtion rahallisen avun sijaan osavaltiot alkoivat auttaa köyhien perheiden vanhempia työn hankkimisessa. (Esim. Grabner 2002, Wolf 2006.) Vuonna 2009 presidentti Obaman ajama terveydenhuoltouudistus oli vielä kongressin päätettävänä eikä sen lopputuloksesta ollut tietoa. Kysymys vähävaraisten terveydenhuollosta kuitenkin herätti paljon keskustelua evankeliskristittyjen keskuudessa, sillä se saattoi ratkaista evankeliskristittyjen roolin puutteenalaisten auttajana, millä puolestaan saattoi olla laajempia vaikutuksia kristittyjen rooliin valtiossa.

Elishan (2008a) mukaan vuoden 1996 lakiuudistus merkitsi evankelikaalisille johtajille ja aktivisteille mahdollisuutta olla entistä näkyvämpi osa sosiaalisia palveluja ja filantrooppisia organisaatioita. Molempien puolueiden poliitikot käyttivät uskoon perustuvaa retoriikkaa hyvinvoinnista puhuttaessaan. Koska liittovaltion tuki tarvitseville oli vähäistä, uskoperusteisten hyväntekeväisyysorganisaatioiden rooli korostui. Köyhyyden lievittäminen, kuntouttaminen, mentorointiohjelmat sekä muut keskeiset sosiaalipalvelut jäivät paikallisille yhteisöille, jotka puolestaan tukeutuivat uskoperusteisiin organisaatioihin. Uskonnollinen aktivismi tarjosi vaihtoehdon hyvinvointivaltiolle. (Mts. 71.) Uskoperusteinen hyväntekeväisyys tarjosi ratkaisun köyhien ja tarvitsevien auttamiseen ilman, että verotusta olisi tarvinnut kiristää. Vuonna 2009 tilanne oli toinen. Evankeliskristityt pelkäsivät vakuutusmaksujen ja verotuksen nousevan sekä terveydenhuoltojärjestelmän romahtavan, kun maan vähävaraiset asukkaat vyöryisivät kaikille avoimeen terveydenhuoltoon. Suuri kysymys evankeliskristittyjen keskuudessa oli: ”Miksi minun pitäisi maksaa jonkun toisen terveydenhuollosta?” Heidän vastauksensa ongelmaan oli, että köyhien ja sairaiden hoito tulisi olla kristittyjen vastuulla. Kuten olen aikaisemmin osoittanut, hyväntekeväisyys edisti relationalismia ja oli siten osa henkilökohtaisen vaikuttamisen strategiaa. Sen avulla saatettiin myös legitimoida jo olemassa olevia yhteiskunnallisia asemia.

Toisinaan uskontoa on pyritty selittämään poliittisen motivaation näkökulmasta, jolloin syynä uskonnollisuuteen olisi politiikkaan osallistuminen tai vallan saaminen. Esimerkiksi Benedict Andersonin (1991) ajatus kansallisvaltiosta kuvitteellisena yhteisönä on kytketty uskonnollisuuteen. Kansalaisuskontokeskustelussa uskonnon merkitys on nähty tukevan valtion politiikkaa ja kansalaisten yhteisöllisyyttä kuvitteellisella tasolla (esim. Bellan 1967). Kentällä vallitseva sosiaalinen todellisuus ei

kuitenkaan anna mitään syytä olettaa, että evankeliskristittyjen maailmankuvan motiivi olisi kansallisvaltion politiikan tukeminen. Mikäli kansalaisuskonto Robert N. Bellahin merkityksessä on olemassa, se on uskonnollisuutta, joka on erillään kirkkokuntien teologioista ja uskonkappaleista.

Usko ja uskonnollisuus ovat keskeisiä uskovien elämässä. Usko antaa evankeliskristittyjen elämälle merkityksen sekä ohjaa toimintaa. Tällä tavoin usko vaikuttaa myös poliittisiin tavoitteisiin ja evankeliskristittyjen etujen tavoitteluun. Evankeliskristittyjen etu vaatii esimerkiksi abortin ja samaa sukupuolta olevien avioliiton kieltämistä, sillä kyseessä on yhteisön ja yhteiskunnan moraalien ylläpitäminen. Kansalaisten toimintaa ohjaavien lakien merkitys on tuoda kristityt arvot käytännön tasolle ja näin hallita kansalaisten arvoja ja toimintaa. Lait, jotka hyväksyvät synnin tekemisen, ovat evankeliskristittyjen näkökulmasta moraalisesti väärin ja siten mahdottomia hyväksyä.

Evankeliskristityillä on kuitenkin erilaisia taloudellisia tilanteita, minkä vuoksi näkemykset voivat erota talouspolitiikan suhteen. Uskoviille on edullista, mikäli liittovaltion politiikka tukee esimerkiksi uskoperusteisia organisaatioita, jotka mahdollistavat kristityille hyväntekeväisyyden ja samalla tuovat heille taloudellista etua esimerkiksi veron kevennysten muodossa. Raamatun mukaan kristittyjen tehtävä on pitää huolta tarvitsevista, jonka vuoksi uskoperusteiset organisaatiot ja niiden saama taloudellinen tuki ovat parempi vaihtoehto kuin valtion ylläpitämä verorahoitteinen hyvinvointivaltiojärjestelmä. Tässä suhteessa on ilmeistä miten kristittyjen kannatus uskoperusteisten organisaatioiden tukemiseen jakaantuu. On kuitenkin tärkeää huomata, että evankelikaalisten sosiaaliset ja poliittiset asenteet eivät ole yhtenäisiä (esim. Elisha 2008a, 74).

Elishan (2008a) esittää, että evankelikaalisten käsitys uskosta ja uusliberalistinen/uuskonservatiivinen ajattelu hyvinvointimallin jälkeisissä Yhdysvalloissa resonoi antihumanismia. Taustalla on idea siitä, että sosiaalisesta hyvinvoinnista huolehtiminen pitäisi jättää paikallisille yhteisöille, uskonnollisille organisaatioille ja muille yksityisille voittoa tavoittelemattomille organisaatioille. Evankelikaaliset suhtautuvat sekulaarisiiin ja progressiivisiin hallinnon ideaaleihin kriittisesti, kun taas kansalaisten uskoperusteiseen aktivismiin he suhtautuvat myönteisesti. Evankelikaaliset syyttävät hyvinvointivaltiota naiivista ja virheellisestä humanismista, joka heikentää moraalista, hengellistä ja taloudellista vastuuvollisuutta, ja vertaavat ylöspäin suuntautuvaa sosiaalista liikkuvuutta taivaaseen pääsyyn. Ylöspäin suuntautuva sosiaalinen liikkuvuus ei ole luonnollinen

oikeus (jotain ”ansaittua”) tai rationaalisen vaivannäön tulos (jotain ”hankittua”), vaan korkeamman auktoriteetin – olipa se markkinoiden ”näkömätön käsi” tai Jumala – aikaansaamaa.

Käsittelen aikaisemmissa luvuissa vertikaalisten ja epäsymmetristen valtasuhteiden muodostaman verkoston luomisesta ja ylläpitoa. Tässä luomis- ja ylläpitoprosessissa hyväntekeväisyydellä on keskeinen merkitys. Evankeliskristityt toimivat politiikassa ja julkisessa elämässä omien intressiensä hyväksi. Monet heistä toivovat, että valtio pysyisi erillään sosiaaliavustuksista ja terveydenhuollosta, jotta evankeliskristityt voisivat jatkaa uskonon perustuvaa tehtäväänsä köyhien ja apua tarvitsevien auttajana.

Simon Colemanin (2005) mukaan uskonnon pääsy politiikkaan valtiossa, jossa uskonto ja politiikka on erotettu toisistaan, on mahdollista kaksoistoimijuuden avulla.

Kaksoistoimijuuden syntyminen liittyy uskonnolliseen kääntymiseen ja uudelleensyntyneen identiteettiin. Uskonon tuleminen on kokemus, joka ruumiillistuu toiminnassa, kuten puheessa, moraalisisessa toiminnassa ja hyväntekeväisyydessä. Henkilöstä tulee transsendentin työkalu ja käsky levittää evankeliumia (lähetyskäsky) alkaa sanella hengellistä minää. (Mts. 664.) Uskova, jolla on kaksoistoimijuus, toimii kahdella todellisuuden ja olemassaolon tasolla, näkyvällä ja hengellisellä. Näkyvä taso on todellisuus, joka erottuu myös sekulaareille havainnoitsijoille. Hengellinen taso taas on vähemmän ilmiselvä sekulaareille havainnoitsijoille, mutta silti enemmän todellinen uskoville. Ideaalitapauksessa hengellinen taso johtaa toista toiminnan tasoa. (Mts. 666.) Käytännössä evankelikaalisille materiaallinen ja hengellinen taso ovat olemassa yhtäaikaaisesti, mikä ilmenee esimerkiksi evankelikaalisessa puheessa. Colemanin mukaan materiaalistien ja hengellisten tasojen yhtäaikainen käyttö on myös kielellinen strategia, jolloin sekulaariin keskusteluun liitetään hengellisiä dekonstruktioita. Evankeliskristityille sekulaari moderniteetti on todellisuuden muoto, josta neuvotellaan, johon otetaan kielellistä etäisyyttä ja jota pyritään kontrolloimaan (mts. 662). Evankeliskristitty näkökulma eroaa siis sekulaarista näkökulmasta ja sen on tarkoitus haastaa stereotyyppisesti moderni maailmankuva.

7.8 Jumalan valtakunta

Edellä olen kuvannut kuinka evankeliskristityt osallistuvat politiikkaan ja lakisäättävään toimintaan valtion instituutioiden kautta. Näiden institutionalisoituneiden vaikuttajien lisäksi muut evankeliskristityt ottavat kantaa vallan jakoon ja muuttavat näin vallan paikkaa relationalistisesti. Kaikille evankeliskristityille on yhteistä Jumalan auktoriteetin tunnustaminen sekä tulevaisuuden profetia, joka kertoo Jeesuksen

paluusta. Tämä visio Jumalan vallasta tekee evankeliskristillisyydestä poliittista.

Luvussa 4 viitataan Susan Hardingin (2000) tulkintaan Raamattuun perustuvan kielen roolista uskonnollisessa kääntymisessä. Monien saarnaajien puheet perustuvat Raamatulle ja kristilliselle kulttuurille ominaiselle retoriikalle, joka on myös fundamentalististen kristittyjen politiikan perusta. Hardingin havainnoima baptistipastori ja Moral Majority -järjestön perustaja Jerry Falwell hyödynsi Raamattuun perustuvaa kieltä julkaisuissaan, seremonioissaan ja puheissaan. Tämän retoriikan avulla Falwellin onnistui muuttaa uudelleensyntyneiden suhtautumista yhteiskunnallisiin kysymyksiin, kuten aborttiin, evoluutioteoriaan ja perinteisen perheen rooliin. Jerry Falwellin poliittinen toiminta pohjautui fundamentalistiseen retoriikkaan ja kertomuksiin, jotka ovat peräisin Raamatusta. Tuhatlukuisen henkilökuntansa avulla pastori järjesti poliittisia tilaisuuksia, joiden tavoitteena oli kokonaisvaltainen kulttuuriuudistus. Tällöin luotiin nykyiset ns. kristilliset arvot. Falwell saavutti viestillään miljoonat ihmiset ympäri Yhdysvaltoja ja yhdisti fundamentalistisen ja evankelikaalisen kristinuskon. Tätä uudelleensyntyneiden kristittyjen joukkoa yhdisti fundamentalistiset arvot ja evankelikaalinen kiinnostus ulkopuolisia kohtaan⁷⁸.

Uudelleensyntyneille kristityille nykyiset tapahtumat todistavat Jumalan ja hänen vastustajansa, hyvän ja pahan, välistä kamppailua. Tähän kamppailuun perustuu maailmanlopun profetian poliittinen luonne. Kyse ei ole vain poliittisesta toiminnasta, vaan kulttuurisen kertomuksen elämisestä. Hardingin (2000, 234) mukaan tämä populaari maailmanlopun odottaminen ei ole poliittista vain poliittisen toiminnan merkityksessä, vaan se on itsessään poliittista ja se tekee uudelleensyntyneistä kristityistä poliittisia toimijoita. Pyhä elämä käsittää kaikki elämänpiirit, niin poliittisen, taloudellisen, kulttuurisen kuin moraalisen toiminnan. Nämä raamatulliset profetiat haastavat sekulaarit ja modernit määritelmät ja merkitykset nykyisistä tapahtumista ja historiasta. Niinpä ne ovat eräänlaista kertomuksellista politiikkaa; valtakamppailua niistä kulttuurisista kertomuksista, jotka muovaavat niin historiaa, geopolitiikkaa ja ajankohtaisia tapahtumia kuin historiallisia voimia, toimijoita, hyötyjiä ja uhreja. Harding (mts. 238) kirjoittaa, että lopunaikojen retoriikka, jota monet uudelleensyntyneet kristityt käyttävät, on “lopputonta erimielisyyttä, vastustusta ja kritiikkiä modernia ajattelua vastaan”. Se vastustaa niitä moderneja teorioita, jotka muotoilevat vallitsevaa tietämystä nykyisistä ja menneistä tapahtumista niin maailmalla

⁷⁸ Hardingin (2000, 19) mukaan aikaisemmin fundamentalistit olivat vetäytyneet yhteiskunnallisesta toiminnasta, toisin kuin evankeliskristityt, jotka veivät evankeliumia jatkuvasti ryhmän ulkopuolelle. Vasta 1980-luvulla fundamentalistit ja evankeliskristityt liittyivät uudelleensyntyneiden joukoksi, joka pyrki politiikkaan yhteisin teemoin.

kuin Yhdysvalloissa.

New Light -kirkossa pastori Jackson puhui lopun ajoista yhteydessä nykyisyyteen: miten ihmiset voisivat tehdä parannuksen nykyisyydessä ja löytää Jumalan valtakunnan. Pastori Jackson saarnasi Ilmestyskirjasta, joka hänen mukaansa kertoo tulevaisuudesta, ajasta, jolloin Jeesus palaa maan päälle. Jeesuksen paluuta seuraa Jumalan valtakunta, joka ei kuitenkaan ole vain tulevaisuuden profetia. Pastori Jacksonin mukaan Jeesuksen viesti oli ”Lakatkaa tekemästä vallankumousta ja tehkää se kuten minä [Jeesus].” Pastori Jackson kuvasi Jeesusta ruohonjuuritason poliitikoksi. Jeesus yritettiin tappaa uransa alkuvaiheessa, mutta hän vältti kuoleman viisaasti. Silti hänestä tuli kapinallinen ja raamatullisen vastarinnan vertauskuva. Jeesus ei kuitenkaan taistellut väkivallalla, vaan kertomalla tarinoita. Juuri tämä tarinoiden kertominen yhdistävät evankeliskristittyjen ja Jeesuksen politiikkaa. Se on kertomuksellista politiikkaa, kuten Harding asian ilmaisisi.

Evankeliskristityt käyttävät nimitystä Jumalan valtakunta ja Taivasten valtakunta toistensa synonyymeina. Jumalan valtakunta viittaa Jumalan ylimpään auktoriteettiin kaikissa asioissa. Assemblies of God -teologian mukaan Jumalan valtakunta on sfääri, jossa Jumala hallitsee. Ihminen valitsee Jumalan valtakunnan vapaaehtoisesti uskossaan ja kuuliaisuudessaan Jumalalle. Näin hänestä tulee osa Jumalan valtakuntaa nykyisyydessä. Samaan aikaan Jumalan valtakunta on myös tulevaisuuden profetia. Kirkolla on osansa Jumalan valtakunnan tulossa, mutta kirkko itsessään ei ole Jumalan valtakunta (tässä suhteessa evankeliskristityt eroavat esimerkiksi mormoneista). Nykyisyydessä Jumalan valtakunnasta päästään osaksi hengellisen muutoksen kautta. Tulevaisuudessa Jumalan valtakunnan tuleminen edellyttää Jeesuksen toista tulemistä. (General Council of the Assemblies of God 1990.)

Nykyisyydessä uskovien tehtävä on toimia poliittisen ja sosiaalisen oikeudenmukaisuuden puolesta. Tämä merkitsee A/G-kirkkokunnan mukaan sitä, että kristityt pitävät huolta köyhistä ja sorretuista, vaikuttavat yhteiskuntaan, vastustavat epäoikeudenmukaisia lakeja ja etsivät oikeudenmukaisuutta ja hyvyyttä⁷⁹. Kaikesta yhteiskunnallisesta kritiikistä huolimatta Jumalan valtakunta ei ole radikaalin kulttuurisen muutoksen suunnitelma tai vallankumouksellinen agenda. A/G-kirkko suhtautuu nykyiseen sosiaaliseen ja poliittiseen järjestelmään myönteisesti: hallitus on Jumalan määräämä ja se rankaisee pahantekijöitä. Hallituksen auktoriteetit ovat A/G:n

⁷⁹ Nämä kaikki kristittyjen tehtävät yhteiskunnassa perustuvat Raamattuun ja on osoitettavissa tiettyihin Raamatun jakeisiin. Koska jakeita on suuri määrä ja olen rajannut tutkimuskohteeni evankeliskristittyjen sosiaaliseen toimintaan, suosittelen tarkoista Raamatun lähteistä kiinnostuneita tutustumaan alkuperäislähteeseen.

mukaan Jumalan palveluksessa, halusivatpa sitä tai eivät. Toisaalta Jumalan valtakunta ei ole paikannettavissa mihinkään nykyiseen poliittiseen järjestelmään, sillä kaikki maailman valtakunnat ovat Pahan vaikutuksen alaisia. Tästä syystä kaikki nykyiset sosiaaliset ja poliittiset järjestelmät tulee lopulta lakkauttaa Jumalan valtakunnan tieltä. ”Jumalan valtakunta tunkeutuu historian virtaan niiden miesten ja naisten kautta, jotka tunnustavat sen auktoriteetin ja elävät sen mukaan.” (General Council of the Assemblies of God 1990.) Tällä tavoin evankeliskristityt uskovat profetian Jumalan valtakunnasta muuttuvan osaksi historiaa.

Assemblies of God -kirkkokunnan näkökulma historiaan perustuu Raamattuun. Sen keskeisiä tapahtumia ovat Messiaan tulo, kirkon aika ja toinen tuleminen – menneisyys, nykyisyys ja tuleva. Tässä historian prosessissa yksilö on osa nykyisyyttä, kirkkoa. Vaikka raamatullista historiaa kerrotaan yksittäisten toimijoiden kautta, heidän toimintansa nähdään osana suurempaa kokonaisuutta. Toimijat liittyvät osaksi historian virtaa, jossa heillä on tärkeä tehtävä tehdä todeksi Jumalan valtakunta, joka on läsnä tässä hetkessä. He ovat osa kirkkoa, joka on Jumalan valtakuntaa edeltävä vaihe historiassa. Yksittäisten evankeliskristittyjen tehtävä on tehdä hengellinen muutos itsessään sekä solmia suhteita, jotka mahdollistavat hengellisen muutoksen muissa ihmisissä. Yksittäisen evankeliskristityn roolia historiassa ei voida ymmärtää ilman suhteita. Suhteita tarkastellessa on tärkeää huomioida ihmissuhteiden lisäksi suhdetta Jumalaan. Ilman Jumalan toimijuutta evankeliskristityn toiminta ei muuttuisi. Muutoksen aikaansaajaksi nimetään Pyhä Henki, ei ihmiset. Ihminen ei kuitenkaan menetä omaa toimijuuttaan, vastuuta toiminnasta (esim. Asad 2003). Ihminen on Jumalan palvelija ja Jumalalle vastuussa. Hän ei kuitenkaan voi toimia ilman muita ihmisiä, joita tämä Jumalan palvelijana oleminen edellyttää.

Vaikka evankeliskristittyjen Jumalan valtakunta on poliittinen käsite, se ei ole kuvitteellinen yhteisö (esim. Anderson 1991: valtio on kuvitteellinen yhteisö) eikä sen hallinta edellytä väkivallan käyttöä tai pakottamista (esim. Weber 1978: valtio on väkivallan monopoli), kuten valtiossa. Sen sijaan Jumalan valtakunta merkitsee evankeliskristityille suhteita. Pastori Jackson selitti kuinka Ilmestyskirjassa puhutaan Jumalan valtakunnasta. Ilmestyskirja ottaa kantaa poliittiseen järjestykseen kertomalla kuinka ihmisen tulee kumota maailman taloudelliset, poliittiset ja sosiaaliset järjestelmät, sillä ihminen ei voi turvata niihin. Pastori Jacksonin mukaan nykyinen järjestelmä, jossa ihmiset taistelevat toinen toistaan vastaan, on paha. Sen sijaan Jumala merkitsee anteeksiantoa ja rakkautta ja tuo vaihtoehdon maailman järjestelmille. Pastori Jacksonin mukaan ihmisten tulee olla temppeli, jossa he ovat ykseydessä Jumalan

kanssa.

Jumalan valtakunta toimii evankeliskristityille mallina ihmisten välisistä suhteista ja tulevaisuuden yhteiskunnasta. Jumalan valtakunta on metafora ihmisten ja Jumalan välisestä suhteesta. Ihmiset, jotka ovat Jumalan temppeli, voivat olla myös Jumalan valtakunta. Tämä merkitys ilmenee Jumalan valtakunnasta puhuttaessa, jossa suvereniteetti tulee luovuttaa Jumalalle sekä yksilön että yhteiskunnan tasolla. Vaikka Jumalan valtakunnassa ja tulevaisuuden profetiassa on kyse ihmisten välisistä suhteista, sillä on poliittinen sanoma. Susan Harding (2000) esittää uskonnon poliittisen sanoman merkitsevän kulttuurisen kertomuksen haastamista. Itse olen tulkinnut puheen Jumalan valtakunnasta kilpailevan nykyisen valtakunnan, valtion, kanssa kulttuurisen kertomuksen tasolla. Jumalan valtakunta viittaa hallintoon, missä Jumala on koko planeetan legitiimi hallitsija. Pastori Jacksonin mukaan Raamatussa Jumalan valtakunta on eräänlaista kritiikkiä kirjoitusajankohdan poliittisiin tapahtumiin ja puheella halutaan kyseenalaistaa raamatullinen Israel, joka oli pappien valtakunta. Raamatussa papisto edustaa korruptiota, mutta todellinen kuningas on Jumala. Niinpä pastori Jacksonin mukaan Jumalan valtakunta merkitsee ihmisten valtakunnan päättymistä ja ”kulttuurista” erottautumista. Jeesus, jota monet evankeliskristityt pitävät radikaalin elämäntavan tai vallankumouksen esikuvana, opetti tarinoiden kautta, aivan kuten Pastori Jackson.

Evankeliskristityt puhuvat Jumalan valtakunnasta uskona tai hengellisenä muutoksena. Eräs Jumalan valtakunnan merkitys ilmenee pappi Nikodemoksen ja Jeesuksen kohtaamisesta. Pastori Jackson kertoi kuinka Nikodemos kysyi Jeesukselta kuinka voisi periä Jumalan valtakunnan. Jeesuksen vastaus oli, että Nikodemoksen tulisi syntyä uudelleen ”hengessä ja vedessä”. Tämä pastori Jacksonin esimerkki kuvastaa Jumalan valtakunnan keskeistä merkitystä evankeliskristityille. Hengessä ja vedessä syntyminen tarkoittaa evankeliskristityille uudelleen syntymistä, joka tekee Jumalan valtakunnasta todellisen uskonnollisen kääntymisen kautta. Uskonnollinen kääntyminen puolestaan merkitsee uuden merkitysjärjestelmän omaksumista, kuten totean luvussa 4. Jumalan valtakunnan tulo edellyttää suhteiden luomista Jumalan avulla. Pastori Jackson kuvasi Jumalan valtakuntaa erilaisten esteiden – etnisten, kielellisten, taloudellisten ja sosiaalisten esteiden – ylittämiseksi, jossa yksilöt luovat yhteyden toisiinsa Jumalan kautta. Nämä yhteydet ovat evankeliskristityn politiikan ja vaikuttamisen ytimessä.

Jane I Guyer (2007) esittää kuinka evankeliskristityt käsittävät ajan sekä välittöminä tilanteina että pitkän aikavälin horisonttina. Toisin kuin monet lyhyen aikavälin tapahtumat, profetia täydentyy tulevaisuudessa. Evankeliskristityt näkevät profetian

paljastuvan hengellisessä kontaktissa ihmisen ja jumalallisen välisessä suhteessa. Tällä ihmisen ja jumalallisen välisellä suhteella on merkitystä niin ihmisen elämänsä kuin yhteisön elämän kannalta, sillä raamatullinen profetia kertoo kuinka elää Jumalan ja ihmisen välisessä liitossa. Lopun ajan visiossa inhimillinen ja jumalallinen yhdistyvät. (Mts. 415.) Ihmisestä ja Jumalasta tulee yhtä. Jumalan valtakunnan metafora kertoo kuinka ihminen elää ihmisen hallinnon sijaan Jumalan suvereenissa hallinnossa. Evankeliskristittyjen käsitys Jumalan valtakunnasta kuitenkin osoittaa, että Jumalan valtakunta ei sisällä ainoastaan yksilön ja Jumalan välisen suhteen, vaan myös ihmisten väliset suhteet, joiden syntymistä Jumala välittää. Jumalan valtakunta on relationalistinen profetia.

Relationalismi on keino torjua vallankäyttöä, joka liittyy ihmistoimijalle kontrolloimattomiin suhteisiin. Evankeliskristityt toimivat poliittisella areenalla tietoisina toimijoina käsittäen toimintansa mahdollisuudet ja rajat. Yksittäisten henkilöiden toiminta valtiokoneistoa vastaan on mahdollista vain toisten ihmisten ja niihin liittyvien suhteiden kautta. Evankeliskristittyjen tarkoituksena ei ole luopua valtiosta, vaan rakentaa uusi valtakunta, jossa jokainen alamainen on henkilökohtaisessa suhteessa hallitsijaan, Jumalaan. Tässä valtakunnassa suhteet korvaavat ulkoisen vallankäytön. Suhteiden kautta ihmistoimijan toimintamahdollisuudet ovat holistisia.

Evankeliskristittyjen toiminnan käsittäminen relationalistiseksi auttaa ulkopuolista tarkkailijaa tulkitsemaan evankeliskristittyjen toimintaa, kuten pastori Johnin saarnaa tyytyväisyydestä. Henkilökohtaisen vaikutuksen strategia puolestaan ottaa huomioon foucault'laisen vallan mikrofysiikan. Kaikissa suhteissa käytetään valtaa, minkä vuoksi henkilökohtainen vaikuttaminen on todella mahdollista. Henkilökohtaiset suhteet vaikuttavat äänestettävän kandidaatin valintaan yksilötasolla, mutta sen lisäksi niillä on merkitystä laajemman kokonaisuuden kannalta, kuten arvojen ja merkitysten muodostamisen kannalta.

Väitän, että henkilökohtaisen vaikuttamisen strategialla on suuri kulttuurinen, sosiaalinen ja poliittinen merkitys, kun evankeliskristityt kollektiivisesti vaikuttavat henkilökohtaisten suhteiden kautta. Poliittinen toiminta henkilökohtaisten suhteiden kautta tuo yksilötoimijoille enemmän valtaa kuin yksikään ase tai väkivaltakoneisto. Tämä valta ei kuitenkaan ole vapaana ajelehtivaa mielivaltaa yksilön käytettäväksi, vaan sitä kontrolloi yksi suvereeni hallitsija: Jumala. Yhteiskunnan rakenne kaikessa kontrolloimattomuudessaan on Jumalan kaltainen. Se rajoittaa ja mahdollistaa yksilön toiminnan.

7.9 Yhteenveto

Kirkot eivät osallistu poliittisiin kampanjoihin eivätkä pyri vaikuttamaan lainsäädäntöön. Sen sijaan kirkot kannustavat äänestämään ja tarjoavat arvoja, joiden perusteella uskovat voivat tehdä äänestyspäätöksensä. Kirkot ovat olennaisia paikkoja henkilökohtaisen vaikuttamisen strategian syntymiselle, joka pyrkii sosiaaliseen muutokseen henkilökohtaisen suhteen avulla. Henkilökohtaisen vaikuttamisen strategialle on ominaista esimerkkinä oleminen, jonka moni haastattelemistani evankeliskristityistä mainitsi. Henkilökohtaisen vaikuttamisen strategia ilmeni myös kyselylomaketutkimuksessa, jossa esimerkillinen elämäntapa nähtiin keinona vaikuttaa yhteisöön ja yhteiskuntaan. Esimerkillinen elämäntapa tarkoittaa, että kristitty elää avoimesti ja holistisesti raamatullisten periaatteiden mukaan, ottaa kantaa ja äänestää sekä auttaa puutteessa eläviä.

Evankeliskristityille uskossa eläminen merkitsee relationalismia, toimijoiden välisten suhteiden korostamista. Aikaisemmissa luvuissa olen kuvannut Jumalan ja ihmisen välistä suhdetta, yksilötoimijan ja yhteisön (kirkon) välistä suhdetta, toimijan ja kulttuurisen toisen välistä suhdetta. Evankeliskristittyjen tapauksessa kaikkiin näihin liittyy sama relationalismin idea, sillä se perustuu raamatulliseen profetiaan Jumalan valtakunnasta. Tässä luvussa kuvaan kuinka relationalismi vaikuttaa politiikkaan, toisin sanoen yhteisöön ja yhteiskuntaan, mielipiteisiin ja äänestämiseen. Relationalismi on ideaali, johon evankeliskristityt sitoutuvat raamatullisen merkitysjärjestelmänsä kautta.

Evankeliskristityt tulevat tietoisiksi yksittäisille toimijoille kontrolloimattomista yhtenäisvaikutuksista ja valtdynamiikoista Jumalan käsitteen kautta. Ulkopuolisesta näkökulmasta Jumala voidaan nähdä analogiana sosiaaliselle rakenteelle.

Evankeliskristityille itselleen Jumalaan ja uskoon liittyy rikas merkitysjärjestelmä, joka kokonaisvaltaisuuudessaan hallitsee sekä näkyvää että hengellistä toimijuutta, mikä ilmenee esimerkiksi hyväntekeväisyydessä ja evankeliskristittyjen intressien ajamisena politiikassa.

Evankeliskristittyjen äänestäminen ei eroa peruseriaatteeltaan muiden kansalaisten tavasta äänestää. Evankeliskristityt äänestävät omien intressiensä puolesta.

Evankeliskristityt eivät ole yhtenäinen äänestysblokki, koska yhteiset intressit rajoittuvat uskoon. Muuten esimerkiksi taloudelliset tai rodulliset intressit voivat olla uskoa tärkeämpiä tekijöitä äänestyspäätöksen syntymisessä. Evankeliskristittyjen äänestäminen eroaa muiden kansalaisten tavasta äänestää ryhmän intressien suhteen. Terveystuudistus, uskoperusteisten organisaatioiden asema, samaa sukupuolta

olevien avioliitot ja abortti ovat aiheita, jotka määrittävät evankeliskristittyjen asemaa yhteiskunnassa. Näiden kysymysten luovuttaminen institutionalisoiduille päätöksentekijöille merkitsisi vallan luovuttamista vieraalle auktoriteetille.

Evankeliskristitystä näkökulmasta jokaisen toimijan, valtio mukaan luettuna, suvereeni hallitsija tulisi olla Jumala. Jumalan valtakunnassa tämä pääsee toteutumaan, mutta ennen sitä valtakunta tulee rakentaa pala palalta, yksilö kerrallaan aina liittovaltion lakeja myöten.

8 Lopuksi

Tässä tutkielmassa olen analysoinut evankeliskristittyjen poliittista ja yhteiskunnallista toimijuutta Yhdysvaltojen Keskilännessä. Samalla olen pohtinut kuinka amerikkalaiset evankeliskristityt pyrkivät vaikuttamaan yhteisöön ja yhteiskuntaan. Olen vastannut tutkimuskysymykseeni haastatteluilla, kyselylomaketutkimuksella ja osallistuvan havainnoinnin menetelmällä keräämäni aineiston perusteella.

Uskolla ja kirkossakäynnillä on keskeinen merkitys evankeliskristittynä olemiselle. Tekemäni kyselylomaketutkimuksen perusteella Keskilännen evankeliskristittyjen keskeisimpiä arvoja ovat rehellisyys ja luottamus, Jumalan asettaminen edelle kaikessa toiminnassa, rakkaus ja altruistiset arvot, rukous, perhe sekä työ ja muut henkilökohtaista suoriutumista kuvaavat arvot. Näitä ja muita evankeliskristittyjä arvoja uusinnetaan kirkossa. Yksittäiselle toimijalle muodostuu muiden toimijoiden kautta käsitys siitä, mikä on evankeliskristittyjen rooli yhteiskunnassa. Käsityksellä on seuraamuksia, jotka ilmenevät hyväntekeväisyydessä ja muussa poliittisessa toiminnassa. Toimija alkaa toteuttaa uskonsa ideaaleja luomalla suhteita, joiden on tarkoitus edistää Jumalan valtakunnan syntymistä, esimerkiksi hyväntekeväisyyden ja institutionalisoidun politiikan kautta.

Suhteet ovat keskeisiä evankeliskristityille. Kaikki toiminta tähtää suhteiden luomiseen. Suhteisiin liittyy myös valtanäkökulma. Kirkon sisäiset ristiriidat ovat uhka yhtenäisyydelle, sillä loppujen lopuksi kirkon sosiaalinen rakenne on hauras. Kirkon vaihtaminen on helppoa, mikä tekee yhteisöstä valinnaisen. Jumalanpalveluksissa hallitseva rituaalinen harmonia ei anna todellista kuvaa pienryhmien ja johtoryhmän sisällä käytävästä valtakamppailusta. Yhteisön sisäisen tasapaino on vaivannäön tulos ja edellyttää ylläpitämistä. Sen sijaan epäonnistuminen johtaa kirkon hajoamiseen.

Evankeliskristitty uskoperusteinen aktivismi on keino luoda suhteita kulttuurisiin ”toisiin”. Lahjojen avulla luodaan suhteita, mutta hyväntekeväisyydellä on myös epäintentionaalisia seuraamuksia. Hyväntekeväisyyden sivutuotteena syntyy hierarkkisia valtasuhteita hyväntekeväisyyden tekijän ja kohteen välille. Samaan aikaan evankeliskristityt hankkivat hyväntekeväisyyden kautta moraalista auktoriteettia, sosiaalista pääomaa ja luovat mahdollisuuksia henkilökohtaiseen vaikuttamiseen. Hyväntekeväisyydellä on tärkeä merkitys kristittyjen aseman vahvistamiseksi yhteiskunnassa, vaikka lopulta kristittyjen asemaa ratkotaan liittovaltion tasolla poliittisten päätösten kautta.

Äänestämällä ja osallistumalla institutionalisoituun politiikkaan evankeliskristityt luovat puitteita omalle toiminnalleen, sillä liittovaltion päätöksillä on tärkeä merkitys evankeliskristittyjen toiminnan mahdollistajana niin juridisesti kuin taloudellisesti. Evankeliskristityt äänestävät ehdokkaita, jotka vastaavat parhaiten heidän omia arvojaan ja intressejään. Heidän käsityksissään poliitikoista kuvastuu kristillinen arvomaailma, joka ohjaa poliittista toimintaa. Poliittinen toiminta ei ole ainoastaan äänestämistä tai muuhun institutionalisoituun politiikkaan osallistumista, vaan evankeliskristityt käyttävät muiden toimijoiden mielipiteisiin vaikuttamiseksi henkilökohtaisen vaikuttamisen strategiaa, joka yksinkertaisuudessaan voi merkitä uskossa olemista, esimerkkinä toimimista.

8.1 Relationalistinen tila

Evankeliskristityt puhuvat Jumalan valtakunnasta, joka on tässä maailmassa olevan vallankäytön vastakohta. Jumalan valtakunta tai Taivasten valtakunta on käsite, joka on peräisin Raamatusta. Käsite kuvaa tilaa, jossa Jumala on ylin toimija, korkein auktoriteetti, suvereeni hallitsija. Jumalan valtakunta on sekä tulevaisuuden profetia että nykyisyyden hengellinen tila, eikä sitä tulisi sekoittaa taivaaseen tai tuonpuoleiseen. Evankeliskristityt käyttävät käsitettä usein puhuessaan kristittyjen roolista yhteiskunnassa, mutta käsite ei ole ainoa tapa ymmärtää evankeliskristittyjen vaikutusta. Kaikessa evankeliskristityssä puheessa ilmenee käsitteet Jumala ja Jeesus, mutta myös ihminen. Tämä puhe käsittelee suhteita: ihmisen suhdetta Jumalaan, Jumalan suhdetta ihmiseen ja ihmisen suhdetta muihin ihmisiin. Ihmisen ja Jumalan välistä suhdetta ei voi käsittää ilman muita ihmisiä, sillä suhde Jumalaan ilmenee muiden ihmisten kautta, suhteessa muihin ihmisiin. Ihmisen ja Jumalan välisen suhteen seuraamukset tulevat näkyviksi sosiaalisessa todellisuudessa muiden ihmisten kanssa. Uskoon tullessaan evankeliskristitty luovuttaa Jumalalle suvereniteetin ja alkaa toimia Raamatun ja Jeesuksen esimerkin mukaisesti. Evankeliskristitty asettaa ”Jumalan kaikessa edelle”.

Jumalan valtakunta on relationalistinen ideaali, jossa uskovat ja Jumala ovat yhtä. Evankeliskristityt antavat painoarvoa suhteille, minkä vuoksi heidän arvojaan ja toimintaansa voidaan pitää relationalistisena. Myös evankeliskristittyjen tulevaisuuden profetia saavutetaan toimimalla relationalistisesti. Jumalan valtakuntaan pääseminen edellyttää Jumalan suvereniteetin hyväksymistä kaikissa ihmiselämän toimissa. Tämä suvereniteetti puolestaan johtaa toimintaan nykyisessä yhteiskunnassa ja uusintaa relationalistista profetiaa Jumalan valtakunnasta. Jumalan valtakunta tulee nykyisyyteen jatkuvan uusintamisen kautta, mikä tarkoittaa suhteiden luomista käännyttämisen, kirkkojen perustamisen, hyväntekeväisyyden ja politiikan kautta. Toiminta luo

valtakunnan, joka ei ole ainoastaan sisäinen. Valtakunta saa materiaalisen muodon evankeliskristityn toiminnan kautta. Uskolla on ihmisen toimintaa muuttava ominaisuus – ilman sitä usko ei olisi todellista – ja näin toiminnan kautta luodaan ja uusinnetaan Jumalan valtakuntaa, uskoa Jumalaan ja sen mahdollistamia ihmissuhteita.

8.2 Poliittinen toimijuus

Uskonnollisessa kääntymisessä evankeliskristityt valitsevat tietoisesti uskovansa ja muokkaavat uskon avulla omaa identiteettiään ja toimijuuttaan. Sekulaarin ja uskonnollisen toimijuuden erottaminen ei kuitenkaan ole mielekäästä, minkä vuoksi en pyri osoittamaan, että evankeliskristitty toimijuus poikkeaisi muusta toimijuudesta. Sen sijaan osoitan tässä tutkielmassa, että amerikkalaisten evankeliskristittyjen toiminnan kulttuurinen konteksti poikkeaa muiden ryhmien kontekstista. Tästä kulttuurispesifistä kontekstista seuraa, että evankeliskristityt antavat toiminnalleen merkityksiä ainutlaatuisella tavalla.

Evankeliskristityt voivat olla historiallisia toimijoita. Evankeliskristityt tulkitsevat historiallisia prosesseja Jumalan toimijuuden tuloksena. Kun yksilöiden toiminta liittyy yhteen, syntyy yhteisvaikutuksia, jotka ovat yksilöiden kontrolloimattomissa. Evankeliskristityt eivät kuitenkaan näe tapahtumia sattumanvaraisina, vaan heidän mukaansa Jumala kontrolloi historiallisia tapahtumia. Näin esimerkiksi äänestystulos on Jumalan suunnitelman mukainen eikä sattumaa: ”Mikään ei ole yllätys Jumalalle.” Tällainen historiallisten tapahtumien tulkinta kuvastaa evankeliskristityn merkitysjärjestelmän lisäksi käsitystä vallasta ja toimijuudesta. Toisin kuin Jumala evankeliskristityn käsityksen mukaan, yksikään ihmistoimija ei voi täysin hallita yhteisössä tapahtuvaa toimintaa.

Intentionaalisuus liitetään usein toimijuuteen, jonka käsitteellä pyritään korostamaan toimijan aktiivisuutta ja tarkoituksenmukaisuutta. Intentionaalisuuteen liittyy itsetietoisuus, sillä tietoisuus kullekin sopivasta toiminnasta mahdollistaa intentionaalisen toiminnan. Tämän käsityksen taustalla on länsimainen ajatus modernista toimijasta, joka erottaa todelliset toimijat ei-toimijoista ja hallitsee toimintaansa. Evankeliskristityille toimijoita ovat ihmisten ja Jumalan lisäksi kaksi muuta Jumalan olemusta – Jeesus ja Pyhä Henki. Toisinaan myös personoitunut Paha saatetaan nähdä toimijana, mutta tämän korostaminen vaihtelee kirkoittain. Intentio ohjaa kristittyjen toimintaa, sillä hyvän tarkoituksen ajatellaan johtavat hyvään lopputulokseen, kuten hyväntekeväisyydessä. Käytännössä hyvät intentiot eivät kuitenkaan takaa onnistunutta lopputulosta. Tätä ihmiselämän hallitsematonta

elementtiä selittää Jumalan toiminta. Toisaalta ihmisen oma vastuu toiminnasta ja lopputuloksesta ilmenee esimerkiksi pastori Johnin saarnasta: oikeanlaisen toiminnan tunnistaa sen hyvistä vaikutuksista yhteisöön. Tämä yhteisöllisen lopputuloksen korostaminen tuo esiin evankeliskristittyjen pyrkimyksen relationalismiin. Samalla se myös osoittaa evankeliskristittyjen vastuun yhteisölle, valtiovallalle ja viime kädessä Jumalalle. Raamattu antaa ohjeita ja esimerkin toiminnalle. Monet uskovat kertoivat seuraavansa Jeesuksen esimerkkiä. Raamatun tarinat auttoivat ymmärtämään toiminnan seuraamuksia.

Sosiaaliset rakenteet, yhtenäisvaikutukset, valtdynamiikat ja institutionaaliset systeemit kokonaisuudessaan ovat ihmisen tietoisuuden ulottumattomissa. Ihmisen tietoisuus on rajallinen, mutta Jumalan tietoisuus on rajaton. Yksilön on vaikea olla tietoinen toimintansa rakenteesta, joka on kollektiivisesti ylläpidetty ja toimijasta riippumaton. Evankeliskristittyjen Jumala on kuitenkin kaiken sosiaalisen elämän yläpuolella ja kykenee tarkastelemaan koko ihmiskunnan toiminnan rakennetta. Jumalalla on yliluonnollinen tietoisuus, jolla tämä hallitsee ihmistoimijalle tiedostamatonta toimintaa. Ihmisen on mahdollista päästä osalliseksi Jumalan perspektiivistä tietoisuutta lisäävin rituaalein, kuten rukoilemalla. Erilaiset kirkkoon ja uskoon liittyvät toiminnot, kuten pienryhmät, Raamattu-piirit, rukousryhmä jne. toimivat refleksiivisyyttä ja itsetietoisuutta lisäävinä tilaisuuksina. Rukous, niin yksityisessä kuin julkisessa uskonnon harjoittamisessa, on merkittävä tapa tulla tietoiseksi oman toiminnan mahdollisuuksista ja rajoitteista.

Evankeliskristityt itse eivät miellä rukoilemista rituaaliksi, mitä se käytännössä on, sillä evankeliskristittyjen spontaani puhe Jumalalle noudattaa kulttuurisidonnaista rakennetta. Jumalan äänen erottaminen edellyttää oppimista, mihin tarvitaan toisia kristittyjä. Rukouksella on myös puheen tasolla rakenne, jonka hallinta edellyttää siihen sosiaalistumista. Jumalanpalveluksien ja rukousryhmien rukouspyynnöt ovat keino tulla tietoiseksi muista toimijoista ja ihmisten sosialiteetista. Rukouspyynnöissä seurakuntalaisia ja muita uskovia pyydetään rukoilemaan apua tarvitsevien puolesta ja rukouspyyntöjen kohteet voivat olla läheisten lisäksi sosiaalisesti kaukaisia tuttuja tai tutun tuttuja. Tällä tavoin Jumalan toimijuus laajentaa ihmisen sosialiteettia tietoisuuden kautta ja tässä tietoiseksi tulemisen prosessissa käytetään hyväksi rukousta.

Elämäntilanteet tai kriisit, kuten huumeriippuvuus, saattavat johtaa ihmisen toimijuuden menetykseen. Rukouksen kautta voidaan kuitenkin tulla uudelleen tietoiseksi sekä omasta että Jumalan toimijuudesta ja näin palauttaa ihmisen toimijuus. Rukouksessa muodostetaan ja uusinnetaan kategorioita, jotka ovat kulttuurisesti määrittäytyneitä ja

vaikuttavat yksittäisten toimijoiden toimintaan. Rukouksessa rakennetaan toimijuutta uudelleen lausumalla ääneen ihanteellinen tilanne, jossa Jumala ohjaa ihmisiä ja ratkaisee ongelmatilanteen. Tällä tavoin erotetaan todelliset toimijat ja tuodaan tietoisuus toiminnan tasolle puheen kautta. Rukouksesta voi tulla myös poliittinen väline, jonka avulla kyseenalaistetaan ja valtuutetaan vallankäyttö (esim. Elroy'n rukous presidentin puolesta tai Rick Warrenin rukous Barack Obaman virkaanastujaisissa vuonna 2009).

Rukous, niin yksityisessä kuin julkisessa uskonnon harjoittamisessa, on merkittävä tapa tulla tietoiseksi oman toiminnan mahdollisuuksista ja rajoitteista. Evankeliskristityt käsittelevät ihmisen tietoisuuden rajoitteita rukoillessaan valitsevansa oikean ehdokkaan vaaleissa. Rukouksessa ihmisen toimijuus laitetaan sivuun toistuvasti ja luovutetaan toimijuus Jumalalle. Rituaalissa tehdään näkyväksi se seikka, että ihminen ei voi kontrolloida toimintansa tietyn pisteen jälkeen. Toiminnan rajojen esille tuominen ja ihmisen toimijuuden sivuun laittamisen tuottavat toivoa, kun rituaalia toistetaan. Näin ihminen palauttaa toimijuutensa yhä uudelleen rituaalin avulla. Ihmisestä tulee toimija Jumalan kautta, mikä ilmenee äänestämässä sekä muussa poliittisessä toimijuudessa.

Jumalan toimijuus ei poista inhimillistä toimijuutta. Raamattu antaa käytännön toimintaohjeita, mutta usein niiden soveltaminen nykypäivään on moniselitteistä. Uskova ei missään vaiheessa ole passiivinen, vaan jopa traditiota seuratessaan hän ylläpitää sosiaalista rakennetta. Muuntuvisissa sosiaalisissa olosuhteissa usko edellyttää aina aktiivista merkitysten rakentamista. Analyttisestä näkökulmasta Jumalan toimijuus palautuu ihmiseen, sillä ihminen toiminnallaan tuottaa Jumalan toimijuuden eikä Jumalaa olisi havaittavissa ilman ihmistä. Empiirisestä näkökulmasta usko Jumalaan on sosiaalinen fakta ja Jumalan inspiroimaa toimintaa voidaan tarkastella ulkopuolelta. Jumalan toimijuus on representaation toimijuutta, jolloin edustettava on yhtäaikaaisesti sekä läsnä että poissa. Uskova toimii aktiivisesti Jumalan valtuuttamana. Tieto tästä valtuutuksesta on peräisin muilta uskovilta sekä Raamatusta. Uskova kokee olevansa suhteessa Jumalan kanssa. Uskova voi kuulla Jumalan äänen ja nähdä Jumalan toiminnan lopputulokset. Sairaan parantuminen, ongelman ratkaisun löytyminen, se, ettei mitään pahaa tapahdu, tai se, että elämää ylipäänsä on olemassa, ovat kristityille merkkejä Jumalan toimijuudesta. Evankeliskristitylle myös ihmisen toimijuus on osoitus Jumalan toimijuudesta. Mikä tahansa toiminta voi olla ihmisen ja Jumalan välisen suhteen tila. Rakkaus, kipu, rohkeus ja turvallisuuden tunne voivat kaikki olla ihmisen ja Jumalan välisen suhteen tiloja, aivan kuten ihmisten välisen suhteiden tiloja. Tässä mielessä representaation toimijuus ei eroa paljoakaan ihmisten välisestä

suhteesta, kun kyseessä on Jumala ja ihminen.

Evangeliskristityn politiikan (esim. äänestämisen, institutionalisoituun politiikkaan osallistumisen, henkilökohtaisen vaikuttamisen ja hyväntekeväisyyden) taustalla on siis käsitys ihmisen ja Jumalan välisestä suhteesta. Jumalasuhteen luominen ja ylläpitäminen edellyttää vastuullista toimintaa, jossa ihminen on tietoinen omasta toimijuudestaan, mahdollisuuksistaan ja rajoitteistaan. Toimijan tulee tunnistaa toiminnan relationalistisuus. Ihmisen sosialiteetti, kyky toimia suhteessa muihin, mahdollistaa todellisen vallan. Tämä ajatus voi perustua uskonnolliseen profetiaan, kuten Jumalan valtakunta, tai siihen empiiriseen faktaan, että ihmisen toiminnan mahdollisuudet ja rajat ovat suhteessa muiden toimijoiden toimintaan. Evangeliskristityt käsittelevät suhteessaan Jumalaan vuorovaikutussuhdettaan muihin ihmisiin. Uskoon tulo, kirkossa käynti, hyväntekeväisyys ja politiikka merkitsevät kaikki relationalistista toimintaa, joiden tarkoituksena on solmia ja ylläpitää suhteita. Samaan aikaan relationalismin sivutuotteena syntyy vertikaalisia ja epäsymmetrisiä valtasuhteita, jotka ovat toiminnan epäintentionaalisia poliittisia seuraamuksia.

Suhteessa Jumalaan evangeliskristityt käsittelevät yksilölle hallitsemattomia prosesseja, kuten yhteiskunnan toimintaa, tulevat tietoisiksi yhteisvaikutuksista, ymmärtävät ihmistoimijalle sopivan toimijuuden ja sisäistävät vastuullisuuden toiminnastaan.

8.3 Vallankäytön haastaminen

Valtaa voidaan käsitellä monella tapaa. Se voi olla pakottavaa tai ei-pakottavaa. Sitä voidaan käyttää nykyisen järjestelmän uusintamiseen ja oikeuttamiseen tai järjestelmän kritisointiin ja muuttamiseen. Evangeliskristityille Jumalan valtakunta merkitsee ideaa ei-pakottavasta vallasta, joka on Jumalan valtaa. Siellä uskovat toimivat omasta halustaan toteuttaa Jumalan tahto. Lisäksi raamatullinen profetia on merkitysjärjestelmä, jonka puitteissa voidaan esittää kritiikkiä vallitsevaa järjestelmää kohtaan ja tarjota sille vaihtoehto. Evangeliskristityt eivät täysin kiellä nykyisen valtiovallan auktoriteettia, vaan hyväksyvät olevansa osa sitä (Raamattuun vedoten, kuten aikaisemmin osoitin). Samaan aikaan he kuitenkin kritisoivat arvoja ja toimintaa, johon nykyinen järjestelmä perustuu ja esittävät parannusehdotuksensa uskonnollisen auktoriteetin pohjalta.

Uskonnollinen kääntyminen ja Jumalan suvereenin toimijuuden tunnustaminen merkitsevät vallan locuksen vaihtamista. Evangeliskristillisyyteen kuuluvat usko, relationalismi, hyväntekeväisyys, äänestäminen ja politiikka ovat keinoja siirtää vallan paikkaa maallisilta vallanpitäjiltä toisenlaiselle vallanpitäjälle, Jumalalle. Vaikka vallan

siirtäminen Jumalalle saattaa näyttää ulkopuolisesta tarkkailijasta metaforiselta, sillä on sosiaalisia seuraamuksia, kuten olen edellisissä luvuissa osoittanut. Evankeliskristitty toiminta synnyttää valtasuhteita, jotka ovat ymmärrettävissä evankeliskristitystä merkitysjärjestelmästä.

Relationalismi mahdollistaa, mutta myös rajoittaa toimintaa. Jumalan valtakunta ei ole kommunistinen utopia, jossa konfliktit ja ristiriidat olisi ratkaistu resurssien ja omistussuhteiden tasapuolisella jaolla. Jumalan valtakunnassa on kyse vallasta ja valtasuhteista, sillä relationalistisessa ideaalissa Jumala on ainoa suvereeni hallitsija. Hallitsijana Jumala kuitenkin poikkeaa kaikista maallisista hallitsijoista, sillä hierarkiaa vallan subjektin ja objektin välillä ei ole. Jumalan valtakunnassa kaikki ovat hyväksyneet Jumalan ylimmän auktoriteetin. Jumalaan uskovat ovat erityisasemassa, sillä Jumalan valtakunta kuuluu uskoville. Uskottomat puolestaan jäävät valtakunnan ulkopuolelle. Näin valtahierarkia kääntyy ylösalaisin profetiassa: ne, joiden intressit eroavat evankeliskristittyjen intresseistä, ts. kulttuuriset ”toiset”, menettävät Jumalan valtakunnassa valtansa. Sen sijaan kaikki uskovat saavat vallan yhteydessä Jumalaan.

Uskonto on kokonaisvaltainen maailmankuva (aivan kuten tiede tai mikä tahansa maailmankuva), joka heijastuu elämän kaikille osa-alueille. Sitä ei voi erottaa mistään toiminnasta, ei edes politiikasta. Uskonto vaikuttaa äänestämiseen. Evankeliskristittyjen äänestyskäyttäytyminen ei silti ole yhtenäistä, koska profetia ei käsittele maallista hallintoa nykyisyydessä. Raamattu ei tarjoa vastausta siihen mitä puoluetta Jeesus tai Jumala äänestäisi. Mikäli Raamatusta löytyy viitteitä puoluepolitiikkaan, ne ovat ihmistoimijan aktiivisen tulkintatyön tulosta. Raamattu välittää arvoja ja toimintaohjeita, joiden tulkinta ja soveltaminen nykypäivään on uskovien tehtävä. Kirkko ja muut uskovat auttavat yhdistämään Raamatun nykypäivään, minkä vuoksi näillä on suuri merkitys evankeliskristittyjen äänestämispäätöksen teossa ja kandidaatin valinnassa. Raamatun aikaperspektiivi on kuitenkin laajempi kuin yhden vaalit tai yhden kansakunnan kohtalo.

Valta ilmenee suhteissa, joiden kautta ihmiset liittyvät yhteisöksi ja yhteiskunnaksi. Tässä maailmassa ja yhteiskunnassa evankeliskristityt tietävät kamppailevansa vallasta muiden ihmisten kanssa. He osallistuvat poliittiseen ja lakiasäätävään toimintaan omien intressiensä ajamiseksi. Poliittinen toiminta on välivaihe tämänhetkisen valtion ja Jumalan valtakunnan välillä. Yhteinen usko ei kuitenkaan tuota automaattisesti solidaarisuutta ja yhtenäisyyttä. Monimutkaisessa yhteiskunnassa, jossa uskontokunnat ja poliittinen järjestelmä ovat eriytyneet, uskonto ei tuota harmoniaa, vaan pikemmin lisää yhteisöllisyyden eriytymistä, yhteisöjen erottautumista muista yhteisöistä.

Yhteisöllisyydestä tulee valinnaista ja väliaikaista. Silti yhteisöllisyys ei katoa, vaan muuttaa muotoaan. Evankeliskristityille todellinen auktoriteetti ei ole presidentti, kongressi, kuvernööri, eikä mikään yhteisöä ulkoapäin hallitseva toimija, vaan Jumala, yhteisön sisäinen auktoriteetti. Jumalan valtakunnan käsitteen avulla evankeliskristityt torjuvat maallisen vallankäytön ja luovat maanpäälle ihanneyhteiskunnan, jossa Jumala on suvereeni hallitsija ja jossa elämässä hankitut suhteet nostavat ihmisen Jeesuksen rinnalle.

Viimeisessä sunnuntaiaamun jumalanpalveluksessa pastori Jackson puhui minulle seurakunnan edessä:

Ystävämme Taru on tänään viimeistä päivää luonamme. Pyysin häntä lähettämään kysymyksen, jonka voisin vielä opettaa. Hän kysyi mikä on Jumalan valtakunta ja kuinka sinne päästäisiin. --- Jeesus sanoo: Jumalan valtakunta on lähellä. Kääntykää ja uskokaa hyvä sanoma.

Jumalanpalveluksen lopussa seurakunta rukoili pastori Jacksonin johdolla. Pastori Jackson sanoi, että heidän tulisi kääntää talossa kaikki nurin, jotta kadonnut esine löytyisi. Heidän tulisi ostaa koko pelto, jotta sinne kätketty aarre löytyisi. Heidän tulisi tehdä kaikkensa, jotta Jumalan valtakunta löytyisi.

Pastori Jacksonin puhetta kuunnellessani kirjasin kaiken tärkeän muistikirjaani. Eräänä päivänä kotona Suomessa pohdin kuinka evankeliskristittyä politiikkaa tulisi ymmärtää. Silloin löysin muistikirjastani pastori Jacksonin sanat, jotka hän oli osoittanut minulle ja seurakunnalle. Evankelispoliitiikan avain oli yhtä aikaa läsnä ja poissa. Se oli nykyisyydessä ja tulevaisuudessa. Se kertoi vallasta ja vallattomuudesta, mahdollisuuksista ja rajoista. Se merkitsi suhteita. Jumalan valtakunnan käsitteessä yhdistyy evankeliskristitty profetia ja maailmankuva ja se tulee todeksi kussakin kristityssä toimijassa.

Ymmärsin vihdoinkin kuinka evankeliskristitty politiikka toimi. Suhteet, jaetut kokemukset ja merkitykset sekä Raamatulliset ja henkilökohtaiset esimerkit vaikuttavat enemmän politiikkaan kuin vaalikampanjat tai puoluelinjat. Se, mikä on lähellä, on todellista. Ja kun tuntee valtakunnan korkeimman hallitsijan, lähes hallitsee valtakuntaa.

Loppusanat

Olen tarkoituksella rajannut analysoimani aineiston syksyyn 2009. Elämä kentällä kuitenkin jatkui lähtöni jälkeen. Pastori Jackson unelmoi New Lightin kasvusta. Sillä välin kiistat ja konfliktit kirkossa syvenivät. Jäsenmäärä ei kasvanut riittävästi ja kirkon talous kävi yhä huonommaksi. Grace ja Buck olivat tyytymättömiä asioiden hoitoon kirkossa. Sitten jotain tapahtui: Grace ja Buck jättivät kirkon. Apulaispastori Justinin perhe seurasi. Eräänä päivänä sain kuulla, että koko kirkko oli lopettanut. New Lightia ei ollut enää. Kaikki ne ihmiset, jotka olivat muodostaneet seurakunnan, olivat etsineet itselleen uuden kirkon.

New Lightin henkilökuntaan kuuluneet Nelson ja Joy menivät naimisiin ja muuttivat Washingtonin osavaltioon. Jumalan kutsun New Lightissa tuntenut Kelly meni naimisiin ja jäi St. Louisiin. Apulaispastori Justin ja Lori saivat toisen lapsen ja ostivat talon St. Louisista. Yli 80-vuotias Elroy sai sydänkohtauksen ja Myrna rikkoi lonkkaluunsa, mutta molemmat selvisivät. Zeke ja Zack muuttivat vanhempiensa talosta. Sitten Grace ja Buck löysivät uuden talon toisesta kaupungista ja muuttivat pois.

Pastori Jackson kokosi unelmatiiimin ja perusti uuden kirkon. Uusi kirkko on edelleen St. Louisissa, mutta uudessa kaupunginosassa. Kirkko sai uuden nimen ja siitä tuli uusi seurakunta, joka kasvaa ja kehittyy parhaillaan.

Kyky käsitellä sisäisiä ristiriitoja ja erimielisyyksiä on elintärkeä kirkon jatkuvuuden kannalta. Kirkko tai pappi voidaan hylätä. Uskontokuntaa voidaan vaihtaa tai usko voidaan vaihtaa epäuskoon. Uskonto tuottaa yhteisöllisyyttä yhteenkuuluvuuden kautta, mutta myös erimielisyyttä, konflikteja ja valtakamppailuja. Yhteiskunnassa, jossa valinnan mahdollisuuksia on paljon, yhteenkuuluvuus on haurasta, lyhytaikaista ja katoavaa. Erilaisten taloudellisten ja poliittisten intressien vuoksi yhdistäviä tekijöitä on vähän, sillä jopa uskonnon opilliset elementit voivat olla kiistanalaisia.

St. Louisissa, missä on erään tiedon mukaan 3740 kirkkoa, yhteisöllisyys ei ole harvinainen resurssi.

Lähteet

Anderson, Benedict 1991. *Imagined Communities: Reflections on the Origin and Spread of Nationalism*. London: Verso.

Assemblies of God (USA). <<http://ag.org>> (24.11.2008)

ARDA – Association of Religion Data Archives 2000. County Membership Report: St. Louis County, Missouri.

<http://www.thearda.com/mapsReports/reports/counties/29189_2000.asp> (28.9.2011)

Asad, Talal 2003. *Formations of the Secular: Christianity, Islam, Modernity*. Stanford: Stanford University Press.

Asad, Talal 1993. *Genealogies of Religion: Discipline and Reasons of Power in Christianity and Islam*. Baltimore: Johns Hopkins University Press.

Balmer, Randall 1999. *Blessed Assurance: a History of Evangelicalism in America*. Boston: Beacon Press.

Balmer, Randall 2002. *Encyclopedia of Evangelicalism*. Waco: Baylor University Press.

Balmer, Randall 2006. *Mine Eyes Have Seen the Glory: a Journey into the Evangelical Subculture in America*. Oxford: Oxford University Press.

Bellah, Robert N. 1992. *Broken Covenant: American Civil Religion in a Time of Trial*. Chicago: University of Chicago Press.

Bellah, Robert N. 1967. Civil Religion in America. *Daedalus. Journal of the American Academy of Arts and Sciences*, 96 (1): 1 - 21. Boston, MA. Luettavissa myös

<http://www.robertbellah.com/articles_5.htm> (1.6.2012)

Bialecki, Jon, Naomi Haynes & Joel Robbins 2008. The Anthropology of Christianity. *Religion Compass* 2 (6): 1139 – 1158.

Bialecki, Jon 2009. Disjuncture, Continental Philosophy's New "Political Paul," and the Question of Progressive Christianity in a Southern California Third Wave Church. *American Ethnologist* 36 (1): 110 – 123.

Bielo, James S. 2011. Purity, Danger, and Redemption: Notes on Urban Missional Evangelicals. *American Ethnologist* 38 (2): 267 – 280.

- Bourdieu Pierre** 1986. The Forms of Capital. Teoksessa *Handbook of theory and research for the sociology of education*, toim. John G. Richardson. New York: Greenwood Press.
- Bromley David G. & Anson D. Shupe** 1981. *Strange Gods: the Great American Cult Scare*. Boston: Beacon Press.
- Brouwer, Steve, Paul Gifford & Susan D. Rose** 1996. *Exporting the American Gospel: Global Christian Fundamentalism*. New York: Routledge.
- Çağlar, Ayşe & Thaddeus C. Guldbrandsen & Nina Glick Schiller** 2006. Beyond the Ethnic Lens: Locality, Globality, and Born-again Incorporation. *American Ethnologist* 33 (4): 612 – 633.
- Clastres, Pierre** 1989 [1974]. *Society Against the State: Essays in Political Anthropology*. New York: Zone Books.
- Coleman, Simon** 2000. *The Globalisation of Charismatic Christianity: Spreading the Gospel of Prosperity*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Coleman, Simon** 2005. An Empire on a Hill? The Christian Right and the Right to Be Christian in America. *Anthropological Quarterly* 78 (3): 653 – 671.
- Comaroff, Jean & John Comaroff** 1991. *Of Revelation and Revolution, Vol. 1. Christianity, Colonialism, and Consciousness in South Africa*. Chicago: University of Chicago Press.
- Compassion International** 2012. *Releasing Children from Poverty: Compassion in Jesus' Name*. <<http://www.compassion.com/>> (1.3.2012.)
- CQ Press** 2010. *2010 City Crime Rate Rankings*. <http://os.cqpress.com/citycrime/2010/City_crime_rate_2010-2011_hightolow.pdf> (28.9.2011)
- Donham, Donald L.** 2001. Thinking Temporally or Modernizing Anthropology. *American Anthropologist* 103 (1): 134 – 150.
- Droogers, Andre** 2002. The Power Dimensions of the Christian Community: an Anthropological Model. *Religion* 33 (2003): 263 – 280.
- Dumont, Louis** 1986. *Essays on individualism: Modern Ideology in Anthropological Perspective*. Chicago: The University of Chicago Press.

Dumont, Louis 1970. Religion, Politics, and Society in the Individualistic Universe. *Proceedings of the Royal Anthropological Institute of Great Britain and Ireland 1970*: 31 – 41.

Durkheim, Émile 1980 [1912]. Uskontoelämän alkeismuodot: australialainen toteemijärjestelmä. Suom. Seppo Randell. Helsinki: Tammi.

Elisha, Omri 2008a. Faith Beyond Belief: Evangelical Protestant Conceptions of Faith and the Resonance of Anti-humanism. *Social Analysis* 52 (1): 56 – 78.

Elisha, Omri 2008b. Moral Ambitions of Grace: the Paradox of Compassion and Accountability in Evangelical Faith-based Activism. *Cultural Anthropology* 23 (1): 154 – 189.

Engelke, Matthew 2004. Discontinuity and the Discourse of Conversion. *Journal of Religion in Africa* 34 (1/2): 82 – 109.

Engelke, Matthew & Matt Tomlinson (ed.) 2006. Meaning, Anthropology, Christianity. Teoksessa *The Limits of Meaning: Case Studies in the Anthropology of Christianity*. New York: Berghahn.

Eriksen, Thomas Hylland 2001. Small Places, Large Issues: an Introduction to Social and Cultural Anthropology. London: Pluto Press.

Foucault, Michel 1995. Discipline and Punish: the Birth of the Prison. New York: Vintage Books, 1995.

Foucault, Michel 1993. Madness and Civilization: a History of Insanity in the Age of Reason. London: Routledge.

Frazer, James George, Sir 1998 [1922]. The Golden Bough: a Study in Magic and Religion. Toim. Robert Fraser. Oxford: Oxford University Press.

Frykholm, Amy Johnson 2004. Rapture Culture: Left behind in Evangelical America. Oxford: Oxford University Press.

Geertz, Clifford 1973. Religion as a Cultural System. Teoksessa *The interpretation of cultures: selected essays*. New York: Basic Books.

General Council of the Assemblies of God 1980. The Believer and Positive confession.

<http://ag.org/top/Beliefs/Position_Papers/pp_downloads/pp_4183_confession.pdf>
(2.3.2012)

- General Council of the Assemblies of God** 1990. The Kingdom of God: as Described in Holy Scripture. <<http://ministers.ag.org/pdf/Kingdom.pdf>> (16.3.2012)
- Godelier, Maurice** 1998. The Enigma of the Gift. Chicago: University of Chicago Press.
- Goffman, Erving** 1971 [1959]. The Presentation of Self in Everyday Life. Harmondsworth: Penguin Books.
- Grabner, William** 2002. The End of Liberalism: Narrating Welfare's Decline, from the Moynihan report (1965) to the Personal Responsibility and Work Opportunity Act (1996). *Journal of Policy History* 14: 170–190.
- Guyer, Jane I.** 2007. Profecy and the Near Future: Thoughts on Macroeconomic, Evangelical, and Punctuated time. *American Ethnologists* 34 (3): 409 – 421.
- Harding, Susan Friend** 1991. Representing Fundamentalism: The Problem of the Repugnant Cultural Other. *Social Research* 58(3): 373 – 393.
- Harding, Susan Friend** 2000. The book of Jerry Falwell: Fundamentalist Language and Politics. Princeton: Princeton University Press.
- Hollenweger, Walter J.** 1997. Pentecostalism: Origins and Developments Worldwide. Peabody: Hendrickson.
- IRS** 2009. Tax Guide for Churches and Religious Organization: Benefits and Responsibilities Under the Federal Tax Law. <<http://www.irs.gov/pub/irs-pdf/p1828.pdf>> (1.3.2012)
- Jules-Rosette, Benetta** 1976. The Conversion Experience: the Apostoles of John Maranke. *Journal of Religion in Africa* 7 (2): 132 – 164.
- Kapferer, Bruce** 1997. The Feast of the Sorcerer: Practices of Consciousness and Power. Chicago: University of Chicago Press.
- Keane, Webb** 2007. Christian Moderns: Freedom and Fetish in the Mission Encounter. Berkeley: University of California Press.
- Keane, Webb** 2003. Self-interpretation, Agency, and the Objects of Anthropology: Reflections on a Genealogy. *Comparative studies in Society and History*, 45 (2): 222-248.
- Living Water International** 2012. Living Water International: Providing a Cup of Water in Jesus' Name. <<http://www.water.cc/>> (1.3.2012)

Luhr, Eileen 2009. *Witnessing Suburbia: Conservatives and Christian Youth Culture*. Berkeley: University of California Press.

Luhrmann, Tanya M. 2006. Learning Religion at the Vineyard: Prayer, Discernment and Participation in the Divine. *Religion and Culture Web Forum*.
<http://divinity.uchicago.edu/martycenter/publications/webforum/092006/learning_religion.pdf> (1.3.2012)

Madoff, Ray D. 2011. Tax Write-Off Now, Charity Later. *The New York Times* 21.11.2011. <http://www.nytimes.com/2011/11/22/opinion/tax-write-off-now-charity-later.html?_r=1> (27.11.2007)

Marx, Karl 1954 [1867]. *Capital: a Critical Analysis of Capitalist Production*. Vol. 1. Moscow: Foreign Languages Publishing House.

Mauss, Marcel 1999 [1924]. *Lahja: vaihdannan muodot ja periaatteet arkaaisissa yhteiskunnissa*. Suom. Jouko Nurmiainen & Jyrki Hakapää. Helsinki: Tutkijaliitto.

McGrath, Alister 2000. *Modernin teologian ensyklopedia*. Suom. Satu Norja & Kia Sammalkorpi-Soini. Helsinki: Kirjapaja.

Meyer, Birgit 1998. "Make a Complete Break with the Past." Memory and Post-colonial Modernity in Ghanaian Pentecostalist Discourse. *Journal of Religion in Africa* 28 (3): 316 – 349.

Murashko, Alex 2011. Assemblies of God Growing Faster than U.S. Population. *The Christian Post* 2.6.2011. <<http://www.christianpost.com/news/assemblies-of-god-surpasses-3-million-followers-in-us-51791>> (22.9.2011)

Noll, Mark A. 2001. *American Evangelical Christianity: an Introduction*. Oxford: Blackwell Publishers.

Ortner, Sherry B. 1984. Theory in Anthropology since the Sixties. *Comparative Studies in Society and History* 26 (1): 126 – 166.

Peacock, James 2001. *The Anthropological Lens: Harsh Light, Soft Focus*. New York: Cambridge University Press.

The Pew Forum on Religion & Public Life 2008. Religious Affiliation: Diverse and dynamic. *U.S. Religious Landscape Survey*. <<http://religions.pewforum.org/pdf/report-religious-landscape-study-full.pdf>> (17.2.2010)

The Pew Forum on Religion & Public Life 2009. *How Religious is Your State?*

<<http://www.pewforum.org/how-religious-is-your-state-.aspx>> (23.1.2012)

The Pew Forum on Religion & Public Life 2011. Global Christianity: a Report on the Size and Distribution of the World's Christian Population.

<<http://www.pewforum.org/christian/global-christianity-exec.aspx>> (23.1.2012)

The Pew Forum on Religion & Public Life 2012a. Little Voter Discomfort with Romney's Mormon Religion: Only About Half Identify Obama as Christian.

<<http://www.pewforum.org/Politics-and-Elections/Little-Voter-Discomfort-with-Romney%E2%80%99s-Mormon-Religion.aspx>> (1.8.2012)

The Pew Forum on Religion & Public Life 2012b. Trends in Party Identification of Religious Groups: Jewish Support for GOP Rises. <<http://www.pewforum.org/Politics-and-Elections/Trends-in-Party-Identification-of-Religious-Groups.aspx>> (18.3.2012)

Pew Research Center for the People and the Press 2012. Presidential Trial Heat Jun 28-Jul 8, 2012. <http://www.people-press.org/files/legacy-detailed_tables/7-12-12%20Detailed%20Tables.pdf> (1.8.2012)

Putnam, Robert D. 2000. Bowling Alone: the Collapse and Revival of American Community. New York: Simon & Schuster.

Rambo, Lewis Ray 1993. Understanding Religious Conversion. New Haven: Yale University Press.

Robbins, Joel 2003. On the Paradoxes of Global Pentecostalism and the Perils of Continuity Thinking. *Religion* 33 (3): 221 – 231.

Robbins, Joel 2004. Becoming Sinners: Christianity and Moral Torment in a Papua New Guinea Society. Berkeley: University of California Press.

Robbins, Joel 2007. Continuity Thinking and the Problem of Christian Culture: Belief, Time, and the Anthropology of Christianity. *Current Anthropology* 48 (1): 5 – 38.

Robbins, Joel 2011. Transcendence and the Anthropology of Christianity. Westermarck Memorial Lecture 5.10.2011.

Ruotsila, Markku 2008. Yhdysvaltain kristillinen oikeisto. Helsinki: Gaudeamus.

Saddleback Civil Forum on Presidency 2008.

<<http://www.saddlebackcivilforum.com/thepresidency/>> (15.3.2010)

Sahlins, Marshall 2004. Apologies to Thucydides: Understanding History as Culture and Vice Versa. Chicago: University of Chicago Press.

Sahlins, Marshall 1991. *The Return of the Event Again*. Teoksessa *Clio in Oceania: Toward a Historical Anthropology*, toim. Aletta Biersack. Washington, DC: Smithsonian Institution Press.

Smart, Ninian 1973. *The Science of Religion & the Sociology of Knowledge: Some Methodological Questions*. Princeton: Princeton University Press.

Smith, Christian 1998. *American Evangelicalism: Embattlement and Thriving*. Chicago: University of Chicago Press.

Stevens, Sharon 2011. St. Louis Among Most Segregated Cities in U.S. *KSDK.com* 8.4.2011. <<http://www.ksdk.com/news/article/253765/3/St-Louis-among-most-segregated-cities-in-US>> (2.6.2012)

Stringer, Martin D. 2005. *A Sociological History of Christian Worship*. New York: Cambridge University Press.

Tocqueville, Alexis de 1966 [1835]. *Democracy in America*, toim. J. P. Mayer & Max Lerner. New York: Harper & Row.

The United States Bill of Rights 1789.
<<http://www.gutenberg.org/dirs/etext90/bill11h.htm>> (15.10.2011)

Tylor, Edward Burnett 1977 [1871]. *Primitive Culture: Researches into the Development of Mythology, Philosophy, Religion, Language, Art, and Custom*. Volume 1. New York: Gordon Pres.

U.S. Census Bureau 2000a. United States Census 2000.
<<http://censtats.census.gov/pub/Profiles.shtml>>

U.S. Census Bureau 2006. Population Estimates for Metropolitan, Micropolitan, and Combined Statistical Areas. <<http://www.census.gov/population/www/index.html>> (24.1.2010)

Warren, Rick 2002. *The Purpose Driven Life*. Michigan: Zondervan.

Warren, Rick 2008. The Saddleback Civil Forum on Presidency August 17, 2008. Transcript of Obama and McCain at Saddleback Civil Forum with Pastor Rich Warren by Lynn Sweet.
<http://blogs.suntimes.com/sweet/2008/08/transcript_of_obama_mccain_at.html> (17.2.2010)

Weber, Max 1978 [1919]. *Economy and Society: an Outline of Interpretive Sociology*.

Vol. 2. Toim. Guenther Roth & Claus Wittich. Berkeley: University of California Press.

Weber, Max 2002 [1904]. *The Protestant Ethic and the Spirit of Capitalism*. London: Blackwell.

Wolf, Richard 2006. How Welfare Reform Changed America. USA Today 18.7.2006.
<http://www.usatoday.com/news/nation/2006-07-17-welfare-reform-cover_x.htm>
(7.1.2012)

Woodberry, Robert D. & Christian S. Smith 1998. Fundamentalism et al.: Conservative Protestants in America. *Annual Review of Sociology* 24: 25 – 56.

Liite 1. Kyselylomaketutkimus.

Survey on Christianity in the United States

1. Background information and church attendance

All the answers are private and confidential. Data will be used for the research on influence of Evangelical Christianity on American culture. Thank you for your help! I appreciate your effort!

1. Background information

	Sex	Age	State where you live
Choose that apply	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>
			State where you live

Which church you attend? Name, denomination. (Please mention if non-denominational or if you don't attend any church)

2. Would you refer yourself as...

	Yes	No
...Follower of Jesus Christ	☐	☐
...Born again Christian	☐	☐
...Evangelical Christian	☐	☐
...Saved	☐	☐
Has God ever spoken to you?	☐	☐

I refer myself other ways (please specify)

3. How often you attend church services?

- Several times a week
- Every week
- Nearly every week
- 2-3 times a month
- About once a month
- Several times a year
- Once or twice a year
- Never

4. How did you end up to your church? (Please choose all that apply)

- Grew up at the same church
- Went the church with family/relatives
- Went the church with a friend
- Knew someone who attended the same church

- Saw an ad in a newspaper/magazine
- Found the church on Internet
- Saw an ad at the church yard and got interested
- Saw the church building and got interested
- Other (please specify)

2. Values and decision making

1. Name your core values that guide your daily activities. (Please name as many as you consider as relevant)

Value 1	<input style="width: 100%; height: 20px;" type="text"/>
Value 2	<input style="width: 100%; height: 20px;" type="text"/>
Value 3	<input style="width: 100%; height: 20px;" type="text"/>
Value 4	<input style="width: 100%; height: 20px;" type="text"/>
Value 5	<input style="width: 100%; height: 20px;" type="text"/>
Value 6	<input style="width: 100%; height: 20px;" type="text"/>
Value 7	<input style="width: 100%; height: 20px;" type="text"/>
Value 8	<input style="width: 100%; height: 20px;" type="text"/>
Value 9	<input style="width: 100%; height: 20px;" type="text"/>
Value 10	<input style="width: 100%; height: 20px;" type="text"/>

2. Do you feel that you influence your community and society at large? If yes, how?

3. Do you participate any church related activities? Please choose all that apply.

- Church board
- Study group(s)
- Community/small group(s)
- Ministry
- Prayer group(s)
- Outreach event(s)
- Mission trip(s)
- Other (please specify)

4. Do you participate any political or legislative activities? If yes, how?

5. Should Christians influence in politics and public life?

- more than today
- less than today
- no more or less than today?

6. How do you make tough decisions? (eg. career, finance, family issues; Please choose all that apply)

- Talk to family/friends
- Study the issue
- Seek information
- Pray
- Read the Bible
- Follow Jesus' example
- Talk to a pastor
- Talk to a counsellor

Other (please specify)

Liite 2. Kyselylomaketutkimuksen tuloksia.

Taulukko 1. Vastaajien lukumäärät osavaltioittain (N=91).

Keskilännen osavaltiot	Lkm	Muut osavaltiot	Lkm
Illinois	22	Florida	2
Iowa	1	Georgia	7
Kansas	1	Mississippi	2
Missouri	48	Oklahoma	2
Ohio	1	Etelä-Carolina	1
Wisconsin	1	Texas	2
Yhteensä	74	Länsi-Virginia	1
		Yhteensä	17

Vastaukset, jotka eivät kuuluneet evankelikaaliseen traditioon, on jätetty analyysin ulkopuolelle.

Taulukko 2. Keskilännessä asuvien evankeliskristittyjen uskontokunnat (N=61).

Uskontokunta	Lkm
Assemblies of God	19 (31 %)
Määrittelemätön	17 (28 %)
Kirkkokuntiin kuulumaton	15 (25 %)
Eteläinen baptisti	4 (6 %)
Muu baptisti	2 (3 %)
Methodisti (evankelikaalinen traditio)	3 (5 %)
Reformoitu (evankelikaalinen traditio)	1 (2 %)

Taulukko 3. Keskilännessä asuvien evankeliskristittyjen ikäjakauma (N=61).

Ikä	Lkm
26 – 34 vuotta	19 (31 %)
35 – 45 vuotta	10 (16 %)
46 – 54 vuotta	15 (25 %)
55 – 64 vuotta	10 (16 %)
65 vuotta tai yli	4 (7 %)
Määrittelemätön	3 (5 %)

Taulukko 4. Keskilännessä asuvien evankeliskristittyjen sukupuolijakauma (N=61).

Sukupuoli	Lkm
Mies	28 (46 %)
Nainen	31 (51 %)
Määrittelemätön	2 (3%)

Taulukko 5. Keskilännessä asuvien evankeliskristittyjen tavat päätyä nykyiseen kirkkoonsa (N=61).

Tapa päätyä kirkkoon	Lkm
Tunsi jonkun	23 (38 %)
Meni perheen tai jonkun sukulaisen kanssa	17 (28 %)
Ystävän kanssa	11 (18 %)
Kasvoi kirkossa	6 (10 %)
Löysi internetistä	2 (3 %)
Löysi sanomalehdestä	2 (3 %)
Näki ilmoituksen pihalla	2 (3 %)
Näki kirkkorakennuksen	2 (3 %)
Muu	11 (18 %)

Vastaaja saattoi valita useita vaihtoehtoja sekä kirjoittaa lisäksi oman vastauksen tekstikenttään.

Taulukko 6. Kuinka usein osallistut kirkollisiin toimituksiin? (N=98)

Kirkollisiin toimituksiin osallistuminen	Keskilännessä asuvat evankeliskristityt (n=61)	Kaikki vastaajat (n=98)
”Useita kertoja viikossa”	19 (31,1 %)	27 (27,6 %)
”Joka viikko”	33 (54,1 %)	45 (45,9 %)
”Lähes joka viikko”	8 (13,1 %)	12 (12,2 %)
”2 – 3 kertaa kuukaudessa”	0	2 (2,0 %)
”Noin kerran kuukaudessa”	0	0
”Useita kertoja vuodessa”	1 (1,6 %)	2 (2,0 %)
”Kerran tai kaksi kertaa vuodessa”	0	4 (4,1 %)
”En koskaan”	0	6 (6,1 %)

Taulukko 7. Keskeiset arvot (N=61).

Kategoria	Viittaukset	Vastausten lkm
Rehellisyys ja luottamus	rehellisyys, lahjomattomuus, reiluus, vilpittömyys	49 (80 %)
	lojaalius, uskollisuus	10 (16 %)
	luottamus, luottamuksen arvoisuus, aitous	7 (11 %)
	toivo	3 (5 %)
	oikeudenmukaisuus	2 (3 %)
Jumalan asettaminen edelle kaikessa toiminnassa	Jumalan tahdon tekeminen, Jumalan asettaminen edelle päätöksenteossa, Pyhän Hengen ohjaus, uskon mukaisesti eläminen, Kristuksessa eläminen, sitoutuminen Kristukseen, rakkaus Jumalaan, Jumalan kunnioittaminen	24 (39 %)
	Kristuksen tai Jumalan kaltaisuus, Kristuksen seuraajuus, ”Mitä Jeesus tekisi” (<i>”What Would Jesus Do”</i>), Raamatulliset periaatteet/opit	13 (21 %)
	Raamatun lukeminen ja opiskeleminen	9 (15 %)
	usko (<i>faith, belief</i>)	9 (15 %)
	omistautuminen	4 (7 %)
Rakkaus ja altruistisia arvoja	rakkaus, toisten rakastaminen, toisten kunnioittaminen	24 (39 %)
	jakaminen, epäitsekkyyys, tarvitsevien auttaminen, anteliaisuus	19 (31 %)
	armo, anteeksiantaminen	8 (13 %)
	kiltteys, hyväntahtoisuus, vieraanvaraisuus, ihmisten siunaaminen	8 (13 %)
	myötätunto	7 (11 %)
	”Kohtele muita niin kuin haluaisit itseäsi kohdeltavan”	3 (5 %)
Rukous	rukous	13 (21 %)
	kymmenyksen antaminen kirkolle, jumalanpalvelus, Jumalan ylistäminen, yhteisö	8 (13 %)
	hengellisyys ja hengellinen kasvu, vastuullisuutta lisäävät ystävät, toisten tukeminen heidän henkilökohtaisella matkallaan, opettaminen, johtajuus	6 (10 %)
	lähetystyö/lähetystyöntekijöiden tukeminen	2 (3 %)
	positiivinen vaikutus	2 (3 %)
Perhe	perhe, perheen elättäminen, kotityöt	13 (21 %)
	lasten kasvattaminen Jumalan seuraajiksi, esimerkkinä oleminen omille lapsille, lastenlasten kanssa oleminen	5 (8 %)
	elämän tukeminen, seksuaalisesti puhdas elämä	3 (5 %)
	vanhempien ihmisten kunnioittaminen	2 (3 %)
Työ ja henkilökohtainen kehittyminen	työ, työetiikka, kova työ tuotteliaisuus, uutteruus	10 (16 %)
	ilo, huumori, positiivisuus, intohimo, kauneus, luovuus, kiitollisuus	9 (15 %)

	kärsivällisyys, sitkeys, rohkeus	7 (11 %)
	vastuullisuus, tilanhoitajuus, harkitsevuus, rahan vastuullinen käyttö	6 (10 %)
	erinomaisuus, kehittyminen	6 (10 %)
	vastuullisuus taidoista ja resursseista	6 (10 %)
	patriotismi, isänmaa, rauha	4 (7 %)
	nöyryys, kuuliaisuus	3 (5 %)
	perinteinen amerikkalainen maailmankuva, perinteinen perherakenne	2 (3 %)
	oman itsen kunnioittaminen	2 (3 %)
	hyväksyntä	1 (2 %)

Taulukko 8. Koetko vaikuttavasi yhteisösi ja yhteiskuntaan? Jos kyllä, miten? (N=61)

Vaikuttamisen kategoria	Vastausten lkm (%)
Positiivisena esimerkkinä oleminen/uskossa eläminen/Raamatun mukaan eläminen/opettajana toimiminen	32 (52 %)
Hyväntekeväisyys/vapaaehtoistyö/avun tarpeessa olijoiden auttaminen	8 (13 %)
Pienryhmä/nuorisoryhmän vetäminen/nuorten mentorointi/pyhäkoulussa opettaminen	6
Jeesuksesta kertominen/todistaminen	4
Pastorin tehtävässä toiminen	3
Poliittisesti epäkorrekti toiminta ja totuuden puhuminen/pyrkimys vaikuttaa muiden mielipiteisiin	2
Ihmisten kanssa rukoileminen	2
Muita tapoja vaikuttaa	Kontaktikampanjat (<i>outreach</i>), varainkeruu kirkolle, varainkeruu lähetystyömatkaa varten, osallistuminen tapahtumiin yhteisön auttamiseksi, johtokuntiin ja komiteoihin osallistuminen, pappien konsultointi mediassa, kirkkoja auttaminen elinvoimaisiksi, maan ja yhteisön puolesta rukoileminen, hymyileminen

Taulukko 9. ”Osallistutko mihinkään poliittiseen tai lakiasäättävään toimintaan? Jos kyllä, miten?” (N=61)

Osallistumisen kategoria	Vastausten lkm (%)
Ei poliittista tai lakiasäättävää toimintaa	29 (47,5 %)
Äänestäminen	13 (21,3 %)
Yhteyden ottaminen kongressiedustajiin/senaattoreihin/poliitikkoihin	7 (11,5 %)
Henkilökohtainen vaikuttaminen	4 (6,6 %)
Liittovaltiotason vaalikampanjoiden tukeminen (senaatti, edustajainhuone, presidentti)	4 (6,6 %)
Poliittisiin tapahtumiin osallistuminen	3 (4,9 %)
Ei osallistu enää, mutta on osallistunut aikaisemmin	3 (4,9 %)
Rahallinen kontribuutio/lahjoitukset poliitikoille tai poliittisille organisaatioille	2 (3,3 %)
Paikallisvaalien tukeminen (kaupunginjohtaja, kaupunginvaltuusto)	2 (3,3 %)
Paikallispolitiikkaan ehdolla oleminen	1 (1,6 %)
Pihakyltit	1 (1,6 %)

Vastaaja on saattanut osallistua moneen eri poliittiseen toimintaan, jolloin taulukossa hänet on laskettu useaan kategoriaan.

Taulukko 10. Kristittyjen toivottu vaikutus politiikkaan ja julkiseen elämään suhteessa poliittiseen toimintaan (N=61).

		Kristittyjen tulisi vaikuttaa politiikkaan ja julkiseen elämään			Vastamatta jättäneet	Yhteensä
		Vähemmän	Saman verran	Enemmän		
Poliittiseen toimintaan osallistuminen	Osallistuu	0	1 (14 %)	28 (56 %)	0	29 (48 %)
	Ei osallistu	2 (100 %)	6 (86 %)	22 (44 %)	2 (100 %)	32 (52 %)
Yhteensä		2 (100 %)	7 (100%)	50 (100 %)	2 (100 %)	61 (100 %)

Taulukko 11. Poliitiikkaan ja lakiasäätävään toimintaan osallistuminen suhteessa yhteisöön ja yhteiskuntaan vaikuttamiseen (N=61).

		Politiikkaan tai lakiasäätävään toimintaan osallistuminen		Yhteensä
		Osallistuu	Ei osallistu	
Vaikuttaa yhteisöön ja yhteiskuntaan	Mainitsee henkilökohtaisen vaikuttamisen	16 (50 %)	16 (50 %)	32 (100 %)
	Ei mainitse henkilökohtaista vaikuttamista	10 (56 %)	8 (44 %)	18 (100 %)
Ei vaikuta yhteisöön ja yhteiskuntaan laisinkaan		3 (27 %)	8 (73 %)	11 (100 %)
Yhteensä		29 (48 %)	32 (52 %)	61 (100 %)